

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE
THE CONSTRUCTIVE CRITICISM COMPETENCIES FOR UNDERGRADUATES
IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

ฐิติยะห์ หะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2564

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปฏิญานีพจน์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE
THE CONSTRUCTIVE CRITICISM COMPETENCIES FOR UNDERGRADUATES
IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Curriculum Research and Development)
Graduate School, Srinakharinwirot University

2021

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ของ

รุตติยะห์ หะ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนุชดา จามจุรี) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้วิจัย	รุตติยะห์ หะ
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. มารุต พัฒนาผล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนุลดา จามจุรี

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อ (1) ศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยผลการวิจัย พบว่า ระยะที่ 1 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกได้ 3 องค์ประกอบ และ 21 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่นมี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลมี 11 พฤติกรรมบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิถียุติธรรมมี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ระยะที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นลักษณะรูปแบบ 3H (Heart, Head, Hands-on) ประกอบด้วย 3 ชั้น ชั้นที่ 1 คิดด้วยใจ ชั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง ชั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ และระยะที่ 3 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า (1) นักศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นตามช่วงระยะเวลาที่ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักศึกษาที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบวกในทุกด้าน ประกอบด้วย บรรยายภาคการจัดการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน และกรวัดและประเมินผล

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์, นักศึกษาปริญญาตรี, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Title	DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE THE CONSTRUCTIVE CRITICISM COMPETENCIES FOR UNDERGRADUATES IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES
Author	RUDIYAH HA
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2021
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Marut Patphol
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Danulada Jamjuree

This research aims to develop a learning management model to enhance the constructive criticism competence of undergraduate students in the three southern border provinces and had the following aims: (1) to study the constructive criticism competence of undergraduate students in the three southern border provinces; (2) to develop a learning management model to enhance constructive criticism competence for undergraduate students in the three southern border provinces, and (3) to study the effectiveness of a model of learning management to enhance constructive criticism competence. The research design was research and development (R&D) and divided into three phases. The results of the research revealed that in Phase One, the constructive criticism competence among undergraduate students in the three southern border provinces could be classified into three elements and 21 behavioral indicators. The first element was the reception of information and respecting the ideas of others, with five behavioral indicators. The second element is the contemplation of the facts through reasoning, with 11 behavioral indications. The third element was the interaction with people through intelligence, with five behavioral indicators. In Phase Two, the learning management model was developed for undergraduate students in the context of three southern provinces with the aim of enhancing constructive criticism competence. The learning management model process was called 3H (Heart, Head, Hands-on) included three steps: (1) think with your mind; (2) think with your brain; and (3) practice. In Phase Three, the effectiveness of the learning management model was found as follows: (1) the learning management model enhanced the constructive criticism competence of undergraduate students with a statistical significance at the level of .05 during the experimental period; and (2) students who learned through the management model had positive opinions in all aspects included an atmosphere of learning, management process, learning activities, the role of the instructor, and measurement and evaluation.

Keyword : Learning management model, Constructive criticism competence, Undergraduate students, Southern border provinces

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์นี้ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปี พ.ศ. 2562

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จากการสนับสนุนและความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุชดา จามจรี อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ร่วม ขอขอบพระคุณทั้งสองท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และกรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำปริญญาานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง ตลอดจนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับคำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขปริญญาานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและคณาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ให้ความร่วมมือและเอื้ออำนวยความสะดวกตลอดช่วงเวลากาเก็บข้อมูลเพื่อให้การวิจัยนี้สามารถดำเนินการลุล่วงภายใต้ข้อจำกัดของสถานการณ์โรคระบาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบพระคุณผู้บริหารและคณาจารย์คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เปรียบเสมือนครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือและผลักดันให้ผู้วิจัยได้รับโอกาสพัฒนาตนเองตลอดมา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรทุกท่านที่ให้การดูแลอย่างอบอุ่น ให้วิธีคิด ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ตลอดระยะเวลาของการศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นที่ 27 รวมถึงพี่ ๆ น้อง ๆ สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรทุกคนที่มอบมิตรภาพอันดีงาม ร่วมรับฟังและแบ่งปันประสบการณ์ อยู่เคียงข้างกันจนสามารถก้าวข้ามทุกอุปสรรคในระหว่างการทำวิจัยนี้ไปได้

เหนือสิ่งอื่นใดความสำเร็จในการวิจัยนี้มาจากความเมตตากรุณาของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ที่เอื้ออำนวยให้กระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนสำเร็จอย่างราบรื่น คุณงามความดีและประโยชน์ทั้งปวงอันเกิดจากปริญญาานิพนธ์เล่มนี้มาจากทางนำของพระองค์ ขอพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าประทานความจำเริญและความดีงามให้กับทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้

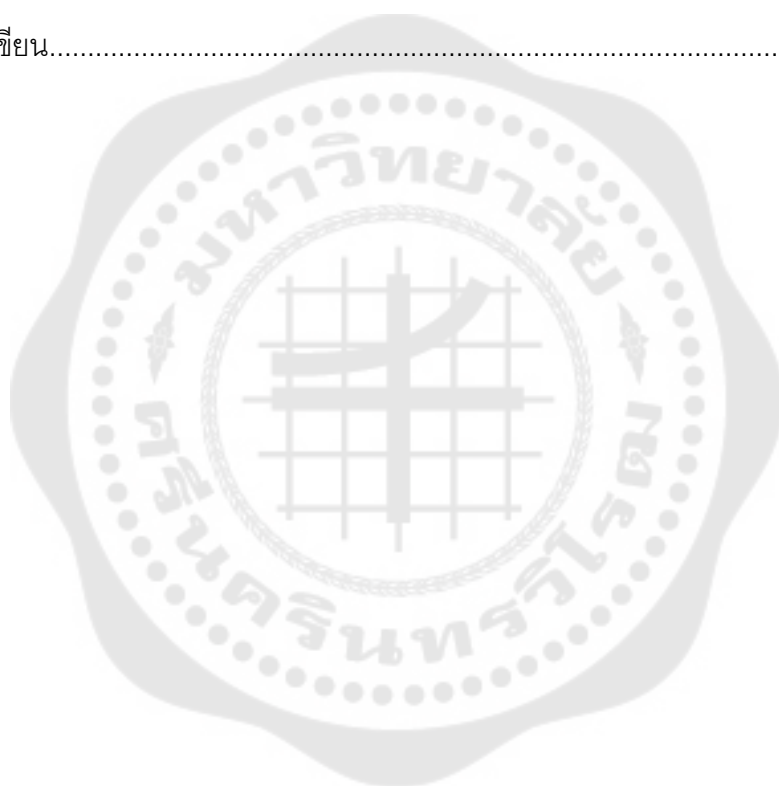
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	16
ภูมิหลัง	16
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	20
ความสำคัญของการวิจัย	21
ขอบเขตการวิจัย	21
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
ตัวแปรที่ศึกษา	22
ขอบเขตการจัดการเรียนรู้.....	22
ขอบเขตเนื้อหา.....	22
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	22
กรอบแนวคิดการวิจัย	24
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
1. สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	27
1.1 การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	27
1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	27

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	33
1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	41
1.2.1 แนวคิดสมรรถนะของแมคเคลแลนด์	42
1.2.2 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	43
1.3 การวัดและประเมินผลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	48
1.3.1 การประเมินเพื่อการเรียนรู้	49
1.3.2 การประเมินขณะเรียนรู้	49
1.3.3 การประเมินผลการเรียนรู้	50
2. ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	51
2.1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์... 51	
2.1.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	52
2.1.2 แนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้	56
2.1.3 แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้.....	62
2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร	69
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์.....	83
2.2.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์.....	83
2.2.2 หลักการจัดการเรียนรู้ออนไลน์.....	87
2.2.3 แพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์.....	88
2.2.4 แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์.....	91
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	95
ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	95

ชั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้.....	95
ชั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนใต้.....	98
ชั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	101
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	105
ชั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์.....	106
ชั้นตอนที่ 2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ .	108
ชั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	110
ชั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้	115
ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้	120
บทที่ 4 ผลการศึกษา	124
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	124
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	165
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาค้นคว้าประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	219
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	228
ความมุ่งหมายของการวิจัย	228

วิธีดำเนินการวิจัย.....	228
สรุปผลการวิจัย.....	229
อภิปรายผลการวิจัย	234
ข้อเสนอแนะ	249
บรรณานุกรม	252
ภาคผนวก	263
ประวัติผู้เขียน.....	315

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ความแตกต่างของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และการวิพากษ์เชิงไม่สร้างสรรค์.....	30
ตาราง 2 ผลการสังเคราะห์พฤติกรรมหรือคุณลักษณะของบุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	44
ตาราง 3 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมิติหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้.....	54
ตาราง 4 สังเคราะห์ข้อพึงปฏิบัติในการรับข้อมูลสะท้อนกลับ.....	78
ตาราง 5 เทคนิคการสะท้อนกลับเชิงบวก	81
ตาราง 6 ช่วงเวลาดำเนินการทดลองใช้รูปแบบและการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	118
ตาราง 7 สรุปคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ..	142
ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ด้วยการหมุนแบบแปรแมกซ์ (Varimax Rotation).....	144
ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและค่าน้ำหนัก (Factor loading)	145
ตาราง 10 เปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	148
ตาราง 11 สรุปองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	149
ตาราง 12 ตัวอย่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้สอน.....	151
ตาราง 13 ตัวอย่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษา	152
ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	153
ตาราง 15 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	156
ตาราง 16 ผลการปรับปรุงนิยามและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ	160

ตาราง 17 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน	164
ตาราง 18 การวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และข้อเสนอแนะ	165
ตาราง 19 วิเคราะห์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้มีสมรรถนะการวิพากษ์ เชิงสร้างสรรค์.....	168
ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์สไตล์การเรียนรู้ (VARK Learning Styles) ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย รายบุคคล.....	170
ตาราง 21 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	172
ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้	173
ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้	175
ตาราง 24 แสดงการปรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	181
ตาราง 25 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	187
ตาราง 26 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	195
ตาราง 27 แสดงองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์.....	197
ตาราง 28 แสดงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะ การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	199
ตาราง 29 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	201
ตาราง 30 ค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการวัด 4 ครั้ง.....	204

ตาราง 31 ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วย (Mauchly's Test) ของการวัดซ้ำ 4 ครั้ง 205

ตาราง 32 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวัดซ้ำ 4 ครั้ง 206

ตาราง 33 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 206

ตาราง 34 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมจากกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 216

ตาราง 35 แสดงประเด็นผลการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ 225

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	25
ภาพประกอบ 2 ลักษณะความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง ข้อกล่าวอ้างและข้อสรุป	36
ภาพประกอบ 3 ประเภทของคำถาม	39
ภาพประกอบ 4 ความแตกต่างของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้ทั่วไป ..	53
ภาพประกอบ 5 ความเชื่อมโยงของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้	65
ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างการวิเคราะห์ห้ด้วย 5-Why Analysis	68
ภาพประกอบ 7 โมเดลการสื่อสารตามทฤษฎีของแบร์โกล	71
ภาพประกอบ 8 องค์ประกอบและกระบวนการของแนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง.....	75
ภาพประกอบ 9 แพลตฟอร์มสื่อกลางการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้	90
ภาพประกอบ 10 การสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	94
ภาพประกอบ 11 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	123
ภาพประกอบ 12 ภาพรวมสไตล์การเรียนรู้ตาม VARK MODEL ของผู้เรียนกลุ่มทดลอง	171
ภาพประกอบ 13 แสดงความเชื่อมโยงของทฤษฎี แนวคิด และหลักการของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้	185
ภาพประกอบ 14 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	194
ภาพประกอบ 15 แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	200

ภาพประกอบ 16 แสดงคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรี
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากการประเมิน 4 ครั้ง 207

ภาพประกอบ 17 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ตามรายองค์ประกอบ..... 208

ภาพประกอบ 18 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังการปรับปรุง 227

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถานการณ์ทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งระยะหลังพบว่าจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่มีแนวโน้มลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการแปรเปลี่ยนมาใช้การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี เน้นการเปิดเวทีให้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนความคิดจากทุกฝ่าย แก้ปัญหาโดยการสร้างความเข้าใจในระดับปัจเจกบุคคลให้ถูกต้องแล้วจึงขยายไปสู่ชุมชนต่อไป (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2562) แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์และปัญหาความขัดแย้งกำลังได้รับการแก้ไขในทิศทางที่ถูกต้อง เหตุนี้ทำให้ยุทธศาสตร์และแผนการปฏิบัติงานการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวง กรม และหน่วยงานที่กำกับดูแลพื้นที่พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีการเร่งรัดให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

โดยเป้าหมายร่วมกันของแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันอุดมศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียจากการผลิตบัณฑิต ต้องร่วมมือในการสร้างผู้เรียนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย สร้างบัณฑิตที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพควบคู่กับการมีสมรรถนะในการสื่อสารความคิดกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างไร้ความรุนแรง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) เนื่องด้วยจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การแสดงออกทางความคิดโดยเฉพาะประเด็นที่มีความเปราะบางจำเป็นต้องระมัดระวัง โดยยึดหลักการเคารพในความเชื่อและความศรัทธาของทุกศาสนา จึงควรเป็นบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการส่งเสริมให้ปัจเจกชนคนรุ่นใหม่แสดงออกทางความคิดบนหลักเหตุผลและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของทุกคน ใช้ทักษะทางปัญญาควบคู่กับทักษะการสื่อสารเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (ฐาปนี สีเฉลียว, 2564; ญัฐินี ปิยะศิริพันธ์, 2561)

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการทางปัญญาและการมีทักษะการสื่อสารในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ส่วนหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางความคิดของบุคคลในสังคม อาทิ การ

แสดงจุดยืนต่อเหตุการณ์ความขัดแย้ง การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นที่เห็นต่างในสังคม ซึ่งการวิพากษ์จะบรรลุผลตามที่มุ่งหมายได้ ต้องมาจากการแสดงความคิดเห็นที่ให้เกียรติผู้อื่น แสดงจุดยืนของตนโดยการยึดหลักเหตุและผล ปราศจากอคติส่วนตัว (Brumberg, 2003; Butler, 2017) และด้วยสถานการณ์สังคมปัจจุบันที่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังกล่าว การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงถือเป็นความจำเป็นในแง่ที่เป็นการส่งเสริมทักษะทางปัญญา บุคคลที่มีคุณลักษณะนี้จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้ที่เห็นต่างได้อย่างสงบสุข ซึ่งหากการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เป็นค่านิยมของสังคมใดสังคมหนึ่งแล้ว จะสะท้อนให้ผู้คนในสังคมได้เห็นคุณค่าของการมีมุมมองที่หลากหลายและรับฟังกันมากขึ้น ทั้งนี้การวิพากษ์ที่ดำเนินอย่างรอบคอบจะทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเหล่านี้ด้วย

สำหรับคำว่า “วิพากษ์” ในความเข้าใจของคนส่วนใหญ่มักถูกรับรู้ด้วยความหมายในแง่ลบ อาจเนื่องด้วยผู้คนนิยมนำคำนี้ไปใช้ควบคู่กับคำว่า “วิจารณ์” รวมเป็นคำว่า “วิพากษ์วิจารณ์” และมักถูกนำไปใช้ในบริบทของการตอบโต้ทางความคิดที่เป็นเชิงลบ ซึ่งในความเป็นจริงการวิพากษ์เป็นกิจกรรมทางปัญญาที่ช่วยฝึกกระบวนการคิดได้หลากหลาย อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ การคิดเชิงวิพากษ์ (ไซยันต์ ไซยพร, 2559) โดยการวิพากษ์มักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย ทำให้เกิดการโต้แย้งของความคิดในตัวบุคคล เนื่องจากสมมติฐานที่คาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จากสภาวะดังกล่าวบุคคลจึงเกิดความสงสัย ตั้งคำถาม ครุ่นคิดในเชิงโต้แย้ง และถ่ายทอดไปยังผู้อื่นด้วยการสื่อสารอาจผ่านการเขียนหรือการพูดเพื่อนำเสนอในสิ่งที่เห็นต่างออกไป (Habermas and the Frankfurt School, 1981; Paul & Elder, 2008) ซึ่งปัจจุบันด้วยโลกออนไลน์ที่ไร้พรมแดนทำให้พื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดเปิดเสรีมากกว่าในอดีต การวิพากษ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายขึ้น โดยปกติแล้วการวิพากษ์มีความเป็นไปได้ที่จะมีแนวโน้มไปในทิศทางที่เป็นบวกและลบ เมื่อการวิพากษ์สามารถกระทำได้ง่ายขึ้น หากบุคคลขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบก็อาจส่งผลกระทบต่อเชิงลบมากกว่าเชิงบวก การแสดงออกทางความคิดที่ไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองจึงอาจเป็นเหตุไปสู่ความขัดแย้งทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคมได้ เหตุนี้จึงทำให้ระยะหลังมานี้มีการกล่าวถึงการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อกำหนดให้ทิศทางของการแสดงความคิดเห็นของบุคคลก่อเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและไม่นำไปสู่ความขัดแย้ง โดยผู้คนในสังคมก็จะได้รับความดีงามจากการรับฟังความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายผ่านการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์นี้ด้วย

“การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์” (Constructive Criticism) ถือเป็น การแสดงออกทางความคิดที่มีการนำองค์ความรู้ทางการสื่อสารมาปรับใช้ด้วย เป็นการแสดงออกทางความคิดที่คำนึงถึงมุมมองผู้รับสาร โดยยังคงใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ที่ยึดหลักเหตุผลและตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลอย่างรอบคอบ เน้นการแสดงออกด้วยท่าทีและภาษาที่เคารพมุมมองของผู้อื่น (Baron, 1988; Chua, 2020; Darnell, 2008; Fong et al., 2018) โดยเนื้อหาที่ถ่ายทอดต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองในแง่ความเหมาะสมของกาลเทศะ มีความสมดุลระหว่างความคิดเห็นที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ มีความเจาะจงไปยังประเด็นสาระสำคัญ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วบุคคลไม่มีความจำเป็นต้องวิพากษ์ในทุกประเด็นที่ไม่เห็นด้วย แต่ควรเลือกเฉพาะสาระสำคัญ อธิบายด้วยหลักเหตุและผลให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้อย่างกระจ่างชัด (Darnell, 2008; Omer & Abdulrahim, 2017) นักปรัชญาด้านการวิพากษ์คนสำคัญของโลกอย่างโสเครตีส (Socrates) ได้เคยกล่าวว่า “หากเราเชื่อว่าการวิพากษ์มีจุดสิ้นสุด การวิพากษ์ก็ควรมีเป้าหมายเพื่อการเติบโตทางปัญญา เรียนรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสังคมให้ดียิ่งขึ้น” (เพลโต, 2547) การวิพากษ์จึงควรตั้งต้นด้วยการมีเป้าหมายที่ดี กล่าวคือ มีเป้าหมายเพื่อก่อประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนจึงจะถือว่าเป็นความดีงาม ซึ่งด้วยยุคสมัยปัจจุบันที่ข้อมูลและคำกล่าวอ้างถูกส่งต่อผ่านเครื่องมือสื่อสารอย่างรวดเร็วจนสร้างความสับสนแก่ผู้คนได้ง่ายนี้ จึงยิ่งต้องสร้างเครื่องมือทางความคิดให้บุคคลสามารถถ่วงถ่วงใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555; เกียรติยศ กุลเดชชัยชาญ, 2556) จึงจะสามารถสร้างบรรยากาศสังคมที่อุดมปัญญาและร่วมเผชิญหน้ากับความท้าทายที่เกิดขึ้นในสังคมได้

นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมามีความโดดเด่นในด้านการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางวิชาชีพควบคู่กับการเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถนำไปขับเคลื่อนการแก้ปัญหาของสังคม เน้นการสร้างผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนาที่มีระบบการคิดที่ดี สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเลือกตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ภีรกาญจน์ ไคนุ่นนา , ปริญญาชนะการณ , ฮัมเดียม มุดอ , กุสุมา ภูใหญ่ , และกฤษฎี พ่วงรอด, 2560; ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2562; ศศิพรรณ บิลมาโนช, 2553) พบว่า นักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความสนใจในการถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิด โดยมีการนำประเด็นและวาทกรรมทางสังคมที่มีความเห็นต่างมาวิพากษ์ในเวทีต่าง ๆ อาทิ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพของวัยรุ่นชายแดนใต้ อิศราภาพการแต่งกายตามหลักศาสนาในสถานศึกษา ขอบเขตการเป็นผู้นำของสตรีมุสลิม แต่การวิพากษ์ที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ค่อนข้างไปในทิศทางไม่สร้างสรรค์ มีการใช้ภาษาที่รุนแรง

ประเด็นที่นำมาถกเถียงยังขาดการคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งเป็นการวิพากษ์ในลักษณะที่ยึดมิติใดมิติหนึ่งมิได้มองสถานการณ์อย่างรอบด้าน ซึ่งการวิพากษ์ลักษณะดังกล่าวไม่ได้ส่งผลดีต่อทุกฝ่าย กล่าวคือ นอกจากประเด็นปัญหาทางสังคมที่นำมาถกเถียงวิพากษ์จะไม่ได้ได้รับการคลี่คลาย นักศึกษาอาจได้รับความเสี่ยงในการถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย และอาจส่งผลให้บรรยากาศสังคมชายแดนใต้มีความขัดแย้งที่คุกรุ่นเพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้นักศึกษาปริญญาตรีในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแสดงออกทางความคิดในทิศทางที่สร้างสรรค์ในภาวะที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความเห็นแตกต่างทั้งในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อให้ นักศึกษาที่มีสมรรถนะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกในการวิพากษ์ได้อย่างเหมาะสม

การวิจัยนี้สนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เน้นให้ผู้เรียนเปิดรับความรู้ที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้และตกลึกความรู้ด้วยตนเอง มีการนำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ (Phenomenon-Based learning) มาใช้เพื่อจัดการเรียนรู้โดยการนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียนมาเป็นประเด็นในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และวิเคราะห์หาทางเลือกการแก้ปัญหา มีการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-Based Learning) มาช่วยเสริมสร้างให้การกำหนดวัตถุประสงค์และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ที่กำหนด นำแนวคิดการวิพากษ์มาใช้พัฒนาความสามารถในการใช้ดุลพินิจพิจารณาด้วยเหตุผล แยกแยะข้อเท็จจริง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนสื่อสารไปยังบุคคลอื่น รวมถึงการใช้แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลและแนวคิดการสื่อสารไร้ความรุนแรง (Non-Violent Communication) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารที่จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และออกแบบเนื้อหาการวิพากษ์ได้เหมาะสมกับผู้รับสาร นอกจากนี้ ด้วยแนวโน้มการพัฒนาบุคคลในปัจจุบันจึงต้องปรับจากการเน้นเนื้อหาไปสู่การเน้นพัฒนาสมรรถนะให้มากยิ่งขึ้น การที่บุคคลจะแสดงออกถึงการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบส่วนบุคคลที่ประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องมาใช้ร่วมกันอย่างสมดุล การศึกษานี้จึงได้นำแนวคิดสมรรถนะของแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) มาใช้ในการวิเคราะห์ภาระงาน โดยแยกเป็นรายละเอียดของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงจนเกิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ได้

จุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการศึกษานี้จึงเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลิตภาพที่เห็นพัฒนาการที่ชัดเจน โดยการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการไปกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา ผู้สอนจะมีบทบาทในการกระตุ้นการคิดไตร่ตรองอย่างครบถ้วนทุกมิติ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกเพื่อให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น พยายามพัฒนาสมรรถนะของตนให้บรรลุเป้าหมาย โดยกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีห้องเรียนเป็นพื้นที่จำลองของสังคม เพื่อฝึกฝนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียนในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มาบูรณาการกับเนื้อหาวิชาผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนจะเป็นต้นแบบในการสาธิตและให้คำแนะนำจนเกิดสมรรถนะตามที่ตั้งหวัง

จากบริบทที่กล่าวมานี้ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้จึงมิได้เป็นเพียงการตอบสนองความต้องการของหลักสูตรสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการผลิตบัณฑิตที่ตรงตามความต้องการของสังคมและตอบเจตนาารมณ์ของผู้ใช้บัณฑิตตลอดจนชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ดังที่กล่าวมานี้ จึงถือเป็นความจำเป็นในการศึกษา และคาดว่างานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีผลสัมฤทธิ์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาผู้เรียนอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสามารถในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสังคมอุดมปัญญา ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วยหลักเหตุผล ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดจากปัญหาของการคิดต่างภายใต้สภาวะทางสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายทางความคิดได้

2. คณาจารย์ที่สอนในระดับอุดมศึกษา สามารถนำกระบวนการจากที่พัฒนาขึ้นมาไปปรับใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะทางการวิพากษ์ได้

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สถาบันการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการอบรมบุคคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อขยายผลให้เกิดการแสดงออกทางความคิดที่สร้างสรรค์ไปยังกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่กว้างขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีจำนวนทั้งสิ้น 4 แห่ง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาด้วยวิธีการสุ่ม มีนักศึกษาจำนวน 28 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการจัดการเรียนรู้

ด้วยช่วงเวลาที่ยังดำเนินการวิจัยเป็นภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นช่วงที่มีสถานการณ์ของโรคระบาด (COVID-19) ทำให้มีความจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ (Online) ผ่านโปรแกรมไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) ทั้งส่วนที่เป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ขอบเขตเนื้อหา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะนำไปใช้ในรายวิชา 762-204 การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) จำนวน 3 หน่วยกิต ภายใต้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง แบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้พัฒนาการแสดงออกทางความคิดในสังคมอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H1) เป็นขั้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจในการรับรู้ความรู้สึก รับฟังความคิดเห็นและรับข้อมูลอย่างรอบด้าน ผ่านการสังเกตและทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการใช้ใจนำ ค้นหาความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H2) เป็นขั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ คิดเชิงระบบ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล โดยใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการหาเหตุผลที่แท้จริงและต่อยอดการคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่สร้างสรรค์

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H3) เป็นขั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสื่อสารสิ่งที่ตกผลึกจากการพิจารณาไตร่ตรองด้วยใจและด้วยสมอง สื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างเป็นระบบ โดยมี

เจตนาการสื่อสารที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์ให้ผู้รับสารและปรับเนื้อหาการสื่อสารได้สอดคล้องตามกาลเทศะ

2. สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่เป็นผลมาจากการนำความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่มีอยู่ในตนมาใช้ในการแสดงออกทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาที่อธิบายประเด็นอย่างรอบด้าน ทั้งมุมมองเห็นด้วยและเห็นต่าง ใช้ภาษาที่แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจ เคารพมุมมองของผู้อื่น รับรู้ความอ่อนไหวทางสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้

องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาถึงความสามารถในการใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาข้อมูลจากหลากหลายแง่มุม แยกแยะข้อเท็จจริง สืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาด้วยเหตุและผล สามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิathyปัญญา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาที่ถ่ายทอดความคิดเชิงวิพากษ์ สื่อสารความคิดตนด้วยความเชื่อมั่น เป็นตัวของตัวเอง ใช้วาทยศิลป์ในการสื่อสาร ปรับการสื่อสารให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ใช้ถ้อยคำที่ถ่อมตนน้อมรับข้อผิดพลาด

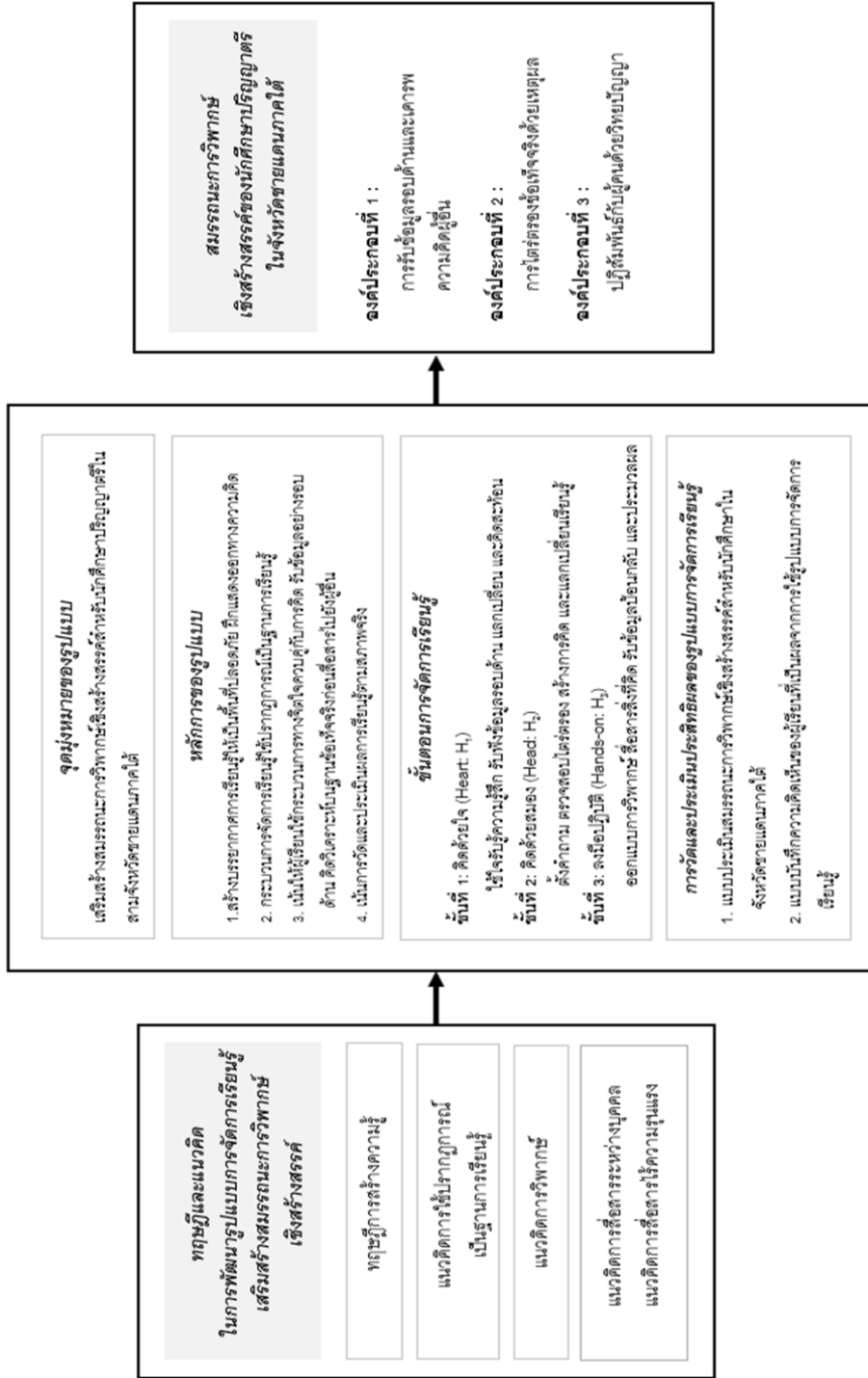
3. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง ผลที่เกิดจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้กับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้พัฒนาขึ้น ตามเกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิผล ดังนี้

3.1 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.2 ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยการวัดจากแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เรียน หลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้ตามรูปแบบอยู่ในเชิงบวกทุกด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สร้างขึ้นภายใต้ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองบนฐานของความรู้และประสบการณ์เดิมที่สนใจ นำประเด็นในสังคมมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตถ์ถกทางความคิด มีการนำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ (Phenomenon-Based learning) มาใช้จัดการเรียนรู้โดยนำประเด็นทางสังคมรอบตัวผู้เรียนมาคิดวิเคราะห์และค้นหาเหตุผลที่แท้จริง และนำแนวคิดการวิพากษ์มาใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยหลักเหตุและผล ทำความเข้าใจประเด็นเชิงลึกของปรากฏการณ์และเสนอแนะทางเลือกอื่น ๆ ในการแก้ปัญหา มีการนำแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลมาใช้ในการพัฒนาการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ สามารถออกแบบเนื้อหาการสื่อสารได้อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริง มีการนำแนวคิดการสื่อสารไร้ความรุนแรง (Non-Violent Communication) มาใช้ในการทำความเข้าใจผู้รับสารอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การวิพากษ์ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของบุคคลและภาพใหญ่ของสังคม รวมถึงนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) มาใช้เป็นกรอบในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งจะประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ โดยนำทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาหลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง และขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Heart, Head, Hands-on หรือ 3H) เพื่อส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพในความคิดผู้อื่น 2) การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และ 3) ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิหยปัญญา สำหรับกรอบแนวคิดการวิจัยดังปรากฏในภาพประกอบ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาจากฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.1 การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.2.1 แนวคิดสมรรถนะของแมคเคลแลนด์
 - 1.2.2 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.3 การวัดและประเมินผลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 - 1.3.1 การประเมินเพื่อการเรียนรู้
 - 1.3.2 การประเมินขณะเรียนรู้
 - 1.3.3 การประเมินผลการเรียนรู้
2. แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบ
 - 2.1 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้พื้นฐาน
 - 2.1.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
 - 2.1.2 แนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
 - 2.1.3 แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้
 - 2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร
 - 2.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์
 - 2.2.1 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์
 - 2.2.2 หลักการจัดการเรียนรู้ออนไลน์
 - 2.2.3 แพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์
 - 2.2.4 แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์

1. สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับการวิจัยนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาให้นักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษานี้ เนื่องจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาและเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การวิพากษ์ในประเด็นที่มีความอ่อนไหวจำเป็นต้องมีขอบเขตและคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อภาพใหญ่ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาถือเป็นกลุ่มคนสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมในภายภาคหน้า จึงควรได้รับการพัฒนาความสามารถทางการคิด การสื่อสารเพื่อให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและโต้แย้งในประเด็นต่าง ๆ เป็นไปอย่างสร้างสรรค์

1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ทบทวนความหมายและความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1.1.1.1 ความหมายการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

คำว่า “การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์” ในการศึกษา ผู้วิจัยยึดตามคำสำคัญในภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า “Constructive Criticism” ซึ่งจากการทบทวนคำจำกัดความของคำนี้ผ่านการสืบค้นข้อมูลด้วยคำสำคัญภาษาอังกฤษ นักวิชาการได้นิยามคำนี้ในความหมายที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาให้ความหมาย “การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์” หมายถึง การแสดงออกทางความคิดที่ดำเนินไปด้วยเหตุผล โดยผ่านกระบวนการแยกแยะข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยมีเจตนาเชิงบวกในประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจง สื่อสารความคิดเห็นตนเองและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขด้วยท่าทีที่เคารพบุคคลอื่นและปราศจากอคติส่วนตัว (Baron, 1988; Chua, 2020; Darnell, 2008; Fong et al., 2018) สำหรับการเสนอแนะด้วยการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เนื้อหาที่นำเสนอต้องมีความสมดุลระหว่างความคิดเห็นที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ โดยควรมีการชื่นชมในประเด็นที่เห็นด้วยหรือเป็นจุดที่ติอยู่แล้ว ขณะเดียวกันก็ตั้งข้อสังเกตหรือเสนอแนะส่วนที่ยังสามารถปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (Darnell, 2008; Omer & Abdulrahim, 2017) มีความเจาะจงไปยังประเด็นสาระสำคัญ กล่าวคือ ไม่มีความจำเป็นต้องวิพากษ์ในทุกประเด็นที่ไม่เห็นด้วย แต่ควรเลือกเฉพาะสาระสำคัญ นำมาอธิบายด้วยหลักเหตุผล ชี้แจงส่วนที่เป็นข้อกังวล โดยอธิบายที่ละประเด็นให้ผู้รับการวิพากษ์สามารถเข้าใจได้อย่างกระจ่างชัด (Darnell, 2008; Katie, 2014; จุฬารัตน์ ธรรมประทีป, 2562)

นอกจากนี้ ฟอง (Fong et al., 2018) อธิบายว่า การเรียบเรียงเนื้อหาในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เป็นการพิจารณาความเหมาะสมของผู้รับการวิพากษ์ประกอบ โดยพิจารณาจากระดับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้รับการวิพากษ์ว่าสามารถรับฟังความเข้มข้นของการวิพากษ์ในระดับใด ความพร้อมในการรับข้อมูลของผู้ถูกวิพากษ์ โดยสามารถพิจารณาจากลักษณะทางอารมณ์ที่แสดงออก และอาจประเมินจากความเหมาะสมของกาลเทศะ จากบรรยากาศและองค์ประกอบอื่น ๆ พิจารณาความเหมาะสมของเวลา รวมถึงความเหมาะสมของสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อสาร อาทิ ผ่านตัวอักษรในอีเมล (Email) ผ่านโทรศัพท์ หรือการสนทนาแบบเจอตัว องค์ประกอบทั้งหมดล้วนมีความสำคัญและต้องคำนึงถึงก่อนการวิพากษ์ ซึ่งหากผู้วิพากษ์สามารถอธิบายประเด็นให้เห็นเป็นตัวอย่างเชิงรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดแผนการปฏิบัติ (Action Plan) เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว ก็จะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารมากยิ่งขึ้น (Fong et al., 2018; Omer & Abdularhim, 2017) อาทิ หากเป็นการวิพากษ์ผู้เรียน ผู้สอนก็ควรอธิบายเจาะจงให้ทราบถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนควรปรับเปลี่ยนแก้ไข หรือการเจาะจงวิธีการที่ผู้เรียนควรเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

สำหรับบริบทประเทศไทยแล้ว ผู้คนนิยมใช้คำว่า “วิพากษ์” ควบคู่กับคำว่า “วิจารณ์” รวมเป็นคำว่า “วิพากษ์วิจารณ์” โดยมักจะถูกนำไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นการแสดงออกเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ซึ่งทำให้การแสดงออกทางความคิดมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งมากกว่า อย่างไรก็ตาม อากอสตีโนว (Agostino, 2017) อธิบายว่า ทั้งการวิพากษ์ที่มีลักษณะกระแทกหรือวิพากษ์ด้วยความเข้าใจเป็นการสื่อสารทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่มีประโยชน์ในแง่พัฒนากระบวนการทางปัญญา แม้จะมีอิทธิพลต่อสภาพอารมณ์ของผู้รับสารทั้งในทิศทางลบและทางบวกก็ตาม ในบริบทการจัดการเรียนรู้บทเลอว์ (Butler, 2017) กล่าวว่า ข้อมูลจากการวิพากษ์ที่เราไม่สมควรมองข้าม คือ ข้อมูลที่มาจากการประเมินและคำแนะนำของพี่เลี้ยง (Mentor) ครู (Teacher) โค้ช (Coach) ผู้จัดการ (Manager) รวมถึงเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากคำแนะนำที่สื่อสารด้วยเจตนาที่ต้องการช่วยเหลือจากกลุ่มคนเหล่านี้ แม้จะยากต่อการยอมรับแต่ข้อคิดเห็นจากมุมมองจากภายนอกก็ช่วยให้บุคคลสามารถมองเห็นจุดบกพร่องที่ยังสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และทำให้ได้ผลงานที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ซึ่งโดยลำพังของคำว่าวิพากษ์นั้น คนส่วนมากรับรู้คำนี้ในความหมายที่เป็นลบมากกว่าความหมายที่เป็นบวก ปრაกฏให้เห็นชัดเจนจากการศึกษาของบัตเลอว์ Butler (2017) ที่ศึกษาการรับรู้และความรู้สึกของผู้คนต่อคำว่า “Criticism” และคำอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียง คำนี้ โดยสอบถามกลุ่มคนตั้งแต่อายุ 17-70 ปี ที่มีอาชีพหลากหลาย คือ นักเรียน นักศึกษา ครู

นักแสดงมีอาชีพ นักร้อง แล้วนำคำเหล่านี้มาจัดลำดับตามความรู้สึกของการรับรู้จากบวกไปยังลบ โดยพบว่า คำว่า “Criticism, Critique, และ Judgment” คือ 3 อันดับสุดท้ายของคำที่ให้ความรู้สึกในเชิงลบ ส่วนคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันอื่น ๆ (เรียงตามลำดับอักษร) ดังต่อไปนี้

Adjudication (การพิจารณาตัดสิน)	Evaluation (การประเมินผล)
Appraisal (การประเมินค่า)	Feedback (การสะท้อนกลับ)
Assessment (การประเมินผล)	Information (การให้ข้อมูล)
Commentary (ความคิดเห็น)	Input (ข้อมูลนำเข้า)
Criticism (คำวิพากษ์)	Judgment (การตัดสิน)
Critique (คำวิจารณ์)	Observation (การสังเกต)
Discernment (การแยกแยะ)	Review (ทบทวน)

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการเรียกคำเหล่านี้จะมีความแตกต่างกัน แต่ประการที่สำคัญ คือ การทำให้การใช้คำเหล่านี้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการพยายามใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้จากคำเหล่านี้คือหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะในบทบาทของการเป็นผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองสู่ความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ การได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงหรือการได้รับคำวิพากษ์ที่เหมาะสมจะช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Butler, 2017) ในปัจจุบันการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงเป็นหนึ่งในการสื่อสารที่คนในสังคมให้ความสำคัญ กระนั้นก็ตาม ยังพบว่ามีปัญหาอุปสรรคบางประการที่ทำให้การวิพากษ์สามารถขับเคลื่อนให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการได้ยาก การศึกษาของฮาร์ดาเวลลา และคณะ (Hardavella, Aamli-Gagnat, Saad, Rousalova, & Sreter, 2017) ได้กล่าวถึง อุปสรรคที่ขวางกั้นมิให้บุคคลหรือสังคมเกิดวัฒนธรรมการวิพากษ์มีความเกี่ยวข้องกับหลายสาเหตุ คือ 1) ผู้วิพากษ์อาจมีความกังวลว่าจะกระทบต่อความสัมพันธ์หรือสร้างผลเสียต่อหน้าที่การงาน 2) สิ่งที่เสนอแนะในระหว่างกระบวนการวิพากษ์ไม่ได้รับการตอบสนองด้วยดี จึงทำให้ผู้วิพากษ์รู้สึกถึงการถูกลดทอนคุณค่า 3) ผู้ถูกวิพากษ์มักแสดงออกถึงการปกป้องตัวเองเมื่อได้รับข้อชี้แนะ เช่น การพยายามโต้แย้งมากกว่ารับฟังอย่างตั้งใจ 4) การวิพากษ์ที่กว้างเกินไปหรือเป็นนามธรรม ไม่เฉพาะเจาะจง ไม่เป็นรูปธรรมหรือไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นข้อเท็จจริง ทำให้ไม่ได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนใด ๆ และ 5) การนำประเด็นส่วนตัวมาเชื่อมโยงหรือปะปนกับเนื้อหาที่ต้องการวิพากษ์ เหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้การวิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ ในสังคมปรากฏไม่ประสบผลสำเร็จตามที่สมควร

จากการสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง (Ferrar, 2018; Garner, 2010; Shriver & Weissberg, 2020; Tracy, Van Dusen, & Robinson, 2006; Wang & Zheng, 2016) พบว่า ความแตกต่างของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และการวิพากษ์เชิงไม่สร้างสรรค์ มีความต่างกัน ในรายละเอียดของวัตถุประสงค์การวิพากษ์ ลักษณะการสื่อสาร วิธีการสื่อสาร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากการสื่อสาร ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ความแตกต่างของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และการวิพากษ์เชิงไม่สร้างสรรค์

	การวิพากษ์ที่ไม่สร้างสรรค์ (Constructive Criticism)	การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (Destructive Criticism)
วัตถุประสงค์ การวิพากษ์	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีเป้าหมายชัดเจน - เป้าหมายในเชิงลบ โจมตีหรือตอบโต้อีกฝ่าย - เพื่อสนองอารมณ์ความรู้สึก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกว่า - มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะทางเลือกหรือทางออก - มีเจตนารมณ์ที่ดี
ลักษณะการ สื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอโดยใช้หลักเหตุผลหักล้างความคิดเห็นอีกฝ่าย - ลักษณะคล้ายการจับผิด ค้นหาจุดอ่อนของผู้สื่อสารและขยายความในส่วนที่เป็นข้อผิดพลาดของอีกฝ่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักเหตุผลในการอธิบายตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ - โน้มน้าวให้อีกฝ่ายเข้าใจความคิดที่เห็นต่างอย่างระมัดระวัง
วิธีการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อสารโดยใช้อารมณ์ความรู้สึก นำหน้า มีความอคติส่วนตัว ประปนอยู่ในเนื้อหาที่นำเสนอ - ขาดการคำนึงถึงความรู้สึก และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้สื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอด้วยท่าทีที่สุภาพ ใช้ภาษาเชิงบวก - สื่อสารอย่างเข้าใจความรูสึก (Empathy) ของผู้สื่อสาร - พิจารณาจากมุมมองผู้อื่น และสื่อสารด้วยวิธีการที่ตนอยากได้รับการสื่อสารจากผู้อื่น
ผลลัพธ์	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสุดท้ายอาจได้หรือไม่ได้ - ข้อสรุปจากการสนทนา - สร้างศัตรูทางความคิด - ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ข้อสรุปที่เข้าใจตรงกัน แม้มีความเห็นต่างกัน แต่ก็ได้สร้างความโกรธเคืองกัน - สร้างกัลยาณมิตรทางวิชาการ

จากตาราง 1 จะเห็นว่า การวิพากษ์เชิงไม่สร้างสรรค์กับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีความแตกต่างกันทั้งในแง่วัตถุประสงค์ ลักษณะการสื่อสาร วิธีการสื่อสารและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ภายหลัง การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะเน้นการนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้ แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น มิได้มีเจตนาเพื่อสร้างความขัดแย้งให้กับผู้อื่น เป็นต้น

1.1.1.2 ความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ความสำคัญของการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) เป็นการเตรียมความพร้อมคนรุ่นใหม่ในการแสดงจุดยืนอย่างสร้างสรรค์ ด้วยสังคมปัจจุบันมีการเปิดกว้างทางความคิดมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะมีนักวิพากษ์วิจารณ์ เพิ่มขึ้นอีกมากมาย คนรุ่นใหม่มีความเชื่อว่าการแสดงออกทางความคิดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน การวิพากษ์ในประเด็นที่ไม่เห็นด้วยจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนมีเสรีภาพที่จะกระทำได้ (Amonoo et al., 2021; Sriprom, Rungswang, Sukwitthayakul, & Chansri, 2019) จึงมีความสำคัญที่ต้องเตรียมพร้อม ให้บุคคลมีอิสรภาพในการคิดเห็นตามแบบฉบับของตน สามารถถกเถียงได้ด้วยตนเองก่อน วิพากษ์ในประเด็นใด ๆ ยังเป็นการฝึกฝนให้บุคคลยอมรับในความแตกต่างและเลือกวิพากษ์ในสิ่ง ที่เป็นประโยชน์ (Bellanca & Brandt, 2010) และเตรียมความพร้อมสำหรับการออกไปทำหน้าที่ ในสังคมในบทบาทของการเป็นปัญญาชนที่พึงเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของทุกคน

2) พัฒนาระบบงานทางปัญญา การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เอื้ออำนวยให้ บุคคลได้พัฒนาความสามารถในการจัดการความคิด ใช้สติปัญญาและเหตุผลในการแก้ปัญหาที่ เผชิญหน้ามากกว่าการใช้อารมณ์ ทำให้เกิดค่านิยมที่ถูกต้องในการแสดงออกทางความคิด (มกรา พันธุ์ จุฑะรสก, 2556) การวิพากษ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัวโดยอยู่บนฐานของข้อมูล และ พิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนถ่ายทอดความคิดไปสู่ผู้อื่นยังส่งเสริมให้บุคคลเกิดวุฒิภาวะ (Darnell, 2008) สามารถรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมและควบคุมพฤติกรรมการแสดงออกของตนได้เหมาะสม

3) สื่อสารบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง การนำเสนอที่สร้างสรรค์ทำให้ผู้รับสารเปิดใจ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ต้องการสื่อสารได้ง่ายยิ่งขึ้น เมื่อผู้วิพากษ์นำเสนอด้วย ถ้อยคำและท่าทีที่เหมาะสม ผู้รับสารจะสามารถสัมผัสได้ถึงการใช้เกียรติ ส่งผลให้สามารถยอมรับ เนื้อหาการวิพากษ์ได้โดยไม่แสดงการปกป้องตัวเองหรือต่อต้าน (Fong et al., 2018) โดยเฉพาะ หากสามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสื่อสารที่ทำให้ผู้รับสารสัมผัสได้ถึงความจริงใจและความ

ปรารถนาที่ดี ก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพของทั้งสองฝ่าย (Darnell, 2008) หากนำ การวิพากษ์ไปใช้อย่างถูกต้องจะช่วยเสริมให้การสื่อสารบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง

4) แสดงถึงความถ่อมตนทางปัญญา (Intellectual humility) ของผู้วิพากษ์ คุณสมบัติสำคัญของคนยุคใหม่ที่ควรได้รับการพัฒนา คือ การอ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญา พร้อมที่จะเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งความเป็นจริงแล้วการวิพากษ์ต่อประเด็นใดก็ตาม ลักษณะเนื้อหาและการแสดงออกจะสะท้อนถึงบุคลิกภาพของผู้วิพากษ์ในทางอ้อม (Ali Sulaiman, 2018; Paul & Elder, 2008) การยึดมั่นในความคิดตนเองหรือเชื่อมั่นว่ามีความคิดเห็นที่ถูกต้องเพียงชุดความคิดเดียว จึงมิใช่คุณสมบัติของผู้ที่มีความถ่อมตนทางปัญญา

5) ลดปัญหาความขัดแย้ง การสามารถควบคุมและประเมิณการวิพากษ์ให้นำไปสู่ทิศทางที่สร้างสรรค์ จะช่วยลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นเชิงลบ ซึ่งจะนำไปสู่ความเสียหาย โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มักพบการใช้วาจาทรมและถ้อยคำที่รุนแรงเกิดขึ้นมากมายในโลกออนไลน์ ส่งผลที่ไม่ดีทั้งต่อตัวบุคคลและก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม (Agostino et al., 2017; Chua, 2020) ดังนั้น การวิพากษ์ที่ได้ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจะสามารถลดปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้

6) สร้างสังคมอุดมปัญญา สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยการใช้เหตุผลและเคารพในความคิดผู้อื่นเป็นผลผลิตของสังคมที่รากฐานในทางความคิดและจิตใจเจริญรุ่งเรือง (เปลโต้, 2561) สำหรับสังคมไทยในอดีตเราได้รับการปลูกฝังให้เชื่อและคล้อยตามความคิดของครูบาอาจารย์ บุพการี และผู้บังคับบัญชามาโดยตลอด การเชื่อฟังทำตามโดยไม่ได้ถูกคิดหรือพยายามวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ ทำให้ทักษะในการคิดโดยใช้เหตุผลไม่ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างสมควร (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) การส่งเสริมให้มีการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงทำให้คนในสังคมได้เห็นคุณค่าของการมีมุมมองที่หลากหลาย

โดยสรุปแล้ว การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวม เป็นการเตรียมความพร้อมคนรุ่นใหม่ในการแสดงจุดยืนทางการคิดอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาระบบการทางปัญญา เป็นการแสดงถึงความถ่อมตนทางปัญญา ลดปัญหาความขัดแย้ง ช่วยให้การสื่อสารบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง และสร้างสังคมอุดมปัญญา การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของบุคคลจึงเป็นการสร้างค่านิยมสังคมที่เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างให้กับคนในสังคมได้

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

แนวคิดที่นำมาใช้อธิบายการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในการศึกษานี้ประกอบด้วย ทฤษฎีการวิพากษ์ การใช้เหตุผล และการตั้งคำถาม มีรายละเอียดดังนี้

1.1.2.1 ทฤษฎีการวิพากษ์

ต้นกำเนิดของทฤษฎีการวิพากษ์เริ่มต้นจากศาสตร์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 โดยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบของข้อสงสัย ให้ความสนใจระบบคุณค่าที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของมนุษย์ และการหาช่องทางในการแก้ปัญหาสังคมแต่ละยุคสมัย (กาญจนา แก้วเทพ, 2547; โคเซอร์, 2533) ยุคสมัยต่อมาได้มีการนำทฤษฎีการวิพากษ์ไปปรับใช้ในสาขาต่าง ๆ และเกิดเป็นทฤษฎีย่อยอีกจำนวนมาก

สำหรับการวิพากษ์ตั้งแต่ในอดีตการวิพากษ์ถูกนำไปใช้ในการแสดงออกทางความคิดต่อประเด็นทางสังคมของแต่ละยุค อาทิ ความเหลื่อมล้ำ ชนชั้นวรรณะทางสังคม ชนชั้นกรรมมาชีพ ระบบทุนนิยม เป็นต้น บุคคลผู้โด่งดังในการวิพากษ์ ก็คือ คาร์ล มาร์กซ์ (โคเซอร์, 2533; มาร์กซ์ คาร์ล, 2559) ลักษณะการวิพากษ์ของแนวคิดมาร์กซ์จะมองการแก้ปัญหาสังคมแบบองค์รวม (Collectivity) ไม่ผลักรักรให้กับปัจเจก (Individual) เชื่อว่าอุดมการณ์ที่ถูกสร้างผ่านกระบวนการทางสังคม เป็นสิ่งที่ปิดบังมิให้ผู้คนเห็นสภาพทางวัตถุที่แท้จริงในชีวิต นอกจากนี้ เขาเชื่อในความเป็นไปได้ของการศึกษาสังคมในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ คือการใช้หลักเหตุผลในการอธิบายและโต้แย้งเพื่อค้นหาความสมบูรณ์แบบ (Daniel, 1986; Liu & Lim, 2018) แนวคิดนี้ถูกเขียนย่อ ๆ ดังนี้

Thesis + Antithesis → Synthesis

(ข้อวินิจฉัย + ข้อโต้แย้ง → การประสมหรือการสังเคราะห์)

จากแนวคิดนี้ กล่าวได้ว่ามุมมองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์มีข้อวินิจฉัยต่อประเด็นต่าง ๆ แตกต่างกันไป ซึ่งหากสังคมเปิดกว้างให้มีพื้นที่สำหรับการถกเถียงข้อขัดแย้งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะก่อให้เกิดข้อสมมุติใหม่ ๆ เกิดการสังเคราะห์กลายเป็นองค์ความรู้ใหม่เผยแพร่สู่สังคม สร้างสังคมที่มีอารยธรรมทางปัญญาที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) แม้ในอดีตการวิพากษ์จะไม่ได้รับการเปิดกว้างมากนัก สามารถแสดงออกเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเสรีเพียงเท่านั้น แต่มาถึงในปัจจุบันแนวคิดที่เกี่ยวกับการวิพากษ์กลับถูกส่งเสริมให้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาระบบความคิด และเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทักษะเชิงเขาวงกตปัญญาได้ (Paul & Elder, 2008)

การวิพากษ์จึงมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย มีสถานการณ์มากระตุ้น (Trigger Event) ให้เกิดการโต้แย้งของความคิด เมื่อสมมติฐานที่บุคคลคาดหวังว่าน่าจะเกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ก็จะเป็นช่องว่าง (Gap) ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับความเป็นจริงที่ประสบ จากสภาวะดังกล่าวมนุษย์จึงเกิดความสงสัย คิดไตร่ตรอง คิดในเชิงโต้แย้งหรือคิดในมุมมองที่ต่างเดิม และแสดงออกด้วยการวิพากษ์ในท้ายที่สุด (Habermas and the Frankfurt School, 1981; Paul & Elder, 2008) ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะมีแนวโน้มไปในทิศทางที่เป็นบวกและลบ หากสิ่งที่น่าสนใจก่อเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิพากษ์ก็จะเกิดผลลัพธ์ในทางที่ดี ขณะเดียวกันหากมีการนำอารมณ์หรือความอคติส่วนตัวมาปะปนก็จะทำให้เกิดผลลัพธ์ในทิศทางลบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการวิพากษ์ของวารนิกและเอ็ดเวิร์ด (Warnick & Edward, 2014) เฟราร์ (Ferrari, 2018) วัตสัน และกลาเซอร์ (Watson & Glaser, 1964) กราท์ (Kraschl, 2013) และ ดาร์ซิโอ (Darcisio, 2016) ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการของการวิพากษ์ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) **ค้นหาและระบุประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การวิพากษ์** เป็นกระบวนการค้นหาปัญหาจากสถานการณ์หรือจากประเด็นที่มีข้อถกเถียง ทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา และค้นหามุมมองที่น่าตั้งข้อสงสัย อาทิ มีความเกี่ยวข้องกับใคร และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร แล้วจึงระบุปัญหาจากข้อสงสัย

2) **พิจารณาข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น** เป็นการไตร่ตรองว่าสิ่งเกิดขึ้นมีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากสิ่งที่คิดอย่างไร สืบหาความคิดตนเองที่มีการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร เห็นด้วยหรือเห็นต่างต่อสถานการณ์ ซึ่งต้องมีข้อมูลเบื้องต้นของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนจึงจะสามารถนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาพิจารณาหาข้อโต้แย้งได้ อาจเป็นข้อโต้แย้งที่มาจากทำให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันของบุคคล ข้อโต้แย้งอาจมีสาเหตุจากประสบการณ์การเติบโตในวัฒนธรรม (Culture) ของบุคคลที่แตกต่างกัน การได้รับโอกาส (Occasion) ทางสังคมและโอกาสทางการศึกษาที่แตกต่างกัน การประกอบอาชีพในสาขา (Field) ที่แตกต่างกัน รวมถึงการให้คุณค่าต่อระบบจริยธรรม (Ethics) ที่ต่างกัน ทั้งหมดล้วนมีช่องว่างความคิดที่สามารถพิจารณานำไปสู่การกำหนดประเด็นถกเถียงได้

3) **ค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนความคิด** เป็นการค้นหาข้อมูลเพื่อวินิจฉัยตรวจสอบอย่างละเอียดจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หากสามารถนำหลักฐานมาสนับสนุนข้อสมมุติฐาน วิเคราะห์ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล แยกแยะส่วนที่เป็นความเป็นจริง (Fact) ออก

จากส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล (Opinion) แยกแยะประเด็นหลักฐาน เชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล โดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ถึงระดับความน่าเชื่อถือ พิจารณาว่าจะสามารถนำหลักฐานไปใช้ในการตอบข้อโต้แย้งได้หรือไม่ อย่างไร ความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การคิดวิเคราะห์ดำเนินไปอย่างถูกต้อง จึงจะได้ผลลัพธ์ออกมาอย่างถูกต้อง

4) สรุปและตัดสินใจด้วยการใช้เหตุผล โดยเป็นการตัดสินใจที่จะเห็นด้วยหรือเห็นต่างหลังจากได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว ประเมินความสมเหตุสมผลของข้อมูลเพื่อลงข้อสรุปโดยยึดตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ การสร้างข้อสรุปที่มีต่อประเด็นต้องมีคำอธิบายสนับสนุนที่ใช้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัย มีความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่กำหนด อาจแสดงออกผ่านการเขียนหรือการพูดเพื่อนำเสนอในสิ่งที่ผ่านการคิดตัดสินใจ

สรุปได้ว่า กระบวนการวิพากษ์จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการค้นหาและระบุประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การวิพากษ์ พิจารณาข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น ค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนความคิด สรุปและตัดสินใจด้วยการใช้เหตุผล ซึ่งในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการวิพากษ์ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ไปใช้ในการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ด้วย เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนดประเด็นการวิพากษ์ได้สอดคล้องกับปัญหา และทำให้สามารถใช้เหตุผลพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องได้

1.1.2.2 แนวคิดการใช้เหตุผล

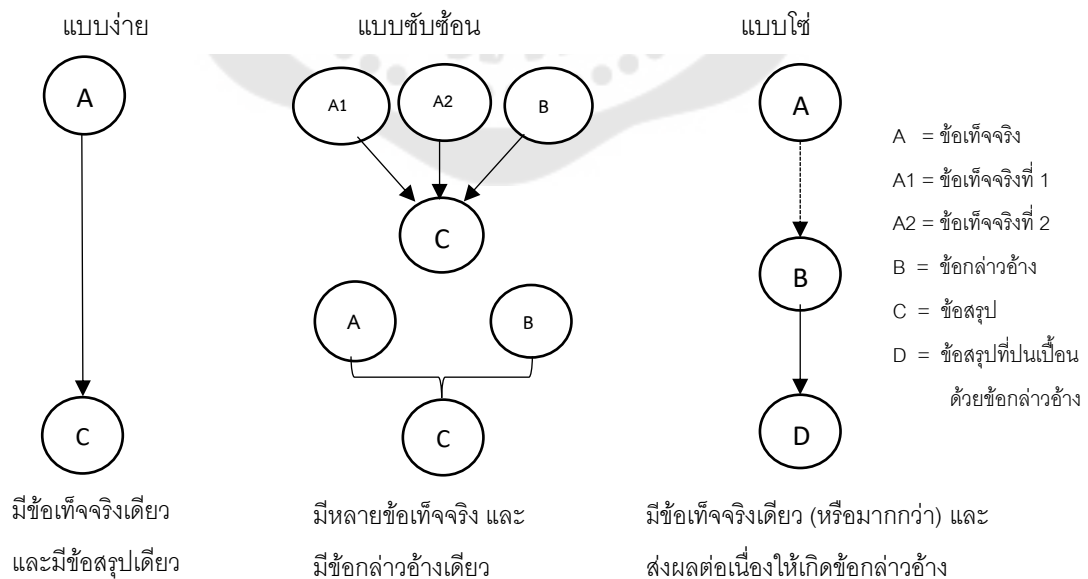
การใช้หลักเหตุผลเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การวิพากษ์มีความแตกต่างจากการวิจารณ์ เพราะการวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ จะมีน้ำหนักและยับยั้งอคติทางความคิดได้ก็ต่อเมื่อเป็นการพิจารณาตามเหตุผลที่ปรากฏ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) สำหรับผู้เรียนยุคปัจจุบันที่มีพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดที่เปิดกว้างทั้งในเวทีสาธารณะและพื้นที่ออนไลน์มีความจำเป็นต้องมีความสามารถใช้เหตุและผล ไม่ว่าจะผ่านการพูดหรือการเขียนแสดงความคิดเห็นในพื้นที่ต่าง ๆ โดยแนวทางในการวิพากษ์ด้วยการนำหลักตรรกวิทยาหรือเหตุผลมาใช้ มีดังนี้

ประการแรก จำเป็นต้องมีการตรวจสอบแยกแยะข้อมูล คือ การแยกแยะระหว่างสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกันให้ได้ โดยการแยกแยะในเบื้องต้น ข้อเท็จจริงควรเป็นสิ่งที่สามารถวัด ชั่ง ตวง หรือพิสูจน์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ และมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ สำหรับการตรวจสอบ ส่วนข้อคิดเห็น เป็นความคิดส่วนบุคคลที่สามารถแตกต่างกันได้ อาจรวบรวมถึงความเชื่อ ทศนคติส่วนบุคคลต่อเรื่องดังกล่าว ปัจจุบันข้อมูลที่เรารับป้อนเข้าสู่ระบบคิดในแต่ละเรื่องมีจำนวนมากและยังมีการปะปนของข้อมูลทั้งที่เชื่อถือได้และเชื่อถือไม่ได้ นักวิพากษ์

จึงต้องสามารถกลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับออกจากกันให้ได้ จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มี้ด (อ้างใน นันทนา นันทวโรภาส, 2557) ได้อธิบายคำว่า “ข้อเท็จจริง” อีกนัยหนึ่งผ่านทฤษฎีการประกอบสร้างความจริงทางสังคมว่า ความจริงในแต่ละเรื่องมี 2 ด้าน คือ โลกทางกายภาพและโลกทางการรับรู้ โลกทางกายภาพคือสิ่งที่ปรากฏได้ด้วยการเห็น การฟัง สามารถตรวจสอบพิสูจน์ได้โดยตรง แต่โลกการรับรู้เป็นเรื่องของการประกอบสร้างจากความคิด ประสบการณ์ หรือจากสื่อมวลชน จนกลายเป็นความคิดเห็นของบุคคล ในการใช้หลักตรรกวิทยาเราจำเป็นต้องแยกสองด้านนี้ให้ได้

ประการต่อมา การใช้หลักเหตุผลยังรวมถึงการสามารถมองเชิงมโนทัศน์ (Scenario) เป็นการจินตนาการมองให้เห็นภาพรวมหรือมองไปยังเป้าหมายปลายทางที่ต้องการจากการใช้เหตุผล โดยมองในลักษณะการวิวินิจฉัยสาเหตุที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ การมองลักษณะนี้จะทำให้สามารถคิดอย่างมีลำดับขั้นตอน เห็นความเป็นเหตุเป็นผลที่จะบรรลุตามเป้าหมาย (นิธิมูระ, 2551) โดยหากไม่สามารถมองในลักษณะภาพรวมตั้งแต่ต้นเหตุ อาจทำให้การคิดแก้ปัญหาต้องดำเนินไปที่ละเรื่อง (Paul & Elder, 2008) ไม่สามารถนำไปสู่การคิดแนวทางแก้ไขที่เป็นเชิงระบบครอบคลุมทุกสาเหตุที่เกี่ยวข้องได้

นอกจากนี้ การมองปรากฏการณ์แบบภาพรวมยังทำให้สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของประเด็นที่พิจารณาในเชิงสาเหตุ ซึ่งการมองลักษณะนี้ทำให้เห็นเหตุผลเบื้องหลังที่อาจมีที่มาจากหลายสาเหตุ การวิพากษ์ถึงสาเหตุที่เกี่ยวข้องก่อนสร้างข้อสรุปจะช่วยให้ลดข้อผิดพลาดได้ รูปแบบสาเหตุของปัญหาอาจมีได้หลากหลาย ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ลักษณะความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริง ข้อกล่าวอ้างและข้อสรุป

ที่มา: ปรับจากวอร์นิก เอ็ดเวิร์ด (Warnick & Edward, 2014)

ภาพประกอบ 2 แสดงการพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใน 3 แบบ โดยแบบง่ายเป็นมีเหตุที่มาจากข้อเท็จจริงเดียว (A) แล้วนำไปสู่ข้อสรุปเดียว (C) ต่อมาในบางสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน อาจมีหลายข้อเท็จจริง (A1 และ A2) และยังมีข้อกล่าวอ้าง จึงต้องผ่านการตรวจสอบแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อกล่าวอ้างก่อนการสร้างข้อสรุป และสุดท้ายแบบโซ่เป็นสถานการณ์ที่อาจมีเพียงข้อเท็จจริงเดียว (A) หรือมากกว่า และส่งผลต่อเนื่องให้เกิดข้อกล่าวอ้าง (B) จนทำให้ได้เป็นข้อสรุปที่ปนเปื้อนด้วยข้อกล่าวอ้าง (D) ความเชื่อมโยงระหว่างการพิจารณาโดยใช้หลักเหตุผลในการแยกแยะข้อเท็จจริง เมื่อมองในภาพรวมควบคู่ไปด้วยจะทำให้เห็นความเกี่ยวข้องในเชิงสาเหตุที่นำไปสู่ผลลัพธ์ปลายทาง โดยก่อนการวิพากษ์ต้องใช้กระบวนการทางการคิดเพื่อตรวจสอบข้อมูลทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม สำหรับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์อาจจำเป็นต้องละเว้นการใช้เหตุผลในบางประเด็นที่มีความเปราะบางหรืออ่อนไหว จึงต้องเลี่ยงการกล่าวถึงข้อเท็จจริงบางประการ อาทิ การโต้แย้งหลักความเชื่อความศรัทธาทางศาสนาด้วยการนำเหตุผลไปใช้ในการอธิบาย การโจมตีที่ตัวบุคคลโดยการใช้เหตุผลสนับสนุนความคิด เป็นต้น (สมภาร พรหมทา, 2551) เรามิได้จำเป็นต้องวิพากษ์ปรากฏการณ์รอบตัวทุกสิ่งอย่าง แต่สิ่งที่จะวิพากษ์ต้องผ่านการไตร่ตรองแล้วว่ามีความสำคัญและสมควรแก่เหตุผล การตระหนักและระมัดระวังข้อควรละเว้นเหล่านี้จะทำให้การวิพากษ์โดยใช้เหตุผลเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ได้ (Chua, 2020) เหตุนี้ การใช้เหตุผลในการการวิพากษ์จึงยังเป็นการคิดย้อนกลับไปยังต้นตอของสมมติฐานที่คนทั่วไปเชื่อว่าจริงหรือถูกต้องเหมาะสม อาจจะเป็นประเด็นที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพบเห็นคุ้นชินจนลืมที่จะตั้งคำถาม แต่การคิดเพื่อวิพากษ์จะทำทลายสิ่งปกติธรรมดาด้วยการใช้พลังการถาม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) เพื่อพิสูจน์ข้อสมมุติเหล่านั้นว่าถูกต้องจริงหรือไม่ มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าทดแทนได้หรือไม่ การตั้งคำถามจึงดูเหมือนเป็นกุญแจสำคัญที่จะเปิดมุมมองการคิดที่นำไปสู่การตรวจสอบความจริงและค้นหาทางออกที่เหมาะสมให้กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

1.1.2.3 แนวคิดการตั้งคำถาม

จุดตั้งต้นสำคัญของการวิพากษ์มาจากการตั้งคำถาม เพราะคำถามที่ดีจะนำไปสู่คำตอบที่มีความหมาย จะชี้แนะแนวทางไปสู่การรวบรวมข้อมูลที่จะทำให้ได้ข้อสรุปที่มีเหตุผลในประเด็นที่วิพากษ์ การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงต้องเริ่มด้วยการตั้งคำถามอย่างถูกต้อง คำถามที่

จะกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะเป็นคำถามที่ทำให้บุคคลสามารถคิดต่อยอด ขยายผลจากประเด็นที่มีการตั้งข้อสังเกต และค้นหาทางเลือกที่หลากหลายที่จะแก้ปัญหา

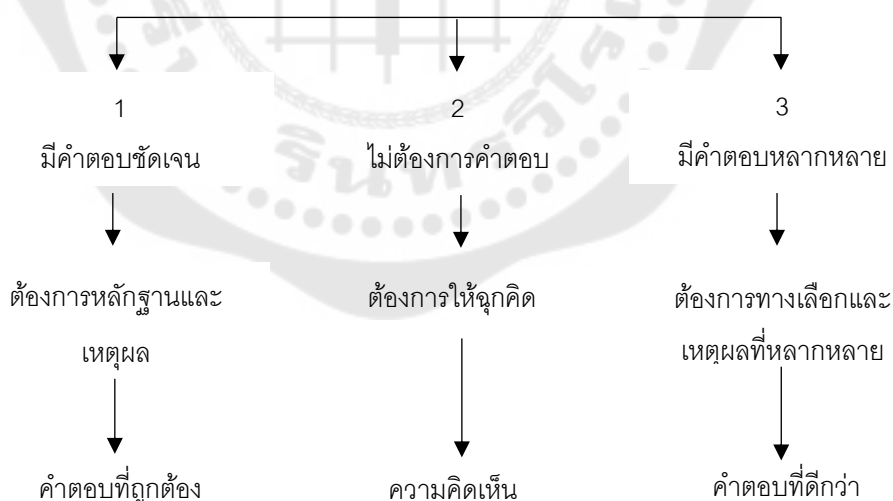
โดยนักปราชญ์ที่โดดเด่นในเรื่องนี้คือ “โสเครตีส” การตั้งคำถามโดยวิธีโสเครตีส (Socratic Method) เป็นแนวทางหนึ่งที่มีการนำไปใช้เพื่อต่อยอดการคิด มีเป้าหมายหลักคือ เพื่อท้าทายให้ผู้ถูกถามค้นหาคำตอบด้วยการครุ่นคิดจนกว่าจะได้คำตอบด้วยตนเอง อีรฟงส์ แก่นอินทร์ (2554) อธิบายว่า การตั้งคำถามโดยวิธีโสเครตีสมีเป้าหมายเพื่อท้าทายให้ค้นหาคำตอบจากการคิดจนกว่าจะได้คำตอบที่สมบูรณ์และถูกต้องที่สุด มีรายละเอียดของการถาม ดังนี้

- 1) การตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความกระจ่างโดยการถามเชิงแนวคิด (Conceptual Clarification Questions)
- 2) การตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานหรือความเชื่อ (Probing Assumptions)
- 3) การตั้งคำถามเพื่อให้มีการหาเหตุผลเพิ่มเติมสนับสนุน (Probing rationale, reasons, and evidence)
- 4) การถามเพื่อเปิดมุมมองอื่น ๆ (Questioning viewpoints and perspectives)
- 5) การตั้งคำถามที่คาดคะเนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และคาดการณ์ผลที่จะตามมาภายหลัง (Probe implications and consequences)
- 6) การถามกลับไปยังคำถามที่ถามไปแล้วเพื่อให้เกิดการคิดทบทวน (Questions about the question)

การถามยังมีแนวทางการถามรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การแสวงหาความรู้โดยการถามและแลกเปลี่ยนวาทกรรมโดยการสนทนาหรือที่เรียกว่า วิชาชีวิต (Dialectic) สามารถนำมาใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนากระบวนการคิดผ่านการตั้งคำถามต่อประเด็นปัญหาในสังคม การตั้งคำถามเกี่ยวกับศีลธรรมในสังคม ทั้งหมดล้วนดำเนินผ่านการตั้งคำถามมุมมองใหม่ที่ต่างจากเดิมเพื่อให้ความรู้แตกฉานและเกิดมุมมองความคิดใหม่ (ชัยวัฒน์ สุรวิชัย, 2561; เพลโต, 2547) แนวคิดของโสเครตีสนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นเวลานับพันปี โดยมักถูกนำมาใช้มองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถ้าจะกล่าวให้เข้าใจง่ายการเพ่งมองโลกแบบวิชาชีวิต ก็คือ การพยายามมองสิ่งเดิมที่เป็นอยู่ มองสิ่งใหม่ที่เข้ามาท้าทาย และมองเห็นการก่อกำเนิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่อาจเหมือนเดิมหรือไม่เหมือนเดิมเลยก็ได้ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2552)

นอกจากนี้ สำหรับปัจจุบันการใช้คำถามอีกลักษณะหนึ่งที่นิยมนำมาใช้คือ การตั้งคำถามทรงพลัง (Powerful Question) เป็นการถามให้เกิดการคิด นำไปสู่การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้ใหม่ ซึ่งการใช้พลังคำถามว่า ต้องเริ่มจากการฟังอย่างตั้งใจจริง พยายามทำความเข้าใจเจตนาเชิงบวกของผู้ส่งสาร ค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่ภายใต้สารที่สื่อ นั้น ตั้งสมมุติฐานที่ทำหายในประเด็นนั้นที่อาจดูเป็นไปได้ และชี้้นำด้วยการใช้คำถามให้ผู้ถูกถามไปถึงสิ่งที่เขาต้องการ (Liu & Lim, 2018) อาจเป็นการถามถึงเป้าหมายหรือสิ่งที่บุคคลนั้นต้องการทำ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งการถามที่ดีจะกระตุ้นให้ผู้ถูกถามเกิดกระบวนการคิด สงสัยอย่างมีทิศทาง เพื่อให้ได้คำตอบที่สร้างสรรค์ การใช้คำถามทรงพลังจึงมีเป้าหมายที่มากกว่าการหาคำตอบ เป็นการถามเพื่อท้าทายให้เกิดการคิดต่อยอดอีกลักษณะหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ดี สำหรับการใช้คำถามเพื่อนำสู่ประเด็นการวิพากษ์ สิ่งที่ต้องการจากการถามอาจมีความแตกต่างตามจุดมุ่งหมาย ผู้ตั้งคำถามจึงควรพิจารณาประเด็นที่สนใจว่าควรได้รับคำตอบลักษณะใดก่อนการถาม ทั้งนี้พอล และเอลเดอร์ (Paul & Elder, 2008) ได้อธิบายชนิดของคำถามว่ามี 3 ประเภท คือ คำถามที่มีคำตอบชัดเจน คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และคำถามที่มีคำตอบที่ถูกต้องได้มากกว่าหนึ่ง ซึ่งการใช้คำถามประเภทใดจะขึ้นอยู่กับการวางแผนและจุดมุ่งหมายของผู้ถาม ผู้วิจัยได้สรุปประเภทของคำถาม ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ประเภทของคำถาม

ที่มา ปรับจากแนวคิดของพอลและเอลเดอร์ (Paul & Elder, 2008)

ดังนั้น การตั้งต้นด้วยคำถามที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ คำถามที่ดีจะเชื่อมต่อไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดในประเด็นที่น่าสนใจอื่น ๆ การ

จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถตั้งคำถามที่นำไปสู่การวิพากษ์สร้างสรรค์ จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคหรือตัวช่วยอื่น ๆ ผักผ่อนให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างมีทิศทาง โดยในเบื้องต้น ผู้เรียนต้องมีความสงสัยใคร่รู้และมีความช่างสังเกต สามารถพิจารณาค้นหาช่องว่างของข้อมูล (Information Gap) เพื่อตั้งเป็นข้อสังเกต การสงสัยในสิ่งที่ยังไม่รู้โดยอาศัยพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิมจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (Russell & George, 2015) การถามจะทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ที่ได้รับ ซึ่งหากสามารถมองหาความผิดปกติหรือข้อสังเกตของข้อมูลโดยใช้กระบวนการคิดที่หลากหลายมาประกอบก็จะก่อให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นที่เปิดประเด็นนำไปสู่การวิพากษ์

การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงสามารถเริ่มต้นด้วยการใช้คำถามนำทางกระตุ้นให้เกิดความสงสัยเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อไป เนื่องจากการถามจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการค้นหาค้นหาเหตุผล เกิดการวิเคราะห์ค้นหาคำตอบ ซึ่งนักวิพากษ์ที่ดีจำเป็นต้องมีความสามารถในการถามที่หลากหลายแง่มุม ถามเชิงลึก ถามเชิงกว้าง ถามเพื่อให้ถูกคิด เป็นต้น โดยพื้นฐานของการถามที่จะนำไปสู่การวิพากษ์ควรมีลักษณะ (Iordanou et al., 2019; Paul & Elder, 2008; The Critical Thinking Community, 2020) ดังต่อไปนี้

1) ความชัดเจน (Clarity) เป็นลักษณะการถามเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของปัญหา เพื่อให้สามารถระบุปัญหาได้ตรงตามความเป็นจริง อาทิ สามารถอธิบายขยายความส่วนนี้ให้มากขึ้นได้หรือไม่ มีประเด็นใดอีกในเรื่องนี้ที่เรายังไม่ทราบสามารถอ้างอิงที่มาของเรื่องนี้ได้หรือไม่

2) ความตรง (Accuracy) เป็นการถามเพื่อเน้นการตรวจสอบให้สอดคล้องตรงกัน ตรวจสอบความเป็นไปได้ เพื่อยืนยันข้อมูล อาทิ สามารถตรวจสอบเรื่องนี้ได้หรือไม่ ตรวจสอบได้อย่างไร ทำไมเหตุการณ์นั้นถึงมีความเป็นไปได้ เรื่องนี้มีใครที่รู้ดีที่สุด สามารถถามใครเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงนี้ได้บ้าง

3) ความกระชับ (Precision) เป็นลักษณะการถามแบบตรงไปตรงมา มีความกะทัดรัด ตรงประเด็น อาทิ เรื่องนี้จำเป็นต้องทำหรือไม่สามารถทำให้กระชับกว่านี้ได้หรือไม่เรื่องนี้ มีประโยชน์เพียงพอที่เราจะทำหรือไม่

4) ความสำคัญ (Significance) การถามเพื่อให้เกิดการทบทวนความสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนย้อนมาตรวจสอบถึงความจำเป็นในการกระทำด้วยในตัว อาทิ สิ่งนี้เป็นปัญหาสำคัญในขณะนี้จริงหรือไม่ ประเด็นนี้เป็นจุดที่เราควรให้ความสำคัญจริงหรือ ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่มีความสำคัญกว่านี้อีกหรือไม่

5) ความเกี่ยวข้อง (Relevance) เป็นการถามเพื่อตรวจสอบความเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พิจารณาถึงอิทธิพลของส่วนประกอบทั้งหมด อาทิ สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกันอย่างไร ผลลัพธ์ที่ลดลงนี้ มาจากปัจจัยใดบ้าง สิ่งนี้สามารถช่วยให้เข้าใจกระจ่างขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร

6) ความเป็นเหตุเป็นผล (Logic) เป็นการถามเพื่อให้บททวนในเรื่องความสมเหตุสมผล อาทิ สิ่งที่ยกมาเป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคลหรือว่าข้อเท็จจริง สิ่งทีกล่าวนั้นมีข้อมูลอ้างอิงหรือไม่ ข้อสรุปนี้เป็นเหตุเป็นผลจริงหรือไม่

7) มุมมองเชิงลึก (Depth) การถามเพื่อเจาะสถานการณ์หรือประเด็นในเชิงลึก ลักษณะการถามแบบเจาะลึกจะช่วยให้เราเห็นต้นตอ ที่มา หรือคุณค่าของสิ่งใด ๆ มากขึ้น อาทิ ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ปัญหานี้รุนแรงยิ่งขึ้น อะไรทำให้เรื่องนี้มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น สิ่งนี้ทำให้เกิดคุณค่าใดเพิ่มขึ้น

8) มุมมองเชิงกว้าง (Breadth) เป็นการถามเพื่อเปิดมุมมองให้สามารถมองเห็นในมุมอื่น ๆ หากสามารถมองสิ่งเหล่านี้ด้วยมุมมองคนอื่นจะเป็นอย่างไร ได้มีการมองแนวทางอื่น ๆ มาใช้แก้ปัญหานี้ด้วยหรือไม่ ยังมีข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่ยังไม่ได้นำมาประกอบการพิจารณา

กล่าวได้ว่า ลักษณะการถามที่กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สามารถถามได้หลากหลายขึ้นอยู่กับประเด็น อาจเป็นการถามเพื่อหาคำตอบในแง่ความชัดเจน ความตรง ความกระชับ ความสำคัญ ความเกี่ยวข้อง ความเป็นเหตุเป็นผล มุมมองเชิงลึก มุมมองเชิงกว้าง นอกจากนี้ ยังสามารถถามได้ทั้งคำถามประเภทปลายเปิดและปลายปิดภายใต้ขอบเขตของประเด็นที่ชัดเจน การพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยนำแนวคิดการตั้งคำถามมาใช้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้การวิพากษ์มีทิศทางที่ชัดเจนและได้ข้อมูลครบถ้วนทุกมิติ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่น ๆ จำเป็นต้องใช้หลักเหตุผลและการตั้งคำถามเพื่อวินิจฉัยตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างรอบด้าน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาผู้เรียนเพื่อเตรียมพร้อมสู่โลกอนาคต มิติการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดสมรรถนะมากกว่าการเน้นถ่ายทอดเนื้อหา เนื่องจากความรู้เพียงอย่างเดียวอาจ

ไม่สามารถบ่งชี้ว่าผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานจริงในอนาคตได้ การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายจัดการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถนำสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1.2.1 แนวคิดสมรรถนะของแมคเคลแลนด์

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) มักถูกกล่าวถึงว่าเป็นผู้ที่นำเสนอการวัดผลการปฏิบัติงานตามแนวคิดสมัยใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยได้เน้นการวัดขีดความสามารถของบุคคลจากสมรรถนะ หรือ “Competency” เขาได้พยายามโต้แย้งแนวคิดนี้ในบทความเรื่อง “Testing for competence rather than for intelligence” ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1973 โดยกล่าวว่า การทดสอบความฉลาดทางปัญญา (Intelligence Tests) และการทดสอบบุคลิกภาพ (Aptitude tests) ไม่มีความเที่ยงตรงเพียงพอสำหรับการวัดความสามารถของบุคคลในการทำงาน เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่ได้สะท้อนความสามารถอันแท้จริงที่มีอยู่ในบุคคล หากบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงไม่ได้หมายความว่า จะมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่สูงตามด้วย ซึ่งต่อมาเมื่อเขาได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาคู่มือทดสอบความถนัดที่แตกต่าง (Differential Aptitude Test) และพบว่า นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกลับสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานได้ในระดับที่ไม่แตกต่างจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (แต่ผ่านเกณฑ์การประเมิน) เขาจึงได้ข้อสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากโรงเรียนคงไม่สามารถประเมินหรือคาดการณ์ผลลัพธ์ในอนาคตของผู้เรียนได้ เหตุนี้เขาจึงทำการศึกษาวិจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยวัดความสามารถการปฏิบัติงานของบุคคล ที่เรียกว่า “สมรรถนะ” ซึ่งเขาเชื่อว่าสมรรถนะสามารถทำนายผลการปฏิบัติงานหรือความสำเร็จในชีวิตของบุคคลได้

สมรรถนะตามแนวคิดของแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) จะหมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลมาจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Abilities) และคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยสมรรถนะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรม การปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด รายละเอียดดังนี้

- 1) ความรู้ (Knowledge) สำคัญหรือองค์ความรู้เฉพาะที่มีความจำเป็นต้องรู้ และเข้าใจเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ ได้
- 2) ทักษะ (Skills) ทักษะพื้นฐานที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติภาระงานหนึ่ง ๆ ได้ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยี
- 3) ความสามารถ (Abilities) การปฏิบัติภาระงานได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถประยุกต์ทักษะพื้นฐานมาแก้ปัญหางานได้

4) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Traits) อุปนิสัยประจำตัวบุคคลหรือแรงขับภายในซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานได้

กล่าวได้ว่า ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมา แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) อธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า หากเปรียบกับภูเขาน้ำแข็งแล้ว ความรู้เปรียบเสมือนส่วนที่อยู่เหนือน้ำที่สามารถสังเกตและวัดได้ ส่วนคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีอยู่ภายในบุคคลและสามารถหนุนนำให้บุคคลสามารถปฏิบัติภารกิจได้สำเร็จ เช่น อุปนิสัย ทศนคติ ความเชื่อ เปรียบเสมือนส่วนที่อยู่ใต้น้ำที่สังเกตและวัดได้ยากแต่ก็มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลไม่ต่างจากส่วนประกอบอื่น ๆ ดังนั้น การมีเพียงความรู้ ความสามารถและทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้ายังขาดคุณลักษณะที่จำเป็นก็จะยังไม่ถือว่ามีสมรรถนะที่จะปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงได้ การพัฒนาในการศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลอย่างเพียงพอเพื่อแสดงออกถึงพฤติกรรมการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

สำหรับงานวิจัยนี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงหมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่เป็นผลมาจากการนำความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่มีอยู่ในตนมาใช้ในการแสดงออกทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างสร้างสรรค์

1.2.2 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ในการสังเคราะห์สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Agostino et al., 2017; Akkus et al., 2019; Ali Sulaiman, 2018; Amonoo et al., 2021; Butler, 2017; Craig & Cindy, 2019; Fabiano, 2020; Fong et al., 2018; Iordanou et al., 2019; Omer & Abdularhim, 2017) เพื่อนำมากำหนดเป็นสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับศึกษานี้ รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 2 นี้

ตาราง 2 ผลการสังเคราะห์พฤติกรรมการหรือคุณลักษณะของบุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

พฤติกรรมหรือคุณลักษณะ	อากุสตีโน (Agostino, Im-Bolter, Stefanatos, & Dennis, 2017)	อักกุส ปอสเมส สไตรบ และ บากเรย์ (Akkus, Sulaiman, Postmes, & Stroebe, Baray, 2019)	ฮาดี สุไลมาน (Ali Amanoo, Longley, & Robinson, 2018)	อามีโน (Amonoo, Longley, & Robinson, 2021)	เครกและ ซินดี้ (Craig & Cindy, 2019)	บัตเลอร์ (Butler, 2017)	ฟาบีอานโน (Fabiano, 2020)	ฟอง (Fong et al., 2018)	อิดอร์ตามู (Iordanou, Kuhn, Matos, Shi, & Abdularhi Hemberger, m, 2017)	โอมาร์ และ อับดุลลฮิม (Omer & Omer, 2017)	สังเคราะห์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม
ช่างสังเกต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
สงสัยใคร่รู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
จับประเด็นสำคัญ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์
ตั้งคำถาม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ไวต่อการรับรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ความถี่สูงเกินไป	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
แยกแยะข้อเท็จจริง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
มีข้อมูลเชิงประจักษ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ใช้เหตุผลและผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
คิดเชิงการเติบโต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	การคิดเชิงวิพากษ์
เสนอทางเลือกอื่นๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ไตร่ตรองอย่างมี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
วิจารณ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

ตาราง 2 (ต่อ)

พฤศจิกายนหรือ คุณลักษณะ	อากุสติโน (Agostino et al., 2017)	อักกุส ปอดมเส สโตรบ และ บาเยย์(Akkus et al., 2019)	ฮาดี สุได มาน(Ali Sulaiman, 2018)	อาโมโน (Amonoo et al., 2021)	แครกและ ซินดี้(Craig & Cindy, 2019)	บัตเลอร์ (Butler, 2017)	ฟาเบียโน (Fabiano , 2020)	ฟอง (Fong et al., 2018)	อิออร์ดานู (lordanou et al., 2019)	โอมร และ อับดุล ลาอิม (Omer & Abdularhi m, 2017)	สังเคราะห์ คุณลักษณะเชิง พฤติกรรม
เคารพความคิดเห็นที่ แตกต่าง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
สะท้อนกลับเชิงบวก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
แสดงถึงความจริงใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	การสื่อสาร ความคิดที่เห็น ต่างอย่างสันติ
ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
วิเคราะห์ข้อมูล					✓			✓	✓	✓	
เป็นตัวของตัวเอง							✓			✓	
ฟังอย่างลึกซึ้ง						✓		✓			การไม่ตัดสิน ผู้อื่นและรับผล สะท้อนกลับได้
การไม่ตัดสินคุณค่าผู้อื่น		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ยอมรับข้อผิดพลาด				✓		✓					
ถ่อมตนทางปัญญา	✓			✓		✓					

จากตาราง 2 ผลการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ 4 องค์ประกอบ คือ การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารความคิดที่เห็นต่างอย่างสันติ และการไม่ตัดสินผู้อื่นและรับผลสะท้อนกลับได้ รายละเอียดดังนี้

1.2.2.1 การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ ซึ่งประกอบด้วย ความช่างสังเกต สงสัยใคร่รู้ จับประเด็น และตั้งคำถามจากประเด็นที่สนใจจากข้อมูล พฤติกรรมเหล่านี้ถือเป็นขั้นเริ่มต้นของการสามารถวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ช่างสังเกต หมายถึง การพยายามใช้ประสาทสัมผัสทำความเข้าใจสรรพสิ่งรอบตัว อาจจะเริ่มด้วยการฟังอย่างตั้งใจ การมองอย่างพินิจ หรือหากไม่สามารถสังเกตจากกายภาพ ก็เป็นการพยายามทำความเข้าใจประเด็นโดยเทียบกับประสบการณ์ของเราต่อเรื่องนั้น ๆ จนเกิดเป็นสงสัยใคร่รู้

2) สงสัยใคร่รู้ หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็น หรือความสนใจในบางสิ่งหรือบางประเด็นที่มีความแปลกหรือต่างความรู้และประสบการณ์เดิมที่เรามีต่อสิ่งนั้น

3) จับประเด็นสำคัญ หมายถึง การสามารถหยิบยกเอาความคิดหลักหรือประเด็นที่สำคัญของเรื่องมาต่อยอดด้วยกระบวนการคิด

4) ตั้งคำถาม หมายถึง ความสามารถในการหาช่องว่างระหว่างข้อมูลที่หากตั้งถามแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ อาจจะเป็นประโยชน์ในการต่อยอดการคิดหรือนำไปสู่การพัฒนาในทิศทางที่ดี

5) ใฝ่ต่อการรับรู้ความรู้จากผู้อื่น หมายถึง การสามารถรับรู้หรือคาดเดาความรู้จากผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เพื่อประเมินเบื้องต้นจากข้อมูลที่มีอยู่ได้

1.2.2.2 การคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถตั้งคำถาม ความสามารถใช้หลักเหตุผล แยกแยะข้อเท็จจริง การคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ โดยคุณลักษณะส่วนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Domain) เป็นหลัก แต่ละคุณลักษณะย่อยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แยกแยะข้อเท็จจริง หมายถึง การสามารถพิจารณาข้อมูล แยกแยะระหว่างสิ่งที่ เป็นความจริงและความคิดเห็น

2) ใช้หลักเหตุผล หมายถึง สามารถแยกแยะข้อข้อมูลที่ได้รับ ระหว่างส่วนที่เป็น ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น แล้ววินิจฉัยโดยใช้การคิดแบบเหตุผล

3) คิดเชิงการเติบโต หมายถึง การมีวิธีคิดที่ไม่ยึดติดวิธีการเดิม สามารถปรับการคิดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจุดมุ่งหมายที่พร้อมเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงรอบตัวด้วยความเข้าใจ

4) คิดเสนอทางเลือกอื่น ๆ หมายถึง การแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยใช้ความรู้หลากหลายสาขา เพื่อให้ได้ทางเลือกการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้ที่แตกต่างจากเดิม

5) ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถี่ถ้วน ผ่านการครุ่นคิดอย่างรอบคอบ และค้นหาเหตุผลในการโต้แย้งข้อมูลด้วยจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดการปรับปรุงในแนวทางที่ดีขึ้น

1.2.2.3 การสื่อสารความคิดเห็นที่เห็นต่างอย่างสันติ ซึ่งประกอบด้วย การสะท้อนกลับเชิงบวก และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยคุณลักษณะส่วนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารอย่างเห็นอกเห็นใจผู้รับฟัง รายละเอียด ดังนี้

1) สื่อสารอย่างเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง การแสดงออกทางความคิดต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเชื่อมั่น เลือกใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสถานการณ์และมีประเด็นที่ต้องการสื่อสารที่ชัดเจน

2) เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง หมายถึง การสื่อสารที่การแสดงออกถึงการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ปราศจากอคติ รับฟังมุมมองที่หลากหลายแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม

3) สะท้อนกลับเชิงบวก หมายถึง การถ่ายทอดความคิดแก่ผู้อื่นอย่างเป็นกลาง ปราศจากอารมณ์หรืออคติ โดยให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพระหว่างกัน

4) เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น วิเคราะห์คู่สื่อสาร และแสดงออกอย่างจริงใจ หมายถึง การพยายามเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน แสดงออกตอบสนองต่อความรู้สึกและความคิดของผู้อื่นอย่างเข้าใจในความแตกต่างของบุคคล

1.2.2.4 การไม่ตัดสินผู้อื่นและรับผลสะท้อนกลับได้ ซึ่งประกอบด้วย การเป็นผู้ฟังที่ดีและการรับข้อมูลย้อนกลับ ไม่นำประสบการณ์หรือการรับรู้ของตนเป็นกรอบสรุปการปฏิบัติหรือความคิดของผู้อื่น โดยส่วนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับการยอมรับและรับผิดชอบผลจากการวิพากษ์ เพื่อนำสาระสำคัญไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเอง รายละเอียด ดังนี้

1) การฟังอย่างลึกซึ้ง หมายถึง การฟังอย่างตั้งใจ วิเคราะห์ไตร่ตรองสิ่งที่อีกฝ่ายสื่อสาร โดยไม่พูดแทรกหรือตั้งคำถามขัดจังหวะการแสดงความคิดเห็นของอีกฝ่าย และจับประเด็นสาระสำคัญจากการฟังเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

2) การไม่ตัดสินคุณค่าผู้อื่น หมายถึง การนำประสบการณ์หรือสิ่งที่ตนเองรับรู้เป็นกรอบในการสรุปการปฏิบัติหรือความคิดของผู้อื่น อาจเป็นลักษณะการใช้คำพูดหรือการกระทำที่แสดงออกถึงการตัดสินว่าสิ่งที่ผู้อื่นคิดนั้นถูกหรือผิดจากความเป็นจริง

3) ยอมรับข้อผิดพลาด หมายถึง การสามารถยอมรับในความผิดพลาดของตนเองอย่างตรงไปตรงมา ยอมรับความล้มเหลวได้ และนำข้อคิดบทเรียนไปปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

4) ถ่อมตนทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถถ่อมถอย และรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากบุคคลอื่น ไม่แสดงออกอย่างมั่นใจในความคิดหรือจุดยืนของตนเองมากเกินไป มีความเยือกเย็นและใฝ่หาความพอเหมาะในการโต้ตอบ

ดังนั้น คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์เอกสารในเบื้องต้น ประกอบด้วย การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารความคิดเห็นที่เห็นต่างอย่างไร้ความรุนแรง และการไม่ตัดสินผู้อื่นและรับผลสะท้อนกลับได้ โดยองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปเป็นแนวทางดำเนินการสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

1.3 การวัดและประเมินผลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

การวัดและประเมินผลสมรรถนะเป็นกระบวนการสำคัญที่ดำเนินการเพื่อมุ่งวัดการแสดงผลหรือการปฏิบัติงานของบุคคลภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดหรือเงื่อนไขที่จำกัด โดยเป็นการวัดอย่างครอบคลุมองค์รวมของความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในบุคคลที่บูรณาการขึ้นมาเป็นพฤติกรรมจนเกิดความสามารถอันเด่นชัดจนปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐาน (Sambell, McDowell, & Montgomery, 2013) โดยการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ควรมีการประเมินอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมองค์ประกอบ มีวัตถุประสงค์ในการประเมินอย่างชัดเจน และประการสำคัญต้องมีเครื่องมือในการวัดที่มีความเที่ยงและความเชื่อถือได้ (Burke, 2010) การวัดและประเมินผลที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยนักวิชาการ (Bergsmann, Schultes, Winter, Schober, & Spiel, 2015; Brookhart & McMillan, 2019; Earl, 2013; Michelle, Hsueh, & McCormick, 2020; Sambell

et al., 2013; ศิริชัย กาญจนวสี, 2557) ได้จำแนกการประเมินผลสมรรถนะตามเป้าหมายของการประเมิน ดังนี้

1.3.1 การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นลักษณะการประเมินที่เป็นที่ยอมรับในการจัดการศึกษาปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน โดยจะเน้นการนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Sambell et al., 2013) กล่าวถึง การประเมินลักษณะนี้ในระดับอุดมศึกษาว่าสามารถออกแบบการประเมินได้ทั้งในลักษณะกิจกรรมที่เป็น การสนทนาโต้ตอบ (Dialogue) การร่วมมือทำงานกลุ่ม (Collaboration) ประเมินโดยเพื่อน (Peer assessment) และประเมินตนเอง (Self-assessment) เป็นต้น การประเมินลักษณะนี้สามารถทำได้ในระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยจำเป็นต้องมีการให้ข้อมูลสะท้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ (Effective feedback) เพื่อช่วยเป็นทางให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างสอดคล้องกับระดับสมรรถนะจริง ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความก้าวหน้า (Formative assessment)

1.3.2 การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการวัดและประเมินผลสมรรถนะโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนในระหว่างจัดกระบวนการเรียนรู้เอิร์ล (Earl, 2013) กล่าวว่า ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นกระบวนการประเมินที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ วัดจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ โดยเนื้อหาที่นำมาใช้ในการประเมินจะเกี่ยวข้องกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้ว เพื่อนำมาต่อยอดเชื่อมโยงกับสิ่งที่กำลังจะเรียนรู้ต่อไป เป็นวิธีการในการติดตามและช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว โดยการประเมินลักษณะนี้จะให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลสะท้อนกลับและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (A continuous cycle of feedback and adjustment) เมื่อผู้สอนและผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการให้ข้อมูลสะท้อนกลับจนกลายเป็นปกติแล้ว จะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการสมรรถนะที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ จุดนี้ผู้เรียนจะเริ่มเกิดการเรียนรู้โดยพิจารณาพฤติกรรมของตนเองแสดงออกของตนเองในมุมมองคนอื่นได้ สามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเองผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ให้ได้ และพวกเขาจะสามารถกำกับติดตามการเรียนรู้ของตนเอง และปรับปรุงแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน (Earl, 2013; Michelle et al., 2020) นอกจากนี้ ข้อดีของการประเมินขณะเรียนยังช่วยให้ผู้เรียนคิดกลยุทธ์ที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไปได้ การประเมินขณะเรียนสามารถใช้วิธีการประเมินได้อย่างหลากหลายตามตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมของสมรรถนะที่ต้องการวัด การสะท้อนคิด (Reflection) การตั้งคำถามการให้

ข้อมูลสะท้อนกลับจากชิ้นงานที่ปฏิบัติในระหว่างจัดการเรียนรู้ (ศิริชัย กาญจนวสี, 2557; อัจศรา ประเสริฐสิน, กมลทิพย์ ศรีหาเศษ, และอารีรัตน์ ลาวน้อย, 2564) ตัวอย่างเครื่องมือที่สามารถใช้สำหรับการประเมินขณะเรียนรู้ เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน แบบประเมินผลงาน เป็นต้น กล่าวได้ว่าการประเมินขณะเรียนรู้เป็นการตรวจสอบการตอบสนองต่อกิจกรรมที่จัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผ่านวิธีการสังเกต สอบถาม หรือสัมภาษณ์ ตามความเหมาะสมของเนื้อหารายวิชาและธรรมชาติของผู้เรียน

1.3.3 การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการรวบรวมข้อมูลจากผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจเรียกว่า “การประเมินสรุปผลรวม” (Summative assessment) (Earl 2013, Sambell 2013) เนื่องจากมุ่งเน้นการหาข้อสรุปโดยตรวจสอบผลลัพธ์จากการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งมักกำหนดให้มีการดำเนินการวัดผลระหว่างการสอนหรือเมื่อสิ้นสุดหน่วยการเรียนรู้หรือเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาเพื่อสรุปผลการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่นิยมรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผ่านการทดสอบ (Testing) อาจจะเป็นในรูปแบบสอบข้อเขียนหรือสอบภาคปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัดที่พัฒนาอย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด หรืออาจเป็นการตรวจผลงานที่ได้มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยการตรวจให้คะแนนผลงานจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเครื่องมือในการประเมินผลงาน เช่น แบบประเมินมาตรฐาน (Rubric)

การประเมินที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหรือทักษะทางปัญญาเอิร์ล (Earl, 2013) กล่าวว่า มีความเหมาะสมที่จะใช้การประเมินขณะเรียนรู้โดยเฉพาะหากสิ่งที่จะต้องวัดเกี่ยวข้องกับพัฒนานักคิดหรือเป็นกระบวนการทางอภิปัญญา (Metacognition) การประเมินในระหว่างจัดการเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนและช่วยผลักดันให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นให้บรรลุผล ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดและวิพากษ์พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปด้วย (Critical analysis of their own learning) นอกจากนี้ เบอร์กแมน และคณะ (Bergsmann et al., 2015) กล่าวในประเด็นนี้ว่า การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะควรเน้นการใช้การประเมินจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกหรือจากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง โดยพิจารณาจากความก้าวหน้าของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ สามารถประเมินจากผลงานหรือการประเมินผลที่ใช้โจทย์สถานการณ์เป็นฐาน หรืออาจเป็นการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio assessment) การประเมินตนเองหรือการประเมินโดยเพื่อนก็สามารถนำมาใช้ในการ

ประเมินสมรรถนะของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ หากต้องการให้การวัดและประเมินผลมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากขึ้น อาจสร้างเป็นบริบทที่ประกอบด้วยข้อความ รูปภาพ หรือ ภาพเคลื่อนไหว หรือสถานการณ์จำลองที่สามารถให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการประเมินตามลำดับขั้นของสมรรถนะที่กำหนด ซึ่งหากผลการประเมินพบว่าผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดก็ควรมีการช่วยเหลือจนกว่าผู้เรียนจะสามารถพัฒนาไปสู่ระดับที่เป็นมาตรฐานได้

ดังนั้น การวัดและประเมินผลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในการศึกษานี้ จึงเป็นลักษณะการประเมินผลขณะเรียนรู้ เน้นประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยแบ่งช่วงเวลากการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียนจากการเรียนรู้ (Alleman & Brophy, 1998; Bergsmann et al., 2015; Earl, 2013) โดยเป็นลักษณะการมอบหมายโจทย์สถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ให้เวลาในการทำความเข้าใจสถานการณ์ และเลือกประเด็นที่ตนสนใจนำมาวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในลักษณะของการจัดทำวิดีโอ (Video) ภายใต้อายุเวลาที่กำหนด ประเมินผลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์โดยเทียบเกณฑ์ระดับสมรรถนะของผู้เรียนจากแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ มีการประเมินผลในลักษณะการประเมินสรุปผลรวมควบคู่ไปด้วย โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มอบหมายให้นักศึกษามีส่วนร่วมในชั้นเรียน สะท้อนคิด และทำผลงานตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่รายวิชากำหนด ประเมินผล มีแบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินการสะท้อนคิด แบบประเมินผลงานนักศึกษาเป็นเครื่องมือการประเมิน ซึ่งนักศึกษาต้องผ่านการประเมินทั้งส่วนของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และผลการประเมินผลงานจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ มีดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร รายละเอียด ดังนี้

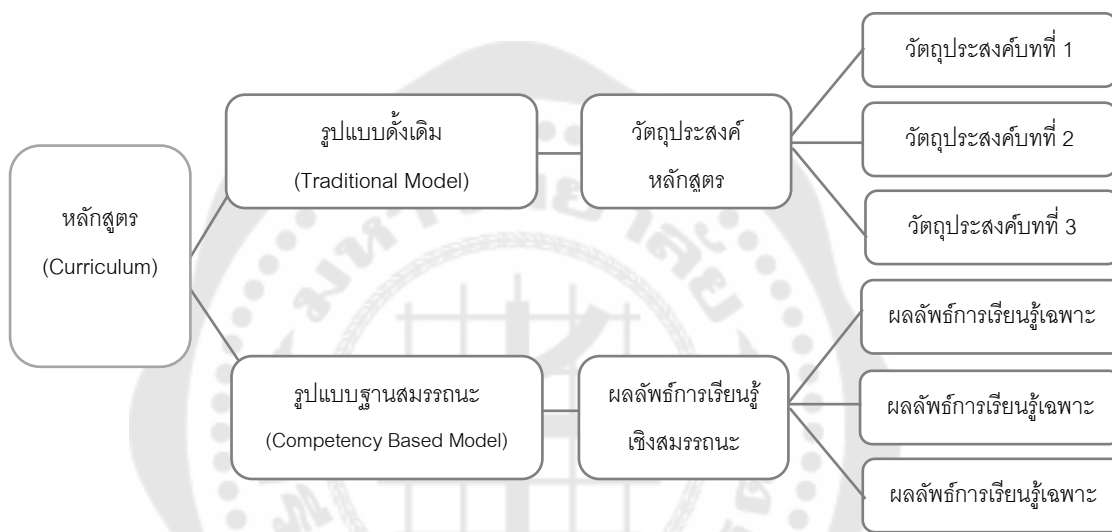
2.1.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว “สมรรถนะ” เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนในยุคปัจจุบัน สมรรถนะเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะ ที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (McClelland, 1973) ซึ่งการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุคใหม่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดสมรรถนะ คือ พัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้และทักษะพื้นฐานไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้โจทย์ปัญหาในการทำงานจริงให้เกิดประสิทธิภาพได้ (เบลล์นิกา เจมส์ และแบรนต์ รอน, 2562) อธิบายได้ว่า สมรรถนะเป็นความสามารถในการปฏิบัติ (Performance) ของบุคคลภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ที่กำหนด หากบุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามมาตรฐานเกณฑ์ที่คาดหวัง หรือมีความสอดคล้องกับความเหมาะสมของบริบทที่กำหนดก็จะถือว่ามีสมรรถนะ (McClelland, 1973; กมลฉัตร กล่อมอิม, 2562) โดยการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันสถานศึกษาถูกมอบหมายจากระดับนโยบายให้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะในตัวผู้เรียนให้ได้

โดยลักษณะที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นการมุ่งพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติให้ลงมือทำในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะของเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะเน้นการจัดระบบข้อมูลและมีการกำหนดภาระงานหรือเนื้อหากิจกรรมที่เรียงลำดับจากพื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น (Ariyanti & Hermita, 2020; Bellanca & Brandt, 2010) ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาจากโจทย์พื้นฐานไปสู่โจทย์ที่ยากยิ่งขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งผู้เรียนเกิดความชำนาญและสามารถตกผลึกความรู้นำไปประยุกต์แก้ปัญหาที่ยากขึ้นได้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้เน้นสมรรถนะจึงเน้นการปฏิบัติจริง มุ่งให้ผู้เรียนถ่ายโยงการเรียนรู้สู่ทักษะการดำเนินชีวิตจริงให้ได้

กล่าวคือ การพัฒนาสมรรถนะเน้นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน และเชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับปัญหาและเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ และเชื่อว่าผู้เรียนจะเลือกรับรู้สิ่งที่ตรงกับความสนใจตนเอง (Steve Olusegun, 2015) เมื่อได้มีประสบการณ์ผ่านการลงมือทำด้วยตนเองก็จะเกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนตกผลึกเกิดเป็นความคิดรวบยอด และจะนำไปประยุกต์กับสถานการณ์ในเงื่อนไขที่ซับซ้อนขึ้นได้ การจัดการเรียนรู้เน้นสมรรถนะยังสัมพันธ์กับแนวคิดการจัดการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (Darcisio, 2016) ที่มุ่งเน้นจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ในสังคมจริง แสวงหาความรู้และสร้างความหมายจากสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจะมีความแตกต่างจากการเรียนแบบดั้งเดิม คือ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้จะเน้นให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง สิ่งที่ต้องแสดงออกย่อยที่จะก่อให้เกิดสมรรถนะ ซึ่งต้องเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สามารถสังเกตเห็นหรือวัดได้สาธู สา และอั๊ดแด (Sahu, Sa, & Addae, 2017) ได้นำเสนอความแตกต่างของการกำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการเรียนรู้ทั่วไป (From traditional to Competency Based Education Model) ดังภาพประกอบ 4 นี้

ภาพประกอบ 4 ความแตกต่างของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้ทั่วไป

ที่มา: ปรับจากแนวคิดของสาธู และคณะ (Sahu et al., 2017)

จากภาพประกอบ 4 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจะอยู่ในรูปแบบของการออกแบบที่อิงผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นการเริ่มต้นจากผลลัพธ์ที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ส่วนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปหรือแบบดั้งเดิมจะเน้นการให้ความรู้โดยอิงวัตถุประสงค์ของเนื้อหาบทเรียนเป็นหลัก นอกจากนี้ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะจะมีหลักการที่แตกต่างจากการจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมในหลายมิติ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการศึกษาของ Competency-Based Academy (2017); (Sahu et al., 2017; Tang Buay Choo, 2012; กนก จันทรา, 2562) ซึ่งได้อธิบายถึงความเฉพาะของการศึกษาฐานสมรรถนะในด้านต่าง ๆ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมิติหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้

มิติหลักสูตร	มิติการจัดการเรียนรู้	มิติการวัดและประเมินผล
1. พัฒนาให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Competency Outcomes)	1. เน้นการสามารถปฏิบัติได้ (Action Orientated/ Able to do)	1. การประเมินองค์รวม (Summative Assessment: Performance Test)
2. เน้นการเชื่อมโยงความรู้สู่โลกความเป็นจริง (Related to real life)	2. จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	เป็นการวัดผลลัพธ์ในภาพรวมที่แสดงถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะ
3. บูรณาการความรู้หลากหลาย มีความเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary)	3. เน้นการบูรณาการ-เชื่อมโยงการเรียนรู้ (Integration-Holistic Teaching)	ส่วนบุคคลของสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้น
4. อิงบริบทของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Contextualized)	4. จัดการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiated Instruction)	2. การประเมินย่อย (Formative/Authentic Assessment) วัดสมรรถนะ
5. ออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการจำเป็น (Adaptive to the changing needs) ตอบโจทย์สถานการณ์สังคม	5. เน้นการประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง (Application To Real Life)	ย่อย จัดการประเมินเพื่อพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริง โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดหรือพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้น
	6. มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจอย่างลุ่มลึกและคงทน (Mastery Learning)	
	7. คำนึงถึงจังหวะความช้าเร็วในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน (Self-Pacing)	
	8. เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Constructive Feedback) สำหรับผู้เรียนเป็นหลัก	
	9. ผู้สอนสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคลในการสร้างนั่งร้าน (Scaffold) ของตนเอง	
	10. ภาระงานที่มอบหมายควรจัดเรียงลำดับงานจากสิ่งที่ง่ายไปสู่ซับซ้อน (Sequence)	

จากตาราง 3 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ทั่วไปในด้านหลักสูตรที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้ที่อิงบริบทของผู้เรียนเป็นสำคัญ และออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการของสังคมเป็นหลัก ด้านการจัดการเรียนรู้จะเน้นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใดก็ตามที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติจริงได้ ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการประเมินทั้งภาพรวมและการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริง โดยการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นการบูรณาการไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจะมีบทบาทในการกระตุ้นและเสริมพลังให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นพยายามในการพัฒนาสมรรถนะของตนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยการนำความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ภายหลังจากการเรียนรู้หรือการปฏิบัติภารกิจที่มอบหมาย ผู้เรียนควรได้รับการเสริมพลังด้วยการสะท้อนข้อมูลที่เป็นเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบประเด็นที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนด้วยข้อมูลที่มีการระบุรายละเอียดสิ่งที่ดีควรปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ครูผู้สอนควรอธิบายให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงผลลัพธ์ที่คาดหวังให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับใด และสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับใด โดยระดับที่คาดหวังจะเป็นการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับมาตรฐานที่ควรปฏิบัติได้ (Era Du Toit, 2012) สำหรับผู้ที่มีบทบาทเป็นครูผู้สอนโค้ช หรือพี่เลี้ยง ควรมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อหาโอกาสในการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำข้อเสนอแนะและผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขในทิศทางที่ถูกต้องต่อไป อีกทั้งเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากผลการประเมินและมีความคุ้นเคยกับการได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) ส่วนนี้เป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ห้องเรียนให้มีวัฒนธรรมของการให้และรับข้อมูลสะท้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ (McDowell, 2008) เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจะสามารถประเมินตนเอง (Self - Assessment) ก่อนได้รับการประเมินจากผู้อื่น สามารถรับรู้จุดที่ตนเองควรปรับปรุงแก้ไขได้แม่นยำยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ หากพิจารณาแล้วพบว่าผู้เรียนมีความแตกต่างในความรู้และทักษะพื้นฐานที่ต่างกันมาก อาจจะใช้การประเมินสภาพจริงอิงสมรรถนะ โดยการประเมินอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เน้นตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนมากกว่าการอิงตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562) ได้อธิบายว่า การประเมินสภาพจริงอิงสมรรถนะมีแนวคิดหลัก คือ การมุ่งประเมินเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ไม่เน้นการประเมินเพื่อตัดสินว่าผู้เรียนมีสมรรถนะตามมาตรฐานที่กำหนด

ดังนั้น จึงต้องประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ปกติ ไม่แยกการประเมินออกจาก การจัดการเรียนรู้และนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสูงขึ้น ซึ่งในผู้เรียนบางกลุ่ม ก็อาจเหมาะสมที่จะใช้การประเมินลักษณะนี้

2.1.2 แนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนานี้ประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เนื่องจากการศึกษานี้เชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และความรู้ได้ด้วยตนเอง สำหรับยุคสมัยที่โลกกำลังขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและความรู้เช่นยุคปัจจุบัน ผู้เรียนจำเป็นต้องสามารถปรับการคิดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Holton, 1973; พาสนา จุลรัตน์, 2563) ซึ่งทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มรู้คิด (Cognitivism) โดยมีพัฒนาการมาจากปรัชญาที่เน้นการลงมือทำ สามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

ทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มที่เน้นกระบวนการรู้คิด (Cognitive Constructivism) มีรากฐานมาจากเพียเจต์ (Piaget, 1980) เป็นกระบวนการทางปัญญาที่อธิบายการเรียนรู้และให้ความหมายสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล โดยหลักการสำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มที่เน้นกระบวนการรู้คิด (Steve Olusegun, 2015; Taber, 2011; สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) มีดังนี้

1) การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา การสร้างความรู้ของบุคคลเป็นกระบวนการภายใน ที่แต่ละบุคคลต้องเป็นผู้ดำเนินการเอง พัฒนาการทางความคิดของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลซึมซับหรือดูดซึม (Assimilation) ความรู้ชุดใหม่ ซึ่งหากสิ่งที่รับรู้ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมที่มีอยู่ก็จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น (Disequilibrium) แต่หากบุคคลสามารถปรับกระบวนการคิดของตนให้อยู่ในสภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยใช้การปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation)

2) กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยตัวบุคคลเป็นหลัก การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนจึงมีความจำเป็นต้องได้รับโอกาสในการคิดและลงมือทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทำหน้าที่เชื้ออำนวยและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนา

3) การสร้างความรู้ใหม่จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดการสะท้อนคิด ไตร่ตรอง โดยการนำข้อมูลหรือประสบการณ์ชุดเดิม (Prior Knowledge/ Prior Experience) มาคิดร่วมกับข้อมูลชุดใหม่ ในระหว่างกระบวนการอาจมีการตั้งคำถามในประเด็นที่ยังเป็นช่องว่างของข้อมูล เมื่อบุคคลคิดจนเข้าใจถึงความสมเหตุสมผลของข้อมูลทั้งสองชุดแล้วบุคคลก็จะเกิดการสร้างความรู้ใหม่

4) พัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้น โดยความขัดแย้งทางปัญญาที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลเกิดการสร้างความรู้ใหม่ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดมุมมองจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

ส่วนทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มที่เน้นกระบวนการทางสังคม (Social Constructivism) แนวคิดนี้มีฐานมาจากแนวคิดของวิกอตสกี (Vygotsky, 1962) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาในยุคนิยมเดียวกับเพียเจต์ โดยแนวคิดกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคมมาก หลักการสำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มที่เน้นกระบวนการทางสังคม (Akpan, Angela Igwe, Blessing, Mpamah, & Okoro, 2020; Steve Olusegun, 2015) ดังนี้

1) บุคคลจะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางในสังคม มนุษย์ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้ครอบคลุมทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ธรรมเนียมปฏิบัติที่แต่ละบุคคลได้รับการขัดเกลา

2) กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงต้องมาจากการสร้างบรรยากาศทางสังคมที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ได้ การได้รับโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลอื่น และร่วมมือกันคิดแก้ปัญหาจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ของบุคคล

3) การเรียนรู้จำเป็นต้องผ่านการได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง แสวงหาคำตอบ ค้นคว้าข้อมูล และลงมือปฏิบัติ

4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรเป็นการประเมินความก้าวหน้า โดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในด้านทักษะการคิด (Thinking skills) การให้คุณค่า (Valuing) และการมีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) โดยมีชี้เน้นประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย

ทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นทฤษฎีการเรียนรู้สำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ (Symeonidis & Schwarz, 2016) อย่างไรก็ตาม ทาเบอร์ (Taber, 2011) และสตีฟ โอลูเซกัน (Steve Olusegun, 2015) กล่าวว่าพัฒนาบุคคลที่ต้องอาศัยการพิจารณาปัจจัยในเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควรมีการนำทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคมไปปรับใช้ เรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยผ่านการฟังแลกเปลี่ยนชุดความคิดของตน และเกิดการเรียนรู้ข้อพึงปฏิบัติทางสังคมที่ควรมีต่อกันเพื่อการอยู่

ร่วมอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ Ali Sulaiman (2018) ที่อธิบายว่า การพัฒนาความสามารถบุคคลที่ต้องใช้ดุลพินิจไตร่ตรองความเหมาะสมนั้น มีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคมเป็นหลัก การเปิดพื้นที่ให้มีการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ในประเด็นที่ยังเป็นช่องว่างของข้อมูล ในขณะที่เดียวกันบุคคลจะเกิดการไตร่ตรองจนเข้าใจถึงความสมเหตุสมผลหรือความขัดแย้งของข้อมูลทั้งสองชุด และเกิดการตกผลึกทางความคิดที่นำไปสู่การคิดไตร่ตรองในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตาม เทเบอร์ (Taber, 2011) กล่าวว่า ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลักแนวทางการสร้างความรู้นี้จะมาจากบทบาทของผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองให้สอดคล้องกับแนวคิดนี้ เน้นจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนพบในสถานการณ์จริงของสังคม จึงจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายและสามารถเชื่อมต่อองค์ความรู้ในชีวิตจริง

2.1.2.1 แนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคม

ด้วยการศึกษานี้ยึดตามแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคมเป็นหลัก จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคมมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิด สามารถสรุปบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ (Akpan et al., 2020; Steve Olusegun, 2015; Symeonidis & Schwarz, 2016)

1) สร้างบรรยากาศทางสังคมในขณะที่เรียนรู้ให้เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเป็นกันเอง และรู้สึกปลอดภัยที่จะโต้แย้งอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้

2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ การอภิปราย และการแบ่งปันความรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ออกแบบกิจกรรมในลักษณะที่ผู้เรียนต้องมีการปฏิบัติงานกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด

3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประเด็นคล้ายคลึงกับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนพบในสถานการณ์จริงของสังคม การเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อบุคคลสามารถเชื่อมต่อกับชีวิตจริง ครูผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนโลกความเป็นจริงที่ผู้เรียนประสบ ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

4) ผู้สอนควรเข้าใจสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning style) และจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน จัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่สะท้อนโลกความเป็นจริงที่ผู้เรียนประสบใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน มีความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเพื่อปรับสมดุลระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

5) เมื่อนำปัญหาหรือกรณีศึกษาที่ซับซ้อนมาให้ผู้เรียนคิด ผู้สอนต้องเรียนรู้แนวทางการให้คำปรึกษาที่เป็นการชี้แนะนำทางอ้อมแทนที่การบอกคำตอบ อาจใช้วิธีการจำลองสถานการณ์วิธีการแก้ปัญหาโดยยกตัวอย่างจากความสนใจของผู้สอนเอง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ช่วยเสริมพลังการเรียนรู้ ดูแลเกื้อหนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยกระดับขึ้นเรื่อย ๆ

6) ผู้สอนเปลี่ยนจากการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปสู่การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนสามารถลงมือทำหรือสาธิตเพื่อปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนเห็นเป็นแนวทาง และให้ข้อมูลสะท้อนกลับให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงพัฒนา กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และให้ผู้เรียนเข้าใจประเด็นต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนควรกระตุ้นด้วยการตั้งคำถามที่นำสู่การพิจารณาในมุมอื่น ๆ ให้ผู้เรียนได้ฝึกทั้งเป็นผู้วิพากษ์ ผู้รับการวิพากษ์ และแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกับผู้อื่นในช่วงเวลาที่กำหนดให้มีการแลกเปลี่ยน โดยควรกำหนดเวลาให้ผู้เรียนได้คิดและเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอก่อนการวิพากษ์

7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรเป็นการประเมินความก้าวหน้า ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย อาจจะเป็นการประเมินโดยผู้สอน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน ประเมินจากผลงาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ในชั้นเรียน เป็นต้น เป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นตามความสนใจและความแตกต่างกันของผู้เรียนรายบุคคล

สำหรับบทบาทผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคม การนำไปใช้ในการพัฒนาให้เกิดสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (Akpan et al., 2020; Steve Olusegun, 2015; Taber, 2011) มีดังนี้

1) ผู้เรียนต้องเป็นผู้เลือกประเด็นที่ตนสนใจหรือมีความถนัด กิจกรรมการเรียนรู้อาจจะกำหนดโจทย์สถานการณ์กว้าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เลือกวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในมุมที่ตนเห็นด้วยและเห็นต่าง ขณะเดียวกันก็ต้องรับฟังมุมมองของผู้อื่นอย่างตั้งใจและจับประเด็นสำคัญได้ด้วย

2) ผู้เรียนต้องสามารถสื่อสารความคิดของตนอย่างมั่นใจ โดยไม่กลัวว่าความคิดตนจะแตกต่างหรือผิดไปจากมุมมองของคนส่วนใหญ่ ต้องมีความกล้าที่จะคิดริเริ่มนำเสนอ

วิธีการการแก้ปัญหาที่นอกกรอบเดิม เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างข้อมูลเดิมกับข้อมูลใหม่ ก็คลายข้อสงสัยปรับสมดุลความรู้ด้วยการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบต่อไป

3) ผู้เรียนจะมีบทบาทนำการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Regulatory Role) เป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และประเมินพัฒนาการของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และคิดหาวิธีการแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ทั้งคนเดียว (Independent) และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Collaborative) ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างข้อตกลงการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชั้นเรียน หรือกำหนดกฎกติกาในชั้นเรียน ร่วมกันคิดวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น ปัญหาการไม่สามารถส่งงานตามกำหนดเวลา การไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4) ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยความกระตือรือร้นและสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกคนอื่น ๆ และรับผิดชอบในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายให้ผู้เรียนได้ประมวผลและให้ความหมายประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

5) ผู้เรียนต้องสามารถตกผลึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ นำไปแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในสถานการณ์จริงข้างนอกห้องเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นได้

ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคม เรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สร้างความรู้ผ่านการร่วมแลกเปลี่ยน เริ่มจากสังคมในห้องเรียนขยายไปสู่ปรากฏการณ์ข้างนอกห้องเรียน โดยผู้สอนมีบทบาทในการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่จะเอื้ออำนวยและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดและต่อยอดด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไปได้

2.1.2.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Akpan et al., 2020; Darnell, 2008; Simina, 2012; Steve Olusegun, 2015; Taber, 2011) เพื่อนำไปประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการจัดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เชิญชวน สร้างแรงจูงใจ เป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเปิดรับการเรียนรู้ สังเกตสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ในสังคม ตั้งคำถามพิจารณาคำตอบ สร้าง

ความเป็นกันเองด้วยบทสนทนาพูดคุยในประเด็นที่ใกล้ตัวผู้เรียน โดยสอดแทรกการสร้างแรงจูงใจประกอบด้วย

- 1) เริ่มต้นบทสนทนาในห้องเรียนด้วยการบอกจุดมุ่งหมายของบทเรียน
- 2) ค้นหาแรงจูงใจที่มาจากภายในตัวผู้เรียน
- 3) กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามให้สังเกตสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว

- 4) ให้ผู้เรียนบันทึกประเด็นสำคัญที่ตนสนใจ

ขั้นตอนที่ 2 สสำรวจความคิด ทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นของการทบทวนความรู้เดิม ให้ผู้เรียนแสดงความรู้ความเข้าใจเดิมต่อปัญหา ระดมสมองหาข้อมูลสารสนเทศ กำหนดขอบเขตประเด็นของการสืบเสาะข้อมูล โดยกำหนดสถานการณ์หรือโจทย์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติสืบค้นแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กำหนดภารกิจการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1) ให้ผู้เรียนแสดงความรู้ความเข้าใจเดิมต่อประเด็นหรือปัญหาที่กำหนด
- 2) ร่วมกันสืบเสาะหาข้อมูล กำหนดขอบเขตการสืบเสาะ
- 3) ระดมความคิดเพื่อค้นคว้าหาข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็น
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของข้อมูลที่แต่ละคนได้จากการค้นคว้าและอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ถ่ายทอดความคิด นำเสนอคำอธิบายและคำตอบของปัญหา เป็นขั้นของการนำเสนอความคิดของแต่ละบุคคลเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกันทำความเข้าใจจนสามารถสร้างคำอธิบายใหม่ต่อปรากฏการณ์ ร่วมแลกเปลี่ยน โดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ประกอบด้วย

- 1) สื่อความเห็น นำเสนอความถ่ายทอดมุมมองตนเองสู่ผู้อื่น
- 2) ร่วมแลกเปลี่ยนสารสนเทศ ถ่ายโยงความรู้ วิชาทฤษฎี วิจารณ์ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล โดยเชื่อมโยงกับกับความรู้เดิม
- 3) สร้างคำอธิบายใหม่ สร้างความหมายให้การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงหาจุดสมดุลของความคิด

ขั้นตอนที่ 4 นำความรู้ไปใช้ เป็นการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการทดลอง การคิดไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ใช้พิจารณาประกอบการแก้ปัญหาบริบทที่ต่างออกไป

และถอดบทเรียนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบทเรียน ถ่ายโยงความรู้ สร้างความหมายให้การเรียนรู้เชื่อมโยง ปรับสมดุลของความรู้ รายละเอียดขั้นนี้จะประกอบด้วย

1) กำหนดสถานการณ์อื่นที่จะทำให้ได้นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา ปรับ ภารกิจการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์ใหม่

2) นำความรู้ที่ได้จากการสร้างคำอธิบายใหม่ไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์อื่นโดยสถานการณ์ใหม่ก็จะยังคงเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ใน ชีวิตจริงของผู้เรียน แต่จะเพิ่มระดับความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้ได้ใช้ทักษะการคิดที่หลากหลาย มากขึ้น

3) สะท้อนความคิด ถอดบทเรียนสิ่งที่ได้รับ เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับ ความรู้เดิม ประเมินพัฒนาความคิดของตน และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการได้ทำความ เข้าใจสถานการณ์

จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยภาพรวมเป็นการเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก ให้คำชี้แนะ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ซิมินา (Simina, 2012) กล่าวว่า การอภิปรายแลกเปลี่ยนบนฐานความรู้และประสบการณ์เดิม และ วิพากษ์อย่างตรงไปตรงมา จากการคิดวิเคราะห์และจินตนาการของหลายคนคลงลักษณะนี้ เป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างข้อสรุปใหม่

ดังนั้น การศึกษานี้จึงได้นำทฤษฎีการสร้างความรู้ไปใช้ในการสังเคราะห์ กระบวนการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพิจารณา ปรากฏการณ์ทางสังคมโดยเรียนรู้จากความคิดเห็นบุคคลต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสร้างข้อสรุป ของตนเองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.1.3 แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้

การใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า “Phenomenon Based Learning” เป็นการเลือกนำปรากฏการณ์หรือประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นวัตถุดิบฝึก กระบวนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ได้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้หลากหลายศาสตร์ และ สามารถฝึกการใช้กระบวนการคิดขั้นสูงในการวิเคราะห์หาทางเลือกสำหรับการแก้ปัญหา โดย แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้นี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้

(Constructivism) ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ว่าผู้เรียน คือ ผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ส่วนข้อมูลความรู้ คือ ผลผลิตที่ได้จากการแก้ปัญหา (Problem-Solving) จากโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย การนำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้มาใช้ในลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นทีมและกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้เชิงสังคม (Social Constructivist) เกิดการร่วมมือกันในมิติสังคม ข้อมูลความรู้มิได้เป็นเพียงสินทรัพย์ของตัวบุคคล เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และตกผลึกเป็นความรู้ใหม่ขึ้นมา ก็จะกลายเป็นความรู้ของสังคม (Silander, 2015; พงศธร มหาวิทยาลัย, 2560)

แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ถูกใช้อย่างมากในประเทศฟินแลนด์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ประเด็นหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียนในสังคม เป็นลักษณะการเลือกนำปรากฏการณ์หรือประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมมาฝึกกระบวนการคิด (Symeonidis & Schwarz, 2016) การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้จะมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาศมรรถนะข้ามพิสัย (Transversal Competencies) ผู้เรียนจะเกิดการบูรณาการความรู้ข้ามสาระวิชา การนำปรากฏการณ์จริงรอบตัวมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้ยังช่วยพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงเกิดการคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ และคิดสร้างสรรค์นอกกรอบวิธีการเดิม (Tatyana Zhukov, 2015)

สำหรับที่มาของแนวคิด “Phenomenon Based Learning” มาจากปรัชญาพื้นฐานแบบพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้เองจากการมีประสบการณ์ตรง และถูกพัฒนาขึ้นอย่างสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) อันมีหลักการสำคัญให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประเด็นปัญหาและสร้างข้อสรุปด้วยตัวเอง กล่าวคือ ข้อมูลและความรู้จะเป็นผลผลิตที่ผู้เรียนได้รับจากการแก้ปัญหาตามโจทย์หรือปรากฏการณ์ที่ได้รับมอบหมาย จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดนี้เน้นการให้ผู้เรียนมีบทบาทการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มากกว่าการเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) ที่คอยรับการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว (พงศธร มหาวิทยาลัย, 2560) ดังนั้น การเลือกนำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จได้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจและมีความเชื่อในปรัชญาดังกล่าวด้วย

2.1.3.1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ แดเลอร์ และฟอลซัม (Daehler & Folsom, 2016) ได้นำเสนอขั้นตอนในการนำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องเริ่ม

จากการเลือกปรากฏการณ์ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน มีการวิเคราะห์คุณค่าของประสบการณ์ จัดวางลำดับกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน และมีการวางแผนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน อย่างถูกต้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

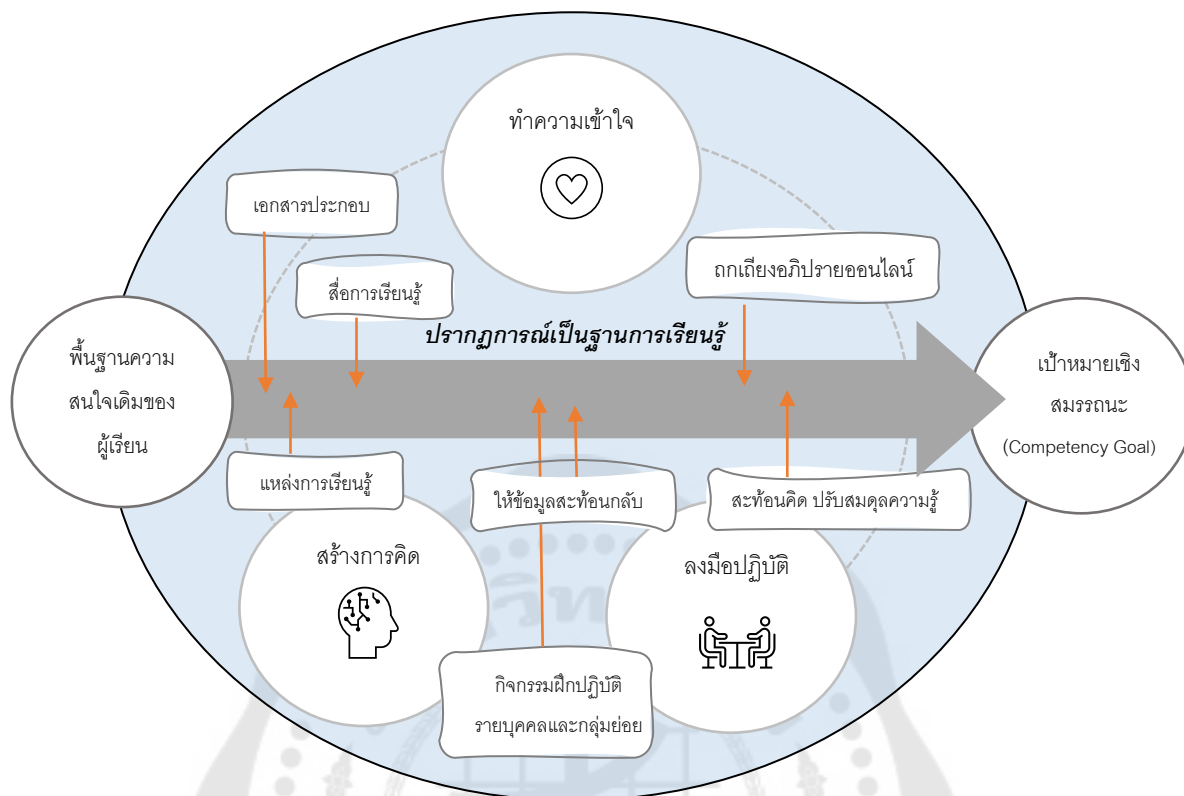
1) เลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ (Select an Interesting Phenomenon) ปรากฏการณ์หรือประเด็นที่เลือกมาควรสอดคล้องกับประสบการณ์และระดับความรู้ของผู้เรียน มีความน่าสนใจต่อผู้เรียน เป็นประเด็นที่ไม่ห่างไกลจากบริบทสังคมของผู้เรียน เพื่อจะสามารถดึง ความสนใจ กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าประทับใจได้

2) วิเคราะห์คุณค่าที่มีอยู่ (Analyze the Utility of Existing Lessons) พิจารณาว่าผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไรจากประเด็นนี้และจะประยุกต์สิ่งเหล่านั้นเชื่อมไปสู่ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างไร จะสามารถตอบโจทย์เป้าหมายหลักของบทเรียนได้หรือไม่ ถ้ายังไม่สามารถไปถึงเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้สอนก็ควรรหาคิจกรรมหรือวิธีการอื่นที่จะ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาสาระที่จำเป็นนั้น

3) วางลำดับกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน (Plan a Sequence of Activities) เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนสังเกตปรากฏการณ์ที่นำมาเป็นกรณีศึกษา และสนทนาอภิปรายกับ ผู้เรียนเพื่อสำรวจแนวคิดและตั้งคำถามกระตุ้น ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด เพื่อ ทำความเข้าใจความเป็นไปได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนบอกสิ่งที่อยากเรียนรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ สนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมวางแผน และปิดท้ายด้วยการให้พวกเขาสรุปสิ่งได้เรียนรู้จากกิจกรรม

4) วางแผนในการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน (Make a Plan for How You will Know Students have made Sense of the Phenomenon) เพื่อให้แน่ใจผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้หรือมีความคิดรวบยอดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เขียน คำอธิบาย หรือสรุปในรูปแบบของการนำเสนอปากเปล่า หรือแสดงออกในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อ สะท้อนว่าพวกเขาเกิดการเรียนรู้จากครั้งนี้

การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงสามารถทำให้ผู้เรียนได้ บูรณาการองค์ความรู้ที่มีอยู่ ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่าง รอบคอบผ่านประเด็นทางสังคมที่เลือกนำมาศึกษา กระบวนการที่เปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยน และถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ลักษณะนี้ เป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างให้เกิดบรรยากาศสังคมแห่งความรู้ ความเชื่อมโยงของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุป ได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 ความเชื่อมโยงของการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้

ที่มา :ปรับจากแดเลอร์ และฟอลซัม (Daehler & Folsom, 2016)

จากภาพประกอบ 5 จะเห็นได้ว่าการนำปรากฏการณ์หรือประเด็นทางสังคมที่ตรงตามความสนใจของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับสาระสำคัญของรายวิชาสามารถนำไปสู่เป้าหมายเชิงสมรรถนะได้ ทั้งนี้การออกแบบการเรียนรู้ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เดี่ยว กิจกรรมกลุ่ม อภิปรายแลกเปลี่ยนเพื่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ฝึกกระบวนการคิด และเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด และควรเอื้ออำนวยการเรียนรู้โดยมีการเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สืบค้นและสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย

นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ยังให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์แบบสองทางและมีการให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) ที่มีคุณภาพจากผู้สอน เพื่อจะทำให้ผู้เรียนเห็นถึงจุดที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น หรืออาจเป็นลักษณะของการชี้แนะให้ผู้เรียนได้เห็นความสามารถหรือศักยภาพอื่น ๆ ที่สามารถต่อยอดให้เกิดความเชี่ยวชาญ หรือแม้จะเป็นข้อผิดพลาดที่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ก็ตาม (Symeonidis &

Schwarz, 2016; โจนกา กิรฺสติ, 2563) ข้อมูลเหล่านี้ล้วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการ อย่างไรก็ตาม ในการให้ข้อมูลสะท้อนกลับครูผู้สอนอาจจะต้องระมัดระวังการใช้ถ้อยคำวาจา หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำเชิงขู่เข็ญบังคับ หรือการแสดงออกถึงอารมณ์ดิ่งเคียดหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณไม่มีความสามารถหรือซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกผิด ทั้งนี้ การศึกษาของเหงียน (Nguyen, 2013) อธิบายว่า ผู้สอนควรแนะนำการใช้ภาษาที่อ่อนน้อม และในทางปฏิบัติผู้สอนควรมีส่วนช่วยในการชี้แนะการใช้ภาษาที่แสดงถึงความเมตตา รวมถึงออกแบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในการวิพากษ์อย่างอ่อนน้อมและไม่ก้าวร้าว โดยผู้สอนควรชี้แนะให้ผู้เรียนได้ซึมซับและเข้าใจความสำคัญของการใช้ภาษาที่ไม่แสดงถึงความแข็งกระด้าง และยังรวมถึงการใช้โทนเสียงที่เหมาะสม ผู้สอนควรใช้โทนเสียงต่ำในการโต้ตอบกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความสงบและกล้าที่จะถ่ายทอดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ (Nicholson, 1993) เช่นเดียวกับการเสนอแนะหรือให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนก็ควรใช้โทนเสียงต่ำหรือปานกลาง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเปิดรับข้อมูลจากผู้อื่นและแสวงหาข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback-Seeking Behavior) จนเป็นอุปนิสัย โดยการขอคำชี้แนะจากผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญ อยู่เสมอ (Frederik Anseel, 2015) จะช่วยให้ทราบถึงสมรรถนะในปัจจุบันและสามารถเทียบกับมาตรฐานที่คาดหวังเพื่อให้สามารถปิดช่องว่าง (Closing the gap) รับรู้สิ่งที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังได้ (Black and William, 1998) นอกจากนี้ การนำข้อมูลที่ได้จากที่ผู้อื่นสะท้อนกลับมากลึงไตร่ตรองร่วมกับประสบการณ์เดิมที่มีจะสร้างมุมมองความคิดใหม่ ทำให้เกิดความตระหนักรู้และเข้าใจเชิงลึกต่อประเด็นต่าง ๆ (Horst & Albertyn, 2018) ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงความสนใจและความถนัดที่แตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาจจะปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสนใจ และสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นระยะ (เสาวภา วิชาดี, 2560) ผู้เรียนแต่ละคนจะมีความสนใจในแต่ละขั้นตอนต่างกัน ตามสไตล์การเรียนรู้ของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีการเน้นแต่ละขั้นตอนต่างกัน ด้วย ผู้เรียนบางคนสนใจเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอาจจะเน้นขั้นของประสบการณ์รูปธรรม หรือบางคนที่สนใจการคิดไตร่ตรองก็จะเน้นขั้นของการสะท้อนคิด (Kolb & Kolb, 2018) เป็นต้น

สำหรับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สามารถนำการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มารับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการให้ผู้เรียนเลือกประสบการณ์จากบางสถานการณ์ในอดีตมาสะท้อนคิด วิเคราะห์ ตกผลสิ่งที่ได้เรียนรู้ สะท้อนคิดและวิพากษ์ตนเอง โดยมีผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดด้วยการตั้งคำถาม เพื่อลงหาวิธีการในการแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวในรูปแบบอื่น

2.1.3.2 เทคนิคในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ เทคนิคในการเรียนรู้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระหรือกระบวนการได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น (Robert Gagne, อ้างใน ทิศนา แคมณี, 2562) ซึ่งโดยลักษณะของกระบวนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์นั้น หากมีการนำกลยุทธ์หรือเทคนิคมาใช้ในขั้นตอนของการฝึกหัดก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะอย่างรวดเร็วและเป็นระบบยิ่งขึ้น สมิท และเรแกน (Smith & Ragan, 2004) กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้ใช้เทคนิคหรือกลยุทธ์ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแล้ว กลยุทธ์เหล่านี้ก็จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง เมื่อกลยุทธ์การเรียนรู้อันหลากหลายถูกฝังเข้าไปในตัวผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยแต่ละกลยุทธ์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อันขึ้นอยู่กับประเด็น เป้าหมายของการวิพากษ์ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) เทคนิคจับประเด็นสำคัญ เป็นการจับประเด็นหรือสาระสำคัญของสถานการณ์ สามารถฝึกฝนได้ผ่านหลายเทคนิค และเทคนิคหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิผล คือ เทคนิคการจดบันทึก (Note Taking) ลักษณะเป็นการพยายามมองหาโครงสร้างให้กับข้อมูลที่มีการนำเสนอ เพื่อหาใจความสำคัญของเรื่อง แล้วเอาสาระสำคัญนั้นมาประกอบให้เห็นความเกี่ยวข้องในภาพรวม แล้วจดบันทึกอย่างมีโครงสร้าง เมื่อเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลจะเสมือนการเห็นกรอบของประเด็น ช่วยให้สามารถนำเสนอข้อมูลหรือสื่อสารอย่างมีทิศทางชัดเจน โดยอาจจะใช้สัญลักษณ์หรือรูปภาพในการนำเสนอประเด็นที่ได้จากการจดบันทึก (Smith & Ragan, 2004) เทคนิคนี้มีความสำคัญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจับประเด็นเพื่อหาสาระสำคัญที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนเพื่อวิพากษ์ ขั้นตอนการฝึกเบื้องต้น มีดังนี้

- (1) สังเกตโครงสร้างของข้อมูลหรือเนื้อหาว่าประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง
- (2) บันทึกข้อมูลตามโครงสร้าง โดยจดเฉพาะคำสำคัญ (Keyword) ก่อน
- (3) ทบทวนใจความสำคัญและเพิ่มเติมประเด็นที่ขาดหาย

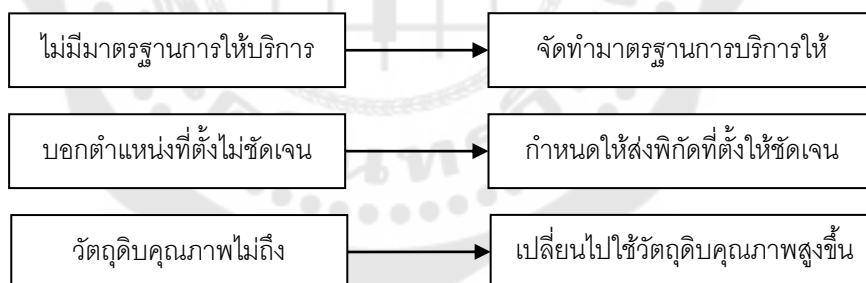
2) เทคนิคการวิเคราะห์ด้วย 5-Why Analysis เป็นการวิเคราะห์ด้วยการถามว่า “ทำไม” หรือ “Why” หลาย ๆ ครั้ง ใช้ในการค้นหาสิ่งที่เป็นต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา (Root Cause) ที่ทำให้เกิดผลกระทบหรือเกิดปรากฏการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น (Effect) กลยุทธ์นี้ถูกคิดค้นโดยซาคิชิ โทโยดา (Sakichi Toyoda) ประมาณปี ค.ศ. 1930 เป็นการสืบถามเชิงวิเคราะห์ด้วยการถามว่า “ทำไม” ซ้ำ ๆ วิธีการถามลักษณะนี้ทำให้สามารถย้อนกลับไปตรวจสอบได้ว่าคำตอบสมเหตุสมผลหรือไม่ สามารถมองเห็นที่มาของปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยการมองจาก

“ผลกระทบ” ไปสู่ “สาเหตุ” ของปัญหา ในกระบวนการค้นหาคำตอบจะเป็นการค้นหาข้อเท็จจริง โดยไม่ด่วนสรุป จนกว่าจะทราบว่าต้นเหตุว่าเกิดจากอะไร (Siddiqui, 2017) เทคนิคนี้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการวิเคราะห์เรื่องพื้นฐานและเรื่องที่มีความซับซ้อน โดยขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วย 5-Why Analysis มีดังนี้

- (1) กำหนดโจทย์ปัญหา
- (2) กำหนดประเด็นให้ชัดเจน ด้วยการบีบปัญหาให้แคบลง
- (3) ระบุอาการ ปัญหา และความเสียหาย พิจารณาจากสภาพที่เป็นจริง
- (4) นำอาการของปัญหามาตั้งเป็นจุดเริ่มต้น
- (5) วิเคราะห์ปัญหาโดยการถามว่า “Why” 3-5 ครั้ง
- (6) พิสูจน์ข้อเท็จจริงของแต่ละ “Why” โดยยึดข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและ

สมเหตุสมผล ยืนยันข้อเท็จจริงตามหลักตรรกวิทยา โดยการย้อนจาก “Why” สุดท้ายกลับมายังโจทย์ปัญหาตั้งต้น

โดย “Why” สุดท้ายที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นจริงคือสาเหตุที่แท้จริง สามารถพลิกกลับแล้วเขียนให้อยู่ในรูปของมาตรการการแก้ปัญหาหรือเสนอเป็นทางเลือกในเชิงปฏิบัติต่อไปได้

ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วย 5-Why Analysis

อย่างไรก็ตาม ในเชิงปฏิบัติแล้ว 5-Why Analysis สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ในการฝึกทักษะการตั้งคำถามเพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของสถานการณ์ ขณะเดียวกันในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ผู้สอนสามารถใช้ “Why” ในการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดได้

3) เทคนิคสร้างทางเลือกแก้ปัญหาด้วยการคิดต่าง (Divergent Thinking) เป็นการพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ได้แนวทางใหม่โดยการคิดนอกกรอบหรือการคิดต่าง ในแบบที่สร้างสรรค์ เป็นการพยายามหาความเป็นไปได้ของแนวทาง

หรือตัวเลือกต่าง ๆ ให้มากที่สุดที่จะนำไปแก้ปัญหาได้ แล้วจึงสรุปหาทางเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด (Smith & Ragan, 2004) ดังนั้น การนำเทคนิคการคิดต่างไปใช้ในการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาใด ๆ อาจเริ่มจากการใช้ความรู้หรือความคิดจากหลายศาสตร์มาระดมความคิดให้ได้ในจำนวนมากและหลากหลายที่สุดก่อน จากนั้นจึงพิจารณาหาทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ที่สุดมาใช้ในการแก้ไข้ปัญหา โดยปกติขั้นตอนการหาทางเลือกด้วยการคิดต่างจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

- (1) การทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์
- (2) คิดระดมหาทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ทั้งหมด
- (3) พิจารณาเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทเรื่องนั้น

4) เทคนิคคิดรอบด้านด้วยหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hat) ของ Edward De Bono (2000) เป็นเทคนิคฝึกการคิดแบบรอบด้าน มองปรากฏการณ์จากมุมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการแสดงความคิดผ่านหมวกหลายใบที่เป็นตัวแทนของการมองประเด็นปัญหา อย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าอกเข้าใจสถานการณ์และเข้าถึงเหตุผลของบุคคลได้ การคิดพิจารณาภายใต้บทบาทที่แตกต่างกันของหมวกแต่ละใบ ยังทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นกลางและสอดคล้องกับความเป็นจริงยิ่งขึ้น ทั้งนี้สีหมวกทั้ง 6 ใบ ประกอบด้วย สีขาว สีแดง สีเหลือง สีดำ สีเขียว และสีน้ำเงิน โดยหมวกแต่ละสีจะมีลักษณะเป็นตัวแทนของการคิดที่ต่างกักัน ดังนี้

- (1) สีขาว เป็นตัวแทนของข้อเท็จจริง
- (2) สีแดง เป็นตัวแทนของความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อเรื่องราวนั้น
- (3) สีแดง เป็นตัวแทนของความระมัดระวัง หาข้อดีข้อเสีย โดยต้องมี

เหตุผลรองรับที่เหมาะสม

- (4) สีเหลือง เป็นตัวแทนของการแสวงหาทางเลือก เสนอตัวช่วยอื่น
- (5) สีเขียว เป็นตัวแทนของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (6) สีน้ำเงิน เป็นตัวแทนของการคิดรวบยอด ควบคุมความคิดทั้งหมด

โดยการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นเมื่อมีผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งการวิพากษ์เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่เริ่มต้นจากผู้ส่งสารซึ่งอาจเป็นเพียงบุคคลหนึ่งหรือตัวแทนความคิด

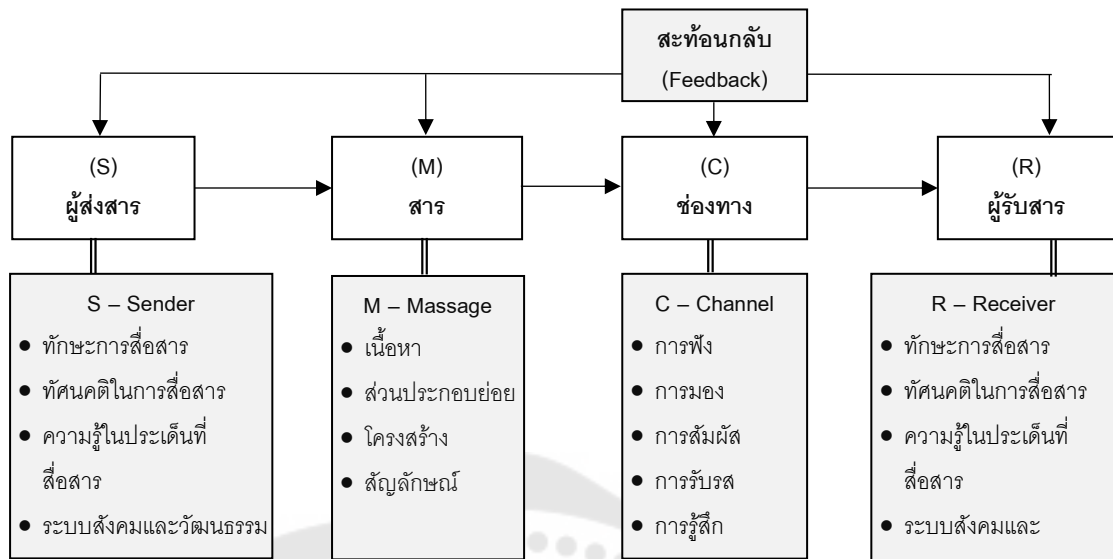
ของกลุ่มคน สื่อสารผ่านวิธีการพูด การเขียน หรือเชิงสัญลักษณ์ มีกระบวนการในการส่งต่อ ถ่ายทอดเนื้อหาสาระตามความเชื่อของตนผ่านช่องทางการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจจะเป็น ออนไลน์หรือออฟไลน์เพื่อให้ไปถึงผู้รับสาร ซึ่งการวิพากษ์ที่สร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการ สื่อสารที่ดีเป็นฐาน รายละเอียดของแนวคิดการสื่อสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษานี้ มีดังนี้

2.1.4.1 แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล

ตามแนวคิดการสื่อสารแล้วกระบวนการส่งสารต้องคำนึงถึงหลายองค์ประกอบ โดยนักวิชาการด้านการสื่อสารคนสำคัญแบร์โล (Berlo, 1966) กล่าวว่า ส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ การสื่อสารระหว่างบุคคล (Person-to-person communication) บรรลุผลขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารเป็น หลัก และโดยพื้นฐานแล้วการส่งสารจะมีประสิทธิภาพและจะดำเนินไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้ส่งสารเป็นหลัก ชนิษฐา จิตแสง (2563) ได้อธิบายคุณลักษณะ สำคัญของผู้ส่งสารตามทฤษฎีของแบร์โล (Berlo, 1966) แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ทักษะในการสื่อสารอันหมายถึง ความชำนาญในการพูด การเขียน การใช้ เหตุผลในการสื่อสารความคิดสู่ผู้อื่น
- 2) ทศนคติ คือ วิธีคิดหรือมุมมองที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
- 3) ความรู้ คือ ความรอบรู้ในเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร อันต้องผ่านการทำความเข้าใจและคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะสื่อสารไปยังผู้อื่น
- 4) ระบบสังคม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อความศรัทธา ของคนในสังคม
- 5) ระบบวัฒนธรรม ที่ผู้คนในพื้นที่นั้นได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยผู้สื่อสารต้อง ปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมสังคมนั้น และไม่สื่อสารในลักษณะที่ขัดแย้งกับความเชื่อของ ผู้คนในสังคมนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้นำไปสู่ความขัดแย้ง

รายละเอียดโมเดลการสื่อสารตามทฤษฎีของแบร์โล (Berlo, 1966) ดังนำเสนอใน ภาพประกอบ 7 นี้

ภาพประกอบ 7 โมเดลการสื่อสารตามทฤษฎีของแบร์โล

ที่มา: ทฤษฎีการสื่อสารของ Berlo (1966)

จากภาพประกอบ 7 การสื่อสารจะประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร โดยควรมีความสอดคล้องของทุกองค์ประกอบจึงจะบรรลุเป้าหมายการสื่อสาร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีเชิงสร้างสรรค์ ผู้ส่งสารในที่นี้ ก็คือ ผู้วิพากษ์ และผู้รับสารก็คือผู้รับการวิพากษ์ ซึ่งการวิพากษ์จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ผู้วิพากษ์จำเป็นต้องทำความเข้าใจผู้รับการวิพากษ์อย่างลึกซึ้งในมิติทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคมและระบบวัฒนธรรมของผู้รับสาร เพื่อปรับทักษะการสื่อสารให้สอดคล้องกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องนั้น การให้ความสำคัญกับผู้รับสารหรือผู้รับการวิพากษ์ให้มากกว่าการแสดงจุดยืนของตนเอง จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์คู่สื่อสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและปรับเปลี่ยนการนำเสนอให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของผู้ส่งสาร ทั้งนี้ การสื่อสารจะดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีต่อทั้งประเด็นที่สื่อสารและคู่สื่อสาร มีความรู้ในประเด็นที่สื่อสารในระดับที่ใกล้เคียงกัน มีความเข้าใจในระบบสังคมวัฒนธรรมของคู่สื่อสาร และเมื่อมีการสะท้อนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ต่างฝ่ายก็ต่างเคารพและให้เกียรติในความแตกต่างทางความคิด (Berlo, 1966; ขนิษฐา จิตแสง, 2563) ซึ่งสามารถปรับการสื่อสารให้ครอบคลุมส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องเช่นนี้ ย่อมมีโอกาสทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลประสบความสำเร็จได้สูง

โดยสตีด (Stead, 1972) ได้สรุปกระบวนการการสื่อสารตามทฤษฎีของแบร์โลไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดผู้ส่งสาร (Sender) โดยผู้ส่งสารเป็นแหล่งข้อมูลหรือผู้ริเริ่มถ่ายทอด (The communications source) อาจสื่อสารในนามบุคคล กลุ่ม หรือสถาบัน โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดไปยังผู้รับสารเพื่อให้อีกฝ่ายเกิดการรับรู้เข้าใจตามเจตนารมณ์ที่ต้องการสื่อสาร ซึ่งผู้ส่งสารต้องเป็นผู้ที่มีทักษะ คุณลักษณะ ระดับความรู้ และสถานะทางสังคมที่เหมาะสม มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสื่อสารให้ชัดเจน ขั้นนี้จึงสะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมของผู้ส่งสาร

ขั้นตอนที่ 2 เข้ารหัสข้อความ (The encoding of the message) การทำความเข้าใจประเด็นที่ต้องการสื่อสารเพื่อให้สามารถวางแผนการสื่อสารได้สอดคล้องกับความเป็นจริง และช่วยให้สามารถพิจารณาสารที่จะสื่อความหมายได้เหมาะสมกับบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 เตรียมสาร (Message) เป็นรหัสหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมายระหว่างสองฝ่าย ซึ่งการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จต้องมาจากความเข้าใจในรหัสหรือสัญลักษณ์ที่ตรงกันทั้งสองฝ่าย ลักษณะของสารที่มีความสำคัญในกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลคือ สารที่มีลักษณะเป็นวจนภาษาและอวจนภาษา ได้แก่

1) สารที่เป็นวจนภาษา (Verbal Communication) เป็นการส่งสารโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเป็นสัญลักษณ์หรือสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมายไปยังผู้รับสาร

2) สารที่เป็นอวจนภาษา (Nonverbal Communication) เป็นการส่งสารที่ใช้สัญลักษณ์ประเภทอื่นที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความหมาย อาจใช้ภาษาของท่าทางที่เคลื่อนไหวผ่านร่างกาย เช่น กิริยาท่าทาง การแสดงสีหน้า สายตา

ขั้นตอนที่ 4 เลือกวิธีการและช่องทางในการสื่อสาร (The delivery method of the message) การพิจารณาเลือกสิ่งที่จะนำพาสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารให้เหมาะสมกับบริบทและเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 5 ถอดรหัสและวิเคราะห์ผู้รับสาร (The message receiver) ทำความเข้าใจเรื่องราวสาระสำคัญอาจสามารถอธิบายได้ด้วยกรอบสังคม วัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ การเมืองการปกครอง

ขั้นตอนที่ 6 สื่อสารไปยังผู้รับสาร (Receiver) เป็นการพรรณนาอธิบายให้เห็นรายละเอียดให้ผู้รับสารกระจ่างชัดเจนในสิ่งที่ต้องการสื่อสาร โดยตอบสนองให้ตรงตามสถานการณ์ของผู้รับสารและบริบทสภาพแวดล้อมการสื่อสาร (Context/ Environment) เนื่องจากบริบทมีอิทธิพลต่อกระบวนการสื่อสาร ถ่ายทอดสารอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยใช้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาในระหว่างสื่อสารอย่างเหมาะสมกับบุคคล

จากกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้ง 6 ขั้นตอน จะเห็นได้ว่าการสื่อสารจำเป็นต้องเริ่มต้นผู้สื่อสารที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับประเด็นที่ต้องการสื่อสาร มีการเข้ารหัสข้อความเพื่อทำความเข้าใจสารที่ต้องการสื่อความหมายอย่างรอบคอบ เตรียมสาร เลือกวิธีการและช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม ถอดรหัสวิเคราะห์ผู้รับสาร แล้วจึงสื่อสารไปยังผู้รับสารชักจูงหรือเปลี่ยนความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัด จะเห็นได้ว่าตามทฤษฎีของแบร์โล (Berlo, 1966) ผลลัพธ์ที่เกิดจากการสื่อสารขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคลของทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยคุณลักษณะผู้ส่งสารมีส่วนสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับทักษะในการสื่อสาร ทศนคติในการสื่อสาร ความรู้ในประเด็นที่สื่อสาร และระบบสังคมวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร (Stead, 1972)

2.1.4.2 แนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง

แนวคิดการสื่อสารที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษานี้ คือ การสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง (Non-violent Communication: NVC) เป็นแนวคิดการสื่อสารร่วมสมัยที่น่าเสนอ โดยโรเซนเบิร์ก Rosenberg (2015) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาสาขามนุษยนิยม ได้นำเสนอแนวคิดการสื่อสารที่สอดคล้องกับการนำไปปรับใช้ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งหรือมีความเปราะบาง โดยมุ่งเน้นให้การสื่อสารนำไปสู่สันติภาพ แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความเมตตาเป็นพื้นฐาน โดยธรรมชาติมนุษย์ไม่ได้มีจิตใจที่เลวร้ายหรืออยากกระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น แต่ความขัดแย้งที่เห็นในสังคมปัจจุบันนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาภายหลัง เป็นสิ่งที่มีการสั่งสมอยู่ในวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และผู้คนในสังคมก็ซึมซับเข้ามาสู่ระบบการคิดจนทำให้การสื่อสารระหว่างกันสะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรง

กระบวนการของแนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ การสังเกต (Observations) เป็นการสังเกตเห็นว่าเกิดอะไรขึ้น ความรู้สึก (Feelings) เป็นการตรวจสอบว่าเรารู้สึกอย่างไร ความต้องการ (Needs) การตรวจสอบว่าที่เรารู้สึกอย่างนั้นเกิดจากความต้องการของเราในเรื่องอะไร และการขอร้อง (Requests) เป็นการขอให้ผู้อื่นกระทำหรือตอบสนองในสิ่งที่เราต้องการ (Rosenberg, 2015) โดย ไพรินทร์ ไซตีสกุลรัตน์ (2564) ได้อธิบายรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1) สังเกต คือ การกล่าวถึงเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เราต้องการสื่อสารให้ผู้อื่นทราบ โดยพยายามบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรม เจาะจงไปที่พฤติกรรมหรือการกระทำที่

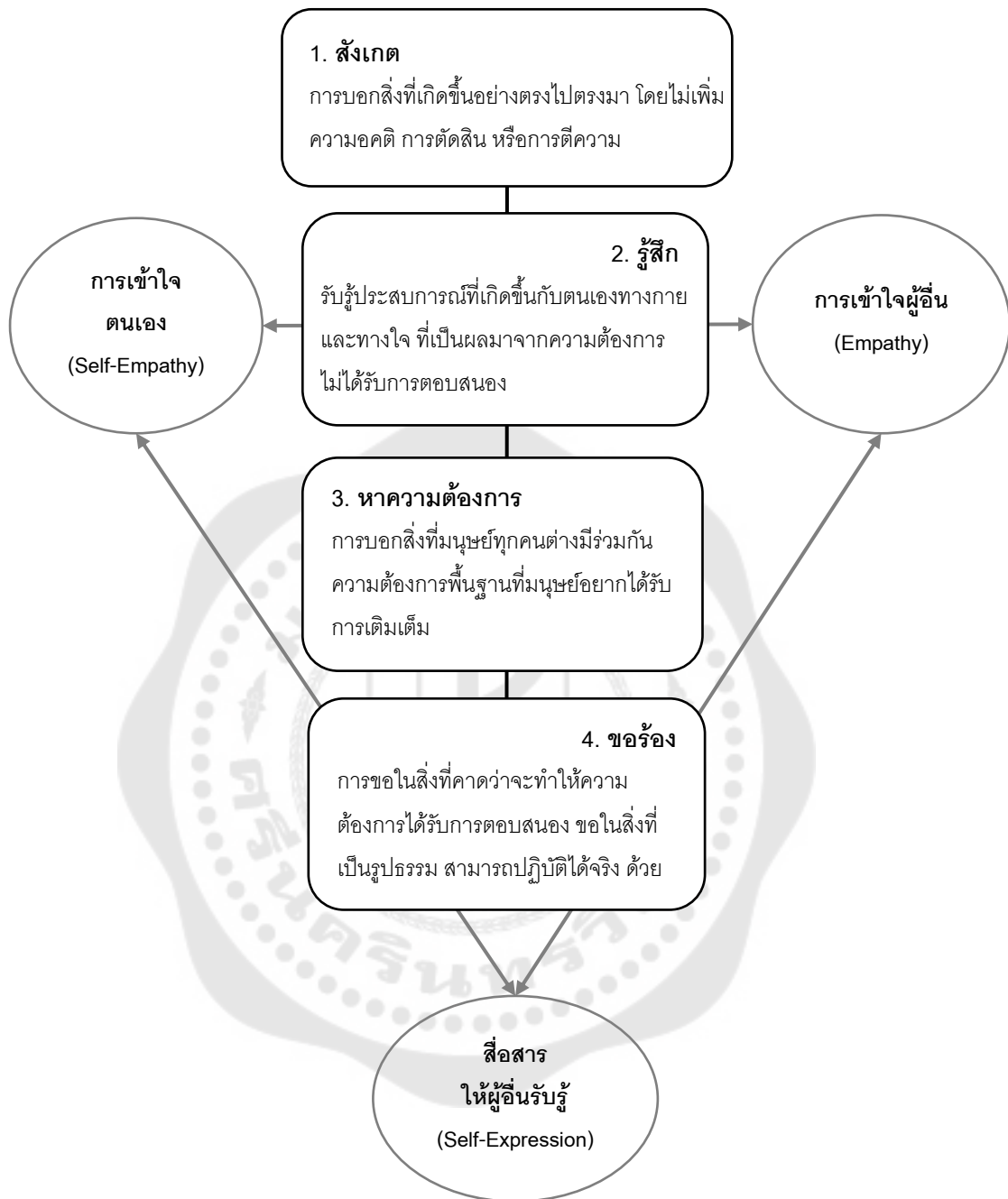
ปรากฏ และนำเสนออย่างเป็นกลาง ถ้าเปรียบเทียบให้เข้าใจง่ายเหมือนเรากำลังบันทึกภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยกล้องวิดีโอ บรรยายเฉพาะสิ่งที่เห็นเท่านั้น หลีกเลี่ยงการเสริมแต่งด้วยความคิดเห็นตนเอง หัวใจสำคัญของการสังเกตคือ การแยกแยะคำตัดสิน การประเมิน การตีความ หรืออคติของเราออกจากสิ่งที่เกิดขึ้น

2) **รู้สึก** คือ ความรู้สึกแสดงถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเราทั้งในมิติกายภาพและจิตใจในสถานการณ์ที่ไม่ได้รับการตอบสนองนั้น จุดมุ่งหมายของขั้นนี้คือการจับความรู้สึกและให้ชื่อความรู้สึกนั้น ครอบคลุมทั้งความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางกาย เช่น เจ็บ ปวด คัน เย็น ร้อน เหนื่อย และความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางใจ อาทิ กลัว โกรธ เสียใจ รัก สนุก หัวใจสำคัญในการจับความรู้สึก คือ การใช้คำที่แสดงความรู้สึกของเรา ไม่ใช่ความคิด เป็นการฝึกแยกแยะระหว่างความรู้สึกและความคิด

3) **หาความต้องการ** คือ คุณค่าและความปรารถนาที่ลึกซึ้งที่สุดของมนุษยชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต่างมีความต้องการ เช่น อาหาร การพักผ่อน ความสุข ความรัก การยอมรับ ความเข้าใจ ซึ่งการสังเกตและทำความเข้าใจความรู้สึกในขั้นก่อนหน้าจะนำไปสู่การรับรู้ความต้องการของตนเอง จะช่วยให้เรารับผิดชอบต่อความรู้สึกของตนเองโดยไม่กล่าวโทษหรือตำหนิทั้งตนเองและผู้อื่น หัวใจสำคัญในการระบุความต้องการ คือ เน้นคำพูดที่บรรยายความต้องการของเรา แทนการใช้คำพูดที่บรรยายวิธีการที่เฉพาะเจาะจง เพราะการตอบสนองความต้องการใด ๆ อาจมีวิธีการที่หลากหลาย การยึดติดที่วิธีการจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง

4) **ขอร้อง** คือ การบอกให้อีกฝ่ายทราบว่า เขาสามารถทำอะไรได้บ้างเพื่อช่วยให้ความต้องการในส่วนลึกได้รับการตอบสนอง สำหรับเป้าหมายของการขอร้องเป็นการเลือกที่เราจะขอให้เขาทำอะไรที่เชื่อว่าจะทำให้ความต้องการของเราบรรลุผล แล้วบอกให้อีกฝ่ายรับทราบ หัวใจสำคัญของการขอร้องคือ เราเต็มใจเปิดรับการปฏิเสธและยังพร้อมที่จะดำเนินการสนทนาต่อไป ด้วยการใช้ภาษาเชิงบวกและเป็นรูปธรรม ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสามารถปฏิบัติได้จริง

องค์ประกอบและกระบวนการของแนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง สามารถนำเสนอเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 8 องค์ประกอบและกระบวนการของแนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง
ที่มา: ปรับจากแนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรงโรเซนเบิร์ก Rosenberg (2015)

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้การสื่อสารเป็นกระบวนการคล้ายกับการเรียนรู้ภาษาใหม่หรือทักษะใหม่ ในช่วงแรกผู้ฝึกปฏิบัติอาจจะทำได้ไม่คล่อง แต่เมื่อได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและมีการฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมมากเพียงพอ ก็จะมี ความชำนาญในการสื่อสารความคิดลักษณะ

นี้ (ไพรินทร์ ไชติสกุลรัตน์, 2564) แนวคิดย่อยที่สำคัญภายใต้การสื่อสารเพื่อสันติภาพมาจากแนวคิดการเข้าใจตนเอง การเข้าใจผู้อื่น และการสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยความจริงใจ เป็นการสื่อสารที่มุ่งสานให้เกิดความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความเมตตากรุณา (Rosenberg, 2015) ในกระบวนการให้และรับความเข้าใจ ถ้าทั้งสองฝ่ายสามารถเข้าอกเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของกันและกัน แม้อยู่ในสถานการณ์ที่ดูไม่มีทางออก ก็อาจเกิดความคิดสร้างสรรค์ปรากฏขึ้นจนทำให้หาทางแก้ปัญหาได้หลากหลาย ซึ่งอาจเป็นทางออกที่ก่อนหน้านี้ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยเหตุจากการยึดติดในกรอบความคิดเดิมหรือมีความคิดที่อคติบดบังทางเลือกอื่น ๆ อยู่ (ไพรินทร์ ไชติสกุลรัตน์, 2564)

จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารโดยได้รับความรุนแรงมีความสัมพันธ์กับการคิดด้วยเหตุและผลอยู่ในตัว การสามารถจำลองว่าเราเป็นผู้อื่นจะช่วยให้เข้าใจความรู้สึกและเหตุผลเบื้องหลังการกระทำหรือความคิดของแต่ละบุคคล อาจฝึกฝนด้วยการตั้งสมมุติฐานการคิดในมุมมองบุคคลอื่นเพื่อทำความเข้าใจผู้อื่น (Paul & Elder, 2008) นอกจากนี้ หลักสำคัญในการแสดงความเข้าใจคือ การใช้ทักษะแยกแยะระหว่าง “ความรู้สึก” และ “ความต้องการ” ในเนื้อหาที่อีกฝ่ายพูด (ไพรินทร์ ไชติสกุลรัตน์, 2564) แล้วเราเพียงทำหน้าที่สะท้อนหรือพูดทวนให้ผู้พูดมองเห็นส่วนที่เป็นความรู้สึกและความต้องการในส่วนลึกของเขาโดยที่ไม่ตัดสิน สิ่งที่สื่อสารจะไม่ก่อประโยชน์อันใดเลยหากสามารถใช้กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างแม่นยำ แต่ไม่สามารถสื่อสารอย่างถูกกระบวนการวิธี เพราะเนื้อหาสาระที่ส่งสารไปนั้นจะไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง โดยสรุปแล้วองค์ประกอบและกระบวนการของแนวคิดการสื่อสารโดยได้รับความรุนแรงจากแนวคิดของ Rosenberg (2015) จะใช้แนวทางของสนทนาที่เปิดกว้างเน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง จดจ่อ ใคร่ครวญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พยายามชักจูงให้คิดในทางบวก ลดความอคติ ลดความเป็นตัวตนและไม่ยึดมั่นในความคิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงอย่างเดียว (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) การนำแนวทางนี้ไปปรับใช้ในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยลดความขัดแย้ง ลดบรรยากาศความตึงเครียด ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีได้

2.1.4.3 แนวคิดการให้และรับข้อมูลสะท้อนกลับ

การให้และรับข้อมูลสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลได้รับรู้ความสามารถของตนเอง รับทราบส่วนที่ดีและส่วนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (Cohen, 1998) เป็นสิ่งที่ช่วยตรวจสอบว่าผู้รับสารมีความเข้าใจตรงกันหรือไม่ มีการตีความเนื้อหาที่สื่อสารสอดคล้องตรงกันหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วการสะท้อน

กลับในกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีแนวทางการปฏิบัติที่หลากหลาย สามารถเป็นไปได้ทั้ง การสะท้อนกลับเชิงบวกและเชิงลบ แต่แนวทางที่สอดคล้องกับการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ควรเป็นการ สะท้อนกลับเชิงบวก (Constructive Feedback) เพราะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การสะท้อนกลับช่วย เสริมพลังบวกให้ผู้รับสารมีกำลังใจในการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

โดยการสะท้อนกลับเชิงบวกจะเกิดผลและมีประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องสื่อสาร ด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเคารพให้เกียรติและแสดงถึงความจริงใจ เพราะการแสดงความคิดเห็น เป็นเชิงลบหรือใช้ภาษาที่รุนแรงมิได้ทำให้ผู้รับเติบโตขึ้น แต่กลับตรงกันข้ามข้อคิดเห็นเชิงลบจะยิ่ง กระตุ้นให้ผู้รับแสดงพฤติกรรมเพื่อป้องกันตัวเอง แต่ข้อคิดเห็นเชิงบวกกลับมีข้อดีที่เด่นชัดกว่า ทำให้ผู้รับเกิดความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น (Craig & Cindy, 2019) สำหรับ แนวทางการปฏิบัติที่จะช่วยให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม คาเบรียล (Cabrillo, 2020) ได้เสนอแนวทางในการสะท้อนกลับเชิงบวก ดังนี้

1) การให้ข้อมูลสะท้อนกลับต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนา หาก พิจารณาแล้วพบว่าสิ่งที่ต้องการสื่อสารนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดการ พัฒนาในมิติใด ๆ แล้ว ก็ไม่ควรสื่อสารความคิดเห็นนั้นออกไป

2) เน้นการอธิบายแทนการตัดสิน (Focus on description rather than judgments) เนื้อหาควรเป็นการอธิบายพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แทนการตัดสินในเรื่อง ถูก-ผิด หรือ ดี-ไม่ดี โดยควรพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่สื่อไปในทางการประเมินหรือตัดสิน คุณค่า เพื่อเลี่ยงมิให้ผู้รับสารต้องโต้แย้งกลับเพื่อป้องกันตัวเอง

3) เน้นการตั้งข้อสังเกตแทนการให้ข้อสรุป (Focus on observation rather than inference) การตั้งข้อสังเกตจะเป็นการอธิบายที่เราสังเกตเห็นจากพฤติกรรมหรือข้อมูล ดังกล่าว แต่หากเป็นการให้ข้อสรุปจะเป็นการอ้างไปยังสมมติฐานที่เราได้จากการตีความข้อมูล

4) เน้นพฤติกรรมที่แสดงออกแทนตัวบุคคล (Focus on behavior rather than the person) ควรเน้นประเด็นไปยังพฤติกรรมที่บุคคลนั้นได้กระทำ ไม่ใช่เน้นสิ่งที่เราคิดว่าบุคคล นั้นเป็น ควรเป็นการอธิบายสิ่งที่เป็นการแสดงออกหรือกริยาที่มาจากตัวบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างการสะท้อนข้อมูลที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ (Provide a balance of positive and negative feedback) หากการสะท้อนกลับเอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป เช่น อธิบายเฉพาะเชิงบวก หรือเชิงลบอย่างเกินความพอดี ก็อาจทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ และสิ่ง ที่สะท้อนนั้นก็อาจไม่เกิดประโยชน์

5) ควรระมัดระวังการให้ข้อมูลสะท้อนกลับที่มากเกินไป (Be aware of feedback overload) ควรเลือกเฉพาะ 2-3 ประเด็น ที่เป็นเรื่องสำคัญมาให้ข้อมูลสะท้อนกลับ เนื่องจากหากมีประเด็นมากเกินไปผู้รับสารอาจเกิดความสับสน และไม่สามารถจับประเด็นสำคัญ ที่ควรนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขได้ ทำยที่สุดอาจไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

นอกจากนี้ ในกระบวนการสะท้อนข้อมูลที่จะทำให้ผู้รับพัฒนากระบวนการคิด และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบอกคำตอบโดยตรงอาจไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง แต่การตั้งคำถามให้เกิดการคิดหรือการโค้ชเพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้รับสารเกิดการสะท้อนคิดและเติบโตทางความคิดได้ดีกว่า (Craig & Cindy, 2019) อย่างไรก็ตาม ใน การสื่อสารข้อมูลสะท้อนกลับมีความเป็นเป็นไปได้ที่จะมาในเชิงลบที่อาจปะปนอารมณ์หรือความ อคติของผู้ส่งสารมาด้วย ผู้รับข้อมูลสะท้อนกลับจึงควรมีการเตรียมพร้อมทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านพฤติกรรมความคิด และด้านการคิด ดังรายละเอียดที่ได้ทบทวนจากผลการศึกษานี้ในตาราง 4 นี้

ตาราง 4 สังเคราะห์ข้อพึงปฏิบัติในการรับข้อมูลสะท้อนกลับ

บัตเลอร์ (Butler, 2017)	ซาปีน่า (Sabina, 2019)	เอ ซี ที พี เอส (ACTPS, 2019)	สรุปข้อพึงปฏิบัติ การรับข้อมูลสะท้อนกลับ
1) ควบคุมอารมณ์ ขณะรับฟังให้สงบนิ่ง หายใจลึก ๆ และ แสดงสีหน้ายิ้มรับ แม้จะสูญเสียพลังไป บ้างหรือกำลังอยู่ใน สภาวะอารมณ์เชิง ลบ ก็ควรพยายาม รักษาอารมณ์ให้สงบ นิ่งได้	1) เตรียมพร้อม สำหรับรับคำติ โดย อาจคาดการณ์ล่วงหน้าว่าประเด็น ไດบ้างที่เป็น จุดอ่อน และลอง คิดคำอธิบาย สำหรับประเด็น เหล่านั้น	1) ระมัดระวังการแสดง ปฏิกริยา (React) ใน ระหว่างการรับฟัง ควบคุม และจัดการอารมณ์ของ ตนเองให้อยู่ในสภาวะที่ สงบ พร้อมสำหรับการรับ ฟัง โดยควรแสดงปฏิกริยา ให้เห็นถึงความตั้งใจใน การรับข้อมูลที่อีกฝ่าย สะท้อนกลับ หากมี ประเด็นที่ไม่เข้าใจหรือมี ข้อสงสัยก็จดบันทึกคำถาม เพื่อรอซักถามในจังหวะที่ เหมาะสม	ด้านอารมณ์และ จิตใจ ก่อน ควบคุมอารมณ์ให้ สงบนิ่ง เตรียมพร้อม สำหรับรับคำวิพากษ์ ล่วงหน้า ดูแล สุขภาพจิตใจ อย่าให้ รู้สึกสูญเสียคุณค่าใน ตนเอง

ตาราง 4 (ต่อ)

บัตเลอร์ (Butler, 2017)	ซาบิโน (Sabina, 2019)	เอ ซี ที พี เอส (ACTPS, 2019)	สรุปข้อพึงปฏิบัติ การรับข้อมูลสะท้อนกลับ
2) ไม่ควรแก้ต่างให้ตนเองด้วยการค้านหรือโต้แย้ง แม้จะไม่เห็นด้วยกับข้อมูล ก็ไม่ควรเถียงและไม่ต้องพยายามอธิบาย (Never complain, never explain)	2) แยกแยะประเด็น ออกเป็นส่วนย่อย ๆ พยายามไม่ตัดสินหรือสรุปแบบเหมารวม ทำความเข้าใจเรื่องราว และย่อยประเด็น ว่ามีสาเหตุหรือมีความเกี่ยวข้องอย่างไร	2) สะท้อนคิด (Reflect) เพื่อทบทวนสิ่งที่ได้กระทำ ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น อย่างซื่อสัตย์ต่อตนเอง พร้อมกับการเปิดใจ และเปิดรับความคิดเห็นจากผู้อื่น	
3) ฟังอย่างตั้งใจ เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดแทรกหรือโต้แย้งขณะที่อีกฝ่ายกำลังนำเสนอ และจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้ ให้ผู้วิพากษ์มีความรู้สึกว่าคุณเห็นของพวกเขาคุณค่า ได้รับการใส่ใจ	3) เก็บรวบรวมข้อมูล ไม่รีบร้อนตอบโต้ โดยเฉพาะหากประเด็นที่ถกวิพากษ์เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีใครพูดถึง ควรนั่งเงียบเก็บข้อมูล และรอรับฟังความคิดเห็นจากผู้วิพากษ์คนอื่น ๆ	3) ตอบโต้อย่างนอบน้อม (Respond) น้อมรับด้วยการขอบคุณผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะ หากไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ ก็สามารถตอบกลับด้วยความเคารพได้ และอธิบายให้ชัดเจนถึงเหตุผลที่ไม่เห็นด้วย โดยอาจอ้างอิงจากข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่สนับสนุน โดยการตอบโต้ควรมุ่งประเด็นไปยังการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	ด้านพฤติกรรม ฟังอย่างตั้งใจ ไม่แก้ต่างให้ตนเองด้วยการคัดค้านหรือพยายามโต้แย้ง จดบันทึกประเด็นสำคัญ นำสิ่งที่จดบันทึกไปพูดคุยกับที่ปรึกษา ระมัดระวังการแสดงปฏิกิริยาระหว่างการรับฟัง ตอบโต้ด้วยความนอบน้อม ควรกล่าวขอบคุณสำหรับข้อมูล
4) จดจำเฉพาะข้อวิพากษ์ที่สร้างสรรค์ไปคิด และจดบันทึกประเด็นสำคัญให้ครบถ้วน	4) ไม่นำสิ่งที่ถกวิพากษ์มาปะปนกับความเป็นตัวของตัวเอง แยกแยะระหว่างบทบาทหน้าที่กับตัวตนของเรา ไม่นำมาคิดต่อจนสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง		

ตาราง 4 (ต่อ)

บัตเลอร์ (Butler, 2017)	ซาบีนา (Sabina, 2019)	เอ ซี ที พี เอส (ACTPS, 2019)	สรุปข้อพึงปฏิบัติ การรับข้อมูลสะท้อนกลับ
5) กล่าวขอบคุณ สำหรับคำวิพากษ์และ ข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ ปิดท้ายการ สื่อสารอย่างสง่างาม	5) นำข้อมูลไปหารือกับที่ ปรึกษาโดยตรง ไม่ควร ปลีกตัวออกห่าง ควรขอ ความเห็นและคำแนะนำ จากผู้ที่ปรารถนาดีต่อเรา และเล่าให้พวกเขาฟังว่าคำ วิพากษ์เชิงลบนั้นส่งผลต่อ เราอย่างไรบ้าง		ด้านการคิด สะท้อนคิดและทบทวนสิ่งที่ ได้เรียนรู้อย่างซื่อสัตย์ต่อ ตนเอง แยกแยะประเด็น ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เก็บรวบรวมข้อมูลและ ประมวลผลอย่างรอบคอบ ไม่รีบร้อนในการตอบได้ ไม่นำสิ่งที่ถูกวิพากษ์มาปะปน กับเรื่องส่วนตัว แยกแยะ ระหว่างบทบาทหน้าที่กับ ตัวตนของเขา โดยจดจำ เฉพาะข้อวิพากษ์ที่สร้างสรรค์ ไปคิดพัฒนาตนเองต่อไป นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไป หารือกับทีมหรือที่ปรึกษา โดยตรง
6) นำประเด็นที่จุด บันทึกไปพูดคุยกับที่ ปรึกษาหรือบอร์ด ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อร่วมกัน พิจารณาว่าประเด็นใดที่ สมควรปรับปรุงและ ประเด็นใดที่สามารถละ ไว้ได้	6) ดูแลสุขภาพจิตใจ ตนเอง หากความคิดเห็น เชิงลบส่งผลกระทบใน ระดับที่มาก ควรใช้เวลา ตนเองในการฟื้นฟู ความคิดและจิตใจให้ กลับมาสู่สภาวะปกติ		

จากตาราง 4 แสดงสรุปข้อพึงปฏิบัติในการรับผลสะท้อนกลับให้เกิดประโยชน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) ด้านอารมณ์และจิตใจที่ต้องมีการควบคุมอารมณ์ให้สงบนิ่ง เตรียมพร้อมสำหรับรับคำวิพากษ์ล่วงหน้าดูแลสุขภาพจิตใจ อย่าให้รู้สึกสูญเสียคุณค่าในตนเอง 2) ด้านพฤติกรรมแสดงออกถึงการฟังอย่างตั้งใจ ไม่แก้ต่างให้ตนเองด้วยการคัดค้านหรือพยายามโต้แย้ง โดยควรมีการจดบันทึกประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ และการแสดงปฏิกริยาระหว่างการรับฟังควรตอบโต้ด้วยความนอบน้อม 3) ด้านการคิด มีการสะท้อนคิดและทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างซื่อสัตย์ต่อตนเอง แยกแยะประเด็นออกเป็นส่วนย่อย ๆ เก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลอย่างรอบคอบ ผลการสังเคราะห์ข้อพึงปฏิบัติเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการรับการวิพากษ์ โดยส่วนนี้ผู้วิจัยนำไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ในส่วนที่พัฒนาการรับการวิพากษ์จากผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจครอบคลุมทั้งในมุมมองของผู้วิพากษ์และผู้รับการวิพากษ์

นอกจากนี้ ยังมีเทคนิคการสะท้อนกลับที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ เนื่องด้วยทุกเทคนิควิธีการย่อมมีจุดแข็งและจุดอ่อนจึงควรตัดสินใจเลือกเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงจะทำให้การอภิปรายบรรลุตามเจตนารมณ์ที่คาดหวัง คาเบรียล (Cabrillo, 2020) กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า การฝึกเทคนิคการสื่อสารเชิงบวกให้แก่ผู้เรียนอาจจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย อาทิ ความพร้อมในแง่ทักษะทางปัญญาของผู้เรียน ข้อจำกัดของผู้เรียน และความเหมาะสมของสถานการณ์

อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งของเทคนิคการสะท้อนกลับเชิงบวกที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอภิปรายเชิงสร้างสรรค์ได้แก่ เทคนิค “Sandwich” เทคนิค I like, I wish, I wonder เทคนิคหุ่นฟาง เทคนิคการเจรจาแบบชนะ-ชนะ โดยแต่ละเทคนิคที่นำเสนอนี้มีลักษณะเฉพาะที่ต่างกัน และมีความเหมาะสมกับบริบทการนำไปใช้ที่ต่างกัน ฉะนั้นในการเรียนรู้เทคนิคเหล่านี้ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงความเหมาะสมในการนำแต่ละเทคนิคไปใช้ในเชิงปฏิบัติ จึงจะเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่มุ่งหวังได้เร็วยิ่งขึ้น รายละเอียดแนวคิดสำคัญ วิธีการ และการนำแต่ละเทคนิคไปใช้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 5 เทคนิคการสะท้อนกลับเชิงบวก

เทคนิคสะท้อนกลับเชิงบวก	แนวคิดสำคัญ	วิธีการ
เทคนิค “Sandwich” (Schwarz, 2013)	การแสดงความคิดเห็นด้วยการประกบข้อมูลสะท้อนกลับเชิงลบ (Negative Feedback) ด้วยข้อมูลสะท้อนที่เป็นเชิงบวก (Positive Feedback) การจัดวางประโยคเสมือนเป็นลักษณะของการ ชม-ติ-ชม	1. ค้นหาข้อดี-ข้อไม่ดีของประเด็นที่กำลังจะกล่าวถึงนั้น 2. พูดข้อดี ว่าสิ่งนี้หรือประเด็นนี้มีประโยชน์หรือข้อดีอย่างไร 3. พูดข้อเสีย อาจเป็นข้อสังเกตหรือสิ่งที่เราไม่เห็นด้วยจากประเด็นนั้น 4. ปิดท้ายด้วยการชื่นชมสิ่งนั้นว่ามีความดีงามอย่างไร
เทคนิค “I like, I wish, I wonder” (The Stanford Design School, 2019)	เป็นเทคนิคการสะท้อนความคิดหรือการให้ข้อมูล บ่อนกลับเชิงบวก (Constructive feedback)	1. I like คือสิ่งที่ชอบในประเด็นความเห็นนี้หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ (เสนอความคิดเห็นที่เป็นบวกหรือกลาง ๆ) เกิดการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น

ตาราง 5 (ต่อ)

เทคนิคสะท้อนกลับ เชิงบวก	แนวคิดสำคัญ	วิธีการ
	เป็นแนวทางการสื่อสารความคิดเชิงบวก ให้นำไปสู่การเติบโตและพัฒนา โดยที่ไม่สร้างความขุ่นเคืองให้ผู้รับฟัง	2. I wish สิ่งที่คุณอยากเสนอแนะหรืออยากให้เกิดให้เกิดประโยชน์มากขึ้น หรือ 3. I wonder หรือ อาจจะใช้คำว่า "What if" สิ่งที่คุณสงสัย อยากรู้ต่อสิ่งที่เราตั้งคำถามจะต้อยออกจากประเด็นนั้น
เทคนิค "Straw Man" (หุ่นฟาง)	ประเด็นหลักของเทคนิคนี้ เป็นการพยายามเบี่ยงประเด็นจากสิ่งที่เราตอบโต้ได้ยาก ไปหาสิ่งที่มีช่องโหว่ ทำให้สามารถถกเถียงได้ง่ายกว่า อาจชี้ประเด็นผ่านการเล่าเรื่องของบุคคลอื่น อาจจะเป็นการยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือคำกล่าวของบุคคลสำคัญที่ได้รับการยอมรับในสังคม เพื่อแสดงนัยทางอ้อมเกี่ยวกับจุดยืนทางความคิดของเรา ขณะเดียวกันผู้แสดงความคิดเห็นก็พยายามแสดงคำวิพากษ์ผ่านเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยจากเรื่องราวที่เล่า	1. หาช่องโหว่ของประเด็นดังกล่าว 2. เบี่ยงไปกล่าวถึงในประเด็นใกล้เคียง โดยการเล่าเรื่องหรือกล่าวถึงเรื่องอื่นจนผู้ฟังไม่ทันสังเกต ว่ากำลังถูกพาไปสู่ประเด็น 3. สอดแทรกสิ่งที่ต้องการวิพากษ์ผ่านประเด็นที่เบี่ยงมานั้น 4. สรุปใจความที่ต้องการสื่อสารอย่างรอบคอบ
เทคนิคเจรจาแบบ win-win (William Ury & Roger Fisher, 2011)	การเจรจาที่ไม่เน้นการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม แต่เป็นการต่อสู้กับปัญหาร่วมกัน เน้นการประคองบรรยากาศการสื่อสารให้ไปในทิศทางบวก โฟกัสไปยังข้อมูลข้อเท็จจริง และเอาอารมณ์ออกจากการเจรจา เริ่มแสดงความเห็นจากจุดที่เห็นร่วมกัน และเลี่ยงการพูดถึงข้อผิดพลาดของอีกฝ่าย	1. ค้นหาความสนใจหรือความต้องการของอีกฝ่าย 2. ฟังอย่างตั้งใจและเน้นการพิจารณาข้อเท็จจริง 3. ร่างตัวเลือกการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ใหม่ ๆ เลือกทางออกที่ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน อาจจะถอยคนละก้าว เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

ด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินของโรคระบาด (COVID-19) ทำให้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนานี้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้อมาเป็นลักษณะออนไลน์ เปลี่ยนจากการเรียนรู้ในห้องเรียน (Onsite) เป็นแบบออนไลน์ (Online) การจัดการเรียนรู้ออนไลน์เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่มีใช้ในสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว โดยผู้เรียนยังสามารถเชื่อมต่อกับผู้สอนผ่านตัวกลางที่เป็นโปรแกรมต่าง ๆ และเพื่อไม่ให้สูญเสียโอกาสทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับจากการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้น รายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ขอนำเสนอเป็นประเด็น ดังนี้

2.2.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

การเรียนรู้ออนไลน์เป็นส่วนย่อยของการจัดการเรียนรู้ทางไกล โดยพื้นฐานจะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นมากกว่าการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติ (Anderson, 2011) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดแล้ว ผู้สอนอาจต้องปรับโครงสร้างการให้คะแนนและลักษณะกิจกรรมที่มอบหมายให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ลดกิจกรรมที่ไม่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือตัวชี้วัดของรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนไม่ต้องเคร่งเครียดกับภาระงานที่มากเกินไป (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) การจัดการเรียนรู้ในลักษณะออนไลน์โดยพื้นฐานแล้วมีสองรูปแบบหลัก คือ รูปแบบซิงโครนัส (Synchronous) และรูปแบบอะซิงโครนัส (Asynchronous) รายละเอียดความแตกต่างและความโดดเด่นของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ทั้งสองรูปแบบ รายละเอียดดังนี้

2.2.1.1 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบซิงโครนัส (Synchronous) เป็นลักษณะการเรียนการสอนที่มีการนัดหมายเวลาเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนได้มาพบกันในบรรยากาศห้องเรียน ผู้เรียนสามารถซักถามข้อสงสัยจากบทเรียน ได้ตอบในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้ทันที การเรียนรู้รูปแบบนี้จึงมีความโดดเด่นในแง่ที่มีความใกล้เคียงกับการสอนแบบปกติในห้องเรียนที่สุด ผู้เรียนสามารถสื่อสาร ถามตอบ หรืออภิปรายแลกเปลี่ยนในประเด็นเนื้อหาได้เสมือนในห้องเรียนจริง เป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Rampal, 2014) อย่างไรก็ตาม หากผู้เรียนหรือผู้สอนมีข้อจำกัดของสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีความเสถียรมากพอก็อาจส่งผลให้การเรียนการสอนรูปแบบนี้ติดขัดหรือหยุดชะงักได้ (เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์, 2564) อย่างไรก็ตาม ในระหว่างจัดการเรียนรู้ความสนใจของผู้เรียนอาจถูกรบกวนผ่านเสียงแทรกหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่อาจแจ้งเตือนมาในหน้าจอ

คอมพิวเตอร์ในระหว่างจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ในลักษณะนี้ผู้สอนจึงต้องออกแบบสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม Carleton University (2022) เสนอการจัดการเรียนรู้แบบซิงโครนัส ที่สามารถประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของบทเรียน ดังนี้

1) การใช้ช่องแชท (Chat) ในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นที่เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ สามารถทำได้ทั้งแบบเป็นทางการหรือเป็นการสนทนาทักทายผ่อนคลายบรรยากาศ สามารถใช้เป็นอีกช่องทางที่ให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามที่สงสัยในระหว่างจัดการเรียนรู้ การพิมพ์ถามในช่องแชทค่อนข้างสะดวกและไม่เป็นการรบกวนการเรียนการสอน

2) การแยกห้องย่อย (Breakout Rooms) เพื่อให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนสื่อสารกันในกลุ่มเล็ก อภิปรายเนื้อหา และแบ่งปันข้อมูล การใช้ห้องแยกย่อยจะช่วยฝึกฝนทักษะการสื่อสารให้ผู้เรียนที่ยังไม่กล้าแสดงออกต่อหน้าผู้คนจำนวนมาก

3) การนำเสนอแบบวิดีโอทัศน์หรือเสียง (Video/ Audio) สามารถออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้นำเสนอแนวคิดในรูปแบบ (ตามหลักแล้ว ท่านควรขอให้พวกเขาเตรียมการล่วงหน้า)

4) การแชร์เอกสารออนไลน์ ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนได้ร่วมเสนอความคิดและช่วยกันเขียนเรียงเรียงโดยการแชร์ผ่านเอกสารออนไลน์ที่เป็นลักษณะทุกคนสามารถแก้ไขเอกสารได้ (เช่น Microsoft One Drive และ Microsoft 365)

5) สร้างแบบโพลสำรวจ ในกิจกรรมที่ต้องการความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคนสามารถออกแบบกิจกรรมโดยใช้โปรแกรมโพล (Poll Everywhere) เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมโดยส่งคำถามปลายเปิดผ่านโปรแกรมโพลและให้ผู้เรียนส่งคำตอบหรือความคิดเห็นกลับมาปรากฏในกระดานของชั้นเรียน

6) รวบรวมข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นคำติชมหรือข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป โดยอาจใช้แบบสำรวจที่ทำให้รูปแบบกุ๊กกิ้งฟอร์ม (Google Form) หรือโพล (Poll Everywhere) เพื่อรับข้อมูลสะท้อนกลับที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจใช้เพื่อการตรวจสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้

2.2.1.2 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบอะซิงโครนัส (Asynchronous) เป็นลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดเตรียมสื่อและเอกสารประกอบการเรียนรู้และจัดส่งตามช่องทางที่ได้กำหนด ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้มีการ

กำหนดเวลาเฉพาะในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายห้องเรียนปกติ เป็นการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและลดข้อจำกัดของการเรียนการสอนที่ติดปัญหาในลักษณะที่ผู้เรียนและผู้สอนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน รูปแบบนี้จึงมีความโดดเด่นในเรื่องความยืดหยุ่นที่มีมากกว่าแบบแรก และจะเหมาะสมกับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร (Rampal, 2014; Yamagata-Lynch, 2014) อย่างไรก็ตาม แม้การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้จะมีความอิสระซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ตามความต้องการ แต่เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น ผู้สอนก็ควรสร้างช่องทางที่ผู้เรียนสามารถสอบถาม ผู้สอนก็จะสามารถให้ความช่วยเหลือในประเด็นที่ผู้เรียนติดปัญหาได้อย่างทันท่วงที กาแทมเบอร์ (Katambur, 2018) นำเสนอเครื่องมือที่ใช้เป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัส ดังนี้

1) กระดานสนทนา (Discussion Board) เป็นการสร้างบทสนทนาในพื้นที่ออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนได้โต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนคนอื่น ๆ โดยทั่วไปผู้สอนจะเป็นคนโพสต์ประเด็นและผู้เรียนจะเป็นผู้ตอบกลับแลกเปลี่ยนบทสนทนาในหัวข้อนั้นทำ ผู้เรียนจะมีเวลาค้นคว้าและค้นหาคำตอบ เครื่องมือนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีการถกเถียงและอภิปรายในเชิงสร้างสรรค์ โดยเคล็ดลับที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนผ่านกระดานสนทนามากขึ้น คือ การตั้งประเด็นให้มีความน่าสนใจ ทันยุค ทันเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงโดยยังคงมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาในบทเรียน และผู้สอนใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนในประเด็นที่กำหนด

2) รายการอีเมล (E-mail Lists) อีเมลเป็นวิธีการสื่อสารโดยปกติทั่วไปวิธีหนึ่งอยู่แล้ว สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัสที่ผู้เรียนไม่สามารถถามตอบได้ในทันทีจึงสามารถใช้อีเมลเป็นเครื่องมือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ สามารถใช้งานได้ง่ายและทั่วถึงโดยไม่ต้องใช้ทักษะทางเทคโนโลยีขั้นสูง โดยผู้สอนเพียงสร้างเป็นอีเมลกลุ่มที่สามารถใช้เพื่อดำเนินการสนทนาในประเด็นที่ต้องการ เช่น ใช้ Google Groups เพื่อสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ร่วมกันได้ วิธีนี้จะสามารถส่งอีเมลถึงทุกคนในกลุ่ม สามารถแชร์เอกสารในกลุ่ม และสร้างฟอรัมออนไลน์เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องที่ต้องการ

3) บล็อก (Blogs) เป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัสที่ช่วยให้ข้อมูลเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนที่มีความเป็นปัจจุบัน โดยรายละเอียดเนื้อหาที่เขียนในบล็อกจะยาวกว่าข้อความในกระดานสนทนา บล็อกจึงเป็นลักษณะการแบ่งปันข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เนื้อหาจะเขียนจากมุมมองส่วนบุคคลและมีลิงค์เชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์และบล็อกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้อที่คล้ายคลึงกัน ผู้สอนสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อในบทเรียนผ่านทางบล็อก ซึ่งผู้เรียนก็สามารถใช้บล็อกเพื่อแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายมุมมองของตนได้อย่างสร้างสรรค์ การเขียนความคิดเห็นผ่านบล็อกนี้จะเหมาะกับผู้เรียนที่มีถนัดถ่ายทอดความคิดผ่านการเขียน มากกว่าการแสดงออกด้วยการพูด

4) วิดีโอ (Videos) วิดีโอเป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัสที่สามารถดึงดูดผู้เรียนผ่านการได้ยินและการมองเห็นจากภาพผสมผสานกัน สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ได้ วิดีโอที่มีการนำเสนอประเด็นอย่างเป็นระบบและมีเนื้อหาที่ดียิ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงให้ผู้เรียนได้ สาระการเรียนรู้ที่ถูกอธิบายผ่านภาพและเสียงจะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี “YouTube” เป็นตัวอย่างของแพลตฟอร์มที่ใช้วิดีโอเป็นเครื่องมือถ่ายทอดเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ วิดีโอจึงสามารถใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัสได้อย่างดี

5) ห้องสมุดดิจิทัล (Digital Library) เป็นการรวบรวมทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเป็นระเบียบ ช่วยทำให้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้อะซิงโครนัสมีความรู้ให้นักศึกษาสามารถสืบค้นเพิ่มเติมได้สะดวกยิ่งขึ้น ทรัพยากรในห้องสมุดสามารถเป็นได้ทั้งรูปแบบของ เสียง วิดีโอ หลักสูตรออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง (เช่น Course Era, Khan Academy, MOOC) เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างไม่จำกัด โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนมือใหม่ที่ไม่มีความคุ้นชินกับสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยีห้องสมุดดิจิทัลจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ทำให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้และสืบค้นประเด็นที่สนใจเรียนรู้เพิ่มเติมได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจริงได้ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ทั้งแบบ “Synchronous” และ “Asynchronous” ในเชิงปฏิบัติเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียนจะบรรลุผลได้ต้องอาศัยลักษณะการเรียนรู้ที่เสริมซึ่งกันและกันของทั้งสองรูปแบบ การผสมผสานระหว่างทั้งสองรูปแบบจะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียนและผู้สอน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศห้องเรียนออนไลน์ให้มีความสนุกสนาน การใช้สื่อที่ดึงดูดความสนใจผู้เรียน สุพรรณิ บุญหนัก และจกฤษณ์ โปตาพล (2564) อธิบายในประเด็นนี้ว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มิได้เป็นการเปลี่ยนช่องทางการสอนหรือเป็นแค่การบรรยายผ่านระบบทางไกลเท่านั้น แต่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ต้องเข้าใจหลักการของการเรียนการสอนออนไลน์และเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน มี

การเตรียมความพร้อมผู้สอนและผู้เรียนรวมถึงหน่วยงานสนับสนุนก็ต้องมีการพัฒนาระบบที่เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนออนไลน์เกิดขึ้นได้อย่างทั้งระบบ

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในการศึกษานี้เป็นลักษณะที่ผสมผสานทั้งสองรูปแบบ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบซิงโครนัสเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผูกการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และใช้การจัดการเรียนรู้อะซิงโครนัสในการมอบหมายงาน ส่งต่อสื่อประกอบการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองนอกตารางเวลาเรียน การศึกษาของยามากาตะ-ลินช์ (Yamagata-Lynch, 2014) มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบซิงโครนัสช่วยเสริมการเรียนรู้แบบอะซิงโครนัสได้อย่างดีเยี่ยม การออกแบบชั้นเรียนโดยมีลักษณะเป็นซิงโครนัสที่ทุกคนจะมาเจอพร้อมเพรียงกัน และมีการแบ่งกลุ่มย่อยที่ออกแบบอย่างมีโครงสร้างชัดเจนสามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทั้งกับสมาชิกในห้องเรียนและผู้สอน การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมผ่านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบซิงโครนัสและมีการจัดเตรียมสื่อประกอบการเรียนรู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ศึกษาดูด้วยตนเองแบบอะซิงโครนัสจึงเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างสมดุล ลดความตึงเครียดให้ผู้เรียนในการเรียนรู้ผ่านพื้นที่ออนไลน์ได้

2.2.2 หลักการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ให้เกิดประสิทธิผลและเกิดผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ มีหลักการการนำไปใช้ (Anderson, 2011) ดังนี้

2.2.2.1 ควรให้ผู้เรียนทราบถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (The Explicit Outcomes) ของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แต่ละคาบเรียนให้ชัดเจน เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถควบคุมการเรียนรู้ ประเมินและตัดสินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองว่าได้เกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด

2.2.2.2 การจัดการเรียนรู้ควรออกแบบในลักษณะที่ผู้เรียนต้องกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ให้เป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้เรียนและผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ให้ผู้เรียนได้โต้ตอบ กระตุ้นด้วยการถามความคิดเห็นผู้เรียนในการนำสาระสำคัญที่เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง (Apply the information in a practical situation)

2.2.2.3 ควรนำเทคนิคและกลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการสอนออนไลน์เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคลและสไตล์การเรียนรู้ที่ต่างกันของผู้เรียน

โดยผู้สอนต้องสังเกตการตอบสนองและการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อสามารถรับรู้ปัญหาและปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน

2.2.2.4 ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสและช่วงเวลาสำหรับการคิดไตร่ตรองและทำความเข้าใจสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประมวลผลข้อมูลที่ได้เรียนรู้โดยการสะท้อนคิด (Reflect) อาจเป็นลักษณะของกิจกรรมบันทึกการเรียนรู้ในระหว่างเรียน

2.2.3 แพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเชื่อมต่อให้ผู้สอนได้ดำเนินการเรียนการสอนโดยไม่ต้องพบปะกันแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน สามารถดำเนินการผ่านการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ทั้งนี้โปรแกรมที่สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันนิยมใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ โปรแกรม Microsoft Team โปรแกรม Zoom โปรแกรม Webex เป็นต้น โดยโปรแกรมเหล่านี้เป็นเสมือนพื้นที่ห้องเรียนจำลองที่ได้ออกแบบมาให้จัดการเรียนรู้ทั้งแบบซิงโครนัสและอะซิงโครนัส กล่าวคือ ผู้เรียนจะมีตารางเวลาเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน ขณะเดียวกันก็มีกระดานสนทนาและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่มุ่งหวัง แพลตฟอร์มเหล่านี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในแง่ที่เป็นตัวกลางให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รายละเอียดของแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ขอเสนอเบื้องต้น ดังนี้

2.2.3.1 โปรแกรม Microsoft Team มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการใช้เป็นส่วนช่องทางหลักในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เนื่องจากถูกออกแบบมาให้สามารถทำงานร่วมกับ Microsoft Office 365 ได้อย่างลงตัว มีฟังก์ชันที่เอื้ออำนวยให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้และจัดการสื่อการเรียนรู้ได้ง่าย สามารถกำหนดให้มีการแจ้งเตือนก่อนถึงคาบเรียนแต่ละครั้ง เมื่อถึงเวลาเรียนผู้เรียนและผู้สอนก็จะเข้ามาพบปะกันตามลิงค์ที่ได้รับ (สำนักการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 2563) นอกจากนี้ สามารถอัปโหลดสื่อและเอกสารประกอบการเรียนรู้ส่งให้ผู้เรียนผ่านกระดานสนทนาของกลุ่ม สามารถบันทึกการเรียนการสอนเป็นวิดีโอได้ สามารถสนทนา (Chat) แบบส่วนตัวรายบุคคลและกำหนดกลุ่มเฉพาะ สามารถแชร์หน้าจอเพื่อใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่จัดเตรียมมาได้ สามารถส่งแนบไฟล์งานทั้งแบบรายบุคคลและรายกลุ่มได้ รวมทั้งสามารถแชร์วิดีโอบันทึกการสอนให้ทุกคนเข้าไปรับชมย้อนหลังจากการเรียนการสอนเสร็จสิ้นได้ ทั้งนี้หากเข้าใช้งานในลักษณะที่องค์กรหรือสถาบันไม่ได้สนับสนุนค่าใช้จ่าย ก็จะมีข้อจำกัดในเรื่องสิทธิ์ในการเข้าใช้เมนูต่าง ๆ โปรแกรม Office 365 (Microsoft Team, 2020)

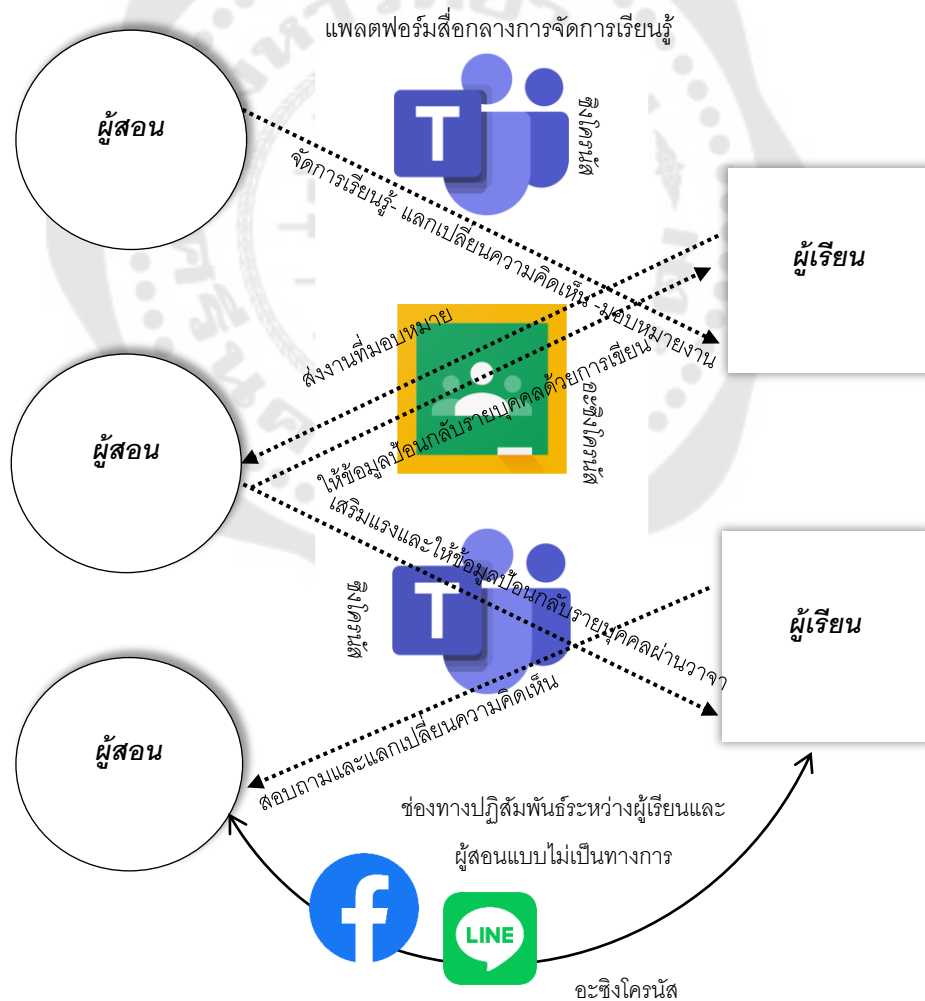
2.2.3.2 โปรแกรม Zoom เป็นช่องทางที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ที่ใช้งานได้ง่าย ได้รับการออกแบบให้รองรับระบบปฏิบัติการทุกรูปแบบ ผู้เรียนใช้สามารถเข้าใช้งานได้ผ่านอุปกรณ์ทุกชนิด คือ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ สามารถเข้าใช้งานผ่านลิงค์ หรือ Meeting ID และ Passcode ที่ผู้สร้างการประชุมส่งให้กับผู้เข้าร่วม โดยส่วนใหญ่การฝึกอบรมหรือการประชุมสัมมนาเสริมศักยภาพผู้เรียนที่สถานศึกษาจัดขึ้นทางออนไลน์ก็นิยมใช้โปรแกรม Zoom เป็นช่องทาง สามารถเปิดกล้องวิดีโอเพื่อให้เห็นผู้เข้าร่วมทุกคนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งมีตัวเลือกในการใช้ภาพพื้นหลังที่ต้องการทดแทนภาพเบื้องหลังจริงได้ ทั้งนี้หากสถาบันการศึกษาไม่ได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่ครูผู้สอนในการใช้โปรแกรม (Zoom จัดการเรียนรู้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาที่เข้าใช้งานได้ไม่เกินครั้งละ 40 นาที แต่หากเป็นการเข้าใช้งานแบบเสียค่าบริการก็จะมีข้อจำกัดระยะเวลา และจะได้รับสิทธิเข้าใช้ฟังก์ชันอื่น ๆ ของโปรแกรม (Zoom เพิ่มเติม เช่น สามารถแบ่งห้องย่อยสำหรับกิจกรรมกลุ่ม บันทึกวิดีโอการประชุมได้ เชิญสมาชิกเข้าร่วมประชุมได้มากถึง 100 คน (กองเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2563)

2.2.3.3 โปรแกรม Google Classroom และ Google Meet เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือจัดการเรียนรู้ออนไลน์ มีความโดดเด่นในเรื่องความสะดวกในการจัดการงานที่มอบหมายให้กับผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดระบบสื่อการเรียนรู้อย่างง่ายดายเนื่องจากมีการเชื่อมต่อไปยังไดรฟ์ (Drive) และอีเมล (Gmail) ของผู้ใช้งาน จึงช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้สอนสามารถสร้างแฟ้มและเก็บรวบรวมผลงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถให้ข้อมูลสะท้อนกลับและให้คะแนนผู้เรียนหลังตรวจชิ้นงานส่งกลับไปยังของผู้เรียนแต่ละคนได้โดยตรง หากผู้เรียนมีข้อสงสัยต้องการสอบถามก็สามารถตอบกลับในช่องแสดงความคิดเห็นได้ทันที ผู้เรียนยังสามารถเห็นรายการภาระงานที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงวันครบกำหนดส่งงานในหน้าต่าง Google Classroom ถือเป็นอีกตัวช่วยสำคัญในการเสริมสร้างให้การสื่อสารของผู้เรียนและผู้สอนผ่านห้องเรียนออนไลน์มีความสะดวกยิ่งขึ้น สำหรับ Google Meet เป็นเครื่องมือในการประชุมแบบวิดีโอออนไลน์ของ Google ที่นิยมใช้คู่ขนานกับ Google Classroom สามารถเข้าใช้งานได้ง่ายเช่นเดียวกัน เพียงแค่ล็อกอินด้วยบัญชี Google ที่มีอยู่แล้วก็สามารถเข้าร่วมการเรียนออนไลน์ได้

2.2.3.4 โปรแกรม Cisco WebEx เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สามารถใช้ในการประชุมออนไลน์และจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มีขั้นตอนการใช้งานที่ง่ายสามารถเข้าใช้งานผ่านระบบปฏิบัติการทุกรูปแบบ รองรับได้ทั้งภาพวิดีโอ เสียง นำเสนองานผ่านการแชร์หน้าจอ รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านช่องทางการสนทนา (Chat) โดยต้องมีผู้ควบคุมการประชุมที่จะ

ทำหน้าที่สร้างห้องประชุมและส่งเชิญผู้เข้าร่วมประชุมผ่านอีเมล โดยจะมีการระบุวันเวลาเข้าร่วมประชุม พร้อมระบุรหัสการเข้าร่วมประชุม Meeting Number และ Password สำหรับเข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ เพื่อความราบรื่นในการจัดประชุมโปรแกรมจะมีความต้องการของอินเทอร์เน็ตในความเร็วที่สูงจึงจะสามารถส่งสัญญาณภาพและเสียงได้อย่างไม่ติดขัด และต้องมีบัญชีใช้งานของโปรแกรม Cisco WebEx จึงจะสามารถเข้าใช้งานได้(คู่มือการใช้เครื่องมือการจัดการสอนออนไลน์ สู้วิกฤติ COVID-19, 2563) ด้วยข้อจำกัดข้างต้น ทำให้ปัจจุบันมีสถานศึกษาในประเทศไทยส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงใช้โปรแกรม Cisco WebEx จัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นอุปสรรคสำหรับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ห่างไกลและผู้เรียนที่มีข้อจำกัดค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต

สำหรับการศึกษานี้ใช้ Microsoft Team เป็นช่องทางหลักในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ได้พัฒนา และใช้ Google Classroom เป็นช่องทางรอง ดังสรุปในภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 9 แพลตฟอร์มสื่อกลางการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากภาพประกอบ 9 แสดงให้เห็นช่องทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่การศึกษานี้ นำมาใช้ โดยใช้ Microsoft Team เป็นช่องทางหลักในการพบปะผู้เรียนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ได้พัฒนา และใช้ Google Classroom เป็นช่องทางรองสำหรับการมอบหมายงานและส่งงาน เนื่องจากเป็นช่องทางที่สถาบันการศึกษาสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเปิดใช้งานบัญชี (Account) อีกทั้งผู้เรียนมีความคุ้นชินจากการใช้งาน Microsoft Team มาในรายวิชาต่าง ๆ แล้ว จึงสามารถใช้งานและสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มนี้ได้อย่างคล่องแคล่ว การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงออกแบบให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงกับบทเรียน สอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนโดยผ่าน Microsoft Team นอกจากนี้ มีการใช้ช่องทาง Facebook และ Line เป็นอีกช่องทางในการประสานงานและแจ้งปัญหากรณีที่นักศึกษาประสบอุปสรรคในการส่งงานผ่าน Microsoft Team หรือ Google Classroom ทั้งนี้เนื่องจากเฟซบุคเป็นช่องทางที่นักศึกษาใช้ติดตามข่าวสารทางสังคมในชีวิตประจำวันเป็นปกติอยู่แล้ว การเชื่อมต่อกับผู้เรียนผ่านเฟซบุคจึงเป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงผู้เรียนที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ สามารถเห็นสถานะการใช้งานในปัจจุบันและตอบกลับได้แบบเรียลไทม์ การสื่อสารผ่านช่องทางนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความเป็นกันเองกับผู้สอนมากขึ้น

2.2.4 แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์

การกระตุ้นความสนใจผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดนี้

2.2.4.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ควรเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทางผ่านช่องทางที่แต่ละแพลตฟอร์มเอื้ออำนวย กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิดและกล้าแสดงความคิดเห็นตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ทั้งนี้การออกแบบกิจกรรมจะมีความท้าทายในเรื่องการดึงความสนใจและความร่วมมือจากผู้เรียนให้ได้มากที่สุด การยกตัวอย่างและกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสหรือตรงความสนใจของผู้เรียน หรือเป็นเรื่องราวที่มีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ผู้เรียนเคยประสบ โดยผู้สอนควรมีบทบาทในการสอบถามความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว รวมถึงเสริมแรงเชิงบวกและให้ข้อมูลสะท้อนกลับยังผู้เรียนในลักษณะเชิงบวกที่ให้กำลังใจ เข้าอกเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล (Anderson, 2011; Yamagata-Lynch, 2014; ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2563) นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารกับผู้สอนเพื่อสอบถามข้อสงสัย หรือแจ้งปัญหาในสถานการณ์ที่นักศึกษาประสบปัญหาเข้าใช้งานตามช่องทาง

การเรียนรู้หลักที่กำหนด เพื่อผู้สอนจะช่วยชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ทันเวลา เหล่านี้เป็นอีกส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างพลังใจให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ แม้จะไม่ได้พบกันแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เลือกนำมาใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็มีส่วนช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียน สามารถปรับใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้จากในห้องเรียนมาปรับใช้ในรูปแบบออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน โดยพิจารณาตามสไตล์การเรียนรู้และความพร้อมของผู้เรียน ตัวอย่างเทคนิคที่ศึกษานี้ได้นำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1) เทคนิคระดมความคิดเป็นภาพ (Concept Mapping) ที่ออกแบบให้ผู้เรียนระดมความคิดเห็นให้ครบหลากหลายมุมมองในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาคิดในมุมมองที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ แล้วนำเสนอแสดงออกมาเป็นกราฟิก การใช้เทคนิคนี้ในการสอนแบบออนไลน์สามารถทำได้ผ่านการแบ่งห้องย่อย (Break out room) กำหนดเวลาที่ชัดเจน แล้วให้ผู้เรียนแยกย้ายไประดมความคิดตามประเด็นที่ได้รับ และสรุปความคิดที่ตกลึกออกมาเป็นภาพ เทคนิคนี้สามารถจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับฟังมุมมองอื่น ๆ เกิดความกระจ่างและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน

2) เทคนิคกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในห้องเรียนเดียวกัน อาจเป็นการหาทางเลือกแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายภายใต้โจทย์สถานการณ์ที่กำหนด เทคนิคนี้จะช่วยเสริมความเชื่อมั่นและความกล้าแสดงออกให้ผู้เรียนที่มีความคิดของตนเองยังขาดความกล้าที่จะสื่อสารในคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งเมื่อได้ฝึกผ่านกระบวนการกลุ่มย่อยบ่อย ๆ ผู้เรียนจะเกิดความคุ้นชินและสื่อสารความคิดตนเองได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

3) เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยฐานคิดจากการเล่นต่อภาพ ผู้สอนจะเป็นผู้เตรียมแหล่งข้อมูลหรือเอกสารประกอบในเนื้อหาการเรียนรู้หนึ่งและแบ่งหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ศึกษาเพียงส่วนหนึ่งหรือหัวข้อย่อยของเนื้อหาทั้งหมด และกลับไปถ่ายทอดส่วนที่ตนได้รับมอบหมายให้ศึกษาให้สมาชิกในกลุ่มเดิมของตนเอง ในกระบวนการของเทคนิคนี้ผู้เรียนจะได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และได้พัฒนาทักษะการสื่อสารไปด้วย

2.2.4.2 ด้านสื่อการเรียนรู้ ตัวช่วยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจให้กับบทเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ สื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ Anderson (2011) อธิบายในประเด็นนี้ว่า การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์จำเป็นต้องนำเสนอด้วยสื่อการเรียนรู้ที่มี

ความกระชับ อาจใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถประมวลผลจากสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยความจำการทำงาน (Working Memory) ของผู้เรียนที่ใช้ในการประมวลผลมีพื้นที่ความจุที่จำกัด เนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมเป็นสื่อการเรียนรู้อาจควรได้รับการจัดระเบียบหรือแบ่งเป็นส่วนย่อย ๆ อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การนำสื่อประกอบการเรียนรู้ที่เคลื่อนไหวมาใช้ เช่น นำวิดีโอ จากยูทูป (YouTube) ก็สามารถดึงความสนใจของผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน การออกแบบสไลด์ประกอบการสอนควรเน้นภาพมากกว่าตัวอักษร อาจนำโปรแกรมอื่น ๆ ที่มีความแปลกใหม่มาสร้างความน่าสนใจให้กับเนื้อหา อาทิ โปรแกรม CANVA

2.2.4.3 ด้านสภาพแวดล้อมและเนื้อหาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนทาง

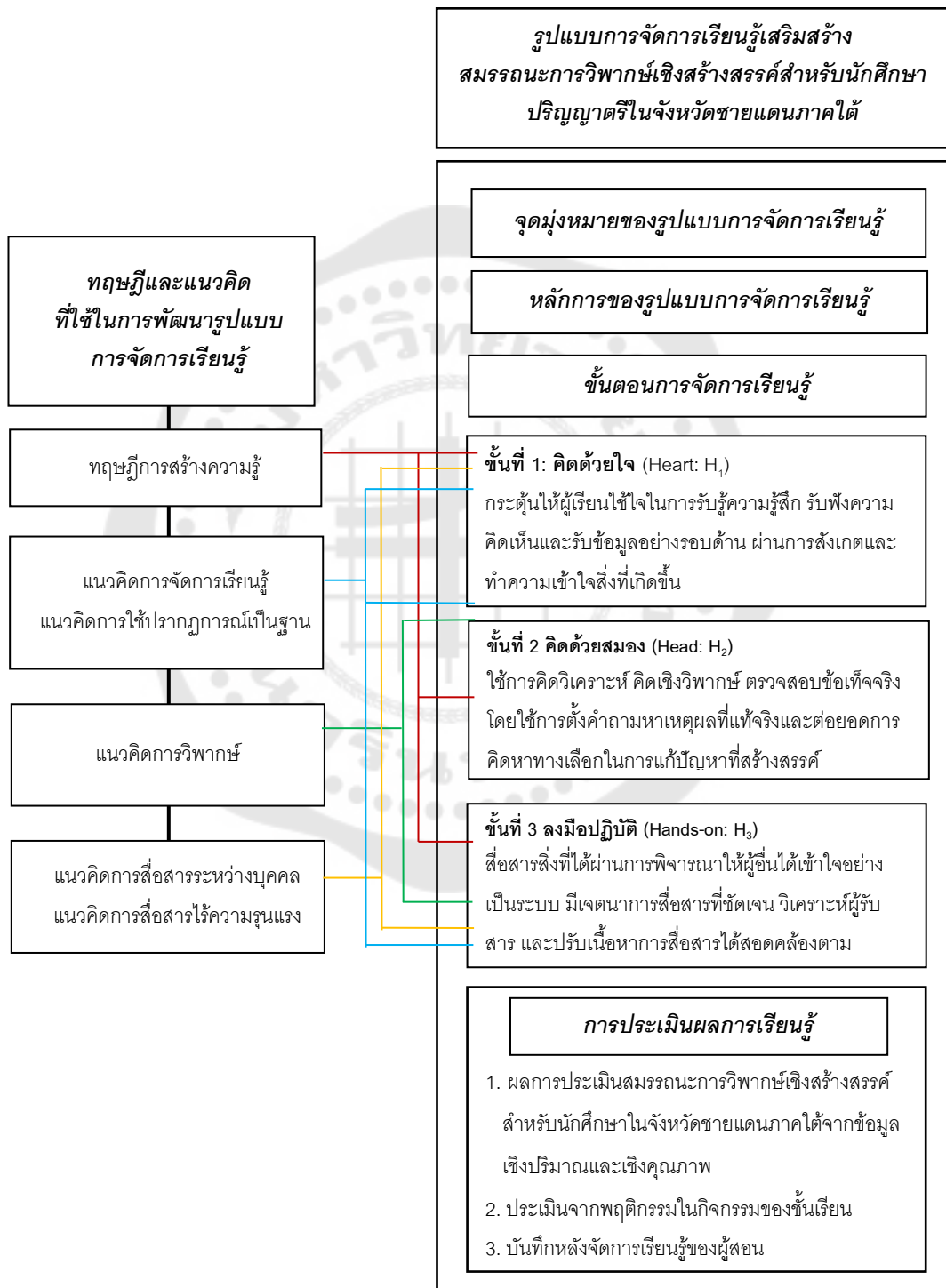
ออนไลน์ในยุคดิจิทัลเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิถีเรียนที่เป็นอยู่เดิมเป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการสำหรับการจัดการเรียนการสอน (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) การจัดบรรยากาศแวดล้อมที่มีความยืดหยุ่นจึงมีความสำคัญและจะมีส่วนช่วยผ่อนคลายความกังวลและความตึงเครียดของผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการคิด และสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าริเริ่มสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย กิจกรรมบางส่วนที่มีความซับซ้อนหรือใช้การคิดขั้นสูงก็ควรมีการแจ้งให้ผู้เรียนได้เตรียมตัว สืบค้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องล่วงหน้า จะมีส่วนช่วยลดความกังวลและผู้เรียนจะมีประเด็นมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในห้องได้

2.2.4.4 ด้านการวัดและประเมินผล การวางแผนสำหรับการวัดและประเมินผล

การเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนควรวางแผนควบคู่ไปในขณะจัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งหากเป็นการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผู้สอนจำเป็นต้องตรวจสอบความเหมาะสมของสาระการเรียนรู้กับระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน และการมอบหมายงานให้มีความเหมาะสม ไม่มากไปหรือน้อยไป โดยอาจประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทั้งลักษณะที่เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการประเมินผลรวม

โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การได้มาของรูปแบบและองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้สามารถปรับให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระสำคัญของรายวิชาที่จะนำรูปแบบไปใช้ ในส่วนของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้นี้มาจากการสังเคราะห์ของ 4 แนวคิดทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ แนวคิดปรากฏการณ์เป็น

ฐานการเรียนรู้ แนวคิดการวิพากษ์ แนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล แนวคิดการสื่อสารไร้ความรุนแรง สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินในลักษณะการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและการประเมินผลรวม สรุปได้ดังภาพประกอบนี้

ภาพประกอบ 10 การสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 (หมายเลขรับรอง SWUEC-G-029/2564) ซึ่งแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายละเอียดการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะจะประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และรายละเอียดอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.1.2 เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการมีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.2 แหล่งข้อมูล

1.2.1 เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลในการสืบค้น ได้แก่ คุกกี้ล สกอลาร์ (Google Scholar) รีเสิร์ช เกต (Research Gate) สกอปัส (Scopus) ที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2560- 2564 (ตั้งแต่ปี ค.ศ.2017 – 2021) โดยการสืบค้นจากคำสำคัญ “Constructive Criticism”

1.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์ 2 ท่าน ด้านจิตวิทยาการศึกษา 3 ท่าน ด้านสื่อสารในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.2.2.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์จัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2.2.2 เป็นผู้ที่มีบทบาทหรือมีประสบการณ์การทำงานเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 สังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ คัดเลือกเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา จำนวน 10 เรื่อง เพื่อกำหนดกรอบคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งวิเคราะห์เป้าหมายการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควบคู่ด้วย

1.3.2 นำกรอบคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มาสร้างเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเป็นลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำไปศึกษาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.3.3 ติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลเพื่อบริการการสัมภาษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประเด็นที่ศึกษาพร้อมแบบแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ดำเนินการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

1.3.4 ขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดส่งให้ต้นสังกัดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

1.3.5 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน 2564 ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออนุญาตในการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อนำไปถอดเทปข้อมูล

1.3.6 บันทึกข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคน พร้อมทั้งสังเกตบริบทแวดล้อมขณะให้สัมภาษณ์และจดบันทึกข้อสังเกตอื่น ๆ ทันทีหลังการสัมภาษณ์ และย้อนฟังเทปบันทึกการสัมภาษณ์ซ้ำในส่วนที่ต้องการความชัดเจนก่อนตีความข้อมูลสำคัญ

1.3.7 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลการสัมภาษณ์สำหรับสรุปเป็นพฤติกรรมบ่งชี้ของนักศึกษาที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยนำข้อมูลการสัมภาษณ์เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มาสรุปเป็นพฤติกรรมบ่งชี้

1.3.8 ตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลพฤติกรรมบ่งชี้ที่สรุปจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลส่งกลับไปให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอ่านและยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง

1.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อหาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดการสร้าง ดังนี้

1.4.1 นำกรอบคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดประเด็นและแนวคำถามในการสัมภาษณ์

1.4.2 ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยกำหนดเป็นแนวคำถามกว้าง ๆ และถามเจาะลึกเพิ่มเติมจากประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ คือ “ผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในความคิดเห็นของท่านควรแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างไร?”

1.4.3 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีสมรรถนะ

การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการสังเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.4.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ กับผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความและภาษาที่ใช้ จากนั้นดำเนินการปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และปรับภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทป จัดระเบียบข้อมูล ด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) สรุปเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลโดยอาศัยหลักเกณฑ์การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านแหล่งข้อมูล (ชาย โภธิสिता, 2562) ผู้วิจัยสอบถามข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นการอธิบายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนใต้

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 ประชากร นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 (ทั้งนักศึกษาที่ลงทะเบียนและรักษาสภาพ) ซึ่งเป็นนักศึกษาที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งมีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวม 20,675 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มกราคม 2564)

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1- 4 ในสถาบันอุดมศึกษา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 377 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ใช้สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยในการแบ่ง โดยนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม กลับมา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ร้อยละ 38.5 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ร้อยละ 24.8 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 23.6 และมหาวิทยาลัย นราธิวาสราชนครินทร์ ร้อยละ 13.1 โดยกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 25.0 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 25.7 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 18.8 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 30.5

2.3 วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 นำคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาร่างเป็นข้อคำถาม และกำหนดนิยามตัวแปรที่ศึกษาสำหรับแบบสอบถามสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3.2 สร้างแบบสอบถามสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของนิยามเชิงปฏิบัติการและความครอบคลุมของข้อคำถาม และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา

2.3.3 ขออนุญาตราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดส่ง และส่งไปยังสถาบันต้นสังกัดของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการ ศึกษาวิจัย

2.3.4 ส่งหนังสือขอความร่วมมือนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย พร้อมเอกสารชี้แจงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการ นำเสนอผลการศึกษา และขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึง เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2564 จัดทำแบบสอบถามและส่งไปยังกลุ่ม ตัวอย่าง ในรูปแบบออนไลน์ผ่านกูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form)

2.3.5 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา โดยกำหนดให้มี ผู้ช่วยวิจัยติดตามการตอบแบบสอบถามในแต่ละสถาบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่ตอบ กลับมาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 338 ฉบับ โดยคิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 89.66 จาก

จำนวนที่กำหนดคือ 377 ฉบับ จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามก่อนการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.4.1 ร่างแบบสอบถามสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสอบถามพฤติกรรมของนักศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถาบันการศึกษา ชั้นปี เพศ และคณะที่กำลังศึกษา

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาในการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ โดยเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ

- 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นทุกครั้ง
- 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นเกือบทุกครั้ง
- 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นบ้าง แต่ไม่บ่อย
- 1 หมายถึง เกือบไม่ได้กระทำ/ พฤติกรรมนั้นเลย
- 0 หมายถึง ไม่ได้ทำ/ ไม่เคยแสดงพฤติกรรม

2.4.2 นำแบบสอบถามสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิพากษ์สังคม จังหวัดชายแดนใต้ 2 คน ด้านการวัดและประเมินผล 2 คน และด้านการสอนในอุดมศึกษา 1 คน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความตรงเชิงผิวเผิน (Face Validity) โดยแต่ละข้อต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่ามีความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

2.4.3. วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลปรากฏว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสอบถาม อยู่

ระหว่าง 0.8-1.00 ทั้งนี้บางข้อคำถามมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงการใช้ภาษาให้มีความกระชับและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามมาปรับภาษาตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ

2.4.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ครอนบาคัลฟ่า (Alpha-Coefficient Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่มีความเชื่อมั่นสูง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ใช้การวิเคราะห์ EFA (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้ในการหมุนด้วยเทคนิคแวนน์แม็กซ์ (Varimax) และ PCA (Principal components analysis) ช่วยในการจัดกลุ่มองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างจากพฤติกรรมบ่งชี้ โดยกำหนดให้ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ต้องมากกว่า 0.5 Eigenvalue มากกว่า 1 (MacKenzie, Podsakoff, & Podsakoff, 2011) รวมถึงตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแต่ละองค์ประกอบ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ครอนบาคัลฟ่า โดยค่าที่ยอมรับได้ควรอยู่ระหว่าง 0.7-0.99 โดยสรุปจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's α -Coefficient) อยู่ระหว่าง .885 - .945 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ดี นอกจากนี้ ค่า KMO ที่แสดงถึงความสอดคล้องกลมกลืนของข้อมูลเท่ากับ 0.951 อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนผลรวมของค่าน้ำหนักกำลังสอง (Eigenvalues) เท่ากับ 68.948 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ (Neil, 2008)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อสร้างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการดำเนินการวิจัยขั้นตอนนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิพากษ์และการสื่อสาร จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผลจำนวน 2 คน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.2.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์จัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3.2.2 เป็นผู้ที่มีบทบาทหรือมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.3.1 นำผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มาร่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น
(จำนวน 5 พฤติกรรมบ่งชี้)

องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล
(จำนวน 11 พฤติกรรมบ่งชี้)

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิหยาปัญญา
(จำนวน 5 พฤติกรรมบ่งชี้)

3.3.2 กำหนดเกณฑ์การประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตรฐานวัดรูบริค (Scoring Rubrics) 4 ระดับ (Burke, 2010) ได้แก่ ระดับ 1 หมายถึง น้อย ระดับ 2 หมายถึง ปานกลาง ระดับ 3 หมายถึง ดี และระดับ 4 ดีมาก ทั้งนี้การให้คะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะเป็นการให้คะแนนแยกตามองค์ประกอบ กำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านระดับ 3 (ระดับดี) ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.3.3 นำเกณฑ์การประเมินที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของแบบประเมินมาตรฐานวัดรูบริค และปรับปรุงแก้ไข

3.3.4 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

3.3.5 ตรวจสอบความถูกต้องของแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.6 ขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดส่งและนำแบบประเมินส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

3.3.7 วิเคราะห์ค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และปรับแก้รายละเอียดมาตราชูบรัดของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.8 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของแบบประเมินที่สร้างขึ้น โดยเป็นนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จำนวน 32 คน

3.3.9 นำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงตามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญไปตรวจสอบโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 32 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) โดยการหาค่าความสัมพันธ์ของคะแนนที่ประเมินโดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และนักศึกษา

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.4.1 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.4.2 สร้างแบบประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

- +1 หมายถึง ข้อความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด
- 1 หมายถึง ข้อความไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

3.4.3 ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือในการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นโดยโดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ค่าความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ซึ่งกำหนดให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หรืออยู่ในระดับมากขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ โดยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เหมาะสมระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เหมาะสมระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เหมาะสมระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.00 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

3.5.2 การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ นำไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยพิจารณาเป็นรายข้อ กำหนดให้แต่ละข้อคำถามต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า 0.5 จึงจะถือว่าแบบประเมินการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง สูตรในการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

ΣR หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.5.3 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาต้องมีค่า 0.80 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมาี้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ 0.904 จึงกล่าวได้ว่า แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนต่อไป

3.5.4 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) โดยการหาค่าความสัมพันธ์ของคะแนนที่ประเมินโดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และนักศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ประเมิน โดยกำหนดให้ต้องมีค่าสัมประสิทธิ์ 0.70 ขึ้นไป (Thorndike, 2005 อ้างถึงใน กมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2559) จึงจะถือว่าแบบประเมินมีความน่าเชื่อถือสำหรับการนำไปใช้ ทั้งนี้มีการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้

0.70 – 1.00	มีความน่าเชื่อถือระดับดีมาก
0.40 – 0.69	มีความน่าเชื่อถือระดับดี
0.00 – 0.39	มีความน่าเชื่อถือระดับต่ำ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างระหว่างผู้ประเมินจากการใช้แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.708 - 0.840 จึงถือว่ามีความน่าเชื่อถือในระดับที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์โดยการนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาประกอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน รายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์

เป็นการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และวิเคราะห์ผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.2 เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดให้เป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดหลักเกณฑ์ของอาจารย์ผู้สอนว่าต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ต่ำกว่า 3 ปี

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ (Learning Style) คือ นักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 28 คน

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ดำเนินการศึกษาช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยึดประเด็นตามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของการศึกษานี้ รายละเอียดดังนี้

1.3.1.1 ร่างแบบสำรวจช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 โดยจัดทำแบบสำรวจในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form เพื่อให้สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์โรคระบาด

1.3.1.2 นำส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาความถูกต้องในภาพรวมของแบบสำรวจช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล

1.3.1.3 นำส่งแบบสำรวจช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปยังกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 แห่ง ประสานงานผ่านตัวแทนอาจารย์ผู้สอนในแต่ละสถาบันที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1.4 สรุปผลการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

1.3.2. ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรายบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ดี โดยผู้วิจัยยึดตามแนวคิดสไตล์การเรียนรู้ของ Fleming and Baume (2006) รายละเอียดดังนี้

1.3.2.1 ชี้แจงให้นักศึกษาจำนวน 28 คน ทราบถึงรายละเอียดของแบบทดสอบสไตล์การเรียนรู้ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ข้อ และให้นักศึกษาตอบคำถามผ่านแบบทดสอบสไตล์การเรียนรู้ และสรุปผลสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียนสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.3.2.2 นำผลจากการตอบแบบทดสอบของนักศึกษามายืนยันที่รายบุคคลโดยแยกเป็นการเรียนรู้ผ่านภาพหรือสัญลักษณ์ (Visual: V) เสียง/การได้ยิน-ฟัง (Aural: A) ข้อมูลลายลักษณ์อักษร (Read/Write: R) และสัมผัสและการกระทำ (Kinesthetic: K) และสรุปสไตล์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามแนวคิด VARK MODEL โดยพิจารณาในภาพรวมคิดจากสัดส่วนร้อยละ

1.3.2.3 สรุปผลการวิเคราะห์ผู้เรียน แล้วนำไปปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นให้มีความสอดคล้องตามสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน

1.4 เครื่องมือวิจัย

1.4.1 แบบสำรวจช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยึดตามองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมของทั้ง 3 องค์ประกอบ แบบสำรวจประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นต่อสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเนื้อหา (Task) สำหรับการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Burke, 2010) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- ระดับ 4 หมายถึง ดีมาก
- ระดับ 3 หมายถึง ดี
- ระดับ 2 หมายถึง ปานกลาง
- ระดับ 1 หมายถึง น้อย

1.4.2 แบบทดสอบสไตล์การเรียนรู้ของบุคคล VARK (A guide to learning preferences, 2022) ที่คิดค้นโดย Neil Fleming (1987) ฉบับแปลภาษาไทยโดย สุวีพร ปวุฒิกัทธ และดารณี ภูมววรรณ (VARK a guide to learning preferences, 2022) จากเว็บไซต์ <https://vark-learn.com/> ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ข้อ โดยหลังตอบแบบทดสอบครบถ้วน ผู้ตอบแบบทดสอบจะได้ผลสรุปสไตล์การเรียนรู้โดยแยกเป็นสัดส่วนของ VARK

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 วิเคราะห์ผลการสำรวจความคิดเห็นช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์วิเคราะห์จากผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ขององค์ประกอบที่ 1-3 โดยการแปลผลค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 1.00 – 1.75 หมายถึง แสดงพฤติกรรมในระดับน้อย
- 1.76 – 2.50 หมายถึง แสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง
- 2.51 – 3.25 หมายถึง แสดงพฤติกรรมในระดับมาก
- 3.26 – 4.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด

1.5.2 วิเคราะห์สไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยนำผลการทดสอบด้วย VARK MODEL จากผู้เรียนรายบุคคลมาสรุปโดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ ร้อยละ เพื่อให้ทราบภาพรวมสไตล์การเรียนรู้ ซึ่งจะประกอบด้วย เรียนรู้ภาพหรือสัญลักษณ์ (Visual: V) เสียง/การได้ยิน-ฟัง (Aural: A) ข้อมูลลายลักษณ์อักษร (Read/Write: R) และสัมผัสและการกระทำ (Kinesthetic: K)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2.2 เพื่อสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

2.2.1 วิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะประกอบด้วย จุดประสงค์ หลักการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้วิเคราะห์ โดยการประมวลแนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน แนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ แนวคิดการวิพากษ์ และแนวคิดการสื่อสารไร้ความรุนแรง โดยปฏิบัติการสืบค้นจากหนังสือ บทความ ฐานข้อมูลงานวิจัย และปฏิญานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2.2 คัดเลือกประเด็นที่จะนำมาใช้ในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยประเด็นที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดให้ครอบคลุมรายละเอียด ดังนี้

2.2.2.1 ด้านเนื้อหา เป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่ประเด็นที่อ่อนไหวสำหรับวัฒนธรรมและความศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ เป็นเรื่องราวที่ใกล้เคียงประสบการณ์ของผู้เรียน ที่ผู้เรียนจะสามารถแสดงออกด้วยการวิเคราะห์ประเด็นโดยการเปิดรับข้อมูลอย่างรอบด้าน สามารถไตร่ตรองข้อเท็จจริง และสื่อสารมุมมองความคิดเห็นของตน

2.2.2.2 ด้านการนำไปใช้ เป็นเรื่องราวที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมโดยการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม ไม่สร้างความอึดอัดหรือลำบากใจในการแสดงความคิดเห็น และสามารถนำข้อคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์พัฒนาต่อไปได้

2.2.3 จัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเครื่องมือการวัดและประเมินผลจะประกอบด้วย แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกการสะท้อนคิด รายละเอียด ดังนี้

2.2.3.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการในระหว่างจัดการเรียน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนขณะสังเกตการณ์ระดับ 1-4 คะแนน กำหนดเกณฑ์การตัดสินจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องได้ระดับ 3 คะแนนในแต่ละประเด็น จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

2.2.3.2 แบบประเมินการสะท้อนคิด มีลักษณะเป็นการให้ผู้เรียนสะท้อนคิดสิ่งที่ตกผลึกจากการเรียนรู้ โดยกำหนดแนวคำถามในการสะท้อนคิด 3 ประเด็นหลัก คือ 1) สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ใหม่ 2) ความคิดที่เปลี่ยนไปหลังจากได้เรียนรู้ และ 3) สิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต โดยผู้เรียนต้องได้รับการประเมินระดับ 3 คะแนนขึ้นไป ในแต่ละประเด็น จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

2.2.3.3 แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นการบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคหรือข้อสังเกต และสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำข้อมูลจากการบันทึกหลังจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งมาปรับปรุง กระบวนการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้จะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ประเด็น และตีความจากข้อความสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

3.1 วัดถูประสงค์

3.1.1 เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.2.1 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึงพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสร้างสรรค์ จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิพากษ์จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.2.1.1 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

3.2.1.2 มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.2.1.3 มีบทบาทเป็นนักกิจกรรมหรือนักเคลื่อนไหวที่ทำงานร่วมกับองค์กรแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่องหลักสูตรครั้งที่ 1 เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรในงานวิจัยนี้ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่องหลักสูตรครั้งที่ 2 เป็น นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 1 ห้องเรียน

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.3.1 จัดทำโครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยดำเนินการดังนี้

3.3.1.1 จัดทำคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ระบุรายละเอียดสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นให้ครบถ้วน อาทิ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ วัดถูประสงค์ บทบาทผู้เรียนผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อผู้สนใจใช้รูปแบบจะสามารถจัดการเรียนรู้ตามที่ได้ออกแบบรวมถึงวัดและประเมินผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย

3.3.1.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดและสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย มโนทัศน์ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

3.3.1.3 จัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ใบงาน ใบความรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะเป็นส่วนสำคัญให้การจัดการเรียนรู้สามารถบรรลุผลได้ตามจุดประสงค์

3.3.2 สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์และเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ โดยเป็นการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการดังนี้

3.3.2.1 นำส่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ (ฉบับร่าง) ไปยังผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึงพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผล

3.3.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3.3.3 การดำเนินการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษานำร่องทั้งหมด 2 ครั้ง เนื่องจาก ภายหลังจากการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 พบข้อควรปรับปรุงของกิจกรรมที่ได้ออกแบบเพื่อจัดการเรียนเรียนให้ เป็นรูปแบบออนไลน์ รวมถึงจำเป็นต้องปรับลดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ จึงได้มีการปรับแก้รายละเอียดกิจกรรมก่อนการนำรูปแบบไปใช้ในขั้นตอนการทดลองใช้จริง (Implementation) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

3.3.3.1 ศึกษา นำร่อง (Pilot Study) ครั้งที่ 1 โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษานำร่องหลักสูตรเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรในงานวิจัยนี้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ มีผู้เรียนจำนวน 27 คน ในรายวิชา จริยธรรมและบุคลิกภาพมุสลิม (Islamic Ethics and Muslim Characteristics) สัปดาห์ละ 2 คาบ ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลาการทดลองนำร่องครั้งที่ 1 เป็นเวลา 4 สัปดาห์

3.3.3.2 วิเคราะห์ผลการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 และนำผลจากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไข รวมถึงปรับปรุงเครื่องมือ ที่นำไปใช้ประกอบการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

3.3.3.3 ศึกษานำร่อง (Pilot Study) ครั้งที่ 2 โดยกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานำร่องครั้งที่ 2 คือ นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดำเนินการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ ในรายวิชา การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ จำนวนผู้เรียน 48 คน โดยการปรับข้อควรปรับปรุงที่พบจากการทดลองนำร่องครั้งที่ 1 ให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์มากยิ่งขึ้น โดยรวมมีการปรับกิจกรรมและลดเนื้อหาบางส่วนคงไว้เฉพาะที่เป็นสาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

3.3.3.4 วิเคราะห์ผลการทดลองใช้นำร่องครั้งที่ 2 และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นที่พบเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเครื่องมือที่นำไปใช้การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับผู้เรียนในบริบทการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

3.3.3.5 สรุปผลการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 แล้วนำผลการศึกษานำร่องการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติมก่อนการนำไปทดลองใช้จริง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

3.4.1.1 แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแต่ละประเด็น โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญให้การประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.4.1.2 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) การให้คะแนนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 ได้แก่ แบบบันทึกหลังการสอน และแบบประเมินการสะท้อนคิดของผู้เรียน

3.4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานำร่องครั้งที่ 2 ได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ แบบประเมินการสะท้อนคิดของผู้เรียน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และแปลความหมายระดับความเหมาะสมตามเกณฑ์ ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เหมาะสมระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เหมาะสมระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เหมาะสมระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.00 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

3.5.2 วิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ เป็นลักษณะการตรวจสอบโดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้องเป็นรายชื่อ กำหนดให้แต่ละข้อคำถามต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า 0.5 จึงจะถือว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีคุณภาพที่จะนำไปใช้ ทั้งนี้สูตรในการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผลการศึกษานำร่อง นำผลการบันทึกหลังการสอนและผลการสะท้อนคิดของผู้เรียนใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดระเบียบข้อมูล ดีความ และนำข้อความสำคัญมาจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้

การดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียวแบบวัดซ้ำหลายครั้งตามช่วงเวลาที่กำหนด มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 (รวมนักศึกษาที่ลงทะเบียนและรักษาสภาพ) ซึ่งเป็นนักศึกษาที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีจำนวนทั้งสิ้น 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวม 20,675 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มกราคม 2564)

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา การพัฒนาหลักสูตร (762-204) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 คน รายละเอียดการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.2.2.1 สุ่มเลือกมหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 แห่ง ที่พร้อมให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ซึ่งได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สามารถให้

4.2.2.2 สุ่มเลือกคณะจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จาก 7 คณะ เลือกจำนวน 1 คณะ ที่พร้อมให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ซึ่งคณะวิทยาการอิสลาม ได้ตอบรับและยินดีให้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนา

4.2.2.3 เลือกห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ไปปรับใช้ จำนวน 1 ห้องเรียน จึงจะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีจำนวนผู้เรียน 28 คน

4.3 วิธีดำเนินการวิจัย

4.3.1 เตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

4.3.1.1 ผู้วิจัยติดตามประกาศจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ประจําภาคการศึกษา 2/2564 ซึ่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดจึงมีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์

4.3.1.2 จัดส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานงานไปยังคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นระยะเวลา 14 สัปดาห์

4.3.1.3 ขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการวิจัยในมนุษย์โดยอธิบายจุดมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ความเสี่ยงหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างที่จะผู้เข้าร่วมทำความเข้าใจ และอธิบายว่าการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามความสมัครใจ ซึ่งนักศึกษาผู้เข้าร่วมทุกคนสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดระยะเวลา โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาเป็นภาพรวม ไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล และจะไม่ส่งต่อไปยังผู้อื่นไม่

ว่าจะโดยวิธีการใด ให้ผู้เข้าร่วมทุกคนอ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจง พร้อมตอบทุกข้อสงสัยหรือข้อกังวล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมโครงการจึงให้ลงลายมือชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

4.3.1.4 ประสานงานกับฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขอเปิดใช้งานบัญชี (Account) ไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) ขององค์กรเพื่อใช้เป็นช่องทางหลักในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเรียนรู้วิธีการใช้งานไมโครซอฟท์ทีมเพื่อการจัดการเรียนการสอน

4.3.1.5 สร้างห้องเรียนของรายวิชาในไมโครซอฟท์ทีม และเชิญนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชานี้เข้าร่วมกลุ่มตามรายชื่อที่ได้รับจากการประสานงานกับอาจารย์ประจำวิชา รวมถึงจัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความพร้อมของสไลด์ประกอบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนรู้

4.3.2 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจะประกอบด้วย 2 ช่วง ดังนี้

4.3.2.1 ช่วงที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ โดยใช้ไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) จำนวน 2 ชั่วโมง เพื่อทำความเข้าใจและสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่จะทดลองใช้รูปแบบเป็นลักษณะการสนทนาที่เตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้ รวมทั้งดำเนินการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนก่อนเรียน (ครั้งที่ 1)

4.3.2.2 ช่วงที่ 2 ช่วงของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ทุกวันอังคารเวลา 10.00-12.00 น. สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 14 สัปดาห์ รวมจำนวนชั่วโมงเท่ากับ 28 ชั่วโมง โดยเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบ 4 สัปดาห์จะมีการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ 1 ครั้ง ดังนั้นในระหว่างเรียนจะมีการประเมิน 2 ครั้ง (ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3) และมีการประเมินหลังเรียนอีก 1 ครั้ง (ครั้งที่ 4) เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนด

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.4.1 แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric Scoring)

แต่ละองค์ประกอบมีระดับการวัดแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีมาก

4.4.2 คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน (2) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ (3) แบบประเมินการสะท้อนคิด (4) แบบบันทึกความคิดเห็นจากการเรียนรู้ (5) แบบสังเกตพฤติกรรม และ (6) แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างโดยการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จำนวน 4 ครั้ง ขอนำเสนอดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ช่วงเวลาดำเนินการทดลองใช้รูปแบบและการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

	ช่วงที่ 1					ช่วงที่ 2								
	เตรียมความพร้อม					ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ								
สัปดาห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ของภาคการศึกษา	↑				↑				↑	พักกลางภาค				↑
2/2564	ประเมินครั้งที่ 1				ประเมินครั้งที่ 2				ประเมินครั้งที่ 3					ประเมินครั้งที่ 4

จากตาราง 6 การดำเนินการเพื่อการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีจำนวน 4 ครั้ง ประเมินก่อนการทดลอง 1 ครั้ง ประเมินระหว่างการทดลอง 2 ครั้ง และประเมินหลังการทดลอง 1 ครั้ง นอกจากนี้ มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนคิด และสังเกตพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนในระหว่างจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียน โดยการดำเนินการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.5.1 ชี้แจงรายละเอียดให้นักศึกษาทราบผ่านทาง Microsoft Teams ว่าจะมีการทดสอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และตอบข้อสงสัยของนักศึกษา โดยการทดสอบจะเป็นลักษณะให้นักศึกษานำที่วิดีโอการวิพากษ์ของตนเองในโจทย์สถานการณ์ที่กำหนด

4.5.2 สร้างการมอบหมายงาน (Assignments) ใน Google Classroom ของรายวิชา เพื่อเป็นช่องทางให้นักศึกษาส่งวิดีโอการวิพากษ์ของตนเอง พร้อมระบุวันและเวลาดำหนดส่งที่ชัดเจน

4.5.3 เมื่อนักศึกษาทุกคนส่งวิดีโอการวิพากษ์ครบแล้ว ผู้สอนเปิดวิดีโอประเมินให้คะแนนตาม rubric (Rubric Scoring) การประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีระดับการวัดแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับ 4 หมายถึง มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระดับดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระดับดี

ระดับ 2 หมายถึง มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระดับปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระดับน้อย

โดยกำหนดให้ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินระดับ 3 (ระดับดี) ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามที่กำหนด

4.5.4 ผู้สอนให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่นักศึกษารายบุคคลผ่านช่องทางแสดงความคิดเห็น (Comments) ใน Google Classroom และมีการสะท้อนกลับในภาพรวมด้วยวาจาอีกครั้งในคาบเรียนของรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนทราบส่วนที่สามารถทำได้ดีอยู่แล้วและส่วนที่ยังสามารถพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่มีการวัดซ้ำ (One Way ANOVA Repeated Measure) เป็นการเปรียบเทียบความแปรปรวนของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์ของผู้เรียนที่ได้จากการวัดในแต่ละช่วงเวลาโดยวิเคราะห์ในภาพรวม ทั้งนี้เกณฑ์การประเมินจะพิจารณาจากระดับสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในแต่ละช่วงเวลาในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.6.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบบันทึกหลังการสอน และแบบประเมินการสะท้อนคิดของผู้เรียนโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จัดระเบียบข้อมูล ที่ความ และนำข้อความสำคัญ

มาจัดหมวดหมู่ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นการอธิบายเชิงพรรณนาตามประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา

4.6.3 วิเคราะห์ผลการประเมินพฤติกรรมการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ในแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมจะมีลักษณะการวัดแบบสามเส้า โดยผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง เพื่อนเป็นผู้ประเมิน และผู้สอนเป็นผู้ประเมินผู้เรียน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

3.26 - 4.00 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมากที่สุด

2.51 - 3.25 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมในระดับมาก

1.76 - 2.50 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง

1.00 - 1.75 หมายถึง มีการแสดงพฤติกรรมในระดับน้อย

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการในระยะนี้เป็นการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เป็นผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการ ดังนี้

3.1 วัดดูประสงค์

3.1.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.2 เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.3.1 นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่างมาดำเนินการวิเคราะห์ทั้งส่วนเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3.3.2 สร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เรียนหลังจากใช้รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นแบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะเป็นแบบบันทึกที่สอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และด้านการวัดและประเมินผล

3.3.3 นำแบบบันทึกความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอยังอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3.4 ส่งแบบบันทึกความคิดเห็นให้นักศึกษาทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์บันทึกความคิดเห็นของตนเอง

3.3.5 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 2 มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษามีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric Scoring) แต่ละองค์ประกอบมีระดับการวัดแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีมาก

3.4.2 แบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะเป็นแบบฟอร์มที่กำหนดประเด็นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

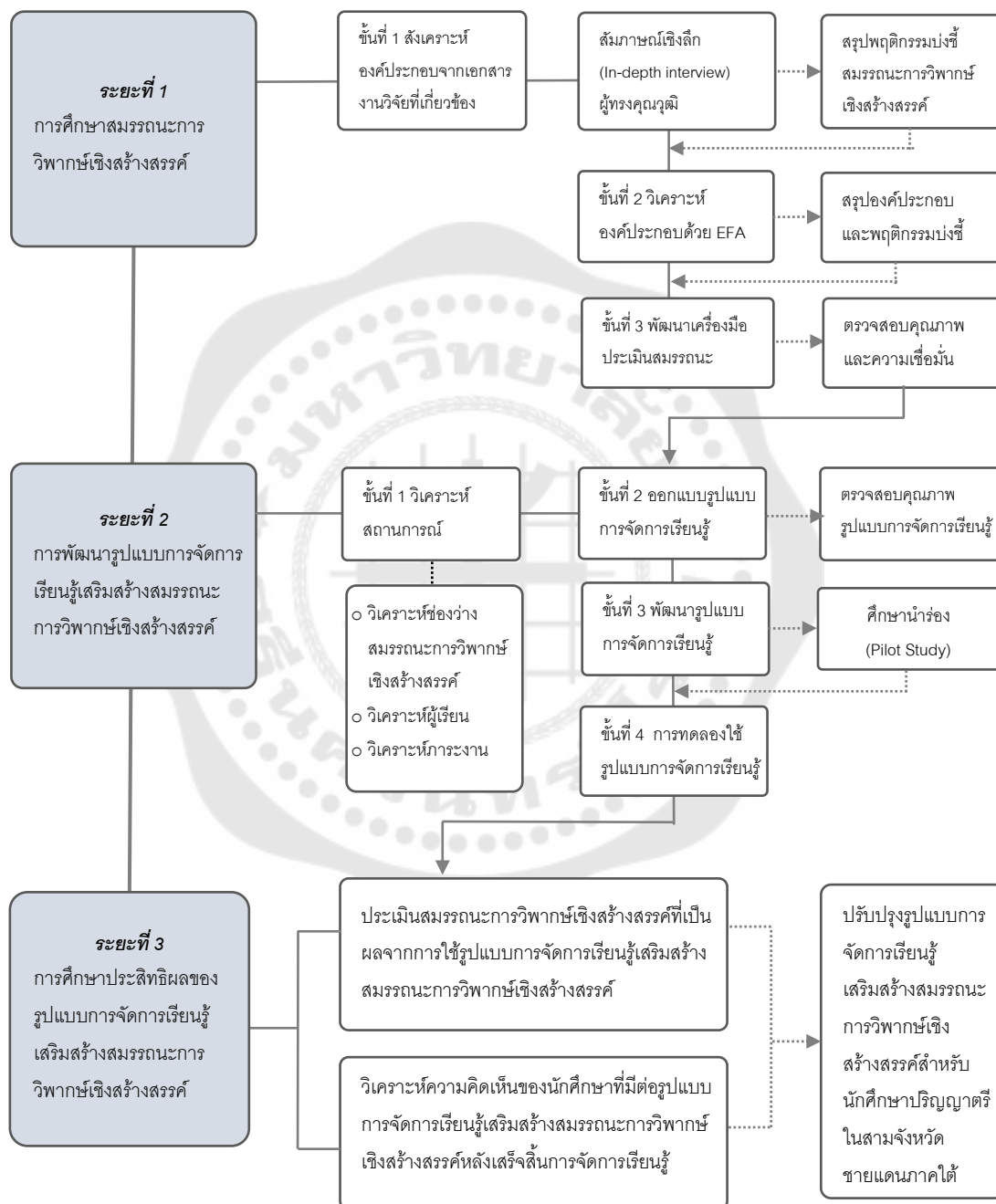
3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นผลจากการใช้รูปแบบ และการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

3.5.1 วิเคราะห์สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่มีการวัดซ้ำ (One Way ANOVA Repeated Measure) เปรียบเทียบความแปรปรวนของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์ของผู้เรียนที่ได้จากการวัดทั้ง 4 ครั้ง โดยพิจารณาแนวโน้มทิศทางการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการวัดในแต่ละครั้ง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบกราฟ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินพัฒนาการสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในแต่ละช่วงเวลาจำแนกตามองค์ประกอบและภาพรวม ต้องมีพัฒนาการที่ดีขึ้น

3.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดระเบียบข้อมูล ดีความ และนำข้อความสำคัญมาจัดหมวดหมู่ นำเสนอข้อมูลตามองค์ประกอบหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นการอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อให้สามารถนำไปอภิปรายผลการศึกษได้อย่างครบถ้วน

สามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 3 ระยะ ดังภาพประกอบ 11 นี้

ภาพประกอบ 11 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจัดแบ่งวัตถุประสงค์เป็น 3 ประการ (1) เพื่อศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากเอกสาร หนังสือ และผลการวิจัยที่ผ่านมา แล้วกำหนดเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้น จากนั้นเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นำข้อมูลทั้งสองส่วนมาพิจารณาและนำพฤติกรรมบ่งชี้ที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อให้ทราบองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ผ่านการตรวจสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการศึกษาดังกล่าว 1 ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และผลการพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.1.1 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยทำการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล Google Scholar, Research Gate, Scopus, และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2017-2021 จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ (1) เรื่อง “Understanding ironic criticism and empathic praise: The role of emotive communication” ของ Agostino et al. (2017) (2) เรื่อง “Cultures of conflict: Protests, violent repression, and community values” ของ Akkus et al. (2019) (3) เรื่อง “Students’ critical thinking enhancement through Socratic questioning: A Pedagogical Study” ของ Ali Sulaiman (2018) (4) “Giving Feedback” ของ Amonoo et al. (2021) (5) เรื่อง What good feedback really looks like ของ Craig and Cindy (2019) (6) เรื่อง Criticism: Using it to Your Advantage ของ Butler (2017) (7) เรื่อง “How to give constructive criticism using emotional intelligence” ของ Fabiano (2020) (8) เรื่อง “When feedback signals failure but offers hope for improvement: A process model of constructive criticism” ของ Fong et al. (2018) (9) เรื่อง “Learning by arguing” ของ Iordanou et al. (2019) (10) เรื่อง “The criteria of constructive feedback: The feedback that counts” ของ (Omer & Abdularhim, 2017)

รายละเอียดขององค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่สรุปจากการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารความคิดเห็นที่เห็นต่างอย่างไว้ความรุนแรง และการถ่อมตนและไม่ตัดสินผู้อื่น ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ตั้งคำถามที่นำสู่การวิพากษ์ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่มีความช่างสังเกต สงสัยใคร่รู้ สามารถจับประเด็นจากรื่องราว วัตถุประสงค์การรับรู้ ความรู้สึกผู้อื่น และตั้งคำถามจากประเด็นที่สนใจจากสถานการณ์

องค์ประกอบที่ 2 การคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกทางความคิดของผู้เรียนที่สามารถพิจารณาและแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตรวจสอบความน่าเชื่อถืออย่างมีหลักการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยหลักเหตุผล และคิดหาทางเลือกอื่น ๆ

ในการแก้ปัญหาเพื่อเสนอแนะได้ องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสารความคิดที่เห็นต่างอย่างสันติ หมายถึง พฤติกรรมการถ่ายทอดความคิดของผู้เรียนที่เป็นการสื่อสารเชิงบวก มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แสดงออกถึงการเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

องค์ประกอบที่ 4 การถ่อมตนและไม่ตัดสินผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนเป็นผู้ฟังที่ดี น้อมรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่นเพื่อนำสาระสำคัญไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเอง ไม่นำประสบการณ์หรือการรับรู้ของตนตัดสินความคิดของผู้อื่น และรับผิดชอบผลจากการวิพากษ์

ดังนั้น คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์เอกสารในเบื้องต้น ประกอบด้วย การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารความคิดที่เห็นต่างอย่างไว้ความรุนแรง และการถ่อมตนและไม่ตัดสินผู้อื่น โดยองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปเป็นแนวทางสำหรับการสัมมนาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในกระบวนการต่อไป

1.1.2 ผลการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ

การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการสัมมนาเชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน ผลการวิเคราะห์ทำให้ประเด็นสำคัญที่สามารถกำหนดเป็นนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยได้แบ่งการนำเสนอตามประเด็นดังนี้

1.1.2.1 การรับฟังผู้อื่น บุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะเป็นผู้รับฟังที่ดี จะพยายามทำความเข้าใจสถานการณ์โดยไม่นำความคิดของตนไปตัดสินหรือโต้แย้ง จะให้ความสนใจสังเกตทั้งเนื้อหา อารมณ์ความรู้สึก และภาษากายของคู่สื่อสาร ด้วยสังคมจังหวัดชายแดนใต้เป็นลักษณะการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลายทางความเชื่อและความคิด การรับฟังจึงถือเป็นการปฏิบัติพื้นฐานที่พึงมีในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รายละเอียดดังนี้

การแสดงถึงการฟังอย่างลึกซึ้ง การรับข้อมูลด้วยการฟังอย่างตั้งใจจริง ฟังเพื่อทำความเข้าใจโดยไม่พยายามเข้าไปควบคุมความคิดของคู่สื่อสาร เป็นการฟังเรื่องราวเพื่อให้รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น โดยไม่จำเป็นต้องพยายามหาข้อผิดพลาดหรือเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาใด ๆ ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เป็นลักษณะการฟังที่ใช้หัวใจรับรู้ความรู้สึกมากกว่าใช้สมองคิดหาเหตุผล

“ต้องเป็นคนที่ฟังมากกว่าพูด สังคมเรามีปัญหาเรื่องนี้เยอะพอสมควร เวลาคนอื่นพูดเราไม่ฟัง ซึ่งนักวิพากษ์ที่ดีต้องเป็นคนที่ฟังเก่ง รับฟังและใส่ใจในสิ่งที่เขาสื่อสาร ฟังด้วยใจนะ เพื่อให้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น เรื่องนั้นมันเพราะบางแค่ไหนสำหรับเขา” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“ต้องตั้งใจฟังจริง ๆ ที่ฝรั่งเรียกว่า “Deep Listening” ฟังให้เข้าอกเข้าใจ คนที่อยู่ในสภาวะนั้นจริง ๆ ให้เข้าใจความรู้สึก ความหมายจริง ๆ ของสิ่งที่เขาต้องการสื่อ อาจจะยากหน่อยแต่เชื่อว่าฝึกได้ เอาจริง ๆ การฟังให้ดีมีประโยชน์ต่อทั้งผู้พูดและผู้ฟังนะ (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“การฟังนี้สำคัญสุดเลย ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีให้ได้ก่อน “Be a good listener” ดูเหมือนเป็นเรื่องพื้นฐาน แต่ส่วนตัวคิดว่าเป็นศิลปะขั้นสูงที่ต้องมีในคนที่วิพากษ์ ฟังเพื่อทำความเข้าใจอีกฝ่าย แต่เราจะเห็นด้วยหรือเห็นต่างต่อเรื่องนั้นก็เป็นเรื่อง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6, สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“ถ้าไม่มีการฟังอย่างจริงจัง มีแต่คนรอจับผิด รอโต้แย้ง ก็จะไม่มีความได้ ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งผู้ใหญ่ในสังคมควรเป็นต้นแบบก่อนด้วย เพราะเด็ก ๆ เขาจะสังเกตทำที่ ปฏิบัติการตอบสนองของคนที่เขาเคารพนับถือและซึมซับสิ่งเหล่านี้ไปด้วย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

การสามารถสังเกตรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ต้องเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่รอบด้าน ผ่านการเฝ้ามองและสังเกตสาระสำคัญของเรื่องราว ซึ่งการเป็นผู้ที่ช่างสังเกตจะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจและเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดี และการเห็นความเชื่อมโยงจะเป็นประโยชน์ในการให้ความหมายสถานการณ์

“เมื่อรับข้อมูลใด ๆ เขาต้องสามารถสงสัย มีความช่างสังเกต จนมองเห็นความไม่ปกติของข้อมูลนั้น หรืออย่างน้อยก็ต้องพยายามที่จะสงสัย โดยเทียบกับข้อมูลเดิมที่เรามีอยู่ในเรื่องนั้นว่ามันแปลกกว่าที่คิดยังไงบ้าง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6, สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“เขาจะตั้งข้อสังเกตต่อสิ่งที่เผชิญหน้าอยู่ ทั้งในห้องเรียนและชีวิตประจำวัน เขาจะสามารถมองในลักษณะภาพใหญ่ของเรื่องนั้นมากกว่าการดึงลงสู่รายละเอียดเพียงอย่างเดียว” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เขาต้องเก็บรายละเอียดคนที่อยู่ตรงหน้า ฟังเสียงของความคิดและเสียงที่เขาไม่ได้พูด แล้วถึงจะเข้าใจว่าประเด็นนั้น ๆ สำคัญต่อเขาอย่างไร เชื่อมโยงกับอีกประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นยังไง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“สามารถตั้งข้อสังเกตเพื่อค้นหาต่อไปว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นกำลังสื่อถึงอะไร บอกอะไรเรา โดยมองในภาพรวมของตัวละคร ยังไม่ดึงลึกลงไป เพราะเมื่อไหร่ที่ลงรายละเอียดลึกไปแล้ว ก็จะมองไม่เห็นความเชื่อมโยง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

การเปิดรับข้อมูลใหม่ ๆ บุคคลที่จะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ต้องสามารถเปิดกว้างในการรับข่าวสารและยอมรับชุดความคิดใหม่ ๆ พยายามทำความเข้าใจทั้งสิ่งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยโดยไม่พยายามหาเหตุผลมาอธิบายหรือโต้แย้งในขณะรับข้อมูลจากคู่สื่อสาร แม้ว่าข้อมูลที่รับรู้จะไม่เป็นไปตามความเชื่อของตนก็ตาม

“ความรวดเร็วของยุคนี้ทำให้เราต้องรับสารอย่างระมัดระวังมากขึ้น เปิดรับโดยยังไม่ต้องไปพิพากษาว่าผิดถูก ต้องยอมรับให้ได้ว่าความเห็นคนอื่นอาจจะไม่ตรงกับเราเสมอไป ซึ่งถ้าเรารีบไปสรุป ก็จะไม่เห็นมุมมองอื่น ๆ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เขาต้องไม่รีบวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ด่วนสรุป บางเรื่องพอเราไปวิพากษ์ทั้งที่เรื่องนั้นยังไม่เสร็จ มันก็ไปขัดจังหวะ ทำให้คนทำเสียกำลังใจ คือ คิดเสมอว่าสิ่งที่เราคิดอาจจะไม่ใช่ก็ได้ เราอาจจะยังฟังไม่ครบ ต้องไปเบรกกะบวนการตัดสินคนในหัวเราหน่อย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“ต้องเป็นคนใจกว้าง ประมาณมีวิถีคิดแบบ Growth Mindset (คิดแบบเติบโต) ยอมรับเรื่องต่าง ๆ ที่เผชิญโดยมองหาข้อดีของสิ่งนั้นได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“การแลกเปลี่ยนต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศที่เชื่อว่าไม่มีใครผิด มันขึ้นอยู่กับเหตุผลที่เขาอธิบายสิ่งนั้น ผู้สอนเป็นคนสำคัญที่จะคุมบรรยากาศ เน้นให้เด็ก ๆ ฟังให้เยอะ ฟังให้ครบทุกด้านโดยไม่ตัดสินว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลข้างต้นมีความสอดคล้องในแง่ที่การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องเริ่มจากการรับข้อมูลผ่านกระบวนการฟังเพื่อให้เข้าใจคู่สื่อสารเชิงลึก ฟังเพื่อเข้าใจความคิดผู้อื่นอย่างครบถ้วน การฟังที่ดียังครอบคลุมไปถึงการสังเกตทั้งน้ำเสียง ท่าทาง และ

สายตา เพื่อให้รับรู้ความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์นั้นอย่างแท้จริง ภายใต้เงื่อนไขสำคัญคือ ต้องไม่ตัดสินผู้อื่นด้วยชุดความเชื่อหรือความคิดของตนเอง จึงจะนำไปสู่การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้

1.1.2.2 การตั้งคำถามที่สร้างสรรค์เพื่อค้นหาเหตุผล บุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะสามารถใช้คำถามเป็นเครื่องมือทำความเข้าใจเรื่องราวที่สนใจ วิพากษ์ การถามจะช่วยให้สามารถเจาะลึกค้นหาต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่ซ่อนอยู่ในปรากฏการณ์ได้ โดยควรเป็นลักษณะคำถามที่สื่อถึงเจตนารมณ์ที่ดีของผู้ถาม รายละเอียดดังนี้

การใช้คำถามที่สื่อถึงเจตนารมณ์ที่ดี ลักษณะคำถามสามารถสื่อถึงเจตนารมณ์ของผู้ถามได้ การถามควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาคำตอบและขยายประเด็นที่สงสัย ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความเหมาะสมในแง่กาลเทศะ ซึ่งการใช้คำถามเชิงบวกที่คำนึงถึงความรู้สึกผู้ถูกถามจะส่งผลให้สามารถค้นหาความหมายของปรากฏการณ์ได้โดยไม่เสียบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิด

“เจตนารมณ์ในการถามต้องดีด้วย คือไม่ใช่ถามเพื่อจะเอาชนะอีกฝ่าย ต้องไม่ใช่เพื่อการเสียดสี หรือเชือดเฉือนให้คู่สื่อสารต้องอับอายหรือเจ็บปวด คำถามที่ถูกต้องจะช่วยกำหนดกรอบของเนื้อหาที่จะวิพากษ์ให้พูดอย่างตรงประเด็นด้วย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 9, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

“เขาต้องเป็นนักตั้งคำถาม ซึ่งเขาก็ควรมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้วระดับหนึ่ง ถึงจะชี้ให้อีกฝ่ายชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของงาน แต่ก็ต้องเป็นคำถามที่สื่อถึงแสดงทัศนคติที่ดีของผู้ถามต่อเรื่องนั้นนะ อาจจะถามกว้าง ๆ เป็นปลายเปิด แล้วค่อย ๆ โฟกัสไปที่ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

การใช้คำถามเจาะลึกค้นหาเหตุผล เป็นการพยายามใช้คำถามเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ค้นหาความจริงโดยการเชื่อมโยงความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เจาะลึกค้นหาที่มาของความเชื่อและความคิดเช่นนั้น เป็นการใช้ดุลพินิจและการคิดฝึงตรรกะมากกว่าความรู้สึก

“ต้องใช้คำถามเป็น ถามนำทางหาเหตุผลของเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสังคมสามจังหวัดคุ้นเคยกับสอนแบบสอนให้เชื่อฟัง สอนให้ทำตามอย่างเดียว โดยไม่ได้อธิบายและไม่เปิดช่องให้เด็ก ๆ ได้ถามว่าเพราะอะไรถึงต้องเชื่อ เมื่อถูกปิดไม่ให้ถาม ตรงนี้แหละทำให้เด็กบ้านเราใช้ตรรกะไม่เก่ง สมองสวนของเหตุผลไม่ได้ถูกฝึกให้ใช้งานบ่อย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“มีทักษะของการถามเพื่อแยกแยะ หาข้อแตกต่าง สืบหาที่มา และเพื่อจะหาข้อสรุปในประเด็น แต่ไม่ใช่การสรุปเพื่อตัดสินถูกผิดนะ สรุปเพื่อนำมาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ใช้การตั้งคำถามนำ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“มีคุณสมบัติแบบนักวิทยาศาสตร์ช่างคิด ช่างสงสัย ช่างถาม เกิดอะไรขึ้น? เรื่องเป็นอย่างไร? ทำไมต้องเป็นเช่นนั้น? ซึ่งการถามแบบนี้จะพาไปสู่การหาเหตุผล เป็นวิธีการเดียวกับที่นักปรัชญาใช้ในการค้นหาความจริง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“ต้องมีความสงสัย ชอบที่จะถามทำไมๆ เคยได้ยินเทคนิคถามแบบ 5why ใช้นิยามครับ คือถามเพื่อเจาะลงไปถึงต้นตอของปัญหาให้ได้ เป็นการถามเพื่อให้ได้เข้าใจสิ่งนั้นแบบขุดไปถึงเบื้องลึกจริง ๆ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

การใช้คำถามที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การใช้คำถามเป็นเครื่องมือกระตุ้นการคิดที่จะเปิดมุมมองให้ค้นพบคำตอบที่มีความเป็นไปได้ใหม่ ๆ คำถามที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพจะช่วยกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาเดิมด้วยวิธีการใหม่ ๆ

“ถามอย่าง What if.. What else... ถ้ามันเป็นอีกแบบหนึ่งเรื่องนี้จะเป็นอย่างไรงี้ จะช่วยให้เขาหาคำตอบใหม่ ๆ ผมคิดว่าต้องสร้างให้เป็นนิสัย ทางฝั่งวิทยาศาสตร์เขาค่อนข้างจะเน้นเรื่องนี้ แต่สังคมศาสตร์เราก็ควรต้องมี” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เอา Creativity มาช่วยตรงการถามได้ คุณจะถามมุมไหนก็ได้ อาจจะมองประเด็นแบบข้ามสายงานของตัวเอง เช่น ที่มีการเชิญทีมที่ทำหน้าที่ประกอรถแข่ง Formula 1 มาช่วยออกแบบให้กระบวนการในห้องผ่าตัดของหมอทำงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น นั่นคือการมองอย่างสร้างสรรค์ในกรอบของความเป็นไปได้ จึงจะเป็นการถามที่เกิดประโยชน์” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“การศึกษาเราไม่ได้เน้นให้เด็กกล้าตั้งคำถามมาตั้งแต่เล็ก ๆ ผลผลิตจากระบบพอโตเข้ามหาวิทยาลัยมาก็เลยชินกับการรับข้อมูลและเชื่อง่าย พอเชื่อก็คือจบไม่ถามต่อ ตรงนี้จึงทำทนายมากกว่าจะทำยังไงให้เขากล้าถาม ในห้องเรียนคนที่ชอบถามก็มักจะเป็นคนเดิม ๆ เวลาให้นำเสนองานก็คนเดิม ๆ ซึ่งก็จะแก้ด้วยการบอกว่าไม่เอาคนเดิม ต้องเสนอทุกคน หรือไม่ก็ให้เขาฝึกตั้งคำถามแบบโดน ๆ แล้วก็ช่วยกันถกหาคำตอบ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“การถามเพื่อให้ได้ไอเดียใหม่ ๆ บางทีก็อาจจะต้องเป็นคำถามแบบโง่ ๆ คำถามแบบง่าย ๆ แต่ตอบค่อนข้างยาก เพราะเป็นมุมที่ไม่เคยคิดมาก่อน แต่คำตอบที่ได้อาจช่วยให้เราได้ค้นพบมุมใหม่ ๆ เช่นเอาเทคนิคการถามแบบเด็กอนุบาลมาใช้สร้างโปรเจกต์ใหญ่” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

ดังนั้น ผู้ที่จะสามารถวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ต้องสามารถใช้คำถามที่สื่อถึงเจตนาที่ดี การถามเพื่อเจาะลึกหาเหตุผล และใช้คำถามที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างก่อนการวิพากษ์ คำถามที่เหมาะสมจะนำไปสู่การค้นหาเหตุผลและเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งจะเป็นเครื่องมือในการมองปัญหาจากหลากหลายมุมมอง ทำให้สามารถคิดหาวิธีการแก้ไขที่มีความเป็นไปได้จริง

1.1.2.3 การเห็นอกเห็นใจ คำนึงถึงมารยาท และเคารพความคิดผู้อื่น การสามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้ที่เผชิญสถานการณ์หนึ่ง ๆ สามารถคาดเดาอารมณ์และความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในบริบทนั้น ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงมารยาทการแสดงออกที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น โดยแม้ว่าความคิดเห็นส่วนตัวอาจจะเห็นด้วยหรือเห็นต่างก็ตาม แต่บุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะสามารถควบคุมการแสดงออกของตนเองได้อย่างเหมาะสม รายละเอียดดังนี้

แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การสามารถคาดเดาความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์หนึ่ง ๆ สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา และปรับพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองอย่างสอดคล้องกับอารมณ์ของผู้อื่นได้ สิ่งนี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้วิพากษ์ประเมินสถานการณ์ก่อนการวิพากษ์ได้

“ต้องมี Empathy ในแง่ของการเข้าใจคน ๆ นั้นในมุมที่เขาขึ้นอยู่กับท่ามกลางการมองเห็นจุดอ่อนของคนอื่น ก็ยังสามารถมองเห็นความสวยงามของจุดอ่อนนั้น เห็นช่องทางที่จะพัฒนาได้ การเข้าอกเข้าใจคนอื่นแบบนี้ ไม่ใช่ทุกคนที่จะมี” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“คนวิพากษ์สร้างสรรค์ได้ต้องมองในมิติผู้รับสารมากกว่าตนเอง ตรงนี้คือความต่างของวิพากษ์ที่สร้างสรรค์กับวิพากษ์ทั่วไป จะทำอย่างไรให้ผู้รับไม่รู้สึกเจ็บปวดจากสิ่งที่ออกมาจากปากเรา ไม่ทำให้เขารู้สึกว่าถูกบั่นทอนกำลังใจ ถึงแม้ว่างานนั้นจะมีข้อผิดพลาดจริง ถ้าเราบอกดี ๆ เขาก็มีเรี่ยวแรงไปแก้ไขหรือต่อเติมให้ดีขึ้นได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“ต้องเข้าใจความรู้สึกคนอื่น ประเด็นนี้ผมว่าเป็นจริยธรรมของเพื่อนมนุษย์ คือ ต้องไม่ใช่วิพากษ์เพื่อทำให้อีกฝ่ายเสียหาย ต้องมีความพอดีของมัน เขาต้องวิเคราะห์สถานการณ์นั้นให้ออกก่อนว่าควรใช้น้ำหนักขนาดไหนวิพากษ์” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์ วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เมื่อมองปรากฏการณ์เขาต้องพยายามมองในมุมคนอื่น เขาตัวเองไปสวมในบทบาทคนนั้น ถ้าเขาเป็นคน ๆ นั้นจะรู้สึกยังไง เหมือนเขาตัวเองไปอยู่ในเรื่องราวนั้นเพื่อพยายามเข้าใจ แล้วจะช่วยเรียกสติให้รู้จักความพอดีไปเองด้วย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์ วันที่ 31 มีนาคม 2564)

แสดงออกถึงการเข้าใจสถานการณ์และบริบท การสามารถวิเคราะห์อารมณ์ของผู้คนในบริบทนั้นควบคู่กับทำความเข้าใจบรรยากาศที่แวดล้อม พิจารณาสถานการณ์โดยรอบที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ต้องการสื่อสารอาจไม่ประสบผลสำเร็จ การทำความเข้าใจอย่างรอบด้านจะเป็นประโยชน์ในการประเมินความเหมาะสมของการวิพากษ์

“ถ้าคนที่มีไหวพริบในการสื่อสาร เขาจะอ่านสถานการณ์อย่างรอบคอบก่อน รับผิดชอบ และรู้ว่าบรรยากาศอย่างนี้ควรพูดหรือไม่พูดอะไร ตัวอย่างหากต้องแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมือง เขาก็จะรู้ว่าถ้าคุยกับคนที่สนับสนุนพรรครัฐบาลก็ต้องพูดแบบหนึ่ง พูดกับคนฝ่ายค้านก็พูดอีกแบบ พูดกับชาวบ้านก็อีกแบบ อันนี้คือการเข้าใจบริบท” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“คุณต้องวิเคราะห์สถานการณ์ได้ว่าแคไหนถึงเหมาะสมกับคน ๆ นี้ หรือคนกลุ่มนี้ ก็จะมีบางคนที่เขาเปิดรับการวิพากษ์มาก ๆ เขาเปิดรับมากและต้องการ 피ดแบ็กเพื่อปรับปรุงจริง ๆ ถ้าสำหรับคนแบบนี้เราก็อาจไม่ต้องอ้อมเออะ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์ วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เราต้องรู้บริบทที่แวดล้อม คือผลจากการมองอย่างรอบด้าน จะทำให้เขาเห็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันของเรื่องนั้น เห็นว่าระดับที่เหมาะสมแคไหน ตัวบุคคล สถานที่ จังหวะเวลา ทั้งหมดนี้ต้องถูกเอาไปพิจารณาประกอบ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยมารยาทที่ดี การแสดงออกต่อผู้อื่นด้วยกริยาวาจาที่สุภาพ ถูกต้องตามกาลเทศะของสังคม และเคารพข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่พึงมีต่อกันเป็นการแสดงออกของผู้มีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ แม้เขาจะมีมุมมองที่ขัดแย้งแตกต่างกัน แต่การแสดงออกก็ยังคงเป็นไปในทิศทางรักษาความรู้สึกและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

“การแสดงออกทุกอย่างต้องรู้จังหวะ เวลา สถานที่ ก็คือรู้กาลเทศะ รู้ว่าควรแสดงจุดยืนของตนเองต่อเรื่องนั้นแค่ไหน ขณะเดียวกันก็เซฟตัวเองว่าที่เหมาะสมคือประมาณไหน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“ข้อสังเกตที่ผมเห็น ซึ่งอาจจะไม่ถูกก็ได้ แต่เป็นส่วนใหญ่ที่ผมเห็น คนที่พยายามจะพัฒนาตนเองให้สามารถวิพากษ์ได้โดดเด่น มักจะออกไปในทางก้าวร้าว “Aggressive” คิดว่าต้องพูดแบบตรงไปตรงมา ซึ่งบางครั้งก็ขาดมารยาทไป ถ้าสามารถปรับเรื่องมารยาทก็จะน่าฟังขึ้น...มีอยู่ครั้งหนึ่งเป็นเวทีเสวนาที่มีผู้ทรงคุณวุฒิมาพูด เมื่อเปิดเซคชั่นช่วงท้ายให้ถามตอบ ก็มีนักศึกษาเราคนหนึ่งที่นั่งขมวดคิ้วมาซักพักละ เขาลุกขึ้นถามคำถาม และพออาจารย์บนเวทีตอบ นักศึกษาคนนี้ก็พูดว่า “เท่าที่ฟังผมรู้สึกว่าการเสวนาวันนี้เป็นขยะ ไม่ได้อะไร กลับบ้านเลย” อันนี้ตัวอย่างนะ ว่าบางคนพยายามอยากวิพากษ์ แต่ยังขาดมารยาท” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“เราต้องหาบาลานซ์ให้พอดีระหว่างการรักษาลักษณ์วิชาการไว้ ขณะเดียวกันก็ไม่เสียมารยาท ไม่กระทบความสัมพันธ์ ซึ่งความเป็นจริงมันก็มีเทคนิควิธีการเยอะแยะที่เอามาช่วยได้ ถ้าเราสังเกตบางคนที่เขาวิพากษ์เก่ง ๆ นะ เขาสามารถชี้จุดอ่อนของงานเราได้อย่างสุภาพมาก จนเรากลับต้องขอบคุณด้วยซ้ำ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“สิ่งที่เขาวิพากษ์วิจารณ์นั้นต้องมีเป้าหมายชัดเจน อาจจะเป็นระยะสั้น และระยะยาวก็ได้หมด เรียบเรียงความคิดในแบบที่แสดงให้ผู้รับสัมผัสได้ว่าไม่ได้มีเจตนาที่ไม่ดี ซึ่งเท่าที่ ภิรยา โทนเสียงที่ใช้ก็ต้องสอดคล้องกับเจตนาที่ตื้นนั้นด้วย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

การแสดงให้เห็นถึงการเข้าใจความแตกต่างของบุคคลและเคารพความคิดผู้อื่น การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเคารพพื้นที่ ความคิดของผู้อื่น สามารถเข้าใจถึงความแตกต่างของภูมิหลัง การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตของแต่ละคนที่ส่งผลให้ความคิดต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ของบุคคลแตกต่างกัน

“เขาเห็นคุณค่าตนเองและให้คุณค่าต่อผู้อื่น เขาจะไม่ไปลดทอนคุณค่าคนอื่นด้วยคำพูดหรือการกระทำใด ๆ ที่ไม่ดี เขาจะไม่วิพากษ์แบบเอามัน เป็นต้น สิ่งที่คน ๆ หนึ่งแสดงออกผ่านบุคลิกภาพ ก็สะท้อนถึงตัวตนของเขาเองด้วย คนที่เคารพตนเองมากพอ เขาก็จะเคารพคนอื่นด้วย คนที่วิพากษ์คนอื่นแบบเอามัน ลึก ๆ ก็อาจจะต้องการให้ตนเองรู้สึกว่าได้รับชัยชนะ รู้สึกเจ๋ง ที่มองเห็นข้อผิดพลาดคนอื่นได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“ในความเห็นที่แตกต่างเขาต้องเข้าใจให้ได้ว่า สองมุมมองนี้ต่างกัน เพราะอะไร อะไรที่ทำให้คนสองคนคิดต่างกัน เพราะแบกราวน์ต่างกันใช่ไหม เพราะการยืนอยู่คนละมุมใหม่ หรือเพราะอคติส่วนบุคคลใหม่” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

“การเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นแบบไหนก็ได้ แต่..ต้องไม่ไปละเมิดคนอื่น ไม่ไปกดทับความรู้สึกผู้อื่น ถ้าเป็นในห้องเรียนส่วนนี้จะเป็นกติกาก่อนที่ต้องตกลงให้เคารพข้อปฏิบัตินี้ร่วมกันก่อนที่จะวิพากษ์” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“การเคารพให้เกียรติในแง่ของการเป็นมนุษย์ ให้เกียรติอีกฝ่ายโดยการไม่วิพากษ์ในแบบที่จะสร้างความอับอาย แม้ว่าอีกฝ่ายจะเป็นคนธรรมดาแค่ไหน หรือเป็นนักเรียนนักศึกษาด้วยกันก็ต้องให้เกียรติความเป็นเขา บางคนคอนเทนต์ที่วิพากษ์ก็ไม่ได้คมคายอะไรมาก แต่การแสดงออกที่ดูให้เกียรติคนอื่น ทำให้คนฟังอยากเปลี่ยนแปลงตาม” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“การลดความขัดแย้งของการสื่อสารต้องเริ่มจากการเคารพในความเป็นมนุษย์ของกันและกันก่อน เขาต้องไม่มี Mindset ที่คิดว่า การได้จับผิดข้อบกพร่องของคนอื่นเป็นสิ่งที่เจ๋ง ถ้าฉันวิจารณ์งานคนนั้น ๆ ได้แล้วรู้สึกดี อะไรอย่างนี้ คือเขาต้องมีวิธีคิดในแบบที่คิดว่าความไม่สมบูรณ์แบบหรือ Imperfection เป็นเรื่องปกติของมนุษย์” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“ผู้วิพากษ์ควรเป็นคนมองโลกในแง่ดี มองคนอื่น ๆ ที่คิดต่างจากเขาอย่างเข้าใจ พยายามค้นหาข้อดีของสถานการณ์นั้นหรือบุคคลนั้นให้ได้ สามารถพลิกวิกฤติเป็นโอกาส ต้องเป็นคนประมาทนี้จึงจะวิจารณ์เชิงบวกได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

จากข้อมูลส่วนนี้ จะเห็นได้ว่า การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับการสามารถรับรู้ความรู้สึกและเคารพในความคิดของผู้อื่น แสดงออกด้วยท่าทีที่สุภาพให้เกียรติทุกคน แม้จะเป็นคู่แข่งหรือผู้ที่เห็นต่างจากตนก็ตาม การเข้าใจและยอมรับความคิดเห็นที่ต่างนี้จะสร้างบรรยากาศให้คนในสังคมกล้าถกเถียงกันด้วยเหตุผล โดยยังสามารถรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันได้

1.1.2.4 การสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ผู้ที่มีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ต้องสามารถอธิบายสิ่งที่เชื่ออย่างมีเหตุผล ใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอความคิดอย่างเป็นระบบ และจะสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดดีจุดด้อยโดยนำหลักวิชาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนโดยปราศจากอคติ ตลอดจนสามารถเสนอแนวทางเลือกอื่น ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาได้ รายละเอียดดังนี้

แสดงความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การสามารถคิดพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยใช้หลักเหตุผลเป็นการคิดวิเคราะห์บนฐานของหลักการหรือหลักฐานที่เป็นจริง โดยใช้ความสมเหตุสมผลเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณา

“เขาต้องเป็นคนที่มีความเป็นเหตุเป็นผล ไม่พูดอะไรลอย ๆ ถ้าสังเกตจากการพูด เขาจะมีการเรียงเรียงความคิดออกมาได้ดี เอาเหตุและผลมาสนับสนุนความคิดตนเอง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“ความคิดแบบ Critical Thinking ต้องมีก่อน คือคิดสำคัญว่าสื่อสารต่อให้ใช้ภาษาดอกไม้แค่ไหน แต่ถ้าเนื้อหาไม่รู้เรื่อง ระบบคิดไม่ได้ คนฟังก็ไม่เกิด บางคนพูดจาดูน่าฟังแต่ไม่มีสาระอยู่ในนั้นเลย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“เขาจะมีตรรกะอยู่ในตัว สิ่งนี้จะฝึกให้เขาตอบได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงสิ่งที่คิดอย่างเป็นระบบและเมื่อมีข้อมูลใหม่ ๆ ที่เหตุผลมีความน่าเชื่อถือกว่า เขาก็พร้อมจะปรับเปลี่ยนความคิดตน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เขาต้องมีความเป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะโดยปกติของนักวิทยาศาสตร์ เขาเป็นคนช่างสงสัย และชอบหาคำตอบ จะพยายามหาหลักฐานหรือหลักวิชาการรองรับสิ่งที่คิด จะสังเกตได้ว่าเวลาพูดก็จะตามหลังด้วยคำว่า เพราะ..... เนื่องจาก..... เพื่อช่วยอธิบายเหตุของเรื่องนั้น ๆ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“การเป็นคนที่มีตรรกะจะไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ เขาจะเชื่อเมื่อมีเหตุผลที่เพียงพอมาอธิบาย มันก็มาจากการถามว่าทำไม ทำไม หลาย ๆ ครั้ง จนสุดที่สาเหตุ ฉะนั้นคนแบบนี้เวลาจะหาทางออกของอะไรก็จะหาทางแก้ที่ต้นตอของสาเหตุได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

สามารถตรวจสอบและแยกแยะข้อเท็จจริง การสามารถใช้ดุลยพินิจตรวจสอบให้แน่ใจได้ด้วยตนเองว่าข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้รับนั้นมีความถูกต้องน่าเชื่อถือในระดับใด ตลอดจนสามารถแยกแยะความแตกต่างของข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นเพื่อนำไปประมวลได้อย่างถูกต้อง

“เมื่อรับข้อมูลมา ขึ้นแรกเขาต้องตั้งสติคิดก่อนว่าประเด็นสำคัญคืออะไร สิ่งที่เขาควรแคะชั้น คืออะไร ตรงนี้กระบวนการคิดวิเคราะห์ต้องทำงานและเขาจะเริ่มแยกแยะความจริงของเรื่องนี้ และในมุมมองของเขาคิดต่อเรื่องนี้อย่างไร” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“มองดูข้อมูล วิเคราะห์แยกแยะ สังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นมุมมองของตนเอง และคิดว่าจะปฏิบัติต่อเรื่องนี้อย่างไร ซึ่งคนที่มีวุฒิภาวะพอเขาจะไม่รีบแคะชั้น เขาก็จะคิดทบทวนสิ่งเหล่านี้ก่อนที่จะพูดอะไรออกไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“เขาก็ต้องแยกแยะให้ได้ก่อนว่าข้อมูลที่รับมานั้นมีความน่าเชื่อถือแค่ไหน ข้อมูลไหนที่ไม่แน่ใจ อาจจะเป็น Fake News ก็ต้องตรวจสอบให้แน่ใจก่อนที่เอามาใช้คิดวิเคราะห์” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

สามารถคิดเชิงโครงสร้างและเป็นระบบ การสามารถคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนสร้างข้อสรุปต่อประเด็นต่าง ๆ โดยพิจารณาในแง่ความเชื่อมโยงของประเด็นย่อย ๆ ที่ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องเป็นภาพใหญ่ของปรากฏการณ์

“เขาต้องมองเห็นโครงสร้างของปรากฏการณ์นั้นก่อน คือการมองจากภาพใหญ่ก่อนที่จะไปเจาะในรายละเอียด ซึ่งเวลาถ่ายทอดออกมาก็ต้องเป็นระบบ ไม่พูดมั่ว กระโดดเรื่องราวไปตรงโน้นที่ ตรงนี้ที่ อย่างนี้คนรับก็จะงง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เขาต้องมองปัญหาอย่างรอบด้าน ที่เรียกว่า Holistic View มองอย่างสัมพันธ์กันว่าก่อนนี้เกี่ยวข้องกับอีกก่อนอย่างไร ไม่จำกัดความคิดตนอยู่ที่สำนักใดสำนักหนึ่ง มีความยืดหยุ่นในการคิด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“สิ่งสำคัญเขาต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่จะวิพากษ์ คิดเป็นระบบ และถ่ายทอดประเด็นออกมาให้ผู้อื่นเห็นภาพเดียวกันได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“ถ้าเขาสามารถคิดได้เฉียบคมเป็นระบบ แล้วสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้ อย่างดีเยี่ยมอีก แบบนี้คือเยี่ยมเลย อย่างไรก็ตามแล้วแต่ การสื่อสารเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้ น่าจะฝึกได้ง่ายกว่าการคิดด้วยซ้ำ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

การสามารถให้ข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน สามารถแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ชี้ให้เห็นทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่เป็นปัญหาของสถานการณ์นั้นได้ เป็น

การพยายามชี้จุดแข็งและจุดอ่อนของเรื่องราวนั้น และสามารถเสนอแนวทางอื่น ๆ เชิงสร้างสรรค์ จากจุดอ่อนนั้นให้คู่สื่อสารได้พิจารณาและนำไปปรับใช้แก้ปัญหาต่อไป

“เหมือนเป็นการทำ SWOT กลาย ๆ ให้ผู้ฟังเห็นจุดแข็ง จุดอ่อน ความท้าทายและโอกาส ตรงที่เราทำได้ก็คือต้องชมว่าจุดนี้ดีมากเลย จุดที่เป็นข้อสังเกตที่เราคิดว่าไม่น่าใช่ ก็บอกเขาไปอย่างสุภาพ ทีนี้เราจะชี้จุดอ่อนโดยไม่ช่วยเขาเลยก็คงไม่ได้ ต้องอธิบายให้อีกฝ่ายเข้าใจ ด้วยว่าโอกาสของคุณอยู่ตรงนั้นนะ ถ้าคุณปรับส่วนนี้นิดหนึ่งนะ จะดีเยี่ยมเลย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“ต้องให้คำแนะนำหรือให้ข้อเสนอแนะได้ด้วย ซึ่งก็ต้องเป็นคำแนะนำที่ ใช้ได้จริงนะ ทั้งนี้ก็เป็นสิทธิ์ของผู้รับที่จะเอาไปใช้หรือไม่ แต่ก็ต้องดูบริบทด้วยว่าคนรับเขาอยู่ใน สภาพอารมณ์ที่พร้อมรับหรือต้องการคำแนะนำหรือเปล่า” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

“ถ้าตรงจุดที่เป็นหลักการที่มีคำตอบถูกผิดชัดเจน เราก็คงต้องพูดไปตาม เนื้อผ้า แต่ส่วนที่เป็นมุมมองความเห็นส่วนตัวก็ขีดเส้นไว้ อันนี้เป็นมุมมองส่วนตัวเรา เราเห็นว่า ถ้าสามารถปรับส่วนนี้ แก่ส่วนนั้น จะทำให้ดีขึ้นเพอร์เฟกชัน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

“แน่นอนคน ๆ นั้นต้องมี Creative Mind ด้วย คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ หรือมีแนวคิดนวัตกรรมอยู่ในตัวก็อาจจะช่วยคิด เพื่อเสนอทางออกหรือวิวิธวิทยาที่เป็นเชิง สร้างสรรค์ออกมาได้ ข้อเสนอแนะต้องมีผลผลิตภาพด้วย คือทำได้ผลจริง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“ตรงข้อเสนอแนะเหล่านี้ที่จะช่วยเขาได้ และจะเป็นจุดที่บ่งชี้ว่าเราอยู่ในเรื่อง นั้นจริงหรือไม่ ถ้าจับจุดผิดจุดบกพร่องได้หมด แต่ไม่สามารถเสนอทางออกได้ก็แทบจะไม่มี ประโยชน์ เราอาจจะทิ้งเป็นคำถามไว้ก็ได้ แล้วให้เขาไปคิดต่อเอง ตัดสินใจเอง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่าผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ต้อง อธิบายสิ่งที่เชื่ออย่างมีเหตุผล ใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบในการตรวจสอบข้อเท็จจริง มีความ รอบคอบในการกลั่นกรองข้อมูลก่อนจะนำข้อมูลไปสื่อสารให้แก่ผู้อื่น รวมทั้งการสามารถเชื่อมโยง ข้อมูลแต่ละส่วนให้เห็นในและสามารถให้ข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนได้

2.2.5. การปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่หลากหลาย บุคคลที่สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะมีความสามารถปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทางความคิดเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง โดยการปฏิสัมพันธ์ควรมีความสอดคล้องกับบุคคลและวัฒนธรรมของสังคมจังหวัดชายแดนใต้ ถ่ายทอดมุมมองความคิดเห็นตนเองด้วยเนื้อหาที่เหมาะสม อ่อนน้อมถ่อมตน พิจารณาความพร้อมของผู้รับสื่อสารในจังหวะเวลาที่ถูกต้องถือว่ามีความสำคัญยิ่ง ดังนี้

การสื่อสารความคิดเห็นด้วยความเชื่อมั่น ความกล้านำเสนอมุมมองที่ตนเชื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ เป็นความรู้สึกกล้าที่จะแสดงความเป็นตัวเองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับผลสะท้อนกลับจากผู้อื่นที่แตกต่างจากมุมมองของตนได้

“เราต้องมั่นใจในตนเองระดับหนึ่งถึงจะวิพากษ์ได้ ปกตินักศึกษาในห้องหนึ่งก็จะมีทั้งเด็กที่มั่นใจและเด็กที่ไม่มั่นใจ สำหรับเด็กที่ไม่มั่นใจเราต้องช่วยด้วยการหาศิษย์เวิร์ดสิ่งที่เขาเก่ง ชื่นชมสิ่งนั้น อาจให้เวลาเขาคิดมากหน่อย และรีบเสริมแรงบวกเมื่อเขาแสดงความคิดเห็นออกมา” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“เราต้องเป็นตัวของตัวเอง สื่อสารอย่างมั่นใจ ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียนส่งผลมาก จะทำยังไงให้เด็กรู้สึกว่าการล้มเหลวเป็นเรื่องปกติ ครูก็พลาดได้ พุดผิดตอบผิดไม่ใช่ปัญหา ซึ่งพื้นที่ห้องเรียนที่ดี คือที่ที่สามารถทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยที่จะแสดงความเป็นตัวเองออกมา กล้าแสดงออกสิ่งที่คิดแต่ก็ขณะเดียวกันก็เปิดรับมุมมองอื่น ๆ ไม่มั่นใจจนเกินไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

ปรับการปฏิสัมพันธ์ได้สอดคล้องกับบุคคล การสามารถปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างยืดหยุ่น เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เรียนรู้และปรับปรุงตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มคนที่หลากหลาย

“คนที่พบปะคลุกคลีกับคนหลากหลายกลุ่ม หลายแบบ ก็จะมีโอกาสได้เห็นความจริงหลายชุด เห็นมุมมองที่ต่างออกไปของผู้คนต่อเรื่องเดียวกัน เขาจะมีทักษะที่ช่วยให้ปฏิสัมพันธ์กับคนได้ดี ที่เรียกว่า ‘อยู่เป็น’ มีความยืดหยุ่นไม่ยึดติดในมุมมองใดมุมมองหนึ่งมากเกินไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“ถ้าเขาเคยเข้าสังคมกับคนหลากหลายระดับ หลากหลายชาติพันธุ์ จะมีส่วนช่วยทำให้เขาซึมซับแนวทางการสื่อสารกับคนแต่ละแบบ มนุษย์เรียนรู้และปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การได้เจอประสบการณ์แปลกใหม่เยอะ ๆ ยิ่งพัฒนาทักษะสมองส่วนนี้ให้มีความยืดหยุ่นกับคนอื่นมากขึ้น” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“มีความฉลาดเรื่องคน คือมีไหวพริบปรับตัวให้เข้ากับคนที่อยู่ตรงหน้า ซึ่งคนที่เข้าสังคมเก่งเขาก็จะได้เปรียบ คนฉลาดเขาจะรู้ว่าควรพูดแค่ไหน แน่แน่นอนว่าต้องมีทั้งความคิดสร้างสรรค์ มีระดับ IQ ดี มันคาบเกี่ยวหมดทุก Domain” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 22 มีนาคม 2564)

“เขาต้องใช้ฮิกมะฮู (วิทย์ปัญญา) มาช่วยให้การปฏิสัมพันธ์มีความพอดี และได้ผลลัพธ์สูงสุด พอดีที่นี้ไม่ใช่กึ่งกลางนะ อาจจะค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งแต่มันดีสำหรับบริบทนั้น มันเหมาะสำหรับคน ๆ นั้น คืออาจจะสื่อสารไม่เท่ากัน แต่ได้ผลเท่ากัน” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“คนที่เข้าสังคมเก่งก็จะมีโอกาสได้ฟัง ได้เรียนรู้จากคนที่หลากหลาย ทักษะการพูดก็จะมีลีลา ซึ่งนักวิพากษ์ที่ดีต้องเป็นนักพูดที่ดีด้วย เขาถึงจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาอย่างไม่น่าเบื่อ รู้จักใช้เทคนิคอารมณ์ขันมาช่วยสร้างสีสัน เนื้อหาเดียวกันพูดให้คนละกลุ่มฟังก็ต้องสื่อสารคนละเทคนิค” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

แสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงออกถึงการยอมรับข้อผิดพลาด ถ่อมตน เปิดรับข้อเสนอแนะจากมุมมองอื่น ๆ และหากพบว่าสิ่งที่ตนเชื่อไม่ถูกต้องหรือมีน้ำหนักไม่เพียงพอก็ยอมรับความคิดเห็นที่ถูกต้องมากกว่าได้ เสมือนเป็นการเผื่อไว้เสมอว่าสิ่งที่ตนคิดอาจจะไม่ถูกต้อง ยอมรับข้อบกพร่องของตนและถอยกลับเรียนเรียนรู้ต่อไป

“ผมว่าทั้งน้ำหนัก น้ำคำ ภาษาที่ใช้ต้องมีความถ่อมตน เหล่านี้สะท้อนถึงตัวผู้พูดหมด ..ถ้าผู้วิพากษ์ใช้อีโก้ สิ่งที่ต้องการสื่อก็อาจจะไปไม่ถึง เพราะจะดูเหมือนเป็นการอวดอ้างความเก่งของตนในเรื่องนั้นเสียมากกว่า” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เสน่ห์หนึ่งของนักวิพากษ์ที่ดี คือ การมี Intellectual humility เขาตัวจริงในเรื่องนั้นแต่ขณะเดียวกัน ถ้ามีเหตุผลหรือข้อมูลที่มีน้ำหนักมากกว่ามาได้แย้ง ก็ยอมรับและก็ถอยให้กับข้อมูลชุดใหม่ ไม่ยึดถือในความคิดตนเองจนเกินไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“การคิดเผื่ออยู่ตลอดว่าสิ่งที่ตัวเองคิดอาจจะผิดก็ได้ อย่างการตอบโต้หรือตอบคำถาม สิ่งที่ไม่รู้ก็ต้องกล้าที่จะบอกว่าไม่รู้ สิ่งที่อยู่แต่ไม่ซัวร์ก็กล้าที่จะบอกว่าขอกลับไปค้นก่อน อะไรอย่างนี้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“เขาต้องยอมรับให้ได้ว่าเราไม่สามารถเปลี่ยนความคิดทุกคนได้ สิ่งที่เราคิดว่าถูกต้อง ก็อาจจะผิดในมุมมองคนอื่น เมื่อไหร่ที่คุณผิด ก็ต้องยอมรับว่าผิด แล้วก็ผูกพัน ชุ่ม เรียนรู้ปรับปรุงตนเองต่อไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

สามารถใช้วาทศิลป์สนับสนุนความคิด การนำศิลปะและเทคนิคการสื่อสารมาใช้ในการวิพากษ์จะช่วยโน้มน้าวให้อีกฝ่ายคล้อยตามความคิดได้ ทั้งนี้สิ่งที่สื่อสารตั้งอยู่บนฐานของเหตุผลสนับสนุนที่เพียงพอ โดยการพยายามเลือกใช้ถ้อยคำและภาษาที่สละสลวยเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกผู้รับสาร

“การใช้ภาษาที่ซอฟต์มาช่วยก็มีสำคัญ เลือกใช้คำอย่างรอบคอบ ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ บางทีการมุ่งแต่ความถูกต้องในแง่หลักการว่าต้องเป๊ะ ๆ โดยไม่ได้สนใจศิลปะการสื่อสารเลยก็อาจไม่เกิดประโยชน์ เพราะเมื่อคนรับสารถูกบั่นทอนความรู้สึก เขาก็จะปิดกั้นไม่รับความเห็นเราแล้ว” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 23 มีนาคม 2564)

“การสื่อสารเป็นศิลปะที่ต้องใช้ทั้งภาษากาย ภาษาใจ สิ่ง que แสดงออกผ่านสีหน้า ท่าทาง รอยยิ้ม น้ำเสียงส่งผลหมดเลย การวิพากษ์แบบเจอตัวจริงได้ผลดีมากว่าการพิมพ์อยู่หลังแป้นโดยไม่เจอหน้า” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

“นำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการนำเสนอความคิด คิดหาเทคนิคที่จะช่วยให้เนื้อหาที่พูดนั้นไม่จืดจางเกินไป ไม่หนักหนาเกินไป ขณะเดียวกันสาระสำคัญที่ต้องการสื่อก็ไม่ตกหล่น” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

“สำหรับวิพากษ์คนบางลักษณะเราก็ต้องใช้วาทศิลป์เยอะหน่อย หาเทคนิคการพูดที่เหมาะสมกับคนแบบนี้ จะพูดตรง ๆ ไม่ได้เสียทีเดียว เช่นอาจจะขึ้นต้นด้วยการชมก่อน แล้วค่อยข้อมไปส่วนที่ต้องการวิพากษ์... ในคำสอนอิสลามคือ การวิพากษ์ด้วยอิกมะฮฺ (วิทญ์ปัญญา) มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับคนแต่ละแบบและต้องมีวะซอฎียะฮฺ (ทางสายกลาง) คือการใช้ทั้งปัญญาและองค์ความรู้อื่นมาช่วยหาวิธีที่จะสื่อสารโดยไม่สร้างความบอบช้ำให้อีกฝ่ายมากเกินไป” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“เราพยายามจะวิพากษ์ให้เหมือนฝรั่ง ซึ่งเขาเข้าจริงฝรั่งเขาวิพากษ์แบบตรงไปตรงมาก็จริง แต่เขาใช้ภาษาที่สุภาพ ไม่ได้พูดตรงเกินไป พอระบบการศึกษาเราไม่ได้ฝึกเรื่องนี้นีมาแต่ต้น ทำให้สิ่งที่นักศึกษาเราแสดงออกมันดูสุดโต่ง ดูรุนแรง” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2564)

“โดยเนเจอร์ของสังคมชายแดนใต้เรา หรือสังคมไทยเลยก็ได้ เราไม่ได้ถูกฝึกให้วิพากษ์มาแต่ต้น พอมาฝึกเอาเอง มันก็เลยดูไม่เข้าร่องเข้ารอยนัก อาจจะตกหล่นในเรื่อง

เทคนิคการพูดและการใช้ภาษา บางทีก็พูดตรงไป ไม่รีบนู ใส่อารมณ์เข้าไปจนกลบเนื้อหาสำคัญ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2564)

สามารถคาดเดาผลกระทบและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การสามารถคาดคะเนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยคาดคะเนในแง่ความพร้อมทางอารมณ์และความคิดของผู้รับสาร รวมถึงอารมณ์ร่วมของผู้คนต่อสถานการณ์นั้น การคาดเดาจะช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

“เขาควรจะรู้ว่าเรื่องไหนควรพูด ไม่ควรพูด เช่นบางเรื่องพูดไปก็เปลืองตัว ไม่ได้ส่งผลอะไร หรือพูดไปก็อาจจะยิ่งแย่ ทางที่ดีก็อาจจะเป็นการสังเกตการณ์อย่างเงียบ ๆ ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564)

“ถ้าเขาสามารถมองเห็นทะลุถึงแก่นของเรื่องราวว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร มีปัจจัยอะไร หรือมีใครมาเกี่ยวข้องบ้าง ก็จะช่วยให้เราสามารถคาดคะเนอนาคตที่อาจเกิดขึ้น การตอบโต้ได้ ๆ ของเขาก็จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบแบบลบ ๆ ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2564)

“การสื่อสารต้องเกิดขึ้นหลังจากที่เราประเมินความเสี่ยงแล้ว อย่างถ้าเป็นในโลกโซเชียลถ้าเราไม่รู้ตัวตนของอีกฝ่ายชัดเจนว่าเขาเป็นใคร เปิดรับสิ่งที่เราจะวิพากษ์แค่ไหน ก็เสี่ยงเกินไป เสี่ยงในแง่ที่ผู้รับอาจจะเข้าใจ message ที่เราส่งไปผิดพลาดได้” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 9 มีนาคม 2564)

“ฝึกให้เราประเมินและคาดเดาไปล่วงหน้าได้ว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดเป็นอย่างไร ระดับที่เหมาะสมควรแค่ไหน ก็เรียนรู้มาจากประสบการณ์ คือเราไม่จำเป็นต้องวิพากษ์ทุกเรื่อง บางเรื่องที่ไม่ใช่ประเด็นสำคัญก็ไม่ควร ซึ่งถ้าเป็นในโลกโซเชียลการจะวิพากษ์โดยที่เราไม่รู้ว่าอีกฝ่ายเป็นใครก็อาจจะไม่ใช่เวทีที่เหมาะสม” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 31 มีนาคม 2564)

ดังนั้น บุคคลที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีไหวพริบปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่หลากหลาย สามารถสื่อสารความคิดตนด้วยความเชื่อมั่น ปรับการปฏิสัมพันธ์ได้สอดคล้องกับบุคคล มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สามารถใช้วาทศิลป์สนับสนุนความคิด และสามารถคาดเดาผลกระทบและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ทั้งนี้จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สรุปข้อความสำคัญที่เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำข้อมูลไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 สรุปคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร	คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม	ตัวแปร	คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม
X1	รับข้อมูลเพื่อเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	X19	อภิปรายประเด็นปัญหาโดยใช้เหตุและผลเป็นหลัก
X2	ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดงถึงการเห็นอกเห็นใจ	*X20	ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูลเป็นอันดับแรก
X3	แสดงออกถึงการรับรู้สภาพอารมณ์ผู้อื่น	X21	แยกแยะระหว่างสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นของบุคคลได้
X4	พิจารณาสถานการณ์โดยไม่ตัดสิน	*X22	นำเสนอด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ
*X5	แสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกของผู้อยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น	*X23	ตั้งข้อสังเกตสิ่งที่มีผิดปกติจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
*X6	หลีกเลี่ยงการตัดสินคู่สนทนากระทำไม่พยายามหาเหตุผลได้เคียง	X24	เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีความเป็นไปได้จริง
X7	คาดเดาคำคิดของผู้อื่นได้	X25	ปรับประเด็นการวิพากษ์ให้สอดคล้องกับผู้รับ
*X8	สื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ	X26	ยินดีรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น
*X9	ตรวจสอบข้อมูลอย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจเชื่อ	*X27	ปรับเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร
X10	สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของบุคคลหรือปรากฏการณ์	X28	แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน
X11	ตั้งข้อสงสัยที่ต้องการหาคำตอบจากประเด็นที่เกิดขึ้นรอบตัว	X29	สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความรุนแรง
*X12	นำเทคนิคการถามที่หลากหลายมาช่วยหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย	X30	แสดงออกทางความคิดอย่างมั่นใจ
*X13	ถามถึงเหตุผลเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์	X31	นำเทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การวิพากษ์
X14	วิเคราะห์ประเด็นที่อ่อนไหวของสังคมชายแดนใต้ด้วยความระมัดระวัง	*X32	ตระหนักอยู่เสมอว่าความคิดตนเองอาจไม่ถูกต้องเสมอไป
X15	ตั้งคำถามตรงประเด็น	*X33	วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียจากสถานการณ์

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปร	คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม	ตัวแปร	คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม
X16	แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความ คิดเห็นของบุคคลได้		
X17	ตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล		
*X18	โต้ตอบคู่สื่อสารโดยยึดถือเหตุผลเป็น สำคัญ		

หมายเหตุ : * หมายถึง ตัวแปรที่ถูกตัดออกในภายหลัง

จากตาราง 7 แสดงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาที่มีสมรรถนะการวิพากษ์
เชิงสร้างสรรค์ ที่วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 33 พฤติกรรมบ่งชี้ ผู้วิจัยจึงนำตัว
แปรทั้งหมดไปดำเนินการร่างเป็นข้อคำถามในแบบสำรวจองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิง
สร้างสรรค์ของนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพในขั้นตอน
ต่อไป

2.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบสำรวจองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์ของนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3.1 ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของพฤติกรรมบ่งชี้กับนิยามเชิง
ปฏิบัติโดยการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลพิจารณาจำนวน 3 ท่าน รวมถึง
ตรวจสอบความตรงเชิงผิวเผิน (Face Validity) ของรายการข้อคำถาม จากการวิเคราะห์ค่าดัชนี
ความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objectives Congruence) พบว่ามีคุณลักษณะเชิง
พฤติกรรมจำนวน 3 ตัวแปร (X5 X31 X32) ที่มีค่าดัชนี IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดย
ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ตัดออกเนื่องจากมีความซ้ำซ้อนกับตัวแปรอื่น และบางพฤติกรรมค่อนข้าง
นามธรรมสังเกตและวัดผลได้ยาก นอกจากนี้ มีการปรับปรุงข้อคำถามที่ใช้ภาษาไม่กระชับและ
ขาดความชัดเจน (X2, X7, X15, X19) เพิ่มเติมตามข้อเสนอนแนะของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากการ
ปรับแก้จึงจัดทำแบบสอบถามเป็นรูปแบบออนไลน์และส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์
องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

2.3.2 ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจองค์ประกอบสมรรถนะการ
วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการหาค่าสัมประสิทธิ์ค
รอนบักอัลฟา (Alpha-Coefficient Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ เท่ากับ

0.97 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่มีความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาได้

2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์โดยวิธีการเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยใช้เทคนิคแวนรีแม็กซ์ (Varimax) เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการเชิงสำรวจนี้จะช่วยให้ทราบว่าพฤติกรรมบ่งชี้ทั้งหมดสามารถจัดกลุ่มได้กี่องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ด้วยการหมุนแบบแวนรีแม็กซ์ (Varimax Rotation)

Varimax Rotation	จำนวน ข้อ	KMO	ค่าไอเกน (Eigenvalues)	จำนวน องค์ประกอบ	ข้อคำถาม ที่ตัดออก	คำอธิบายเพิ่มเติม
1 st	30	0.937	67.272	4	X6 X9 X12 X13 X18 X20	ตัดข้อคำถามที่มีค่า F value น้อยกว่า .50 และข้อคำถามที่มีน้อยกว่า 3 ข้อในหนึ่งองค์ประกอบ
2 nd	23	0.940	70.511	4	X22 X23 X27 X5	ข้อคำถามที่มีปัญหาคาบเกี่ยวมากกว่า 1 องค์ประกอบ
3 rd	21	0.951	68.948	3	-	

จากตาราง 8 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากพฤติกรรมบ่งชี้ โดยจากการหมุนแกนด้วยเทคนิคแวนรีแม็กซ์โดยครั้งที่ 1 ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ จำนวนทั้งหมด 30 ข้อคำถาม ซึ่งมีข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่าที่กำหนด (น้อยกว่า .50) และมีองค์ประกอบที่มีข้อคำถามที่มีน้อยกว่า 3 ข้อ จึงมีการตัดข้อคำถามดังกล่าวออก (X6 X9 X12 X13 X18 X20) ผลการหมุนแกนครั้งที่ 2 ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ แต่ยังคงพบข้อคำถามที่มีปัญหา คือ ปรากฏคาบเกี่ยวมากกว่า 1 องค์ประกอบ จึงมีการตัดข้อคำถามดังกล่าวออก (X22 X23 X27 X5) และผลการหมุนแกนครั้งที่ 3 ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบ ไม่ปรากฏข้อคำถามที่เป็นปัญหา โดยค่า KMO (the Kaiser-Meyer-Olkin)

ที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของข้อมูลเท่ากับ 0.951 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนผลรวมของค่า
 น้ำหนักยกกำลังสอง (Eigen values) มีค่าเท่ากับ 68.948 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ จากผล
 การหมุนแกน 3 ครั้ง จึงสามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ 3
 องค์ประกอบ โดยรายละเอียดผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและค่าน้ำหนักของแต่ละพฤติกรรม
 บ่งชี้ ดังปรากฏในตาราง 9 นี้

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและค่าน้ำหนัก (Factor loading)

ข้อ คำถาม	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก (F Value)		
		องค์ประกอบ ที่ 1	องค์ประกอบ ที่ 2	องค์ประกอบ ที่ 3
X1	รับข้อมูลเพื่อเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	0.674		
X2	ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดงถึงการเห็นอกเห็นใจ	0.782		
X3	แสดงออกถึงการรับรู้สภาพอารมณ์ผู้อื่น	0.752		
X4	พิจารณาสถานการณ์โดยไม่ตัดสิน	0.742		
X7	คาดเดาคำความคิดของผู้อื่นได้	0.754		
X10	สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของบุคคลหรือปรากฏการณ์		0.564	
X11	ตั้งข้อสงสัยที่ต้องการหาคำตอบจากประเด็นที่เกิดขึ้นรอบตัว		0.680	
X14	วิเคราะห์ประเด็นที่อ่อนไหวของสังคมชายแดนได้ด้วยคามระมัดระวัง		0.661	
X15	ตั้งคำถามตรงประเด็น		0.571	
X16	แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของบุคคลได้		0.715	
X17	ตรวจสอบความถูกต้องเชื่อได้ของข้อมูล		0.757	
X19	อภิปรายประเด็นปัญหาโดยใช้เหตุและผลเป็นหลัก		0.784	
X21	แยกแยะระหว่างสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นของบุคคลได้		0.768	

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ คำถาม	พฤติกรรมบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก (F Value)		
		องค์ประกอบ ที่ 1	องค์ประกอบ ที่ 2	องค์ประกอบ ที่ 3
X24	เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีความ เป็นไปได้จริง		0.757	
X25	ปรับประเด็นการวิพากษ์ให้มีความ สอดคล้องกับผู้รับสาร		0.722	
X26	เปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น		0.700	
X30	แสดงออกทางความคิดอย่างมั่นใจ			0.764
X31	ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การ วิพากษ์			0.856
X28	แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่ เห็นต่างจากตน			0.854
X29	สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความรุนแรง			0.864
X8	สื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อ ทางศาสนาอย่างรอบคอบ			0.694
	ค่าสัมประสิทธิ์คอห์นัค	.885	.945	.919
	KMO = 0.951 Eigenvalues = 68.948			

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากพฤติกรรมบ่งชี้ โดยจากการหมุนแกนด้วยเทคนิคแวกซ์ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 3 องค์ประกอบ ค่า KMO (the Kaiser-Meyer-Olkin) ที่แสดงความสอดคล้องกลมกลืนของข้อมูลเท่ากับ 0.951 อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนผลรวมของค่าน้ำหนักยกกำลังสอง (Eigen values) มีค่าเท่ากับ 68.948 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ

โดยองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ โดยพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกมีความเกี่ยวข้องกับการฟังและรับข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการวิพากษ์ โดยการแสดงออกขณะรับข้อมูลต้องอยู่บนฐานของการเข้าใจและเคารพความรู้สึกผู้อื่น จึงกำหนดให้องค์ประกอบที่ 1 ชื่อว่า “การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น” สำหรับองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 11 พฤติกรรมบ่งชี้ โดยพฤติกรรมการแสดงออกมีความเกี่ยวข้องกับการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผล การกลั่นกรอง แยกแยะข้อเท็จจริงตรวจสอบความถูกต้องของ

ข้อมูลข่าวสาร สามารถตั้งคำถามเพื่อค้นหาเหตุผลเบื้องหลัง ขณะเดียวกันก็ระมัดระวังการตั้งคำถามในประเด็นที่อ่อนไหว หรือประเด็นที่จะสร้างความขัดแย้ง เหตุนี้จึงกำหนดให้องค์ประกอบที่ 2 “การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล” ข้อคำถามองค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ โดยพฤติกรรม มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ที่ต้องสื่อสารอย่างเป็นทางการเป็นตัวของตัวเอง มุ่งหาทางออกของปัญหามากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์โดยอาจปรับใช้เทคนิคการพูดรูปแบบต่าง ๆ มาสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในการวิพากษ์ เหตุนี้จึงกำหนดให้องค์ประกอบที่ 3 ว่า “ปฏิสัมพันธ์ด้วยวิทยปัญญา” ดังนั้นจึงได้สรุปนิยามขององค์ประกอบทั้ง 3 ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับข้อมูลจากเรื่องราวอย่างครบถ้วน สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาดเดาคำคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง มองจากหลากหลายแง่มุมเพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึง สามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทยปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน ใช้ภาษาที่สุภาพหรือใช้วาทศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้การวิพากษ์

โดยสรุปแล้ว เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบที่ได้จากการทบทวนเอกสารและองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ นำเสนอดังตาราง 10 นี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ จากการทบทวนเอกสาร	องค์ประกอบจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ องค์ประกอบ
	<p>องค์ประกอบที่ 1</p> <p>การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับฟังประเด็นจากเรื่องราวให้ครบถ้วน สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาดเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p>
<p>องค์ประกอบที่ 1</p> <p>การตั้งคำถามนำสู่การวิพากษ์ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่สามารถตั้งประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด และใช้พลังคำถามในการแสวงหาคำตอบ และขยายประเด็นสู่การวิพากษ์</p>	<p>องค์ประกอบที่ 2</p> <p>การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงและมองจากหลากหลายแง่มุม เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึงสามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ</p>
<p>องค์ประกอบที่ 2</p> <p>การคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกทางความคิดของผู้เรียนที่สามารถพิจารณาแยะแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ตรวจสอบความน่าเชื่อถืออย่างมีหลักการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยหลักเหตุผล และทางเลือกอื่น ๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อเสนอแนะได้</p>	
<p>องค์ประกอบที่ 3</p> <p>การสื่อสารความคิดที่เห็นต่างอย่างไร้ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมการถ่ายทอดความคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนอย่างตรงประเด็น แสดงออกถึงการเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเข้าใจ</p>	<p>องค์ประกอบที่ 3</p> <p>ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทย์ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่สื่อสารความคิดตนด้วยความเชื่อมั่น เป็นตัวของตัวเอง ปรับการสื่อสารให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ ใช้ถ้อยคำที่ถ่อมตนนั้นอมรับข้อผิดพลาด และมีวาทศิลป์ในการสื่อสารกับบุคคลที่แตกต่างในสังคม</p>

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการทบทวนเอกสาร	องค์ประกอบจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์องค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 4 การไม่ตัดสินผู้อื่นและรับผลสะท้อนกลับได้ หมายถึง การเป็นผู้ฟังที่ดีและการรับข้อมูลป้อนกลับ ไม่นำประสบการณ์หรือการรับรู้ของตนเป็นกรอบสรุปการปฏิบัติหรือความคิดของผู้อื่น โดยส่วนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับการยอมรับและรับผิดชอบผลจากการวิพากษ์	

จากตาราง 10 จะพบว่า องค์ประกอบที่ได้จากการทบทวนเอกสารมี 4 องค์ประกอบ แต่ผลจากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและวิเคราะห์องค์ประกอบจากข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ 3 องค์ประกอบ โดยนิยามขององค์ประกอบก็มีการปรับแก้ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ที่ได้ สามารถสรุปองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 สรุปองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพ ความคิดผู้อื่น	องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริง ด้วยเหตุผล	องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย วิทย์ปัญญา
1) รับข้อมูลเพื่อเข้าใจความรู้สึก ของผู้ที่เกี่ยวข้อง	1) สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังของ ปรากฏการณ์	1) แสดงออกทางความคิดอย่าง มั่นใจ
2) แสดงออกถึงการรับรู้สภาพ อารมณ์ผู้อื่น	2) ตั้งข้อสงสัยจากประเด็นที่เกิดขึ้น	2) ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้ การวิพากษ์
3) พิจารณาสถานการณ์โดยไม่ ตัดสิน	3) วิเคราะห์ประเด็นที่อ่อนไหวด้วย ความระมัดระวัง	3) แสดงออกถึงการเคารพความคิด ของผู้ที่เห็นต่างจากตน
4) ถึงการเห็นอกเห็นใจ	4) ตั้งคำถามตรงประเด็น	4) สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ ความรุนแรง
	5) แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็นของบุคคลได้	

ตาราง 11 (ต่อ)

องค์ประกอบที่ 1	องค์ประกอบที่ 2	องค์ประกอบที่ 3
การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพ ความคิดผู้อื่น	การไตร่ตรองข้อเท็จจริง ด้วยเหตุผล	การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย วิทย์ปัญญา
5) คาดเดาคำคิดของผู้อื่นได้	6) ตรวจสอบความเชื่อได้ของข้อมูล	5) สื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับ ความเชื่อทางศาสนาอย่าง รอบคอบ
6) ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดง	7) อภิปรายประเด็นโดยใช้เหตุและ ผล	
	8) แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและ ข้อคิดเห็นได้	
	9) เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มี ความเป็นไปได้จริง	
	10) ปรับเนื้อหาการวิพากษ์ให้ สอดคล้องกับผู้รับสาร	
	11) เปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น	

จากตาราง 11 จะพบว่า องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล ประกอบด้วย 11 พฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งมีจำนวนเป็น 2 เท่าขององค์ประกอบอื่นๆ และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทย์ปัญญา ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาในขั้นนี้ไปเป็นฐานในการพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในขั้นตอนต่อไป

1.2 ผลการพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.1 ผลการสร้างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับผู้สอนประเมินผู้เรียนและสำหรับนักศึกษาประเมินของตนเอง โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตรวัดรูปรีดแยกองค์ประกอบ (Analytic rubric scoring) มีจำนวน 3 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมี

ระดับการวัดแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย 2 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง 3 คะแนน หมายถึง ระดับดี และ 4 คะแนน หมายถึง ระดับดีมาก ตัวอย่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้สอนและสำหรับนักศึกษาตั้งตาราง 12-13 นี้

ตาราง 12 ตัวอย่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้สอน

องค์ประกอบที่ 1	ระดับคะแนน				พฤติกรรมที่แสดงออก
	1	2	3	4	
การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับฟังประเด็นจากเรื่องราวอย่างรอบด้านและครบถ้วนก่อนการวิพากษ์ สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาถาเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
ระดับที่ 1 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่ไม่มีการอธิบายเหตุผลที่มาของข้อสังเกต หรืออธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการคำนึงถึงสภาพอารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น					
ระดับที่ 2 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มาของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยง คำนึงถึงสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย แต่มีการนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น					
ระดับที่ 3 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 1 ประเด็น และอธิบายรายละเอียดสนับสนุนประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 1 ข้อ และแสดงออกชัดเจนถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และไม่มีกรใช้คำพูดเชิงตัดสิน					
ระดับที่ 4 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความประเด็นที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่น					

ตาราง 13 ตัวอย่างแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษา

1. การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับฟังประเด็นที่สนใจเพื่อนำสู่การวิพากษ์ สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาดเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เชื่อมโยงเรื่องราวอย่างครอบคลุม และไม่ใช้คำพูดเชิงตัดสิน	
นักศึกษาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการแสดงออกตนเองมากที่สุดเพียง 1 ช่อง	
☐	1 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่ไม่มีการอธิบายเหตุผลที่มาของข้อสังเกต หรืออธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการคำนึงถึงสภาพอารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น
☐	2 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มาของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยง คำนึงถึงสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย แต่มีการนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น
☐	3 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 1 ประเด็น และอธิบายรายละเอียดสนับสนุนประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 1 ข้อ และแสดงออกชัดเจนถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน
☐	4 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความประเด็นที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่น

1.2.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยนำแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น ไปดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีรายละเอียดดังตารางนี้

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบและระดับสมรรถนะ	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	การแปลผล
องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น		
ระดับที่ 1 นักศึกษาจับประเด็นสำคัญได้ 1 ประเด็น บอกรายละเอียด สิ่งที่สังเกตสนับสนุนประเด็นได้บ้างเล็กน้อย ไม่มีการอธิบาย เชิงเหตุผลหรือใช้ภาษาเชิงตัดสินผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ชัดเจน	1	สอดคล้อง
ระดับที่ 2 นักศึกษาจับประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น และบอก รายละเอียดที่สังเกตมาสนับสนุนประเด็นได้อย่างน้อย 1 ข้อ ที่มีความสมเหตุสมผลและมีใช้ภาษาที่แสดงถึงการตัดสินผู้ที่ อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย	1	สอดคล้อง
ระดับที่ 3 นักศึกษาบอกประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้อย่างน้อย 2 ประเด็น และอธิบายรายละเอียดที่สังเกตมาสนับสนุน ประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 2 ข้อ และแสดงออก ชัดเจนถึงการเปิดรับข้อมูลใหม่มีความระมัดระวังในการ ตอบสนอง ไม่ใช้คำพูดเชิงตัดสิน	1	สอดคล้อง
ระดับที่ 4 นักศึกษาบอกประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้ชัดเจนอย่างน้อย 3 ประเด็น อธิบายและตีความสิ่งที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง เป็น เหตุเป็นผลมากกว่า 2 ข้อ และตื่นตัวในการเปิดรับข้อมูลใหม่ ๆ ไม่แก้ต่างหรือพยายามหาเหตุผลโต้แย้ง ไม่มีคำพูดที่แสดง การตัดสินผู้อื่น	1	สอดคล้อง
องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล		
ระดับที่ 1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย หรือ วิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลการรับที่ เหมาะสม หรือวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการ นำเสนอทางออกอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว	0.8	สอดคล้อง

ตาราง 14 (ต่อ)

องค์ประกอบและระดับสมรรถนะ	ค่าดัชนีความ สอดคล้อง	การแปลผล
<p>ระดับที่ 2 นักศึกษาการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่ตรงไปตรงมา มีความพยายามที่จะปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทและระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้ และสามารถวิเคราะห์ทางออกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1 ข้อ</p>	1	สอดคล้อง
<p>ระดับที่ 3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้ และเสนอทางเลือกอื่นในการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 ข้อ แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น</p>	1	สอดคล้อง
<p>ระดับที่ 4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ชัดเจน วิเคราะห์หรือเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ใช้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่นๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นในการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่โต้เถียงกลับ</p>	1	สอดคล้อง
องค์ประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา		
<p>ระดับที่ 1 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นด้วยความกล้า ประหม่า หรือสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่มประเด็นความขัดแย้ง</p>	1	สอดคล้อง

ตาราง 14 (ต่อ)

องค์ประกอบและระดับสมรรถนะ	ค่าดัชนีความ สอดคล้อง	การแปลผล
ระดับที่ 2 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจในความคิดตนเองมาก เกินไป ใช้ภาษาที่แข็งกร้าว อาจแสดงออกถึงการรับฟัง ความคิดที่ต่างจากจุดยืนของตน แต่มีการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์ นำหน้าเหตุผล ขาดการใช้วาทศิลป์ ระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่น น้อยเกินไป	1	สอดคล้อง
ระดับที่ 3 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนใน ขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพ เหมาะสมกับผู้รับ แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็น ต่างจากตน อาจมีการใช้วาทศิลป์ และสื่อสารประเด็นที่คาบ เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ	1	สอดคล้อง
ระดับที่ 4 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนใน ขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพ เหมาะสมกับผู้รับ สื่อสารในสถานการณ์ที่เปราะบางคาบ เกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม แสดงออกถึง การเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีการใช้วาทศิลป์ เปิดรับการวิพากษ์จากผู้อื่นและแสดงออกถึงความเป็นไปได้ที่ ความคิดของตนจะผิดพลาด	1	สอดคล้อง
ภาพรวม	0.8 - 1.0	สอดคล้อง

จากตาราง 14 จะพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของนิยามกับคุณลักษณะเชิง
พฤติกรรมของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของแต่ละองค์ประกอบและในภาพรวม พบว่า มี
ค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 จากค่าดัชนีดังกล่าว แสดงว่านิยามเชิงปฏิบัติการในแต่ละองค์ประกอบมี
ความสอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ของการมีสมรรถนะวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกพฤติกรรม โดย
ภาพรวมทั้งฉบับก็มีความสอดคล้องของนิยามกับพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิง
สร้างสรรค์ ทั้งนี้มีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือ ปรับนิยามขององค์ประกอบแต่
ละด้านในเรื่องการใช้คำให้เป็นเชิงรูปธรรมมากขึ้น รวมถึงปรับการใช้ภาษาให้มีความชัดเจน
เพื่อให้สามารถประเมินได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ค่าความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์
เชิงสร้างสรรค์มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 15 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิง
สร้างสรรค์

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		แปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น			
ระดับที่ 1 นักศึกษาจับประเด็นสำคัญได้ 1 ประเด็น บอกรายละเอียด สิ่งที่สังเกตสนับสนุนประเด็นได้บ้างเล็กน้อย ไม่มีการ อธิบายเชิงเหตุผลหรือใช้ภาษาเชิงตัดสินผู้ที่อยู่ใน สถานการณ์นั้นชัดเจน	4.20	0.40	มาก
ระดับที่ 2 นักศึกษาจับประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น และบอก รายละเอียดที่สังเกตมาสนับสนุนประเด็นได้อย่างน้อย 1 ข้อ ที่มีความสมเหตุสมผลและมีใช้ภาษาที่แสดงถึงการ ตัดสินผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย	4.20	0.40	มาก
ระดับที่ 3 นักศึกษาบอกประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้อย่างน้อย 2 ประเด็น และอธิบายรายละเอียดที่สังเกตมาสนับสนุน ประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 2 ข้อ และแสดงออก ชัดเจนถึงการเปิดรับข้อมูลใหม่มีความระมัดระวังในการ ตอบสนอง ไม่ใช้คำพูดเชิงตัดสิน	4.40	0.49	มาก
ระดับที่ 4 นักศึกษาบอกประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้ชัดเจนอย่าง น้อย 3 ประเด็น อธิบายและตีความสิ่งที่สังเกตได้อย่าง ลึกซึ้ง เป็นเหตุเป็นผลมากกว่า 2 ข้อ และตื่นตัวในการ เปิดรับข้อมูลใหม่ ๆ ไม่แก้ต่างหรือพยายามหาเหตุผล โต้แย้ง ไม่มีคำพูดที่แสดงการตัดสินผู้อื่น	4.40	0.49	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		แปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล			
ระดับที่ 1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย หรือวิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลรองรับที่เหมาะสม หรือวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการนำเสนอทางออกอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว	4.20	0.75	มาก
ระดับที่ 2 นักศึกษากำหนดตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่ตรงไปตรงมา มีความพยายามที่จะปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทและระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้ และสามารถวิเคราะห์ทางออกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาน้อย 1 ข้อ	4.40	0.49	มาก
ระดับที่ 3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นในการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 ข้อ แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น	4.20	0.40	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
<p>ระดับที่ 4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ชัดเจน วิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ให้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่นๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่โต้เถียงกลับ</p>	4.00	0.00	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทปัญญา			
<p>ระดับที่ 1 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นด้วยความกล้าหาญ ประหม่า หรือสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่มประเด็นความขัดแย้ง</p>	4.20	0.75	มาก
<p>ระดับที่ 2 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจในความคิดตนเอง มากเกินไป ใช้ภาษาที่แข็งกร้าว อาจแสดงออกถึงการรับฟังความคิดที่ต่างจากจุดยืนของตน แต่มีการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์นำหน้าเหตุผล ขาดการใช้วาทศิลป์ ระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่นน้อยเกินไป</p>	4.40	0.49	มาก
<p>ระดับที่ 3 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน อาจมีการใช้วาทศิลป์ และสื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ</p>	4.60	0.49	มากที่สุด

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ระดับที่ 4 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษา ที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ สื่อสารในสถานการณ์ที่ เพราะบางคาบเกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาได้อย่าง เหมาะสม แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็น ต่างจากตน มีการใช้วาทศิลป์ เปิดรับการวิพากษ์จาก ผู้อื่นและแสดงออกถึงความเป็นไปได้ที่ความคิดของตน จะผิดพลาด	4.60	0.49	มากที่สุด
ภาพรวม	4.32	0.47	มาก

จากตาราง 15 จะพบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$ S.D. = 0.47) อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญในบางประเด็น เช่น ข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมคำชี้แจงในฉบับของผู้สอนให้มีรายละเอียดเกณฑ์การแปลผลที่ชัดเจน และใช้ภาษาในบางรายการประเมินให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้น

จากผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แบบประเมินมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น ผลการปรับปรุงแก้ไขนิยามและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 ผลการปรับปรุงนิยามและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตาม
ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (เดิม)	องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (ปรับปรุง)
<p>การฟังและรับข้อมูลรอบด้าน หมายถึง พฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับฟังประเด็นจาก เรื่องราวให้ครบถ้วน สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคา ดเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนอง ด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p>	<p>การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่รับฟัง จากหลากหลายแง่มุม สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และ คาดเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น</p>
<p>ระดับที่ 1 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์ จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่ไม่มีการอธิบายเหตุผล ที่มาของข้อสังเกต หรืออธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการคำนึงถึงสภาพ อารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น</p>	<p>ระดับที่ 1 นักศึกษาดังข้อสังเกตประเด็นที่สนใจ วิพากษ์ได้ 1 ประเด็น แต่เป็นการนำเสนอจากมุมมอง เดียว หรือเป็นการนำเสนอสถานการณ์ด้วยการใช้ ภาษาเชิงตัดสิน ขาดการวิเคราะห์สภาพอารมณ์ของผู้ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น และไม่ได้สื่อถึงการเห็นอกเห็น ใจผู้อื่น</p>
<p>ระดับที่ 2 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์ จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มา ของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยง คำนึงถึงสภาพอารมณ์ และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย แต่มี การนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น</p>	<p>ระดับที่ 2 นักศึกษาดังข้อสังเกตประเด็นที่สนใจนำสู่ การวิพากษ์ได้ 1-2 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มา ของข้อสังเกตได้มากกว่าแง่มุมเดียว คำนึงถึงสภาพ อารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น เล็กน้อย แต่มีการนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น</p>
<p>ระดับที่ 3 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จาก เรื่องราวได้มากกว่า 1 ประเด็น และอธิบายรายละเอียด สนับสนุนประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 1 ข้อ และแสดงออกชัดเจนถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ใน สถานการณ์หนึ่งๆ และไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน</p>	<p>ระดับที่ 3 นักศึกษาดังข้อสังเกตประเด็นที่สนใจนำสู่ การวิพากษ์ได้ 2 ประเด็นขึ้นไป และอธิบาย รายละเอียดสนับสนุนที่มาจากหลายแง่มุม ปราศจาก อคติ ไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน และแสดงออกชัดเจน ถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น</p>
<p>ระดับที่ 4 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์ จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความ ประเด็นที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง แสดงออกถึงการเห็นอก เห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่น</p>	<p>ระดับที่ 4 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์ จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความ ประเด็นที่สังเกตได้อย่างรอบด้านและมีเหตุผล เชื่อมโยงให้เห็นความแสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง</p>

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (เดิม)	องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (ปรับปรุง)
<p>การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผล และการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงและมองจากหลายแหล่ง เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึงสามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ</p>	<p>การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการใช้เหตุผลอธิบายความคิดได้ ตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และสามารถตั้งคำถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ</p>
<p>ระดับ 1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย หรือวิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลรองรับที่เหมาะสม หรือวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการนำเสนอทางออกอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว</p>	<p>ระดับ 1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน หรือวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของสถานการณ์ได้บ้างเล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลรองรับที่เหมาะสม หรือวิเคราะห์ยังไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการนำเสนอทางออกอื่นๆ ในประเด็นดังกล่าว</p>
<p>ระดับ 2 นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่ตรงไปตรงมา และสามารถวิเคราะห์ทางออกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1 ข้อ</p>	<p>ระดับ 2 นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง แต่ยังขาดความหนักแน่น ขาดหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามแต่ยังคงเป็นเชิงลบ แข็งกร้าว และสามารถวิเคราะห์ทางออกอื่นในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1 แนวทาง</p>
<p>ระดับ 3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 ข้อ แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น</p>	<p>ระดับ 3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยหรือตั้งคำถามที่ตรงประเด็น สุภาพเหมาะสม ปรับเนื้อหาได้สอดคล้องกับบริบท เลือกใช้ภาษาที่ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหว และเสนอทางเลือกอื่นที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 แนวทาง แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น</p>

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (เดิม)	องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (ปรับปรุง)
<p>ระดับ 4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ชัดเจน วิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ใช้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่นๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่ได้โต้เถียงกลับ</p>	<p>ระดับ 4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างรอบคอบ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นวิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยหรือตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ใช้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่นๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่ได้โต้เถียงกลับ</p>
<p>องค์ประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน ใช้ภาษาที่สุภาพหรือใช้วาทศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้การวิพากษ์</p>	<p>ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดอย่างมั่นใจในความคิดตนเอง ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีความถ่อมตน ใช้ภาษาที่สุภาพ มีการใช้วาทศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศให้การวิพากษ์เป็นไปในเชิงบวก</p>
<p>ระดับ 1 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นด้วยความลังเล ประหม่า หรือสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่มประเด็นความขัดแย้ง</p>	<p>ระดับ 1 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นยังไม่มั่นใจ มีความลังเล หรือพูดวนไปวนมาไม่เชื่อมโยงและไม่เป็นระบบ วิพากษ์ใจหยาบที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป</p>
<p>ระดับ 2 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจในความคิดตนเองมากเกินไป ใช้ภาษาที่แข็งกร้าว อาจแสดงออกถึงการรับฟังความคิดที่ต่างจากจุดยืนของตน แต่มีการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์นำหน้าเหตุผล ขาดการใช้วาทศิลป์ ระวังระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่นน้อยเกินไป</p>	<p>ระดับ 2 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างค่อนข้างมั่นใจหรืออาจใช้ภาษาที่ค่อนข้างแข็งกร้าว มีการแสดงออกถึงการรับฟังความคิดที่ต่างจากจุดยืนของตน แต่มีการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ระวังระมัดระวังความรู้สึกผู้อื่นน้อยเกินไป ยังขาดการใช้วาทศิลป์หรือศิลปะการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับ</p>

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (เดิม)	องค์ประกอบสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้ (ปรับปรุง)
ระดับ 3 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน อาจมีการใช้วาทศิลป์ และสื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ	ระดับ 3 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจ ขณะเดียวกันมีความถ่อมตน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีการยกตัวอย่างที่เชื่อมโยง หรือใช้วาทศิลป์สร้างความผ่อนคลาย สื่อสารประเด็นที่อ่อนไหวได้อย่างรอบคอบ
ระดับ 4 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ สื่อสารในสถานการณ์ที่เปราะบางคาบเกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีการใช้วาทศิลป์ เปิดรับการวิพากษ์จากผู้อื่นและแสดงออกถึงความเป็นไปได้ที่ความคิดของตนจะผิดพลาด	ระดับ 4 นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ ใช้ภาษาประกอบการนำเสนอ สื่อสารในสถานการณ์ที่เปราะบางคาบเกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีเทคนิคการพูดในมน้ำใจผู้อื่น เปิดรับการวิพากษ์จากผู้อื่นและแสดงออกถึงความเป็นไปได้ที่ความคิดของตนจะผิดพลาด

จากตาราง 16 ผู้วิจัยได้ปรับนิยามขององค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบและคำอธิบายของแต่ละระดับให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับการใช้ภาษาที่แสดงถึงการแสดงออกแต่ละพฤติกรรมให้มีความเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.2.3 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.2.3.1 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้ (Tryout)

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์กับนักศึกษาปริญญาตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น คำนวณด้วยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา

(Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ .904 อธิบายได้ว่า แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในขั้นตอนต่อไป

1.2.3.2 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นจากการสังเกตระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability)

เป็นการหาค่าความสัมพันธ์ของคะแนนที่ประเมินโดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และนักศึกษา โดยพบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ระหว่างผู้วิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ .708 (ระดับดีมาก) ระหว่างผู้ช่วยวิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ .790 (ระดับดีมาก) ระหว่างผู้วิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ .840 (ระดับดีมาก) ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน	ค่าความสัมพันธ์			
	จำนวน (คน)	นักศึกษา	ผู้วิจัย	ผู้ช่วยวิจัย
นักศึกษา	48	1		
ผู้วิจัย	48	.708**	1	
ผู้ช่วยวิจัย	48	.790**	.840**	1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ 0.01

จากตาราง 17 จะพบว่า ความสัมพันธ์ของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ประเมินโดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และนักศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนการประเมินพบว่า ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมีความสัมพันธ์สูงสุด (.840) กล่าวคือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยให้คะแนนโดยใช้แบบประเมินเดียวกันได้ใกล้เคียงกันมาก ขณะเดียวกันคะแนนการประเมินระหว่างผู้วิจัยและนักศึกษามีค่าความสัมพันธ์น้อยที่สุด (.790) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จากคะแนนรายบุคคลแล้วมีข้อสังเกตว่านักศึกษารุ่นใหญ่ให้คะแนนตนเองสูงกว่าผู้วิจัยเล็กน้อย จากการสอบถามนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการถึงเหตุผลของการคะแนน พบว่า นักศึกษาคิดว่าตนเองได้มีการเตรียมตัว ฝึกฝน และมีความตั้งใจในการวิพากษ์ค่อนข้างมากจึงให้คะแนนตนเองสูง ทั้งนี้อีกส่วนหนึ่งก็อธิบายว่า ตนยังไม่สามารถ

สื่อสารความคิดได้อย่างเป็นระบบ จึงยังไม่สามารถวิพากษ์ประเด็นที่กำหนดและสื่อความหมายได้ตามที่ต้องการ

กล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ประเมินมีความน่าเชื่อถือระดับดีมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์มากกว่า 0.70 ทุกคู่ ดังนั้น แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นนี้จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ประเมินสมรรถนะของผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ฉบับร่าง เป็นการนำผลการศึกษาจากตอนที่ 1 และผลการวิเคราะห์สถานการณ์สมรรถนะข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 30 คน มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 การวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์สมรรถนะผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้
องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น			1. สร้างวิธีคิดที่ให้ผู้เรียนเปิดรับความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตนได้อย่างเป็นธรรมชาติ
1. รับข้อมูลด้วยเป้าหมายต้องการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ไม่นั่นโต้แย้ง	1.767	ระดับปานกลาง	
2. ตอบสนองด้วยภาษาที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	1.744	ระดับน้อย	2. เน้นการไม่นำหลักคิดที่ตนยึดถือไปตัดสินการกระทำของผู้อื่น

ตาราง 18 (ต่อ)

วิเคราะห์ สมรรถนะผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ข้อเสนอแนะ สำหรับการจัดการเรียนรู้
3. เดาสภาวะอารมณ์ของบุคคลที่สื่อสาร ด้วยได้	1.767	ระดับปาน กลาง	3. การรับฟังให้มากขึ้น 4. การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น การมี ความอดทนอดกลั้น (Empathy Tolerance)
4. รับฟังมุมมองที่แตกต่างโดยไม่รีบด่วน สรุป	1.442	ระดับน้อย	5. การมองจากมุมมองคนนอก (Inward Mindset)
5. ให้ความสนใจกับภาษากายอย่างสุภาพ	1.767	ระดับปาน กลาง	
ภาพรวม	1.697	ระดับน้อย	
องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล			1. การคิดเชิงวิพากษ์ การ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ ข่าวสารด้วยการคิดอย่างมี วิจารณญาณ
1. สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของ บุคคลหรือปรากฏการณ์	1.581	ระดับน้อย	2. การสืบถามเชิงปรัชญา การตั้ง คำถามทรงพลัง (Powerful Question) เพื่อหาเหตุผลเชิง ลึกที่แท้จริงของสถานการณ์ เน้นการแก้ปัญหาด้วยการถาม เชิงวิพากษ์และเชิงสร้างสรรค์ ควบคู่กัน
2. ตั้งข้อสงสัยที่ต้องการหาคำตอบจาก ประเด็นที่เกิดขึ้นรอบตัว	1.419	ระดับน้อย	
3. วิเคราะห์ประเด็นที่อ่อนไหวของสังคม ชายแดนใต้สำคัญด้วยความระมัดระวัง	1.767	ระดับปาน กลาง	
4. ตั้งคำถามตรงประเด็นด้วยท่าทีที่สุภาพ	1.535	ระดับน้อย	
5. แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความ คิดเห็นของบุคคลได้	1.488	ระดับน้อย	
6. ตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล	1.395	ระดับน้อย	
7. อภิปรายประเด็นปัญหาใด ๆ โดยใช้ ตรรกะเป็นหลัก	1.419	ระดับน้อย	3. วิธีคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) รู้จักการเรียนรู้จาก ข้อผิดพลาด เน้นการวิพากษ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนา
8. นำเสนอด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็น ระบบ	1.419	ระดับน้อย	
9. เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีความ เป็นไปได้จริง	1.465	ระดับน้อย	4. วิเคราะห์ปัญหาและ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยใช้ฐานคิดการมองแบบ อิสลาม
10. ปรับประเด็นการวิพากษ์ให้มีความ สอดคล้องกับผู้รับสาร	1.581	ระดับน้อย	
11. เปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น	1.953	ระดับปานกลาง	
ภาพรวม	1.547	ระดับน้อย	

ตาราง 18 (ต่อ)

วิเคราะห์ สมรรถนะผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ข้อเสนอแนะ สำหรับการจัดการเรียนรู้
องค์ประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทย์ปัญญา			
1. แสดงออกทางความคิดอย่างมั่นใจ	1.651	ระดับน้อย	1. ทักษะส่วนบุคคล (Soft skill)
2. ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การ วิพากษ์	1.465	ระดับน้อย	อื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่ เห็นต่างจากตน	1.488	ระดับน้อย	2. มารยาททางสังคมที่พึงปฏิบัติ ต่อผู้ที่ใหญ่
4. สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความ รุนแรง	1.605	ระดับน้อย	3. เทคนิคการพูดโน้มน้าว 4. การสนทนาแลกเปลี่ยน
5. สื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อ ทางศาสนาอย่างรอบคอบ	2.140	ระดับ ปานกลาง	ทัศนคติกับบุคคลต่างศาสนา หรือต่างวัฒนธรรมหรือ สุนทรียสนทนา (Dialogue) 5. ทักษะการยืดหยุ่น การปรับตัว กับความเปลี่ยนแปลง 6. การยืดถือแนวทางสายกลาง (ระชอฎียะห์) เพื่อการอยู่ ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบ สุข
ภาพรวม	1.670	ระดับน้อย	

จากตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของ นักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากความคิดเห็นของผู้สอน ภาพรวมทุก องค์ประกอบผู้เรียนมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น (\bar{x} =1.697) มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทย์ปัญญา (\bar{x} =1.547) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 2 การไต่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล (\bar{x} =1.670) จึงกล่าวได้ว่า มีความจำเป็นที่ต้องออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้นักศึกษามีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในระดับที่เป็นไปตามมาตรฐาน

จากข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้วิจัยนำวิเคราะห์ภาระงาน (Task Analysis) ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการพัฒนาศมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยจำแนกเป็นรายละเอียดความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะตามการแบ่งสมรรถนะของแมคเคลแลนด์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 วิเคราะห์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบ ที่	ความรู้ (Knowledge)	ทักษะ (Skills)	ความสามารถ (Ability)	คุณลักษณะ (Attributes)
1. การรับข้อมูลรอบ ด้านและเคารพ ความคิดผู้อื่น		- การฟังอย่าง ลึกซึ้ง	- การจับประเด็น สำคัญ - การเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น	- ความช่างสังเกต - ความไวต่อ ความรู้สึก
2. การไตร่ตรอง ข้อเท็จจริงด้วย เหตุผล	- รู้ขอบเขตและ มารยาทการ วิพากษ์ - เทคนิคการวิพากษ์ เชิงบวก - การตั้งคำถามที่ สร้างสรรค์	- การคิดเชิง วิพากษ์ - การคิดวิเคราะห์ - การคิด สร้างสรรค์	- การแยแยะ ข้อเท็จจริง - การวิพากษ์ ประเด็น ละเอียดอ่อน	- ความสงสัย - ความรอบคอบ
3. ปฏิสัมพันธ์กับ ผู้คนด้วยวิทย์ ปัญญา	- รู้องค์ประกอบของ การสื่อสารที่ดี - เข้าใจความ แตกต่างของบุคคล	- การสื่อสาร สร้างสรรค์ - การคิดต่าง	- การเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น - การตอบสนอง ต่อคำวิพากษ์	- มารยาทการ สื่อสาร - ความอ่อนน้อม ถ่อมตน - ความเชื่อมั่นใน ตนเอง

จากตาราง 19 แสดงถึงเนื้อหาหรือภาระงานที่ควรนำมาใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการพัฒนาศมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกเป็นผลจากการประยุกต์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปแล้วมีรายละเอียด ดังนี้

ความรู้ (Knowledge) สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่วิพากษ์ถือเป็นองค์ความรู้ที่ต้องมีเป็นลำดับแรก นอกเหนือจากนั้นความรู้ที่ผู้เรียนยังต้องมี ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการตั้งคำถามที่ดีเพื่อนำสู่การวิพากษ์ รวมถึงเข้าใจประเด็นละเอียดอ่อนของแต่ละสังคม วัฒนธรรมที่ไม่ควรตั้งคำถาม เพราะอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง 2) การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ คือ การรู้ขอบเขตการวิพากษ์ รู้สิ่งที่จะต้องคำนึงในการวิพากษ์ ความสำคัญของการวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ และเทคนิคการวิพากษ์ที่จะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง 3) การสื่อสารระหว่างบุคคล เข้าใจความแตกต่างของบุคคลและสามารถวิเคราะห์ข้อสื่อสารเพื่อประเมินความพร้อมในการรับการถูกวิพากษ์

ทักษะ (Skills) สิ่งที่ผู้เรียนควรฝึกฝนจนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วเพื่อให้เกิดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ที่นอกเหนือจากทักษะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในรายวิชาแล้ว ทักษะที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง 2) การคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์แยกแยะข้อเท็จจริง และใช้หลักตรรกะเหตุผลพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลที่ได้รับ และ 3) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คิดแตกต่างเพื่อเสนอทางเลือกอื่น ๆ ที่มีความเป็นไปได้

ความสามารถ (Ability) ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากความสามารถที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของรายวิชาโดยตรง ซึ่งเป็นสิ่งที่พัฒนามาจากการนำความรู้และทักษะมาปรับใช้ให้เกิดการเรียนรู้และตอบสนองได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ 1) เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2) การจับประเด็น 3) สะท้อนกลับเชิงบวก และ 4) การสะท้อนคิด

คุณลักษณะ (Attributes) คุณสมบัติเฉพาะตัวของบุคคลที่นอกเหนือจากความรู้ ทักษะ และความสามารถ ซึ่งอาจมาจากอุปนิสัยหรือเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากสังคม เป็นองค์ประกอบหนึ่งส่งเสริมให้เกิดการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้แก่ 1) ความช่างสังเกต 2) ความสงสัย 3) ความใฝ่รู้ 4) ความรอบคอบ 5) ความกล้า 6) ความไวต่อความรู้สึกผู้อื่น 7) การเป็นผู้ฟังที่ดี และ 8) ความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.1.2 ผลการวิเคราะห์ผู้เรียน (Learner Analysis)

2.2.2.1 **ลักษณะการเรียนรู้** จากการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรายบุคคลชื่นชอบหรือสามารถเรียนรู้ได้ดี โดยผู้วิจัยยึดตามแนวคิดสไตล์การเรียนรู้ของ Fleming and Baume (2006) ซึ่งได้แบ่งสไตล์การเรียนรู้เป็น 4 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ผ่านภาพหรือสัญลักษณ์ (Visual: V) เสียง/การได้ยิน-ฟัง (Aural: A) ข้อมูลลายลักษณ์อักษร (Read/Write: R) และสัมผัสและการกระทำ (Kinesthetic: K) โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบสไตล์การเรียนรู้ (VARK

questionnaire) จากเว็บไซต์ <https://vark-learn.com/> หลังจากให้ผู้เรียนทุกคนตอบคำถามผ่านแบบทดสอบสไตล์การเรียนรู้นี้ ผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

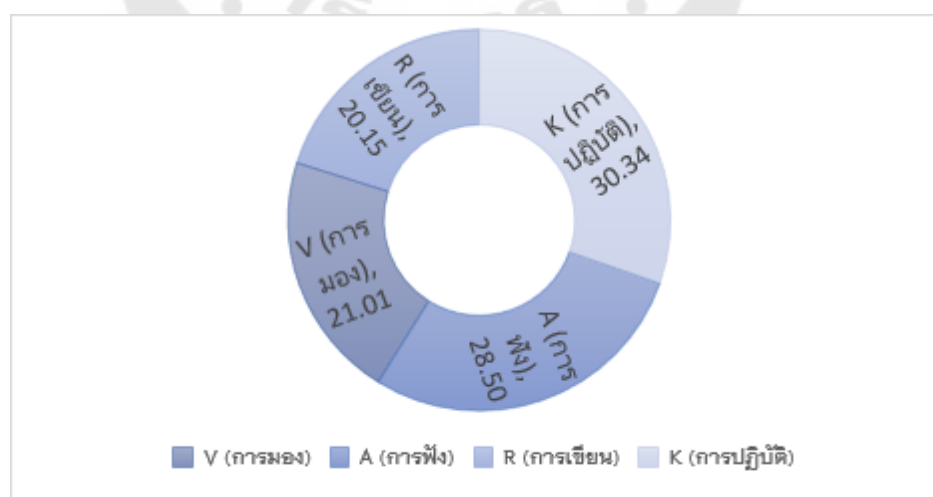
ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์สไตล์การเรียนรู้ (VARK Learning Styles) ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายรายบุคคล

ผู้เรียน	ภาพหรือสัญลักษณ์ (Visual: V)	เสียง/การได้ยิน- ฟัง (Aural: A)	ข้อมูลลายลักษณ์อักษร (Read/Write: R)	สัมผัสและการกระทำ (Kinesthetic: K)
คนที่ 1	9	13	11	11
คนที่ 2	9	11	10	12
คนที่ 3	4	6	7	13
คนที่ 4	3	6	3	4
คนที่ 5	5	4	1	9
คนที่ 6	4	10	6	11
คนที่ 7	6	4	3	8
คนที่ 8	9	8	7	14
คนที่ 9	8	10	4	8
คนที่ 10	9	10	12	9
คนที่ 11	6	15	11	8
คนที่ 12	6	11	6	11
คนที่ 13	4	13	5	10
คนที่ 14	8	14	8	8
คนที่ 15	12	10	9	8
คนที่ 16	6	6	4	10
คนที่ 17	5	7	5	7
คนที่ 18	2	4	6	6
คนที่ 19	6	7	2	10
คนที่ 20	3	9	6	11
คนที่ 21	5	4	1	6

ตาราง 20 (ต่อ)

ผู้เรียน	ภาพหรือสัญลักษณ์ (Visual: V)	เสียง/การได้ยิน- ฟัง (Aural: A)	ข้อมูลลายลักษณ์อักษร (Read/Write: R)	สัมผัสและการกระทำ (Kinesthetic: K)
คนที่ 22	7	7	4	8
คนที่ 23	4	6	6	6
คนที่ 24	10	11	2	11
คนที่ 25	2	10	4	8
คนที่ 26	9	5	8	8
คนที่ 27	10	6	9	5
คนที่ 28	0	5	4	7
รวม	171	232	164	247
(ร้อยละ)	21.01	28.50	20.15	30.34

จากตาราง 20 ผลการวิเคราะห์สไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายรายบุคคลตามแนวคิด VARK MODEL ผู้เรียนกลุ่มทดลองทั้ง 28 คน มีสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงได้วิเคราะห์เพื่อให้เห็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายมีความชื่นชอบหรือถนัดในภาพรวม ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 12 ภาพรวมสไตล์การเรียนรู้ตาม VARK MODEL ของผู้เรียนกลุ่มทดลอง

จากภาพประกอบ 12 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ในภาพรวม ผู้เรียนกลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านการใช้ประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ (Kinesthetic) ในสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.34 รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านประสาทสัมผัสหรือผ่านการได้ยินได้ ฟัง ในสัดส่วนที่คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านการมองเห็นข้อมูลในรูปแบบภาพหรือแผนผัง คิดเป็นร้อยละ 21.01 และการเรียนรู้ผ่านการเขียนหรือข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.15

จากข้อมูลพื้นฐานและสไตล์การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มนี้จึงควรออกแบบในลักษณะที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยการนำโจทย์ทางสังคมรอบตัวผู้เรียนมาถกเถียงด้วยการคิดหลากหลายแบบ โดยผู้สอนจะมีความท้าทายในการประคับประคองความคิดของผู้เรียนและให้การสะท้อนกลับที่เหมาะสม รวมถึงต้องเป็นแบบอย่างของผู้ที่วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบในรูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการประเมิน	ค่าความสอดคล้อง	แปลผล
1. สภาพปัญหาและความจำเป็นกับหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	1	สอดคล้อง
2. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	1	สอดคล้อง
3. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	1	สอดคล้อง

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าความ สอดคล้อง	แปลผล
4. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	1	สอดคล้อง
5. วัตถุประสงค์ของรูปแบบกับสภาพปัญหาและความจำเป็น	1	สอดคล้อง
6. วัตถุประสงค์ของรูปแบบกับพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์	0.85	สอดคล้อง
7. วัตถุประสงค์ของรูปแบบกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	สอดคล้อง
8. วัตถุประสงค์ของรูปแบบกับการวัดและประเมินผล	1	สอดคล้อง
9. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับบทบาทผู้สอนและผู้เรียน	1	สอดคล้อง
10. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับระยะเวลาที่ใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	0.85	สอดคล้อง
11. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับพฤติกรรมบ่งชี้	1	สอดคล้อง
12. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้	0.85	สอดคล้อง
13. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับการวัดและประเมินผล	1	สอดคล้อง

จากตาราง 21 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน มีความเห็นสอดคล้องกันในทุกรายการประเมิน โดยค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.85 -1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องในทุกประเด็นการประเมิน

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ เหมาะสม
1. สภาพปัญหาและความจำเป็นมีเหตุผลควรที่จะพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	4.429	0.495	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ เหมาะสม
2. สภาพปัญหาเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	4.429	0.495	มาก
3. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ	4.857	0.350	มากที่สุด
4. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการนำไปจัดการเรียนรู้	4.429	0.728	มาก
5. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	4.714	0.452	มากที่สุด
6. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Heart, Head, Hands-on: 3H) ในภาพรวมมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.429	0.495	มาก
6.1 ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.429	0.495	มาก
6.2 ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.429	0.495	มาก
6.3 ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.286	0.700	มาก
7. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	4.714	0.452	มากที่สุด
8. พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	4.429	0.495	มาก
9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้เรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้	4.286	0.452	มาก
10. ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	4.286	0.452	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับความ เหมาะสม
		มาตรฐาน	
11. โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์	4.286	0.700	มาก
ภาพรวม	4.459	0.518	มาก

จากตาราง 22 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.459$, S.D. = 0.518) โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการเลือกประเด็นเพื่อนำมาวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวผู้เรียนและเป็นประเด็นที่สามารถคิดต่างได้อย่างไม่ขัดกับความเชื่อและความศรัทธาของผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการประเมิน		มโนทัศน์	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้	กระบวนการจัดการเรียนรู้	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	เฉลี่ย	ระดับ ความ เหมาะสม
								รวม	
กิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียน	\bar{X}	4.714	4.286	4.571	4.429	4.429	4.143	4.429	มาก
	S.D.	0.700	0.881	0.728	0.728	0.728	0.990	0.793	
แผนการเรียนรู้ที่ 1 เข้าใจธรรมชาติความแตกต่างของบุคคล	\bar{X}	4.857	4.714	4.714	4.714	4.571	4.143	4.619	มากที่สุด
	S.D.	0.350	0.452	0.452	0.452	0.728	0.990	0.571	

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน		มิโนตต์	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้	กระบวนการจัดการเรียนรู้	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	เฉลี่ยรวม	ระดับความเหมาะสม
แผนการเรียนรู้ที่ 2 การมองโลกแง่ดีและค้นหามุมมองเชิงบวก	\bar{X}	4.857	4.714	4.714	4.714	4.571	4.143	4.619	มากที่สุด
	S.D.	0.350	0.452	0.452	0.452	0.728	0.990	0.571	
แผนการเรียนรู้ที่ 3 สื่อสารเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคแซนวิช	\bar{X}	5.000	4.857	4.857	5.000	4.857	4.143	4.786	มากที่สุด
	S.D.	0.00	0.350	0.350	0.000	0.350	0.990	0.340	
แผนการเรียนรู้ที่ 4 ระบบการคิดของมนุษย์และการคิดด้วยตรรกะ	\bar{X}	4.857	4.857	4.714	4.857	4.571	4.286	4.690	มากที่สุด
	S.D.	0.350	0.350	0.700	0.350	0.728	1.030	0.585	
แผนการเรียนรู้ที่ 5 ศาสตร์และศิลป์การสื่อสารสร้างสรรค์	\bar{X}	4.714	4.714	4.857	4.857	4.857	4.286	4.714	มากที่สุด
	S.D.	0.700	0.700	0.350	0.350	0.350	1.030	0.580	
แผนการเรียนรู้ที่ 6 วิธีการคิดแก้ปัญหาจากมุมมองตนเองและมุมมองผู้อื่น	\bar{X}	5.000	4.857	4.857	4.857	4.857	4.286	4.786	มากที่สุด
	S.D.	0.000	0.350	0.350	0.350	0.350	1.030	0.405	
แผนการเรียนรู้ที่ 7 วิพากษ์สร้างสรรค์ด้วยการคิดจากมุมมองผู้อื่น	\bar{X}	5.000	5.000	4.857	4.857	4.857	4.286	4.810	มากที่สุด
	S.D.	0.000	0.000	0.350	0.350	0.700	1.030	0.347	
แผนการเรียนรู้ที่ 8 กลั่นกรองข้อมูลด้วยดุลยพินิจที่มีเหตุผล	\bar{X}	5.000	5.000	4.857	4.857	4.857	4.286	4.786	มากที่สุด
	S.D.	0.000	0.000	0.350	0.350	0.700	1.030	0.405	
แผนการเรียนรู้ที่ 9 ความคิดต่างที่เกิดจากช่องว่างระหว่างวัย	\bar{X}	5.000	5.000	4.857	4.714	4.714	4.286	4.762	มากที่สุด
	S.D.	0.000	0.000	0.350	0.452	0.452	1.030	0.381	
แผนการเรียนรู้ที่ 10 การตั้งคำถามที่ดีและคิดแบบหมวก 6 ใบ	\bar{X}	5.000	5.000	4.857	4.857	4.571	4.286	4.762	มากที่สุด
	S.D.	0.000	0.000	0.350	0.350	0.728	1.030	0.410	
	S.D.	0.000	0.350	0.350	0.350	0.350	1.050	0.408	

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน		มโนทัศน์	จุดประสงค์	สาระการเรียนรู้	กระบวนการจัดการเรียนรู้	สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	เฉลี่ยรวม	ระดับ
									ความเหมาะสม
แผนการเรียนรู้ที่ 11	\bar{X}	5.000	5.000	4.857	4.714	4.714	4.286	4.76	
วิเคราะห์วิพากษ์สังคมผ่านปรากฏการณ์ร่วมสมัย	S.D.	0.000	0.000	0.350	0.452	0.524	1.030	0.381	มากที่สุด
แผนการเรียนรู้ที่ 12	\bar{X}	5.00	4.86	4.857	4.857	4.857	4.43	4.810	
สร้างวัฒนธรรมการฟังก่อนวิพากษ์ประเด็นที่เห็นต่าง	S.D.	0.000	0.350	0.350	0.350	0.350	1.050	0.408	มากที่สุด

จากตาราง 23 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพรวมของกิจกรรมการเตรียมความพร้อมผู้เรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ทุกรายการประเมิน

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับเนื้อหาในบางส่วนแผน ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับปรุงรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความครบถ้วนและมีความสอดคล้องกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น รายละเอียดดังนี้

1) จัดเรียงแผนการเรียนรู้ที่ 4 (เรื่อง ระบบการคิดของมนุษย์และการคิดด้วยตรรกะ) กับ แผนการเรียนรู้ที่ 8 (เรื่อง กลั่นกรองข้อมูลด้วยดุลยพินิจที่มีเหตุผล) จัดการเรียนรู้สองแผนดังกล่าวให้มีความต่อเนื่องกัน เนื่องจากเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน การกลั่นกรองความเชื่อถือได้ ข้อมูลต้องควบคู่ไปกับการคิดด้วยหลักตรรกะ

2) จุดประสงค์การเรียนรู้แผนการเรียนรู้ที่ 1 (เรื่อง เข้าใจธรรมชาติความแตกต่างของบุคคล) กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรแสดงให้เห็นกระบวนการมากกว่าการอธิบายความสำคัญ

ของการวิพากษ์สร้างสรรค์ นอกจากนี้ แผนการเรียนรู้ที่ 1 ควรเพิ่มเติมเนื้อหาปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความคิดแตกต่างกันจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคล กล่าวคือ ความแตกต่างทางความคิดของบุคคลอาจมีที่มาที่ซับซ้อนตั้งแต่พันธุกรรม สภาพแวดล้อมที่เติบโต การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ประสบการณ์ในอดีต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การมองโลกแง่ดีและค้นหามุมมองเชิงบวก เพิ่มเติมเนื้อหาที่เปิดมุมมองให้ผู้เรียนสามารถตีความได้หลากหลายมากกว่าการตีความไปในเชิงบวกอย่างเดียว ในบางประเด็นผู้เรียนจำเป็นต้องสามารถมองให้ได้ทั้งในแง่มุมมองเชิงบวกและเชิงลบ จึงจะถือว่าการมองได้รอบด้านครบทุกมิติ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการฝึกฝนวิธีการหาคำตอบมากกว่าการเน้นความถูกต้อง-ผิดของผลลัพธ์ และผู้สอนจำเป็นต้องระมัดระวังการใช้ภาษา มิให้สื่อไปในเชิงการตัดสินความคิดของผู้เรียน

3) แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง กลั่นกรองข้อมูลด้วยดุลยพินิจที่มีเหตุผล ควรเพิ่มประเด็นวิธีการแสวงหาข้อมูล และกลั่นกรองข้อมูลที่น่าเชื่อถือประกอบการคิดเชิงวิพากษ์ให้ผู้เรียนได้เห็นเป็นแนวทางหรือเป็นแบบอย่างสำหรับการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเองต่อไป อาจเพิ่มเติมกิจกรรมที่เป็นการฝึกกระบวนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือโดยผ่านเทคโนโลยี

4) แผนการเรียนรู้ที่ 10 (เรื่อง การตั้งคำถามที่ดีและคิดแบบหมวก 6 ใบ) กรณีศึกษาตัวอย่างที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องหมวก 6 ใบ ควรเป็นประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงกันได้ (Controversial Issue) เป็นประเด็นที่มีคำตอบได้หลากหลาย เพื่อให้เกิดการคิดต่อยอดได้

5) ปรับสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ในบางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นการจัดการที่สามารถนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ได้ง่ายยิ่งขึ้น นำโปรแกรมหรือตัวช่วยการจัดการเรียนรู้ในแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ประโยชน์สร้างความตื่นตัว

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ การปรับให้การจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนสามารถดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับปรุงรายละเอียดในบางกิจกรรมเพื่อให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ทั้งรูปแบบออนไลน์และในห้องเรียนจริงได้

2.3 ผลการทดลองนำร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3.1 ผลการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ครั้งที่ 1

การทดลองนำร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 27 คน ในรายวิชา จริยธรรมและบุคลิกภาพ

มุสลิม (Islamic Ethics and Muslim Characteristics) ซึ่งนักศึกษาในกลุ่มนี้มีลักษณะที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบบันทึกหลังการสอน และผลการสะท้อนคิดจากนักศึกษามาวิเคราะห์ในภาพรวม ดังนี้

2.3.1.1 กิจกรรมและเนื้อหาในบางหน่วยการจัดการเรียนรู้แน่นเกินไป เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้เดิมพัฒนาขึ้นมาในบริบทการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจริง (ON SITE) เมื่อปรับการจัดการเรียนรู้ไปเป็นการสอนในรูปแบบออนไลน์ จึงควรปรับกิจกรรมและลดเนื้อหาบางส่วนให้คงไว้เฉพาะที่เป็นสาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

2.3.1.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบปัญหาในการใช้จริงและได้มีการปรับปรุงดังนี้ ดังนี้

1) กิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 การคิดด้วยสมอง (Head) ระหว่างจัดกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอธิบายความคิดตนเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล ยังเป็นการแสดงออกทางความคิดจากมุมมองส่วนตัวอย่างเดียว โดยไม่ได้มีการนำหลักวิชาการหรือหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามมาสนับสนุน และอาจจะเนื่องด้วยผู้เรียนส่วนใหญ่ปิดกั้นจึงทำให้ไม่สามารถสังเกตเห็นท่าทางของผู้เรียนในขณะสื่อสารความคิด

2) กิจกรรมในขั้นตอนที่ 3 ลงมือทำ (Hands-on) ขั้นตอนการสื่อสารความคิดด้วยการวิพากษ์ภายใต้โจทย์ที่กำหนด พบว่าผู้เรียนติดปัญหาการเรียบเรียงจากภาษาพูดให้เป็นภาษาที่สุภาพ และเนื่องด้วยส่วนใหญ่ถนัดสื่อสารด้วยภาษามลายู (ภาษาท้องถิ่นของสามจังหวัดชายแดนใต้) ยังขาดความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาไทย จึงทำให้การวิพากษ์ติด ๆ ขัด ๆ เพราะต้องใช้เวลาในการนึกถ้อยคำในภาษาไทยที่สุภาพเหมาะสมกับประเด็นที่กำลังวิพากษ์

3) การสะท้อนคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้ตกผลึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ การให้ผู้เรียนสะท้อนคิดผ่านการพูดผ่านระบบออนไลน์ค่อนข้างมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ติดขัดไม่ต่อเนื่องในบางช่วงบางตอน และจำนวนผู้เรียนที่มากทำให้ไม่สามารถฟังการสะท้อนคิดของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง จึงได้มีการปรับเป็นการสะท้อนคิดด้วยการเขียนโดยให้เวลาในช่วงท้ายคาบเรียน

2.3.2 ผลการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ครั้งที่ 2

ผู้วิจัยได้ปรับแก้รายละเอียดในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ให้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์และสอดคล้องกับภูมิหลังของผู้เรียนมากขึ้น จากนั้นดำเนินการทดลองนำร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในครั้งที่ 2

โดยผู้วิจัยนำไปใช้กับนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 48 คน ซึ่งเป็นประชากรในการศึกษาแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลการศึกษานำร่องครั้งที่ 2 ดังนี้

2.3.2.1 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากขึ้น เนื่องจากการลดทอนกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับเวลาในแต่ละคาบ โดยผู้สอนจะส่งประเด็นและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง 2 วัน ก่อนคาบเรียน โดยมีการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 2 คาบ ๆ ละ 60 นาที ต่อเนื่องกัน กำหนดให้มีช่วงเวลาพักครึ่งระหว่างคาบเพื่อให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลาย

2.3.2.2 ขั้นการเตรียมความพร้อมผู้เรียน ผู้สอนควรมีข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน ครอบคลุมประเด็นความสนใจและคำอธิบายที่ผู้เรียนนำเสนอความเป็นตัวเองพร้อมรูปภาพ โดยอาจให้ผู้เรียนเขียนลงในโปรแกรมแพดเลต (Padlet)

2.3.2.3 ควรสร้างข้อตกลงร่วมกันให้ผู้เรียนทุกคนเปิดกล้องขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสร้างแรงจูงใจเชิงบวกมีรางวัลสำหรับผู้เรียนที่เปิดกล้องให้ความร่วมมือตลอดการเรียนการสอน

2.3.2.4 ปรับรูปแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ฉบับของผู้เรียน ให้สามารถประเมินตัวเองผ่านรูปแบบออนไลน์ โดยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form) เพื่อสะดวกในการตอบของนักศึกษา เนื่องจากนโยบายการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มที่จะเป็นรูปแบบออนไลน์ไปอีกสักระยะหนึ่ง จนกว่าสถานการณ์ของโรคระบาดจะกลับมาสู่สภาวะปกติ

2.3.2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบปัญหาในการใช้จริงและได้มีการปรับปรุงดังนี้ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart) ที่เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นทั่วไปที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของรายวิชาโดยตรง อาทิ ถามไถ่ระดับความกังวลของนักศึกษา ระดับความสุขของนักศึกษาเมื่อต้องเรียนออนไลน์ แล้วให้นักศึกษาตอบเป็นมาตรวัด (1-5) ซึ่งผู้สอนถามเจาะไปยังเหตุผลเพราะเหตุใดจึงให้คะแนนระดับดังกล่าว โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่ไม่ค่อยเปิดกล้องผู้สอนจะใช้ช่วงเวลานี้ในการพยายามสร้างความคุ้นเคย เรียกชื่อเพื่อถามเหตุผล

2) ขั้นตอนที่ 2 การใช้สมองคิด (Head) ได้นำประเด็นของยุคสมัยที่นักศึกษาสนใจและกำลังมีการถกเถียงในโลกออนไลน์ที่ตรงกับสาระสำคัญของรายวิชามาสอบถามความคิดเห็นและให้นักศึกษาร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองของตน โดยผู้สอนสังเกตประเด็นที่ผู้เรียนสนใจจากโพสต์ต่าง ๆ ในเฟซบุ๊คที่ผู้เรียนมีการแบ่งปัน

3) ขั้นตอนที่ 3 ลงมือทำ (Hands-on) ปรับการสื่อสารเพื่อวิพากษ์เป็นการบันทึกวิดีโอที่แสดงความคิดเห็นในโจทย์ที่กำหนดแทนการวิพากษ์ในห้องเรียน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนข้อมูลกลับมาว่า การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ต้องใช้สมาธิในการทำความเข้าใจเรียบเรียงความคิด และตรวจสอบข้อมูลเท็จจริงของประเด็นที่ได้รับก่อนการวิพากษ์ โดยมีการปรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 24 แสดงการปรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (เดิม)	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ปรับปรุง)
ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁)	ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁)
1.1 กระตุ้นการใช้ใจ ผู้สอนเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อนในการรับข้อมูลเชื่อมโยงให้ผู้เรียนสังเกตสถานการณ์ในปัจจุบันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิจารณามิติทางจิตใจเปิดรับข้อมูลและมุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากความคิดเดิม	1.1 กระตุ้นการใช้ใจ ผู้สอนเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนโดยการถามความรู้สึกผู้เรียนต่อสังเกตสถานการณ์ที่เป็นไปในปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีความเป็นกันเอง กระตุ้นการเปิดรับข้อมูลและมุมมองใหม่ ๆ
1.2 รับข้อมูลอย่างตั้งใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกต รับฟัง และทำความเข้าใจข้อมูลตรงหน้าอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนพยายามจับความรู้สึกหรือจับประเด็นของโจทย์ที่กำหนด โดยเน้นการใช้ใจรับรู้ความรู้สึกหรือรับความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่รีบด่วนในการตัดสินผู้คน แม้จะไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ตาม	1.2 รับข้อมูลอย่างรอบด้าน ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกตข้อมูลตรงหน้า จับประเด็นที่สนใจจากโจทย์ที่กำหนด พยายามรับรู้ความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ให้ผู้เรียนรับข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่รีบด่วนตัดสินผู้คน แม้จะไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ตาม

ตาราง 24 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (เดิม)	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ปรับปรุง)
1.3 แลกเปลี่ยนสิ่งที่รับรู้ด้วยใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ แลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างคนได้รับรู้จากข้อมูล โดย การตั้งคำถามเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของ ผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้จับประเด็นสิ่งที่รับรู้ ตามที่ตนได้สัมผัสจากเรื่องราว ผู้สอนรับฟัง ทุกคำตอบจากผู้เรียนอย่างตั้งใจและแสดง ความเป็นกันเอง	1.3 แลกเปลี่ยนสิ่งที่รับรู้ด้วยใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ แลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างคนได้รับรู้จากข้อมูล โดยผู้สอน ใช้การตั้งคำถามเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของ ผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ คนอื่นอย่างตั้งใจ
1.4 คิดสะท้อน ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาถึงกิจกรรม การเรียนรู้ที่ได้ทำ เพื่อทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก เรื่องราว เชื่อมโยงกับความรู้เดิมและบริบททาง สังคม โดยให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ และสิ่งที่ผู้เรียนจะนำไปใช้พัฒนาตนเอง โดยใน ชั้นเรียนอาจสุ่มเลือกให้ผู้เรียนบางคนได้เล่า และมอบหมายให้เขียนบันทึกการคิดสะท้อน	1.4 คิดสะท้อน ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่ตนเองเข้าใจ จากเรื่องราวที่ได้มีการแลกเปลี่ยน และตั้งข้อสังเกต ประเด็นที่ยังมีข้อสงสัยเพิ่มเติม ผู้สอนให้ผู้เรียน บันทึกไว้ โดยอาจสุ่มเลือกให้ผู้เรียนในชั้นเรียนได้ เล่าอธิบายสิ่งที่คิด
ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂)	ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂)
2.1 ตั้งคำถามขุกคิด ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นความ สงสัยใคร่รู้ เป็นการเตรียมความพร้อมด้าน สมองให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิง วิพากษ์ และคิดต่างจากมุมมองเดิม โดย ผู้สอนพยายามเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ผู้เรียน มี ภายใต้ข้อบ่งชี้ประเด็นที่แต่ละคนสนใจ	2.1 ตั้งคำถามขุกคิด นำประเด็นของยุคสมัยที่นักศึกษา สนใจและกำลังมีการถกเถียงในโลกออนไลน์ที่ตรง กับสาระสำคัญของรายวิชามาสอบถามความ คิดเห็น โดยผู้สอนสังเกตประเด็นที่ผู้เรียนสนใจจาก โพสต์ต่าง ๆ ในเฟสบุคที่ผู้เรียนมีการแบ่งปัน ผู้สอน ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และคิดเชิง วิพากษ์จากประเด็นที่ได้ตั้งข้อสังเกต โดยผู้สอน พยายามเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมี ภายใต้ ข้อบ่งชี้ประเด็นที่แต่ละคนสนใจ
2.2 ตรวจสอบไตร่ตรองข้อมูล ให้ผู้เรียนพิจารณา ความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น คัดกรองแหล่งที่มาของข้อมูล กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง และสร้างความ กระจ่างในประเด็นที่สงสัยด้วยการสืบค้น ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน	2.2 สืบค้นไตร่ตรองข้อมูล ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณา ความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น คัดกรองข้อมูลที่มีแหล่งที่มา น่าเชื่อถือ และสร้างความกระจ่างในประเด็นที่สงสัย ด้วยการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมา สนับสนุน

ตาราง 24 (ต่อ)

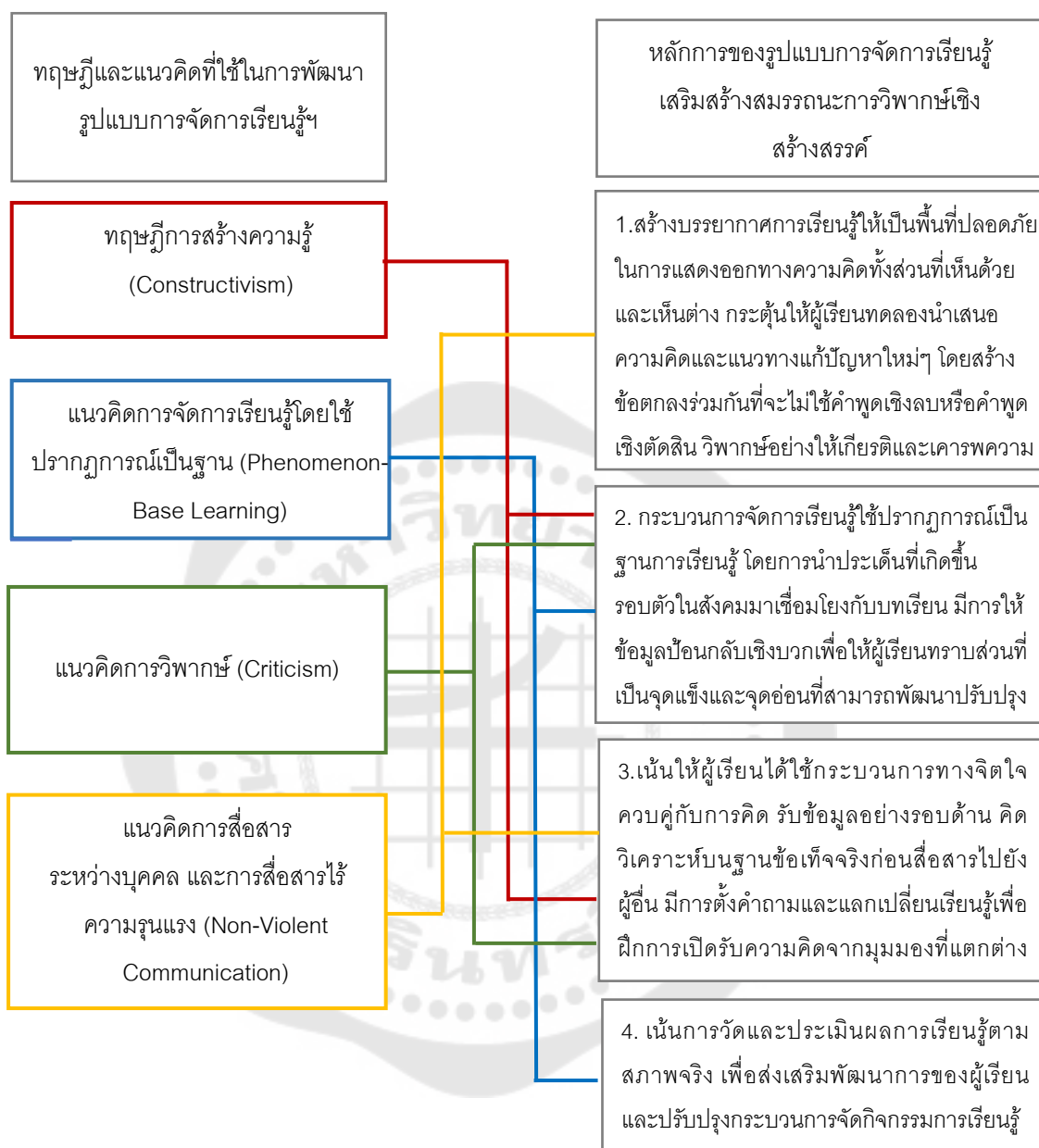
ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (เดิม)	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ปรับปรุง)
2.3 สร้างการคิด ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อเชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง พิจารณาที่มาเชิงสาเหตุอย่างครอบคลุมทุกมิติ ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลเชื่อมโยงระบบการคิดแต่ขณะเดียวกันก็พยายามเข้าอกเข้าใจมุมมองความคิดของผู้คนที่อยู่ในสถานการณ์นั้น	2.3 สร้างการคิด ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงวิพากษ์ พิจารณาที่มาเชิงสาเหตุ หาความเป็นเหตุเป็นผลขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงระบบการคิดและขณะเดียวกันก็พยายามเข้าอกเข้าใจมุมมองความคิดของผู้คนที่อยู่ในสถานการณ์นั้น
2.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการอภิปรายความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสิ่งที่ได้เรียนรู้ อาจเป็นกระบวนการกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ เพื่อเปิดรับมุมมองที่แตกต่างจากความคิดเห็นผู้อื่น	2.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการอภิปรายความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากการศึกษาสืบค้นและคิดเชิงวิพากษ์ โดยแบ่งให้ผู้เรียนได้ถกเถียงในกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึง
ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃)	ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃)
3.1 ออกแบบการวิพากษ์ ผู้สอนชี้แนะให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ผู้รับสาร และนำเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้ มีการเรียบเรียงประเด็นที่ต้องการนำเสนอเตรียมข้อมูลและประเด็นที่จะเกริ่นนำ ตั้งคำถามหรือตั้งข้อสังเกตอย่างกระชับ รวมถึงออกแบบการใช้ภาษาที่แสดงถึงการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น	3.1 ออกแบบการวิพากษ์ ผู้สอนชี้แนะให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ผู้รับสาร และนำเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้ เลือกรูปแบบที่แสดงถึงการให้เกียรติผู้อื่น เรียบเรียงประเด็นที่จะนำเสนออย่างกระชับ
3.2 สื่อสารสิ่งที่คิด ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยการวิพากษ์ สะท้อนมุมมองของตนต่อประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนดอย่างเป็นระบบ เป็นการอธิบายส่วนที่เป็นข้อสังเกตเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาหรือประเด็นที่สงสัย และอาจเสนอทางเลือกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหา นั้น โดยใช้ภาษาที่สุภาพและไม่พาดพิงบุคคลอื่น	3.2 สื่อสารสิ่งที่คิด ให้ผู้เรียนวิพากษ์สะท้อนมุมมองของตนต่อประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนด อธิบายส่วนที่เป็นข้อสังเกต ที่ต้องการให้ผู้รับสารเห็นถึงปัญหาพร้อมเสนอทางเลือกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหานั้น ใช้ภาษาที่สุภาพและไม่พาดพิงบุคคลอื่น

ตาราง 24 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (เดิม)	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ปรับปรุง)
3.3 รับข้อมูลป้อนกลับ ให้ผู้เรียนได้รับฟังข้อมูล ป้อนกลับจากสมาชิกในชั้นเรียน ผู้สอน หรือ บุคคลอื่น ๆ ที่ผู้สอนอาจเชิญเข้าร่วมสังเกตการณ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในมุมมองอื่น ๆ แก่ผู้เรียน โดยต้องเป็นลักษณะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิง บวก ที่มีการชื่นชมข้อดีและเสนอแนะข้อควร ปรับปรุง	3.3 รับข้อมูลป้อนกลับ ให้ผู้เรียนได้รับฟังข้อมูล ป้อนกลับจากสมาชิกในชั้นเรียน ผู้สอน หรือ บุคคลอื่น ๆ ที่ผู้สอนอาจเชิญเข้าร่วม สังเกตการณ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะในมุมมองอื่น การให้ข้อมูลป้อนกลับควรเป็นเชิงบวก มีการ เน้นจุดที่นำชื่นชมควบคู่กับการเสนอแนะสิ่งที่ สามารถปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
3.4 ประมวลผล ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองอย่าง ตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อประเด็นต่าง ๆ และ สามารถนำผลลัพธ์ทางการคิดไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ใหม่ได้ ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญเพื่อ เป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้ทบทวนผลจากการ วิพากษ์ และนำข้อเสนอแนะไปพัฒนาตนเองใน การวิพากษ์ต่อไป	3.4 ประมวลผล ให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองอย่าง ตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการตกผลึก ปรับเปลี่ยนมุมมอง และสามารถนำผลลัพธ์ ทางการคิดไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเป็นประโยชน์ให้ ผู้เรียนได้ทบทวนผลจากการวิพากษ์ และนำ ข้อเสนอแนะไปพัฒนาตนเองในการวิพากษ์ ต่อไป

2.4 ผลการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในผู้เรียนระดับปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้
ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ บทบาท
ของผู้สอนและผู้เรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบ 13 แสดงความเชื่อมโยงของทฤษฎี แนวคิด และหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการฝึกแสดงออกทางความคิดทั้งส่วนที่เห็นด้วยและเห็นต่าง กระตุ้นให้ผู้เรียนทดลองนำเสนอความคิดและแนวทาง

แก้ปัญหาใหม่ ๆ โดยสร้างข้อตกลงร่วมกันที่จะไม่ใช้คำพูดเชิงลบหรือคำพูดเชิงตัดสิน วิพากษ์
 อย่างให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นทุกคน

2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ โดยการนำ
 ประเด็นที่เกิดขึ้นรอบตัวในสังคมมาเชื่อมโยงกับบทเรียน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกเพื่อให้
 ทราบส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่สามารถพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

3) เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางจิตใจควบคู่กับการคิด รับข้อมูลอย่างรอบ
 ด้าน คิดวิเคราะห์บนฐานข้อเท็จจริงก่อนสื่อสารไปยังผู้อื่น มีการตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 เพื่อฝึกการเปิดรับความคิดจากมุมมองที่แตกต่าง และเสริมพลังทางบวกให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ
 ในการเสนอความคิดของตนเอง

4) เน้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ
 ของผู้เรียนและนำมาปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนยิ่งขึ้น

2.4.2 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การร่างขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
 สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินการสังเคราะห์จากทฤษฎี
 และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในตาราง 25 นี้

ตาราง 25 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทฤษฎีการสร้างความรู้	แนวคิดการจัดการเรียนรู้	แนวคิดการวิพากษ์	แนวคิดการสื่อสาร	แนวคิดการสื่อสาร	สังเคราะห์
ความรู้	โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	ระหว่างบุคคล	ไร้ความรุนแรง	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	
1.เชิญชวน สร้างแรงจูงใจ	1.เลือกปรากฏการณ์	1. กำหนดผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ส่งสารเป็นแหล่งข้อมูลหรือผู้ริเริ่มถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร: สิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง	1. การสังเกต	ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ	
สังเกตสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ในสังคม ตั้งคำถามพิจารณาคำตอบและบันทึกประเด็นที่สนใจค้นหา	เลือกประเด็นที่สอดคล้องกับประสบการณ์และระดับความรู้ของผู้เรียน กระตุ้นให้นักเรียนบอกสิ่งที่อยากรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ	รับรู้อีกฝ่ายเกิดการรับรู้เข้าใจตามเจตนาารมณ์ที่ต้องการสื่อสาร	การทวนสิ่งที่ได้รับรู้ จากสถานการณ์ บอกสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง	กระตือรือร้น ความเชื่อมโยงกับผู้เรียน ให้ความสำคัญที่มีต่อสถานการณ์รอบตัว	
คำตอบ	ปรากฏการณ์นั้น ๆ	รับรู้เข้าใจตามเจตนาารมณ์ที่ต้องการสื่อสาร	1.การรู้สึก พยายามเข้าใจ ความรู้สึกและเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของแต่ละบุคคล	1.1 กระตุ้นการใช้ใจ 1.2 รับข้อมูลอย่างตั้งใจ 1.3 แลกเปลี่ยนสิ่งที่รับรู้ด้วยใจ 1.4 คิดสะท้อน	
	2.วิเคราะห์คุณค่าที่มีอยู่		2.การรู้สึก พยายามเข้าใจ ความรู้สึกและเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของแต่ละบุคคล		

ทักษะการสร้าง ความรู้	แนวคิดการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	แนวคิดการวิพากษ์	แนวคิดการสื่อสาร ระหว่างบุคคล	แนวคิดการสื่อสาร ไร้ความรุนแรง	สังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
2.สำรวจความคิด ทบทวนความรู้เดิม ให้ ผู้เรียนแสดงความรู้ความ เข้าใจเดิมต่อปัญหา ระดมสมองหาข้อมูล สารสนเทศ กำหนด ขอบเขตประเด็นของการ สืบเสาะข้อมูล โดย กำหนดสถานการณ์หรือ โจทย์ให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติสืบค้นแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง	3.ออกแบบลำดับเนื้อหา สำรวจแนวคิดและตั้ง คำถาม พิจารณาความ เป็นไปได้ เน้นการมีส่วน ร่วมของผู้เรียน	1.ค้นหาประเด็นปัญหา ค้นหามุมมองที่น่าสนใจ ข้อสังเกตจากการ กระทำหรือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ มีความเกี่ยวข้อง กับใคร และผลที่เกิดขึ้น เป็นอย่างไร แล้วระบุสิ่ง ที่คิดว่าเป็นปัญหา สามารถขยายประเด็น สู่การวิพากษ์	2. เข้าร่วมข้อความ ทำความเข้าใจ ประเด็นที่ต้องการ สื่อสารเพื่อให้ สามารถวาง แผนการสื่อสารได้ สอดคล้องกับความเป็นจริง	3. การใคร่ครวญ วิเคราะห์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการพยายาม ให้คิดในทางบวก ลด อคติ ลดความเป็น ตัวตนและไม่ยึดมั่นใน ความคิดของตัวเองได้ ความคิดของฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเพียงอย่าง เดียว	ขั้นที่ 2 การคิดด้วยสมอง คิดวิเคราะห์ สำรวจ ข้อเท็จจริงและระดมข้อมูล เชื่อมโยง สร้างความหมาย สิ่งที่ได้เรียนรู้ 2.1 ตั้งคำถามอุกคิต 2.2 ตรวจสอบได้ตรง ข้อมูล 2.3 สร้างการคิด 2.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ทฤษฎีการสร้าง ความรู้	แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดย ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	แนวคิดการวิพากษ์	แนวคิดการสื่อสาร ระหว่างบุคคล	แนวคิดการสื่อสาร ไร้ความรุนแรง	สังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
	<p>2. พิจารณาข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น การไตร่ตรองสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากสิ่งที่คิดอย่างไร สำหรับความคิดตนว่ามี การตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร เห็นด้วยหรือเห็นต่าง เพราะเหตุใด</p>	<p>3. เตรียมสาร (Message) เป็นรหัสหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย ระหว่างสองฝ่าย ซึ่งการสื่อสารที่ประสบ</p> <p>ความสำเร็จต้องมาจาก ความเข้าใจในรหัสหรือ สัญลักษณ์ที่ตรงกันทั้งสองฝ่าย</p>			
	<p>3. ค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนความคิด เป็นการค้นหาข้อมูลที่ สามารถนำมาสนับสนุนข้อสมมุติฐาน วิเคราะห์ตรวจสอบข้อเท็จจริงของ ข้อมูล แยกแยะส่วนที่เป็นความจริง ออกจากส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล และพิจารณาความน่าเชื่อถือของหลักฐานและแหล่งข้อมูลด้วย</p>				

ทฤษฎีการสร้างความรู้	แนวคิดการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็น ฐาน	แนวคิดการวิพากษ์	แนวคิดการสื่อสาร ระหว่างบุคคล	แนวคิดการสื่อสาร ไร้ความรุนแรง	สังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
3. ถ่ายทอดความคิด นำเสนอคำอธิบายและ คำตอบของปัญหา เป็น ขั้นของการนำเสนอ ความคิดแต่ละบุคคล เพื่อหาแนวทาง แก้ปัญหาร่วมกันทำ ความเข้าใจจนสามารถ สร้างคำอธิบายใหม่ต่อ ปรากฏการณ์ โดย เชื่อมโยงกับความรู้และ ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่	4. ตรวจสอบความเข้าใจ ของผู้เรียนต่อ ปรากฏการณ์ที่ศึกษา ให้ ผู้เรียนได้เขียนคำอธิบาย หรือสรุปในรูปแบบของ การนำเสนอปากเปล่า หรือแสดงออกในรูปแบบ ใดรูปแบบหนึ่งเปิดพื้นที่ให้ มีการแลกเปลี่ยน และปิด ท้ายด้วยการให้สรุป สะท้อนสิ่งที่เกิดการเรียนรู้	4. สรุปและตัดสินใจด้วย การใช้เหตุผล โดยเป็นการ ตัดสินใจที่จะเห็นด้วยหรือ เห็นต่างโดยยึดหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่ปรากฏ สร้างข้อสรุปที่ชัดเจนและ มีคำอธิบายสนับสนุนที่ สมเหตุสมผลและมีควม ชัดเจน ครอบคลุมตรง ประเด็นที่กำหนดไว้	4. เด็ดกวีธีการและ ช่องทางในการสื่อสาร (The delivery method of the message) การ พิจารณาเลือกสิ่งที่จะ นำพาสารจากผู้ส่งสารไป ยังผู้รับสารให้เหมาะสมกับ บริบทและเนื้อหา	4. การขอรับ การขอในสิ่งที่คาดว่า จะทำให้ความต้องการ ได้รับการตอบสนอง ขอในสิ่งที่เป็นรูปธรรม สามารถปฏิบัติได้จริง ด้วยภาษาเชิงบวก	ขั้นที่ 3 ลงมือทำ นำความรู้ไปใช้ใน สถานการณ์จริง แก้ปัญหาในบริบทที่ หลากหลาย และสะท้อน คิดถอดบทเรียนสิ่งที่ได้ เรียนรู้ 3.1 ออกแบบการวิพากษ์ 3.2 สื่อสารสิ่งที่คิด 3.3 รับข้อมูลป้อนกลับ 3.4 ประมวลผล

ตาราง 25 (ต่อ)

ทฤษฎีการสร้างความรู้	แนวคิดการวิจัยผู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน	แนวคิดการวิจัย ระหว่างบุคคล	แนวคิดการสื่อสาร ได้รับความรุนแรง	สังเคราะห์ ขั้นตอนการวิจัยเรียนรู้
4. นำความรู้ไปใช้ เป็นการให้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการ ตกผลึกการคิดไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์อื่น ๆ ใช้ พิจารณาประกอบการ แก้ปัญหาบริบทที่ต่างออกไป และถอดบทเรียนสิ่งที่ได้ เรียนรู้จากบทเรียน ภายใตย ความรู้ สร้างความหมายให้ การเรียนรู้เชื่อมโยง ปรับ สมดุลของความรู้		5. ถอดรหัสและวิเคราะห์ผู้รับ สาร (The message receiver) ทำความเข้าใจ สาระสำคัญที่อาจอธิบายได้ ด้วยการอบสังคม วัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม ศาสนา และความเชื่อ การเมืองการ ปกครอง		
		6. สื่อสารไปยังผู้รับสาร (Receiver) เป็นการอธิบายให้ ผู้รับสารกระจ่างชัดในสิ่งที่ ต้องการสื่อความหมาย ตอบสนองให้ตรงตาม สถานการณ์ของผู้รับสารและ บริบทสภาพแวดล้อมการ สื่อสาร		

จากตาราง 25 ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะพบว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ คิดด้วยใจ คิดด้วยสมอง และลงมือปฏิบัติ (Heart, Head, Hands-on หรือ 3H) รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁) ขั้นนี้เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจในการรับรู้ความรู้สึก รับฟังความคิดเห็นและรับข้อมูลอย่างรอบด้าน ผ่านการสังเกตและทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการใช้ใจนำ ค้นหาความรู้สึกและความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ เปิดรับข้อมูลอย่างละเอียดละไมและพยายามเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อช่วยชะลอการด่วนสรุปหรือนำความคิดตนเองตัดสินความคิดของผู้อื่น แนวทางการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ มีดังนี้

1) กระตุ้นการใส่ใจ ผู้สอนเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อนในการรับข้อมูล เชื่อมโยงให้ผู้เรียนสังเกตสถานการณ์ในปัจจุบัน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาจิตใจเปิดรับข้อมูลและมุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากความคิดเดิม

2) รับข้อมูลอย่างตั้งใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกต รับฟัง และทำความเข้าใจข้อมูลตรงหน้าอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนพยายามจับความรู้สึกหรือจับประเด็นของใจที่ที่กำหนด โดยเน้นการใช้ใจรับรู้ความรู้สึกหรือรับรู้ความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่รีบด่วนในการตัดสินผู้คน แม้จะไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ตาม

3) แลกเปลี่ยนสิ่งที่รับรู้ด้วยใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างคนได้รับรู้จากข้อมูล โดยการตั้งคำถามเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้จับประเด็นสิ่งที่รับรู้จากเรื่องราว ผู้สอนรับฟังทุกคำตอบจากผู้เรียนอย่างตั้งใจและแสดงความเห็นเป็นกันเอง

4) คิดสะท้อน ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมและบริบททางสังคม โดยให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่เป็นจุดสนใจ โดยในชั้นเรียนอาจเป็นการสุ่มเลือกให้ผู้เรียนบางคนได้เล่า

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂) ขั้นนี้เน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ คิดเชิงระบบ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล โดยใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการหาเหตุผลที่แท้จริงและต่อยอดการคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่สร้างสรรค์ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้สามารถนำไปปรับใช้ ดังนี้

1) ตั้งคำถามจุกจิก ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นความสงสัยใคร่รู้ เป็นการเตรียมความพร้อมด้านสมองให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ และคิดต่างจากมุมมองเดิม โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน ภายใต้ขอบข่ายประเด็นที่แต่ละคนสนใจ

2) ตรวจสอบไตร่ตรองข้อมูล ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น คัดกรองข้อมูลที่มีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง และสร้างความกระจ่างในประเด็นที่สงสัยด้วยการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน

3) สร้างการคิด ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง พิจารณาที่มาเชิงสาเหตุอย่างครอบคลุมทุกมิติ ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลเชื่อมโยงระบบการคิดแต่ละขณะเดียวก็พยายามเข้าใจมุมมองความคิดของผู้คนที่อยู่ในสถานการณ์นั้น

4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการอภิปรายความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ อาจเป็นกระบวนการกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่เพื่อเปิดรับมุมมองที่แตกต่างจากความคิดเห็นผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃) เน้นการสื่อสารสิ่งที่ได้ผ่านการพิจารณาด้วยใจและด้วยสมอง สื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างเป็นระบบ โดยมีเจตนาการสื่อสารที่ชัดเจน วิเคราะห์ที่ผู้รับสาร และปรับเนื้อหาการสื่อสารได้สอดคล้องตามกาลเทศะ การจัดบรรยากาศการวิพากษ์ที่ผ่อนคลายจะช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นตัวของตนเองยิ่งขึ้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้สามารถปรับใช้ได้ ดังนี้

1) ออกแบบการวิพากษ์ ผู้สอนชี้แนะให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ที่ผู้รับสาร และนำเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้ มีการเรียบเรียงประเด็นที่ต้องการนำเสนอ เตรียมข้อมูลและประเด็นที่จะเกริ่นนำ ตั้งคำถาม หรือตั้งข้อสังเกตอย่างกระชับ รวมถึงออกแบบการใช้ภาษาที่แสดงถึงการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น

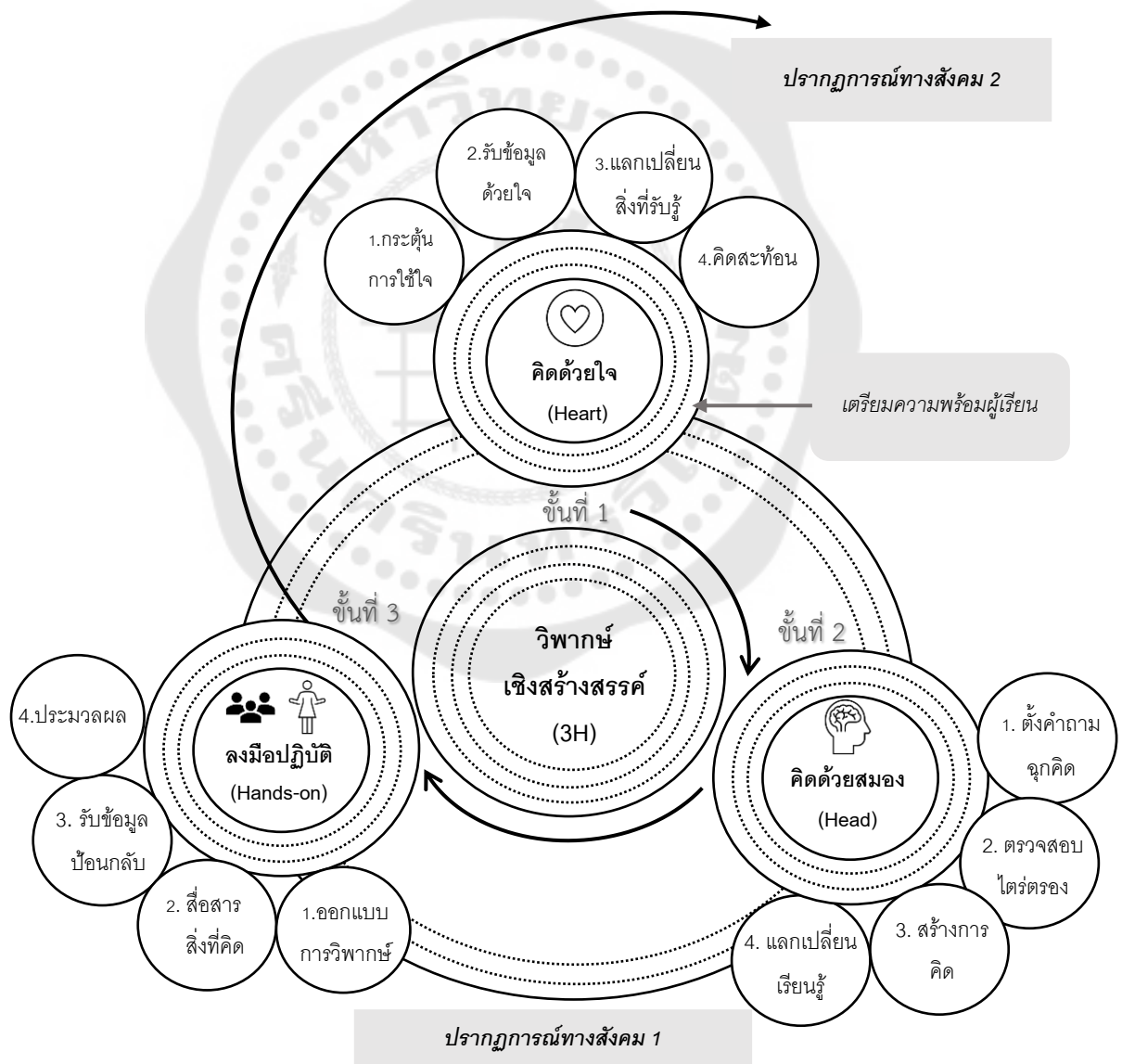
2) สื่อสารสิ่งที่คิด ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยรูปแบบการวิพากษ์ สะท้อนมุมมองของตนต่อประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนดอย่างเป็นระบบ เป็นการอธิบายส่วนที่เป็นข้อสังเกตเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาหรือประเด็นที่สงสัย และอาจเสนอทางเลือกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหา นั้น โดยใช้ภาษาที่สุภาพและไม่พาดพิงบุคคลอื่น

3) รับข้อมูลย้อนกลับ ให้ผู้เรียนได้รับฟังข้อมูลย้อนกลับจากสมาชิกในชั้นเรียน ผู้สอน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่ผู้สอนอาจเชิญเข้าร่วมสังเกตการณ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะในมุมมองอื่น ๆ

แก่ผู้เรียน โดยต้องเป็นลักษณะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก ที่มีการชื่นชมข้อดีและเสนอแนะข้อควรปรับปรุง

4) ประมวลผล ขั้นสุดท้ายนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อประเด็นต่างๆ และสามารถนำผลลัพธ์ทางการคิดไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้ทบทวนผลจากการวิพากษ์ และนำข้อเสนอแนะไปพัฒนาตนเองต่อไป

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ นำเสนอเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 14 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากภาพประกอบ 14 จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วย 3 ขั้นตอนนี้จะมีลักษณะที่หมุนเป็นวงจรถัดไปคือ เมื่อสิ้นสุดขั้น 1 2 และ 3 ผู้เรียนก็จะถูกกระตุ้นให้สนใจกับข้อมูลโจทย์สถานการณ์ใหม่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามวงจรอีกครั้ง โดยสถานการณ์ใหม่ก็จะเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียนที่เพิ่มระดับความซับซ้อน เช่น จากประเด็นครอบครัว ขยายสู่ประเด็นของสถานศึกษา ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก

2.4.3 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สำหรับบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถสรุปบทบาทผู้เรียนและผู้สอนในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ตาราง 26 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
เตรียมความพร้อมของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมีความตื่นตัวสนใจอยากเรียนรู้ปรากฏการณ์ทางสังคม ละลายพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมเตรียมผู้เรียน ตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนผ่านการสังเกต ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 	<ol style="list-style-type: none"> สร้างความคุ้นเคยกับผู้สอน ด้วยการสนทนาและสอบถามเพื่อทำความเข้าใจ ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่ผู้สอนออกแบบมาเพื่อเตรียมความพร้อมตนเอง
ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H ₁)	<ol style="list-style-type: none"> สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจที่จะแสดงความรู้สึกตามที่รับรู้ สังเกตประเด็นที่ผู้เรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษจากการทำกิจกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> อธิบายความรู้สึกในสิ่งที่รับรู้จากโจทย์สถานการณ์ที่กำหนด รับฟังการบอกเล่าของเพื่อนด้วยความตั้งใจ สังเกตท่าทาง น้ำเสียง ใบหน้าขณะวิพากษ์

ตาราง 26 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
การจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของประเด็นที่กำลังเรียนรู้กับชีวิตของผู้เรียน เป็นผู้ฟังที่ดี โดยการรับฟังสิ่งที่ผู้เรียนอธิบายอย่างตั้งใจ ไม่พยายามโต้แย้งหรือตัดสินความคิดผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> สะท้อนคิด บอกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบทเรียน และสิ่งที่จะนำไปใช้พัฒนาตนเอง
ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H ₂)	<ol style="list-style-type: none"> กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นตัวของตัวเอง ตั้งคำถามกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม สังเกตการแสดงความคิดของผู้เรียนให้มีความทั่วถึง ให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิด ให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้จุดที่ควรปรับปรุง โดยไม่สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง 	<ol style="list-style-type: none"> แสดงความคิดเห็นในแบบที่เป็นตนเอง โดยใช้การคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์ ด้วยภาษาที่สุภาพ กล้าตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัยหรือประเด็นที่ไม่แน่ใจ แลกเปลี่ยนและรับฟังมุมมองของคนอื่นๆ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามโจทย์ที่ได้รับ
ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H ₃)	<ol style="list-style-type: none"> สร้างบรรยากาศการวิพากษ์ที่มีบรรยากาศเชิงบวก เข้าอกเข้าใจและเคารพความคิดผู้อื่น แสดงออกถึงการใส่ใจในประเด็นที่ผู้เรียนสื่อสาร และให้เกียรติความเห็นของผู้เรียนทุกคน เพิ่มความท้าทายโดยการตั้งคำถามต่อยอดจากประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เฉพาะเจาะจง เพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้ทราบจุดที่ควรพัฒนา ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> จับประเด็นสำคัญของโจทย์สถานการณ์ที่กำหนดได้ ตั้งใจรับฟังเรื่องราวที่สมาชิกในห้องเรียนหรืออาจารย์ผู้สอนพยายามนำเสนอ สะท้อนกลับเชิงบวกในประเด็นที่สมาชิกคนอื่น ๆ นำเสนอโดยการบอกสิ่งที่ชอบ สิ่งที่สงสัย และสิ่งที่อยากเห็น ประเมินให้คะแนนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของตนเอง

2.4.4 พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ศึกษานี้มีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ โดยเป็นผลจากการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การรับข้อมูลอย่างรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น 2) การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และ 3) ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทยปัญญา รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 27 แสดงองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	พฤติกรรมบ่งชี้
1. การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่อธิบายประเด็นอย่างรอบด้าน ทั้งมุมมองเห็นด้วยและเห็นต่าง ใช้ภาษาที่แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจ เคารพมุมมองของผู้อื่น รับรู้ความอ่อนไหวทางสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้	1) รับข้อมูลด้วยเป้าหมายต้องการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ไม่เน้นโต้แย้ง 2) ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดงถึงการเห็นอกเห็นใจ 3) เคารพภาวะอารมณ์ของบุคคลที่สื่อสารด้วยได้ 4) รับฟังมุมมองที่แตกต่างโดยไม่รีบด่วนสรุป 5) ใช้ภาษากายที่แสดงถึงการเคารพในมุมมองความคิดผู้อื่นสุภาพ
2. การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง มองจากหลากหลายแง่มุมเพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึง สามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ	1) ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สงสัย 2) สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของบุคคลหรือปรากฏการณ์ 3) ใช้ความระมัดระวังในการโต้เถียงประเด็นที่อ่อนไหวสำหรับสังคมจังหวัดชายแดนใต้ 4) ตั้งคำถามที่แสดงเจตนาที่ดี สื่อถึงการพยายามเข้าใจเรื่องราวอย่างจริงจัง 5) แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้ 6) ตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล 7) ปรับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอให้เหมาะสมกับผู้รับสาร 8) อภิปรายประเด็นใด ๆ โดยใช้ตรรกะเหตุผล 9) เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

ตาราง 27 (ต่อ)

องค์ประกอบ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	พฤติกรรมบ่งชี้
	10) เสนอแนะทางเลือกอื่นๆ ที่มีความเป็นไปได้จริง
	11) แสดงออกถึงการเปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น
3. ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิพวัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่สื่อสารความคิดตนด้วยความเชื่อมั่น เป็นตัวของตัวเอง ใช้วาทศิลป์ในการสื่อสาร โดยปรับการสื่อสารให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และกลุ่มคนที่แตกต่าง ใช้ถ้อยคำที่ถ่อมตนน้อมรับข้อผิดพลาด	1) สื่อสารด้วยอย่างเป็นตัวของตนเอง 2) ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การวิพากษ์ 3) แสดงออกด้วยคำพูดที่เคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน 4) เลือกถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความรุนแรง 5) ครุ่นคิดอย่างรอบคอบก่อนสื่อสารประเด็นที่มีเปราะบางในสังคมชายแดนใต้

2.4.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

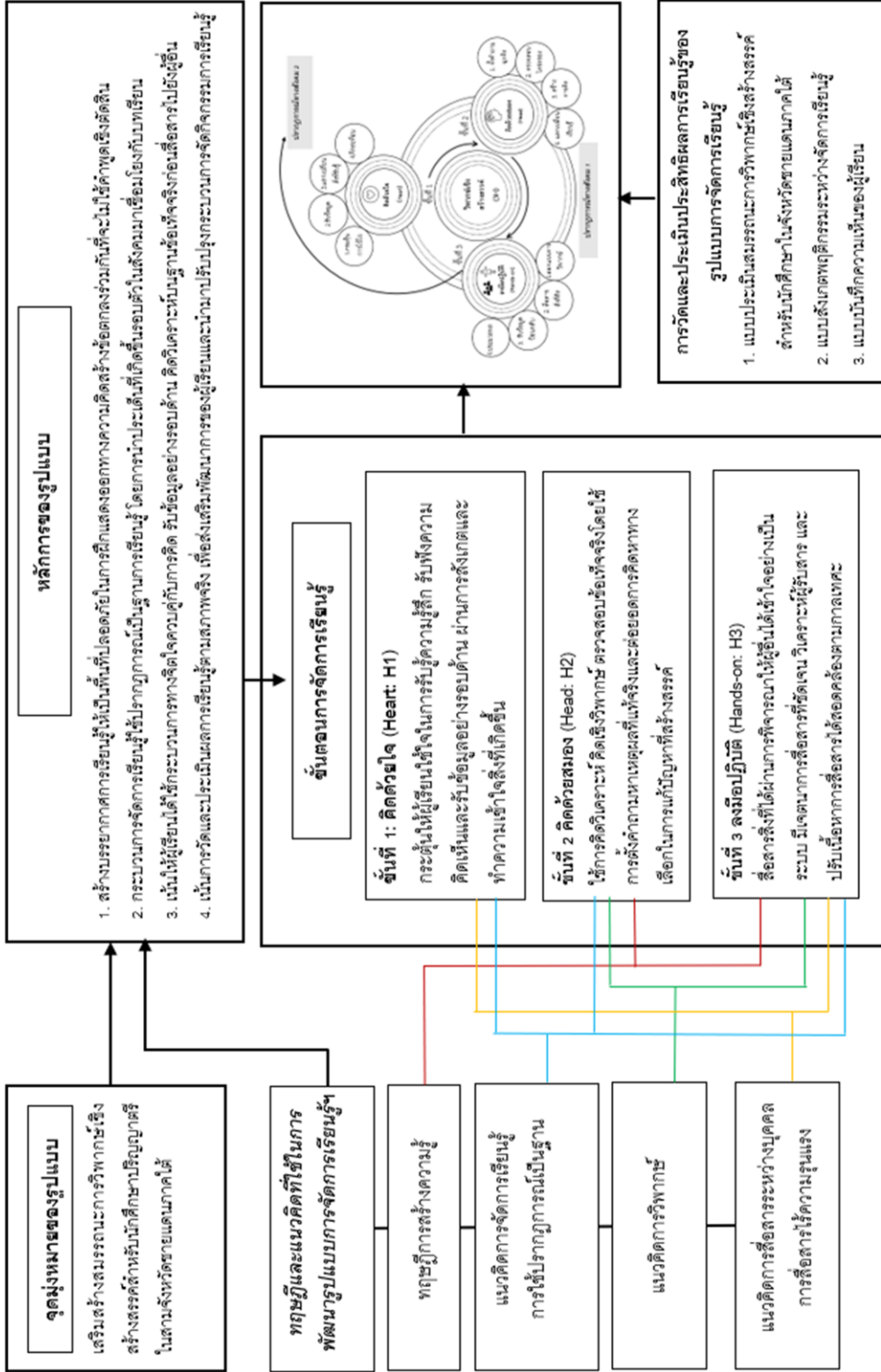
การวัดและประเมินผลในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการประเมินจาก 2 ส่วน คือ 1) การประเมินพัฒนาการสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา โดยพิจารณาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ได้พัฒนาตามช่วงเวลาที่กำหนด โดยผู้เรียนควรมีแนวโน้มหรือทิศทางพัฒนาสมรรถนะในแต่ละด้านดีขึ้น และ 2) การประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ รายละเอียดดังปรากฏในตารางนี้

ตาราง 28 แสดงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การประเมินผล	เครื่องมือ	ผู้ประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินพัฒนาการ (Formative Assessment)	แบบสังเกตพฤติกรรมจากกิจกรรม 1-4	ผู้สอนประเมิน เพื่อนประเมิน และผู้เรียนประเมิน	ผู้เรียนได้คะแนนรวม ในระดับดีมาก หรือ ได้คะแนนในระดับ 3 ขึ้นไป
พัฒนาการหลังจบการเรียนรู้ตามช่วงเวลา	แบบประเมินการสะท้อนคิด	ผู้สอน	-
	แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้	ผู้สอน	-
การประเมินเพื่อสรุปผล (Summative Assessment)	แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ข้อมูลเชิงปริมาณ)	ผู้สอน	ผู้เรียนได้คะแนนอยู่ในระดับ 3 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์
เพื่อพิจารณาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น	แบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้ (ข้อมูลเชิงคุณภาพ)	ผู้สอน	-

จากตาราง 28 แสดงการวัดและประเมินผลสำหรับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการประเมินควบคู่ในเชิงพัฒนาการหลังการจัดการเรียนรู้ตามช่วงเวลาและประเมินภาพรวมในตอนท้ายเพื่อสรุปผลจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

นอกจากนี้ ความเกี่ยวข้องของทฤษฎีและแนวคิดที่นำมาใช้ในในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบนี้

ภาพประกอบ 15 แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

2.5 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการในรายวิชา การพัฒนาหลักสูตร (762-204) ในนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีจำนวนทั้งหมด 28 คน แบ่งเป็นชาย 5 คน และหญิงจำนวน 23 คน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564 ถึงวันที่ 10 มีนาคม 2565 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 14 สัปดาห์ ๆ ละ 2 คาบ รวมทั้งสิ้น 28 คาบ

ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจลักษณะโดยธรรมชาติของผู้เรียน ตลอดจนความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคลต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยให้ผู้เรียนแนะนำตนเองและอธิบายความเป็นตนเองลงในกระดานของเว็บ Padlet ในคาบที่เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

ตาราง 29 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	เพศ	บุคลิกภาพ	ภูมิลำเนา (อำเภอ/จังหวัด)	ปรากฏการณ์ในสังคมที่สนใจ
1	หญิง	พูดน้อย ชอบฟัง	เมือง/ปัตตานี	การใช้ความสนุกเป็นฐานการเรียนรู้ โดยไม่ต้องมีการตัดเกรด
2	หญิง	รักการอยู่กับธรรมชาติสบายๆ	โคกโพธิ์/ปัตตานี	พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่แน่นนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3	ชาย	มองโลกบวก พูดน้อยแต่เป็นเหตุเป็นผล	ควนโดน/สตูล	การพัฒนาความเชื่อมั่นในด้านการพูดให้เด็ก ๆ
4	หญิง	อารมณ์ดี ความคิดสร้างสรรค์	ยะหริ่ง/ปัตตานี	สร้างวิชาเรียนที่จะทำให้คิดนอกกรอบ

ตาราง 29 (ต่อ)

ลำดับ ที่	เพศ	บุคลิกภาพ	ภูมิลำเนา (อำเภอ/จังหวัด)	ปรากฏการณ์ในสังคมที่สนใจ
5	ชาย	ง่าย ๆ แต่จริงจัง ไม่ชอบ ทุนนิยม	จะนะ/สงขลา	สร้างการรับรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม การ รับมือในโลกที่ทุนนิยมครอบครอง ประเทศ
6	หญิง	ชอบความสงบ ศาสนา มาที่หนึ่ง	ควนโดน/สตูล	วิชาชีวิตในห้องเรียน และการปรับตัว เพื่อความอยู่รอด
7	ชาย	คนพูดน้อยที่สนใจ ปัญหาบ้านเมือง	แว้ง/นราธิวาส	การพัฒนาทักษะการพูดให้ไม่น่า คนที่ไม่เห็นต่างได้
8	หญิง	ชอบฟังมากกว่าพูด ดู เหมือนเข้าใจยากแต่ ไม่ใช่	สะบ้าย้อย/สงขลา	ความเท่าทันโทษและประโยชน์ของสื่อ และเทคโนโลยี
9	หญิง	หัวเราะเก่ง ถนัดเข้า สังคม	เจาะไอร้อง/ นราธิวาส	ฟื้นฟูและสร้างนิสัยการรักกุรอาน
10	หญิง	ยิ้มง่าย พูดน้อย ความ ตั้งใจสูง	ตากใบ/นราธิวาส	การค้นหาทักษะที่ตนถนัด พัฒนาให้ เป็นอาชีพในอนาคต
11	หญิง	สบาย ๆ มองโลกกลาง ๆ	สุไหงปาดี/ นราธิวาส	ฝึกฝนการนำบทเรียนจากกุรอานไปใช้ ง่าย ๆ
12	หญิง	มั่นใจในความคิดตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	สายบุรี/ปัตตานี	เสริมความกล้าคิดต่างและความมั่นใจ ในตนเอง
13	หญิง	ร่าเริง พูดเก่ง พลังบวก	หนองจิก/ปัตตานี	ทักษะชีวิตบูรณาการอิสลามศึกษา
14	หญิง	สุขุม เคร่งครัดหลัก ปฏิบัติศาสนา	เมือง/สตูล	ทักษะการคำนวณคิดเลขใน ชีวิตประจำวัน
15	หญิง	ชายเก่ง ช่างสงสัย ถนัด เจรจาต่อรอง	ตากใบ/นราธิวาส	การค้นหาความเก่งของตนเอง
16	หญิง	โลกส่วนตัวสูง ชอบ ครุ่นคิด	ตากใบ/นราธิวาส	การใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ใน การเรียน
17	หญิง	คิดเยอะก่อนพูด ตั้งใจฟัง	มายอ/ปัตตานี	สร้างห้องเรียนที่เชื่อมการเรียนรู้ ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
18	หญิง	เชื่อในสิ่งที่เห็น ผู้ประกอบการออนไลน์	สายบุรี/ปัตตานี	กฎหมายรอบตัวที่วัยรุ่นต้องรู้

ตาราง 29 (ต่อ)

ลำดับ ที่	เพศ	บุคลิกภาพ	ภูมิลำเนา (อำเภอ/จังหวัด)	ปรากฏการณ์ในสังคมที่สนใจ
19	หญิง	เป็นตัวของตัวเอง ชอบเทคโนโลยี	เมือง/ยะลา	การใช้สื่อออนไลน์ที่เห็นอกเห็นใจคนอื่น คิดก่อนโพสต์
20	หญิง	กล้าแสดงออก สื่อสารมั่นใจ เคร่งครัดในศาสนา	โคกโพธิ์/ปัตตานี	ทักษะภาษาอาหรับเพื่อสื่อสารกับต่างชาติได้
21	ชาย	พูดเมื่อจำเป็น เรียนรู้เร็ว	บันนังสตา/ยะลา	ทักษะการพูดในที่สาธารณะ ศิลปะการพูด
22	หญิง	รักการเรียนรู้ รักครอบครัว	เมือง/ปัตตานี	การสื่อสารบูรณาการอิสลาม
23	หญิง	กล้าถาม กล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง	รามัน/ยะลา	การใช้ประโยชน์จากแอปพลิเคชันเพื่อสร้างอาชีพทางเลือก
24	ชาย	นักพูด กล้าแสดงความคิดเห็น	เกาะลันตา/กระบี่	Metaverse เบื้องต้นที่เราต้องรู้และใช้ประโยชน์ให้ได้
25	หญิง	เชื่อในการฝึกฝนซ้ำจึงจะเก่ง	เมือง/นราธิวาส	การนำเกมออนไลน์มาปรับใช้เรียนรู้อิสลามศึกษา
26	หญิง	สนใจพัฒนาทักษะภาษา	หนองจิก/ปัตตานี	การเรียนรู้ที่เน้นสร้างความสนุกโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์
27	หญิง	เป็นนักขายออนไลน์ สื่อสารได้อย่างมั่นใจ	จะนะ/สงขลา	การพัฒนาทีมเวิร์ค ทำงานกับคนอื่นให้เป็น
28	หญิง	ขี้มกั๋ง รักการพัฒนาตนเอง	สายบุรี/ปัตตานี	เสริมความกล้าแสดงออกและกล้าถาม

จากตาราง 29 จะพบว่า พื้นฐานบุคลิกภาพของผู้เรียนและปรากฏการณ์ในสังคมที่ผู้เรียนสนใจ มีลักษณะเป็นไปตามลักษณะความสนใจของผู้เรียนเจเนอเรชั่น z ที่มีความสนใจพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของตนเอง มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี มีความเป็นผู้ประกอบการในตัวเอง และมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีธรรมชาติลักษณะนี้ ควรออกแบบเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้สื่อสารความคิดอย่างเป็นตัวของตัวเอง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีสิทธิในการ

แสดงความคิดเห็นและอำนาจในระดับเดียวกัน ใช้การถามเปิดมุมมองให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นข้อเท็จจริงจากมุมมองอื่น ๆ เช่น หากเรามองสิ่งนี้ด้วยมุมมองคนอื่น จะเป็นอย่างไร โดยผู้สอนจำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้วยการตั้งคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถไตร่ตรองให้เหตุผลรองรับสิ่งที่คิด นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการบูรณาการและเชื่อมโยงการเรียนรู้ของรายวิชาที่จัดการเรียนรู้กับปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้เรียนสนใจนำมาถกเถียงหรือวิพากษ์ เหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการตกผลึกทางความคิดและนำไปสู่การคิดต่อยอดในประเด็นอื่น ๆ

2.5.2 ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษออกเป็น 3 ส่วน คือ ผลการศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์การสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และผลการวิเคราะห์แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ดังนี้

2.5.2.1 ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษาตามที่ได้จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 4 ครั้ง ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 30 ค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการวัด 4 ครั้ง

การประเมินครั้งที่	คะแนนต่ำสุด (Min.)	คะแนนสูงสุด (Max.)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ค่าความเบ้ (Skewness)	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
ครั้งที่ 1	3.00	6.00	4.429	1.069	-.192	-1.270
ครั้งที่ 2	5.00	8.00	5.857	0.756	.803	1.037
ครั้งที่ 3	7.00	11.00	8.857	1.113	.128	-.575
ครั้งที่ 4	8.00	11.00	10.143	0.891	-.636	-.588

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 12 คะแนน

จากตาราง 30 เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาพบว่า คะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในครั้งที่ 1 คือก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.429 คะแนน (S.D. = 1.069) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การประเมินทั้งหมดพบว่าผู้เรียนได้คะแนนในครั้งนี้น้อยที่สุด และผลจากการประเมินครั้งที่ 2 ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นเป็น 5.857 คะแนน (S.D. = 0.756) และการประเมินครั้งที่ 3 ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ 8 สัปดาห์ ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นเป็น 8.857 คะแนน (S.D. = 1.113) และการประเมินครั้งที่ 4 ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ 12 สัปดาห์ ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นเป็น 10.143 คะแนน (S.D. = 0.891) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) พบว่า การประเมินครั้งที่ 2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.756 ซึ่งคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีการเกาะกลุ่มดีที่สุด และพบว่า การประเมินครั้งที่ 3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.113 คะแนนมีการกระจายมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการวัดครั้งอื่น ๆ

สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยเมตริกซ์ความแปรปรวนของการวัดทั้ง 4 ครั้ง (Mauchly's Test of Sphericity) มีรายละเอียดดังตาราง 31-32

ตาราง 31 ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วย (Mauchly's Test) ของการวัดซ้ำ 4 ครั้ง

Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	p	Epsilon ^b		
				Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
.592	13.502	5	.019	.741	.810	.333

จากตาราง 31 ผลการทดสอบเมทริกซ์ (Mauchly's Test) ของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อพิจารณาเมตริกซ์ความแปรปรวน พบว่า ค่าสถิติ Mauchly's W เท่ากับ .592 ค่า Approx. Chi-Square เท่ากับ 13.502 และค่า p เท่ากับ .019 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนั้น การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถนะ

การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จึงต้องใช้การประมาณค่าแบบ Greenhouse-Geisser แทนการประมาณค่าแบบ Sphericity Assumed รายละเอียดดังตารางนี้

ตาราง 32 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวัดซ้ำ 4 ครั้ง

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Time	583.286	2.223	262.427	344.503	0.000	0.927
Error (Time)	45.714	60.012	.762			

จากตาราง 32 จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวัดซ้ำ 4 ครั้ง โดยใช้การประมาณค่าแบบ Greenhouse-Geisser พบว่าค่า p เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังนั้น จากค่าเฉลี่ยของการทดสอบทั้ง 4 ครั้ง มีการทดสอบอย่างน้อยหนึ่งคู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงมีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อพิจารณาหาคู่ที่มีความแตกต่างต่อไปด้วยวิธีการ LSD ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตาราง 33 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

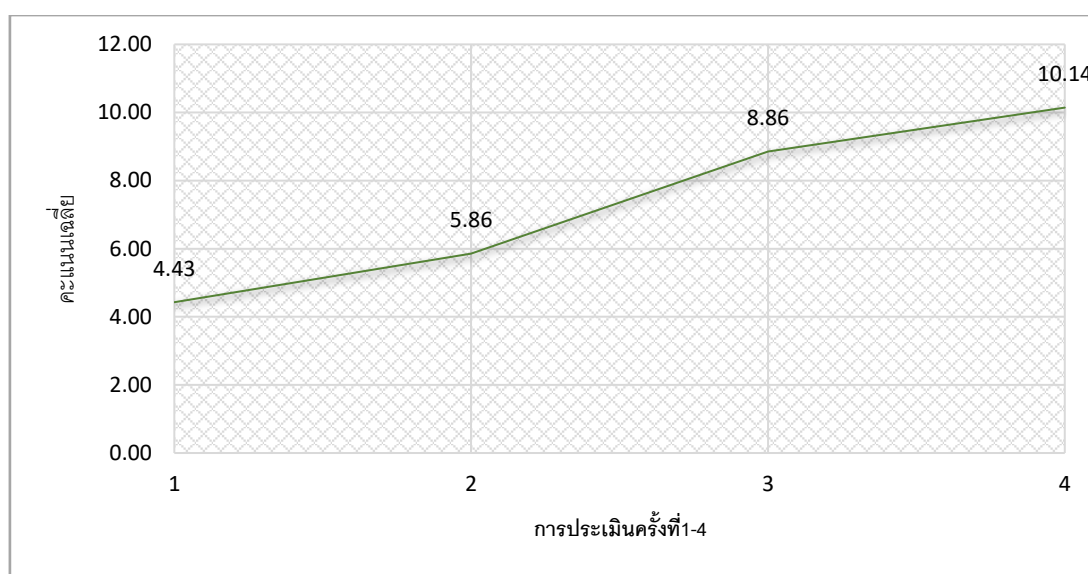
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4
ครั้งที่ 1	0.000	-1.429*	-4.429*	-5.714*
ครั้งที่ 2		0.000	-3.000*	-4.286*
ครั้งที่ 3			0.000	-1.286*
ครั้งที่ 4				0.000

* ค่า p-value น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05

จากตาราง 33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวัดครั้งที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกคู่ เมื่อ

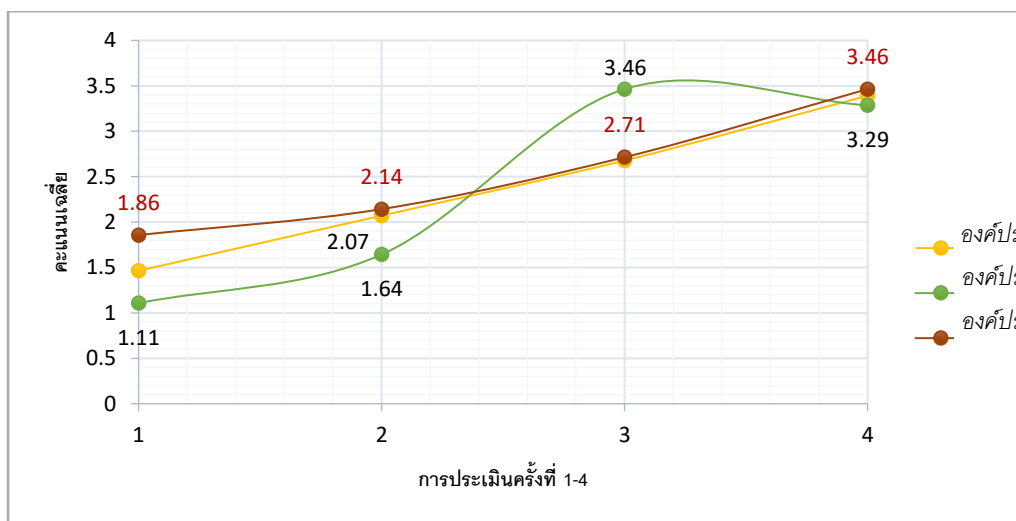
เปรียบเทียบความแตกต่างตามช่วงเวลาคะแนนการวัดในครั้งหลังจะมีค่ามากกว่าการวัดครั้งก่อนหน้า

โดยจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way repeated measure ANOVA) พบว่า เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตั้งแต่การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่สัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ พบว่า สมรรถนะของนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังแสดงในภาพประกอบนี้

ภาพประกอบ 16 แสดงคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากการประเมิน 4 ครั้ง

จากภาพประกอบ 16 ผลการวัดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากคะแนนการวัด 4 ครั้ง จะเห็นได้ว่าการประเมินครั้งที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้คะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย = 4.43) และช่วงระหว่างการประเมินครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 5) และครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 9) ค่าคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และการประเมินครั้งที่ 4 (สัปดาห์ที่ 14) มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย = 10.14) กล่าวได้ว่าจากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษามีการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามรายองค์ประกอบ ปรากฏผลดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 17 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามรายองค์ประกอบ

จากภาพประกอบ 17 จะพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินด้วยวิธีคิดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบมีการเปลี่ยนแปลงที่ตามระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้ โดยพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ โดยเฉพาะในการประเมินครั้งที่ 3 และ 4 คือ ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในการประเมินครั้งที่ 3 และลดลงมาเล็กน้อยในการประเมินครั้งที่ 4 สำหรับองค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทญญามีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันคือเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้

2.5.2.2 ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการนำเสนอแยกตามองค์ประกอบ คือ การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพในความคิด การคิดไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทญญา มีดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น จากการเก็บข้อมูลระหว่างการทดลองพบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนมีการเปิดรับข้อมูลที่รอบ

ด้าน เคารพความคิดของบุคคลอื่น เห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น และรับฟังมุมมองที่แตกต่างจากความเชื่อของตนโดยไม่รีบด่วนสรุป ดังนี้

1) การรับข้อมูลรอบด้าน จากการเก็บข้อมูลระหว่างการทดลองพบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนเห็นถึงการเปิดรับข้อมูลสารสนเทศอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนพิจารณาเหตุการณ์ที่มีการวิพากษ์ในสังคมอย่างหลากหลายแง่มุม ซ ตัวอย่างการแสดงออกของผู้เรียนจากกิจกรรมการวิพากษ์ ดังนี้

“หนูคิดว่าเวลาเสพข่าวเราต้องฟังทั้งจากฝ่ายที่เราชอบและไม่ชอบ หาข้อมูลใหม่ๆ มาอ่านอยู่เสมอเพื่อจะให้เราคิดไตร่ตรองได้ดีขึ้น”

“หนูคิดว่าเราต้องเริ่มจากตัวเองก่อน ฝึกตนเองให้เปิดรับไอเดียใหม่ๆ หาประสบการณ์พูดคุยกับคนที่เราไม่เคยรู้จัก นั่งฟังเขาแบบไม่ต้องเถียงประมาณนั้นค่ะ”

“หนูรู้จักและเข้าใจความคิดตัวเองมากขึ้น บางทีเราต้องไม่เชื่อข้อมูลที่เราเห็นบ่อย ๆ เราเห็นสิ่งไหนมาก ๆ เราก็จะผลลคิดไปแบบนั้นโดยลืมย้อนกลับมาถามตัวเองว่ามันเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ ”

“หนูจะพยายามวางความคิดตัวเองให้สมดุล รับรู้เรื่องเดียวกันจากหลายแหล่ง และก็คิดเองก่อนเพื่อ”

2) การเคารพความคิดบุคคลอื่น จากการเก็บข้อมูลระหว่างการทดลอง การแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนมีการใช้ภาษาที่แสดงออกถึงการเคารพมุมมองความคิดเห็นของบุคคลอื่น การเลือกใช้ถ้อยคำในการสื่อสารผู้เรียนมีการระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยจากการจัดกิจกรรมฝึกการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียน ผู้เรียนมีการแสดงออกผ่านการโต้เถียงที่มีการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี สามารถปรับการวิพากษ์ของตนเองให้มีความยืดหยุ่นตามลักษณะของผู้รับสาร

“ตั้งแต่ได้มาเรียน ทำให้หนูเปลี่ยนความคิดว่า เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคนอื่นให้พูดในสิ่งที่ตรงใจเราได้ แต่เราเปลี่ยนความคิดตัวเองโดยไม่ไปพูดทำร้ายจิตใจคนอื่นได้ ”

“เดิมเคยคิดว่าเราเป็นตัวของตัวเอง ใครจะคิดอย่างไรก็ช่าง ตอนนี้นี้กลับคิดว่าถ้าเราไม่ให้เกิดคนอื่นก่อน เราพูดอะไรไปก็สูญเปล่า”

“ได้เรียนรู้ว่าการวิพากษ์ที่ดี ต้องใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง ท่าที่ต่างๆ อย่างถูกต้องตามมารยาท ประเพณีนิยมของสังคมนั้นๆ”

“ได้เรียนรู้ว่าการแสดงความคิดในเรื่องอะไรก็ตาม ต้องนึกถึงความรู้ ความรู้สึก ความต้องการ ทักษะของผู้รับก่อน ไม่เช่นนั้นก็อาจจะไม่ส่งผลดี”

3) การเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถพิจารณาสถานการณ์โดยคำนึงถึงพื้นฐานโดยธรรมชาติที่ทำให้บุคคลแสดง พฤติกรรมที่แตกต่างกันออกมา จากกรณีตัวอย่างที่นำมาวิพากษ์ คือ กรณีการใช้คำพูดที่ไม่ เหมาะสมระหว่างจัดการเรียนการสอนของผู้สอนในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ จนมีการยื่นจดหมายถึงผู้บริหารให้มีการตรวจสอบและเรียกร้องให้ผู้สอนออกมาขอโทษ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นมีความไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้องในแง่ใด เช่น

“ จากกิจกรรมเราเป็นยี่ราฟหรือหมาป่า ทำให้หนูได้เรียนรู้ว่าเจตนาเราจะ ดีแค่ไหน สิ่งที่แสดงออกไปก็ต้องสอดคล้องด้วย ”

“ความเร็วของการแชร์ข่าวสาร ทำให้เราลืมนึกถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่ อาจผลอได้ ผิดได้ ซึ่งถ้าเราวิพากษาเขาไปแล้วก็เหมือนเราไม่ให้โอกาสเขาได้อธิบายเลย”

4) การรับฟังมุมมองที่แตกต่างโดยไม่รีบด่วนสรุป ในระหว่างกิจกรรมใน ชั้นเรียนวิพากษ์สร้างสรรค์เรื่อง การคัดค้านสร้างนิคมอุตสาหกรรมของ “ชาวจะนะ” จากการ จำลองสถานการณ์ให้เห็นมุมมองของผู้ที่ยืนอยู่ในจุดที่แตกต่างกัน เช่น มุมชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับ ผลกระทบ ผู้ดำเนินการโครงการ (ศอ.บต.) ผู้ประกอบการ คนในพื้นที่ที่จะได้รับโอกาสการจ้างงาน ในนิคมอุตสาหกรรมในอนาคต เป็นต้น การพิจารณาปัญหาจากหลากหลายแง่มุมทำให้ผู้เรียนเป็น กรณีตัวอย่างให้ผู้เรียนพิจารณาในประเด็นอื่น ๆ อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

“พอได้ฟังเพื่อน ๆ ช่วยกันแลกเปลี่ยนวิถีคิดของคนที่อยู่คนละมุม ทำให้ หนูเข้าใจกระจ่างขึ้นเยอะเลย ทุกปัญหาที่เกิดความขัดแย้งจริง ๆ แล้วก็มีอีกด้านหนึ่งให้เรา ติดตาม”

“ทำให้หนูคิดได้ว่า บางทีเราก็กต้องฟังให้ดีกว่าก่อนที่จะวิพากษ์ใคร”

“หนูกลับไปย้อนคิดดี ๆ บางเรื่องเราไม่ต้องหาคนผิด คนถูกก็ได้ เราแค่ฟัง ให้เข้าใจเรื่องนั้นจริง ๆ”

องค์ประกอบที่ 2 การคิดไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล จากการเก็บข้อมูล ระหว่างการทดลองพบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนมีการคิดไตร่ตรองก่อนเชื่อ และมีการ ย้อนถามหาสาเหตุที่มาของประเด็นก่อนนำเสนอความคิดเห็นของตน

1) **ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สงสัย** จากการทดลองพบว่า ผู้เรียนสามารถตั้งข้อสังเกตหาความผิดปกติในแต่ละสถานการณ์ได้ แสดงออกชัดเจนถึงข้อสงสัยที่มีในประเด็นที่จะวิพากษ์ ขณะเดียวกันผู้เรียนใช้ความระมัดระวังในการโต้เถียง อาทิ

“จากประเด็นหนูคิดว่าเรื่อง LGBTQ ในพื้นที่สามจังหวัดมีมานานแล้ว แต่วก่อนหน้านี้ไม่ได้มีใครเชื่อมมาทำให้เป็นกระแส ทำให้คนไม่ได้เอาเรื่องนี้มาพูดหาทางแก้ไขเท่าไรนัก”

“หนูคิดว่าสื่ออยู่นี้เป็นตัวแปรหลักเลยที่ทำให้เรื่องธรรมดากลายเป็นเรื่องใหญ่”

“ผมไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ เพราะมันน่าสงสัยหลายอย่าง เห็นชัดมากว่าคนที่ได้ประโยชน์คือนายทุน แต่ยอมรับว่าผมเองก็ยังไม่เคยหาข้อมูลเรื่องนี้จริงๆ”

2) **แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้** จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้ โดยการฝึกการอภิปรายด้วยตรรกะเหตุผล เช่น ในระหว่างกิจกรรมในชั้นเรียนฝึกการวิพากษ์สร้างสรรค์ในประเด็น การจัดเวทีประกวด LGBTQ ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการสนับสนุนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพตามหลักการของศาสนาอิสลามแล้วเป็นเรื่องต้องห้ามไม่สามารถกระทำได้ สถานการณ์ตัวอย่างนี้ทำให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ด้วยเหตุและผล

“เรื่องนี้ทำให้ผมต้องคิดซ้ำลง ค่อย ๆ แยกระหว่างความเห็นส่วนตัวกับการพยายามเข้าใจเหตุผลของคน ๆ หนึ่งที่ตัดสินใจทำแบบนั้น”

“เรื่องนี้ถ้าเกิดที่อื่นจะปกติมาก จะไม่เป็นดราม่าเลย แต่สำหรับสังคมมุสลิมสิ่งที่หลักการศาสนาห้ามไว้ จะยังงี้ก็คือไม่ได้”

“โลกออนไลน์กดดันให้เราต้องแสดงออกมากไป จนเราไม่ทันได้กรองความคิด เลยพูดไปเรื่อย ไม่ทันได้แยกแยะข้อเท็จจริง”

3) **การใช้คำถาม** จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีการใช้คำถามที่นำไปสู่การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ตั้งคำถามนำเพื่อให้การค้นข้อมูลมีทิศทางมากขึ้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะคำถามที่ต้องการตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยเฉพาะหลังสัปดาห์ที่ 8 ในระหว่างจัดการเรียนรู้ผู้เรียนกล้าซักถามในประเด็นที่สงสัยมากขึ้น

“ถ้าเราไม่ใช่คนในพื้นที่เราจะมองประเด็นนี้อย่างไร? หนูพยายามคิดหลาย ๆ มุม อยากเข้าใจเรื่องนี้แบบจริง ๆ”

“เราไม่มั่นใจหรือเพราะภาษาไทยเราไม่ดี เราถึงไม่กล้าแสดงความคิด สื่อสารความคิดตัวเองออกไป?”

“หนูได้เรียนรู้ว่า พอกล้าถามมากขึ้นช่วยให้เปิดโลกเปิดมุมมองได้ดีทีเดียว หนูสังเกตเห็นจากช่วงที่ เวลาพวกเราผลัดกันถาม ผลัดกันพูด ความคิดเหมือนยิ่งขยายไปเรื่อย ค่อย ๆ พาไปสู่นอกเซฟโซนของเราเอง”

“หนูคิดว่าตัวเองต้องพัฒนาในเรื่องกล้าถามให้มากขึ้น คือหนูไม่กล้าถาม เพราะเวลาถามแล้วบางทีเพื่อน ๆ หัวเราะ หนูคิดไปเองด้วย แต่จะพยายามปรับปรุงตัวเองเรื่องนี้”

4) วิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล จากการเก็บข้อมูลระหว่างการทดลอง พฤติกรรมของผู้เรียนแสดงออกถึงการคิดด้วยเหตุผล มีลำดับการคิด พิจารณาถึงความเป็นไปได้จริง และวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์อย่างรอบด้าน เช่น จากการวิพากษ์สถานการณ์ที่มีการปิดล้อมมัสยิดในอำเภอจะนะ มีการวิสามัญผู้ต้องหา 3 ราย โดยข้อมูลส่วนตัวของผู้ที่เสียชีวิตมีการส่งต่อในโลกออนไลน์ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องของสถานการณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น

“สิ่งที่มีการแชร์ในโลกออนไลน์ผมไม่เห็นด้วย เพราะไม่ว่าเขาจะเป็นคนทั่วไปหรือเป็นผู้ที่มีหมายจับในคดีความมั่นคงแต่ข้อมูลส่วนบุคคลพวกเรารู้อัตราประชาชน ชื่อบิดา มารดา ก็ไม่ควรส่งต่อกันในโลกขนาดนั้น”

“การที่คนร้ายหลบซ่อนตัวในมัสยิดทำให้ข่าวที่เสนอออกไปตีความไปต่าง ๆ นานา บางคนอาจจะมองมัสยิดในแง่ลบ เป็นแหล่งแอบซ่อนคนร้ายทั้งที่จริง ๆ มัสยิดเป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติศาสนกิจและทำความดีตามที่ศาสนาบัญญัติ”

“หนูคิดว่าการวิพากษ์ที่สร้างสรรค์ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มันยากมากด้วย มีหลายปัจจัยมาเกี่ยวข้อง และเราต้องรู้เรื่องนั้นดีจึงจะวิเคราะห์ให้เป็นเหตุเป็นผลได้”

5) วิพากษ์สิ่งตนเองควรปรับปรุงพัฒนา จากการเก็บข้อมูลระหว่างการทดลอง ผู้เรียนแสดงออกถึงการเปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับ สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนของตนเองได้ สังเกตเห็นถึงการเปิดใจพร้อมพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของตนเอง โดยผู้เรียนสามารถวิพากษ์ตนเองอย่างสร้างสรรค์และอธิบายให้ผู้อื่นฟังได้ว่าข้อควรปรับปรุงพัฒนาของตนเองมีประเด็นใดบ้าง พร้อมสามารถบอกเหตุผลสนับสนุนได้ว่าเพราะเหตุใดจึงต้องพัฒนาในเรื่องดังกล่าว

“หนูเป็นคนที่ความรู้อบตัวน้อยมาก อะไรที่ไม่สนใจก็จะไม่เสพข่าวเลย เรื่องนี้คิดว่าต้องปรับปรุง ไม่เช่นนั้นเราจะมีทัศนคติที่แคบ ค่อยเรื่องสังคมบ้านเมืองกับเพื่อนไม่รู้เรื่อง”

“ผมประเมินตนเองแล้ว คิดว่าต้องปรับปรุงในเรื่องการคิดวิเคราะห์ให้ดีกว่านี้ จำได้ว่าแต่ก่อนผมเป็นคนทีวิเคราะห์ได้ดีคนหนึ่งเลย แต่ตอนนี้ลดลงไปมาก โดยที่ไม่ทราบว่าเกิดจากอะไร คิดว่าต้องปรับแล้ว”

“หนูยังต้องปรับปรุงในเรื่องการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ให้ชินเป็นนิสัย เพราะตอนนี้ถ้าปล่อยตามอัตโนมัติก็จะแสดงออกแบบที่อารมณ์นำหน้าเหตุผลอยู่”

“ผมยังคิดแยกเป็นส่วน ๆ ยังเชื่อมโยงให้เป็นระบบไม่ดี ส่วนนี้คิดว่าต้องพัฒนา”

“หนูคิดว่าตัวเองยังต้องปรับปรุงเรื่องบุคลิกภาพให้มากกว่านี้ ไม่แสดงออกทุกอย่างที่คิด”

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา จากการทดลองพบว่า ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสาร กลั่นกรองคำพูดอย่างรอบคอบ และสื่อสารประเด็นที่มีความเปราะบางอย่างระมัดระวัง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างจัดการเรียนรู้

1) **การแสดงความคิดเห็นด้วยความมั่นใจ** จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้เรียนแสดงออกถึงการมีความมั่นใจในความคิดเห็นเอง มีความพยายามที่จะพัฒนาความสามารถในการปฏิสัมพันธ์เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยเฉพาะในสัปดาห์ท้าย ๆ ของการทดลอง สังเกตเห็นได้ว่าผู้เรียนมีความพยายามที่จะทดลองนำเสนอความคิดของตนเองมากขึ้นโดยไม่กลัวความผิดพลาด เช่น

“หนูคิดว่าความสมบูรณ์แบบไม่มีอยู่จริง ถ้าได้ลองทำสิ่งนั้นบ่อยๆ เราก็จะเก่งขึ้น”

“บรรยากาศห้องเรียนที่ไม่เครียดไม่กดดันทำให้หนูกล้าแสดงออกมากขึ้น พอหนูได้ฝึกแสดงความคิดเห็นบ่อย ๆ ก็รู้สึกสื่อสารได้มั่นใจขึ้น กล้าพูดในสิ่งที่คิดมากขึ้น”

“ได้เรียนรู้ว่าต้องหาประสบการณ์เรื่องนี้และอ่านหนังสือให้มาก ถึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นได้มั่นใจยิ่งขึ้น”

“วิชานี้ทำให้หนูอยากพัฒนาตนเองมากขึ้น เพราะบุคลิกลักษณะของผู้วิพากษ์ก็ส่งผลต่อผู้ฟัง ความเชื่อมั่นในตนเองและความคล่องแคล่วในการสื่อสารก็สำคัญหมด”

2) การตระหนักความสำคัญของการสื่อสาร จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสาร ซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนเห็นถึงการปรับใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การวิพากษ์ สามารถปรับเนื้อหาและวิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับผู้รับสาร เช่น

“หนูเป็นคนใจร้อน ถ้าไม่ชอบอะไรก็มักจะพูดตรง ๆ ไปเลย แต่ตอนนี้ทำให้ได้เรียนรู้ว่า เราต้องชะลอการคิดของตัวเอง ถ้ายังไม่แน่ใจ อย่าเพิ่งด่วนสรุป”

“ผมเป็นคนคุยกับคนไม่ค่อยรู้เรื่อง เลยชอบคิดเงียบ ๆ ไม่แสดงออกในสิ่งที่คิด พอรู้ว่ามีเทคนิคที่จะช่วยให้เราแสดงความคิดได้ ก็ทำให้กล้าวิพากษ์มากขึ้น”

“หนูคิดว่าการวิพากษ์ที่สร้างสรรค์ต้องมาจากบรรยากาศที่ไม่เครียด ไม่กดดันก่อน คนที่พูดเก่งเลยสามารถทำให้การพูดเรื่องหนักเบาลงได้”

“หนูคิดว่าเราจะสามารถเพิ่มศักยภาพและเพิ่มโอกาสให้กับตัวเองได้มากขึ้น จากการพัฒนาทักษะการสื่อสารให้ดี”

3) การกลั่นกรองคำพูดอย่างรอบคอบ จากการเก็บข้อมูลระหว่างจัดการเรียนรู้พฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่สังเกตเห็นได้ชัด คือผู้เรียนสามารถกลั่นกรองพิจารณาความเหมาะสมก่อนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกเพื่อนในห้องด้วยกันก็มีการสื่อสารอย่างให้เกียรติและสุภาพ เช่น

“ได้เรียนรู้ว่า การกรองให้ดีกว่าก่อนพูดสามารถเยียวยาจิตใจคนบางคนได้ หรืออาจสามารถเปลี่ยนแปลงคนบางคนได้โดยเพียงแค่คำพูดที่กลั่นกรองดี ๆ ก่อนพูดออกไป”

“หนูเปลี่ยนความคิดจากที่คิดว่าสังคมแย่งทุกวัน มีแต่เรื่องเครียด ๆ เต็มไปหมด ตอนนี้ได้เรียนรู้ว่า หากทุกคนในสังคมเราใส่ใจความรู้สึกของกันและกันมากขึ้น คำพูดที่แย ๆ ก็จะไม่ค่อยลดลง”

“ทำให้หนูได้เรียนรู้ว่าเราต้องใช้อีกมะฮู (วิทยปัญญา) ในการวิพากษ์ด้วยพยายามให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการของเราและคนอื่น”

“หนูเพิ่งเข้าใจที่คำสอนอิสลามบอกว่า ถ้าเลือกใช้คำพูดที่ดีไม่ได้ก็จงนิ่งเงียบเสีย เพราะเราต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ออกจากปากของเรา ส่วนนี้ทำให้หนูพยายามคิดก่อนพูดให้มากขึ้น”

4) **สื่อสารประเด็นที่มีความเปราะบางอย่างระมัดระวัง** จากการทดลอง ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่คิดไตร่ตรองก่อนสื่อสาร เรียนรู้จากการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นแล้วนำมาปรับ การสื่อสารของตนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเป็นการวิพากษ์ใน ประเด็นที่มีความเปราะบาง ยิ่งจำเป็นต้องแสดงออกอย่างเหมาะสม

“หนูมองว่าพอโลกให้ค่ากับเสรีภาพทางความคิดมากขึ้น พอเราแสดง ความเห็นตรง ๆ แบบกระทบกระเทือนคนอื่น เราก็เอาเรื่องสิทธิเสรีภาพมาอ้าง ซึ่งก็อาจจะใช้แต่ถูก ไม่ทั้งหมด มารยาทต้องมาพร้อม ๆ กับเสรีภาพด้วย ”

“สื่อออนไลน์ทำให้โลกไร้พรมแดน แต่ผมมองว่าเรายังใช้เทคโนโลยีไม่ ค่อยเหมาะสม ยังไม่ค่อยระมัดระวังว่าสิ่งที่พูดไปนั้นอาจจะก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม เช่น ในสามจังหวัดชายภาคใต้ที่มีประชากรนับถือศาสนาต่าง ๆ มากมาย การแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ก็ต้องคำนึงถึงทุกศาสนา”

“คำต่าง ๆ ที่เราจะเลือกใช้สื่อความคิดออกมาไม่ว่าในรูปแบบพิมพ์หรือ พูด ต้องมีการไตร่ตรองกรองกันมาอย่างดี เช่น ถ้าเราเผลอพูดโดยไม่คิด คำบางคำในวัฒนธรรม ของเขานั้นมองว่าไม่ดีเป็นคำพูดที่หยาบคาย ก็อาจจะไปทำร้ายจิตใจเขาได้”

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยภาพรวมจึงสรุป ได้ว่าหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงตามองค์ประกอบของ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพในความคิด การคิด ไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิหยาปัญญา ในทิศทางที่ดีขึ้นทุก องค์ประกอบ

2.5.2.3 ผลการสังเกตสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา ปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้จากกิจกรรมในชั้นเรียน จากการสังเกตพฤติกรรมของ ผู้เรียนที่แสดงถึงการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างการทำกิจกรรมวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์ในชั้นเรียนจาก 4 กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลจากการประเมินโดยผู้เรียนประเมิน ตนเอง เพื่อนประเมิน และผู้สอนประเมิน ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 34 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมจากกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

องค์ประกอบ	ผู้เรียน		เพื่อน		ผู้สอน	
	ประเมินตนเอง		ประเมินผู้เรียน		ประเมินผู้เรียน	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 การศึกษาไทยแท้! หรือหลักสูตรที่ดีไม่มีอยู่จริง!						
องค์ประกอบ 1	1.500	0.509	1.786	0.499	1.464	0.508
องค์ประกอบ 2	2.071	0.713	2.286	0.713	1.964	0.508
องค์ประกอบ 3	1.893	0.629	1.893	0.629	1.893	0.629
รวม	1.821	0.535	1.988	0.614	1.774	0.548
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรอิสลามศึกษาจะหายไปไหม แล้วแบบไหนที่โดนใจผู้เรียน?						
องค์ประกอบ 1	2.107	0.416	2.107	0.416	2.107	0.416
องค์ประกอบ 2	2.607	0.567	2.821	0.723	2.643	0.621
องค์ประกอบ 3	2.143	0.525	2.179	0.476	2.143	0.525
รวม	2.286	0.503	2.369	0.538	2.298	0.521
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 กระแสประเด็นอาจารย์แหวจวนเป็นเรื่อง!						
องค์ประกอบ 1	2.643	0.559	2.679	0.612	2.679	0.612
องค์ประกอบ 2	2.893	0.629	3.25	0.645	2.929	0.604
องค์ประกอบ 3	2.714	0.535	2.714	0.535	2.714	0.535
รวม	2.750	0.574	2.881	0.597	2.774	0.584
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 การขยายนิคมอุตสาหกรรมที่อำเภอจะนะจะเป็นโอกาสหรือวิกฤติ						
องค์ประกอบ 1	3.286	0.535	3.25	0.518	3.286	0.535
องค์ประกอบ 2	3.179	0.67	3.143	0.651	3.179	0.67
องค์ประกอบ 3	3.179	0.39	3.321	0.476	3.25	0.441
รวม	3.215	0.532	3.238	0.548	3.238	0.549

จากตาราง 34 ผลการวิเคราะห์จากการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างการทำกิจกรรมวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียน จาก 4 กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลจากการประเมินโดยผู้เรียนเอง เพื่อนประเมิน และผู้สอนประเมิน จำแนกเป็นตามองค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาสรุปเป็นรายกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 หรือหลักสูตรที่ดีไม่มีอยู่จริง? พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.821 2) เพื่อนเป็นผู้ประเมินผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.988 3) ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผู้เรียนมีค่าเฉลี่ย 1.774 โดยค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินกิจกรรมที่ 1 เท่ากับ 1.861

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 หลักสูตรอิสลามศึกษาจะเซซไปไหม แล้วแบบไหนที่โดนใจผู้เรียน? พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.286 2) เพื่อนเป็นผู้ประเมินผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.369 3) ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผู้เรียนมีค่าเฉลี่ย 2.298 โดยค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินกิจกรรมที่ 2 เท่ากับ 2.318

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 กระแสประเด็นอาจารย์แซวจนเป็นเรื่อง! พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.750 2) เพื่อนเป็นผู้ประเมินผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.881 3) ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผู้เรียนมีค่าเฉลี่ย 2.774 โดยค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินกิจกรรมที่ 3 เท่ากับ 2.802

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 การขยายนิคมอุตสาหกรรมที่อำเภอจะนะเป็นโอกาสหรือวิกฤติ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.215 2) เพื่อนเป็นผู้ประเมินผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.238 3) ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผู้เรียนมีค่าเฉลี่ย 3.238 โดยค่าเฉลี่ยรวมจากการประเมินกิจกรรมที่ 4 เท่ากับ 3.230

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น จะพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในภาพรวมจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 ผู้เรียนมีทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้นตามลำดับ

โดยสรุป จากผลการวิเคราะห์สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่รวบรวมจากวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ การประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยแบบวัดแยกองค์ประกอบ การบันทึกจากข้อมูลเชิงคุณภาพ และการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมกล่าวได้ว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทุกองค์ประกอบในทิศทางที่ดีขึ้นตามระยะเวลาที่ดำเนินการทดลอง

2.5.2.4 ผลการวิเคราะห์หลังการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ผลการวิเคราะห์

หลังการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน โดยพิจารณาจากข้อมูลจากแบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ที่ได้บันทึกไว้หลังจากการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน มีการพัฒนาที่ดีขึ้นตามระยะเวลา หลังจากที่ได้มีการปรับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และปรับเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิบัติ โดยนำประเด็นที่สอดคล้องกับกระแสความสนใจของผู้เรียนมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิด กระตุ้นการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในบรรยากาศที่เป็นกันเองไม่เป็นทางการมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของชั้นเรียนได้อย่างสนุกมากขึ้น

2) ปัญหา/อุปสรรคในระหว่างการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

(1) การทำกิจกรรมฝึกวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในช่วงสัปดาห์แรก ๆ ผู้เรียนยังไม่กล้าแสดงออกตามที่คิด เนื่องจากยังกลัวผิดพลาด และยังไม่มั่นใจในการคิดวิเคราะห์ของตนมากพอ ทำให้ต้องใช้เวลาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้นานพอสมควร เพื่อให้เวลาผู้เรียนในการค่อย ๆ คิดไตร่ตรองและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่นำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

(2) การสอนออนไลน์จะค่อนข้างเป็นอุปสรรคในการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่สบายใจที่จะเรียนรู้แบบปิดกั้นจึงทำให้ต้องอาศัยการเรียกชื่อถามความเห็นและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการตามประเด็นความสนใจของผู้เรียนบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจเป็นระยะ และผู้เรียนอีกส่วนหนึ่งสัญญาณอินเตอร์เน็ตของ

(3) ผู้เรียนหลายคน อธิบายความเป็นตัวเองชัดเจนตั้งแต่สัปดาห์แรกถึงลักษณะบุคลิกที่ค่อนข้างไปทางเก็บตัว “เป็นคนพูดไม่เก่ง” “เป็นคนไม่กล้าแสดงออก” “เป็นคน Introvert” เป็นต้น สำหรับผู้เรียนที่มีบุคลิกลักษณะนี้ผู้สอนต้องพยายามดึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนจึงจะสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ทันเมื่อเทียบกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ที่มีความกล้าแสดงความคิดเห็นเดิมอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อเป็นการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ค่อนข้างมีข้อจำกัดของเวลาทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มักจะไม่ทันนำเสนอมุมมองของตนเอง

3) แนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

(1) ทำความรู้จักนักศึกษา เป็นรายบุคคลให้ทราบถึงบุคลิกภาพพื้นฐาน รวมถึงความสนใจ และความถนัดอื่น ๆ ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น และออกแบบการจัดการเรียนรู้ใน

ลักษณะที่เชื่อมโยงเนื้อหาในแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้ผู้เรียนกล้าสื่อสาร อนุญาตให้ผู้เรียนสื่อสารทับคำศัพท์ในภาษาที่ตนถนัด (ภาษามาลายู) ได้ในบางครั้ง เพื่อให้สามารถนำเสนอได้อย่างเต็มที่

(2) สร้างข้อตกลงร่วมกันในชั้นเรียน คือ สำหรับผู้เรียนที่เปิดกล้องในคาบเรียนรวมตลอดภาคการศึกษา หากมากกว่าร้อยละ 70 จะมีรางวัลเป็นหนังสืออ่านเล่นจากผู้สอนให้ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจเชิญชวนให้ผู้เรียนเปิดกล้องในคาบเรียนโดยความสมัครใจไม่เป็นการบังคับ ซึ่งก็พบว่าทำให้ผู้เรียนเปิดกล้องในขณะที่ทำกิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

(3) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนที่ขาดความมั่นใจในตนเองหรือไม่กล้าแสดงออก ผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน เป็นผู้ฟังที่ดีและให้ความสนใจในทุกความเห็นที่ผู้เรียนพยายามนำเสนอ อาจมีการทวนประเด็นในสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอและเสริมแรงเชิงบวกเพิ่มเติมทุกครั้งที่คุณเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้เรียน นอกจากนี้ มีการสะท้อนกลับเชิงบวกให้ผู้เรียนทราบพัฒนาการของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการชื่นชมให้ผู้เรียนได้รับรู้ในสิ่งที่มีการปรับปรุงพัฒนา และอธิบายชี้แนะเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนยังสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นได้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เป็นผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และ 2) การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เป็นผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.1 ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากการพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม พบว่า ตั้งแต่สัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยการประเมินครั้งที่ 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด และช่วงระหว่างการประเมินครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ค่าคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และการประเมินครั้งที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด และเมื่อพิจารณาผู้เรียนรายบุคคลโดยเปรียบเทียบจากการวัดแต่ละช่วงเวลา ค่าเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้ โดยในครั้งที่ 4 ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สูงกว่าการวัดครั้งที่ 1-3 จึงสรุปได้ว่า ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเปรียบเทียบจากการวัดแต่ละช่วงเวลามีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้น

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็นด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทผู้สอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.2.1 ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดบรรยากาศการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นทำให้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจที่จะแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเองตามที่รับรู้ ขณะเดียวกันก็มีข้อตกลงร่วมกันของชั้นเรียนที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม เช่น ไม่ตัดสินความคิดเพื่อนคนอื่น ใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าชั้นเรียนตรงเวลา โดยรวมจึงทำให้เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เรียนรู้สึกเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่จะได้เรียนรู้และเปิดโลกทัศน์รับความคิดใหม่ ๆ

“พูดถึงบรรยากาศในชั้นเรียน แม้เป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แต่ก็ให้ความรู้สึกอยากเข้าเรียน ไม่ง่วง และน่าตื่นเต้นตลอดเวลา เป็นบรรยากาศที่ไม่เครียด ค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งการที่อาจารย์เข้าใจนักศึกษาได้ดี ทำให้บรรยากาศชั้นเรียนสนุก ราบรื่นและเป็นธรรมชาติมาก”

“เป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่อบอุ่นและเต็มไปด้วยความอิสระให้คิด และไม่มีความกดดันเลยคะ ทำให้รู้สึกอยากเรียนวิชานี้”

“บรรยากาศห้องเรียนไม่ตึงเครียดมากเกินไป รู้สึกปลอดภัยที่จะตอบคำถาม และอยากเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ มากยิ่งขึ้น ทำให้เรื่องยากกลายเป็นเรื่องง่าย สุดยอดมากจริงๆ”

“บรรยากาศในการสอนที่เป็นกันเอง ทำให้ไม่เกร็งที่จะโต้ตอบกับอาจารย์ครับ ผมประทับใจบรรยากาศมาก รีแล็กซ์แต่ก็ได้ความรู้เยอะมาก ไม่ตึงเกินไป ไม่กดดัน ทำให้ทุกคนสบายใจที่จะเรียนรู้ไปด้วยกัน”

“ห้องเรียนสนุกสนาน ไม่ตึงเครียด อาจารย์ชอบถามความเห็นทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา และชอบที่อาจารย์ให้มีอาสาสมัครเปิดกล่องในแต่ละคาบ ไม่บังคับให้ทุกคนต้องเปิดกล่อง มีการถามตอบเป็นระยะกับนักศึกษาทุกคน”

3.1.2.2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม สาระการเรียนรู้ไม่เน้นเนื้อหามากเกินไป เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในประเด็นที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของรายวิชาได้ดี จึงช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดและการสื่อสารควบคู่ไปด้วย

“เนื้อหาไม่มากจนเกินไป ทุกอย่างกำลังดี อยู่ในความพอดี ที่สำคัญเนื้อหาการเรียนรู้อัดแน่น สามารถนำไปใช้ได้จริง ๆ ค่ะ ไม่ใช่แบบเรียนเนื้อหามาก”

“เนื้อหาของรายวิชาถือว่าดีมาก เป็นไปทีละขั้นตอน เป็นเนื้อหาที่ไม่เร่งรีบเรียนรู้ไปโดยธรรมชาติ นี่ซึ่งคิดว่าเหมาะสมที่สุด ได้เลือกทำชิ้นงานที่ตรงกับความชอบของตัวเองด้วย ทำให้ไม่น่าเบื่อที่ต้องสืบค้นอ่าน”

“ได้เรียนรู้ทั้งมุมมองกว้างของสังคมและลงรายละเอียดเชื่อมโยงไปในเนื้อหาวิชา ไม่เยอะและไม่น้อยจนเกินไป เป็นการบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เป็นเนื้อหาการสอนที่ดีเลย น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน”

“ได้สาระการเรียนรู้ของวิชาครบถ้วนครับ อาจารย์ไม่ยัดเนื้อหาจนเกินไป มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์และวิพากษ์ตลอดกระบวนการเรียนรู้ส่วนนี้ดีมากครับ ทำให้ผมได้พัฒนาในส่วนตรงนี้มากขึ้น”

“มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเจาะจงผู้เรียนแต่ละคน โดยไม่ละเลยคนหนึ่งคนใด ทำให้ทุกคนได้เรียนรู้จริง ๆ มีการกระตุ้นความสนใจของเรียนก่อนด้วย สื่อที่ใช้ก็มีความหลากหลาย ศึกษาด้วยตนเองก็เข้าใจได้ง่าย”

3.1.2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมในชั้นเรียนมีความน่าสนใจ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดและลงมือการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่หลากหลาย

“กิจกรรมฝึกวิพากษ์สร้างสรรค์ ประเด็นที่เลือกมาวิพากษ์ถือว่าทำทนาย ทำให้เราได้เปิดรับความรู้ใหม่ ๆ จากมุมมองอื่น ๆ อีกมากมาย จนทำให้เราเข้าใจคนอื่นมากขึ้น จะพยายามไม่ตัดสินใครก่อนแล้ว”

“กิจกรรมที่นำมาฝึกปฏิบัติในคาบเรียนทำให้ได้ฝึกคิด ฝึกเถียงแบบสร้างสรรค์”

“ได้เรียนรู้จากกิจกรรมในชั้นเรียนหลากหลายประเด็นมากครับ ประเด็นที่ยกมาวิพากษ์ทำให้เราต้องค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองเพิ่มเติมครับ เพราะถ้าไม่รู้ลึก รู้จริงก็จะไปวิพากษ์ไม่ได้”

“การชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบประเด็นที่จะมีการวิพากษ์ก่อนล่วงหน้าเป็นสิ่งที่ดีมาก ได้มีเวลาศึกษาก่อนถึงคาบต่อไป อาจารย์บอกก่อนตลอดว่ากิจกรรมวิพากษ์ในคาบต่อไปเป็นเรื่องอะไร ช่วยให้เราเตรียมตัวก่อนได้”

“กิจกรรมการเรียนรู้วิชานี้ตื่นเต้นดีค่ะ แต่ไม่เครียด เป็นการค่อยๆเรียนรู้ไปที่ละขั้นและทำให้หนูได้เข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้”

3.1.2.4 ด้านผู้สอน ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้เรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง รับฟังปัญหาและความต้องการของผู้เรียน แต่ขณะเดียวกันก็มีความเข้มข้นของเนื้อหาที่นำมาฝึกการวิพากษ์

“แม้เนื้อหาของวิชาค่อนข้างจริงจัง แต่อาจารย์ทำให้วิชานี้เป็นวิชาที่สนุกน่าเรียน อาจารย์เข้าถึงนักศึกษาทุกคน มีการนอกเรื่องบ้างเพื่อคลายเครียด แต่ไม่มาก รวม ๆ คือสนุกค่ะ”

“อาจารย์เข้าใจนักศึกษามาก ๆ เลยค่ะ อาจารย์เข้าใจวัยรุ่นด้วยค่ะ ชอบการเรียนรู้แบบนี้สบาย ๆ แต่ได้ความรู้เยอะ การได้แสดงความคิดเห็นของตัวเอง วิพากษ์เรื่องรอบตัวทำให้หนูพูดเก่งขึ้น”

“หนูชอบที่อาจารย์มักจะให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) อาจารย์สามารถให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำทุกอย่างไม่ว่าในเรื่องใดทำให้พวกเรามีกำลังใจ อาจารย์จะไม่บอกว่าผิดหรือถูก แต่อาจารย์เลือกที่จะชี้ในอีกมุมหนึ่งที่เราลืมมอง ซึ่งพอคิดตามก็ใช่จริงด้วย”

“อาจารย์เข้าถึงนักศึกษาทุกคนเป็นอย่างดี มีข้อสงสัยอะไรอาจารย์มีคำแนะนำให้ตลอด เวล่านักศึกษาแสดงความคิดเห็นอาจารย์ไม่เคยตัดสินคำตอบนั้น แต่อาจารย์จะให้ความคิดเห็นมุมมองอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำสิ่งนั้นต่อไป”

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความกล้าแสดงออก ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และทำให้สนใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวมากขึ้น

“ที่เด่นที่สุด คือ ได้เรียนรู้จากการลงมือทำ ฟังความเห็นคนอื่นและบอกมุมมองของตนเองทำให้ได้เรียนรู้หลายแง่มุม และต้องกลับไปหาข้อมูลอ่านเพิ่มเติมในสิ่งที่เราสงสัย รู้สึกภูมิใจในตัวเองมากจริง ๆ ค่ะ ได้ความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาวิชาเยอะมากเลย”

“การได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนในเรื่องต่าง ๆ ทำให้หนูกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น ทำให้การเรียนออนไลน์สนุกขึ้นมากเลยคะ”

“มีการตั้งคำถาม มีประเด็นให้นักศึกษาได้คิด ได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่จํา นำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน ตรงนี้ทำให้รู้สึกว่าจะต้องเตรียมตัว หากความรู้รอบตัวให้พร้อมมากขึ้น แต่ชอบตื่นเต้นดี”

“หนูกล้าคิด กล้าที่จะลงมือทำในสิ่งที่คิดมากขึ้น การเรียนรู้ที่มีการกระตุ้นให้คิดนอกกรอบเดิมและใช้ความคิดที่สร้างสรรค์มาแก้ปัญหา ทำให้เปิดโลกของหนู รู้สึกกล้าทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำ”

“เดิมหนูเป็นคนไม่ชอบตามข่าวอะไรเลยนอกจากนิยาย แต่วิชานี้ทำให้หนูสนใจข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมืองมากขึ้น ไตร่ตรองกับตัวเองมากขึ้น”

3.1.2.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการวัดและประเมินผลมีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ มีการชี้แจงสัดส่วนคะแนนอย่างชัดเจนทำให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการเวลาของตนเองให้สามารถส่งแต่ละภาระงานที่มอบหมายได้ตรงเวลา

“ส่วนที่ชอบที่สุดคือ การเอากิจกรรมที่ฝึกวิพากษ์มารวมเป็นคะแนนวัดผลด้วยส่วนนี้ช่วยให้หนูต้องแสดงความคิดเห็น ทำให้เป็นคนทีกล้าพูดมากขึ้น แต่อาจจะไม่เก่ง เหมือนเพื่อนหลาย ๆ คน แต่ได้ก้าวมาหนึ่งขั้นจากโลกของตัวเอง มั่นใจในความคิดตัวเองมากขึ้น”

“ประเมินผลการเรียนรู้มีการวางแผนมาอย่างดี และได้ชี้แจงให้กับผู้เรียนทราบอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นเทอม อีกทั้งได้แจ้งให้กับผู้เรียนได้ทราบอีกเรื่อง ก่อนถึงคาบต่อไปก็ชี้แจงก่อนว่าจะได้เรียนรู้อะไรทำกิจกรรมอะไร ทำให้สามารถเตรียมตัวในคาบต่อไป”

“การวัดผลถือว่าเหมาะสมกับการเรียนรู้แบบออนไลน์มาก เพราะยืดหยุ่นไม่ต้องเครียด ทุกครั้งที่มอบหมายงานจะให้เวลานักศึกษาได้คิดและทำชิ้นงานอย่างเพียงพอ”

“การออกแบบให้มีการเก็บคะแนนจากกิจกรรมในห้องเรียนด้วยดีมาค่ะ ทำให้นักเรียนไม่เยอะเกินไปและก็ตื่นเต้นทุกคาบ วัดผลได้หลากหลายดีมีทั้งทำเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ทุกงานที่อาจารย์มอบหมายจะเกี่ยวโยงกัน ”

สรุปได้ว่า หลังการจัดการเรียนรู้ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการวิเคราะห์แบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่า นอกจากผู้เรียนจะมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของการศึกษานี้แล้ว ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนยังมีความคิดเห็นในทิศทางที่ดีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3.2 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังจากการดำเนินการทดลองผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดจากการบันทึกหลังการเรียนรู้และการบันทึกความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้มีรายละเอียดประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนกับผู้เรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังรายละเอียดในตารางนี้

ตาราง 35 แสดงประเด็นผลการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้

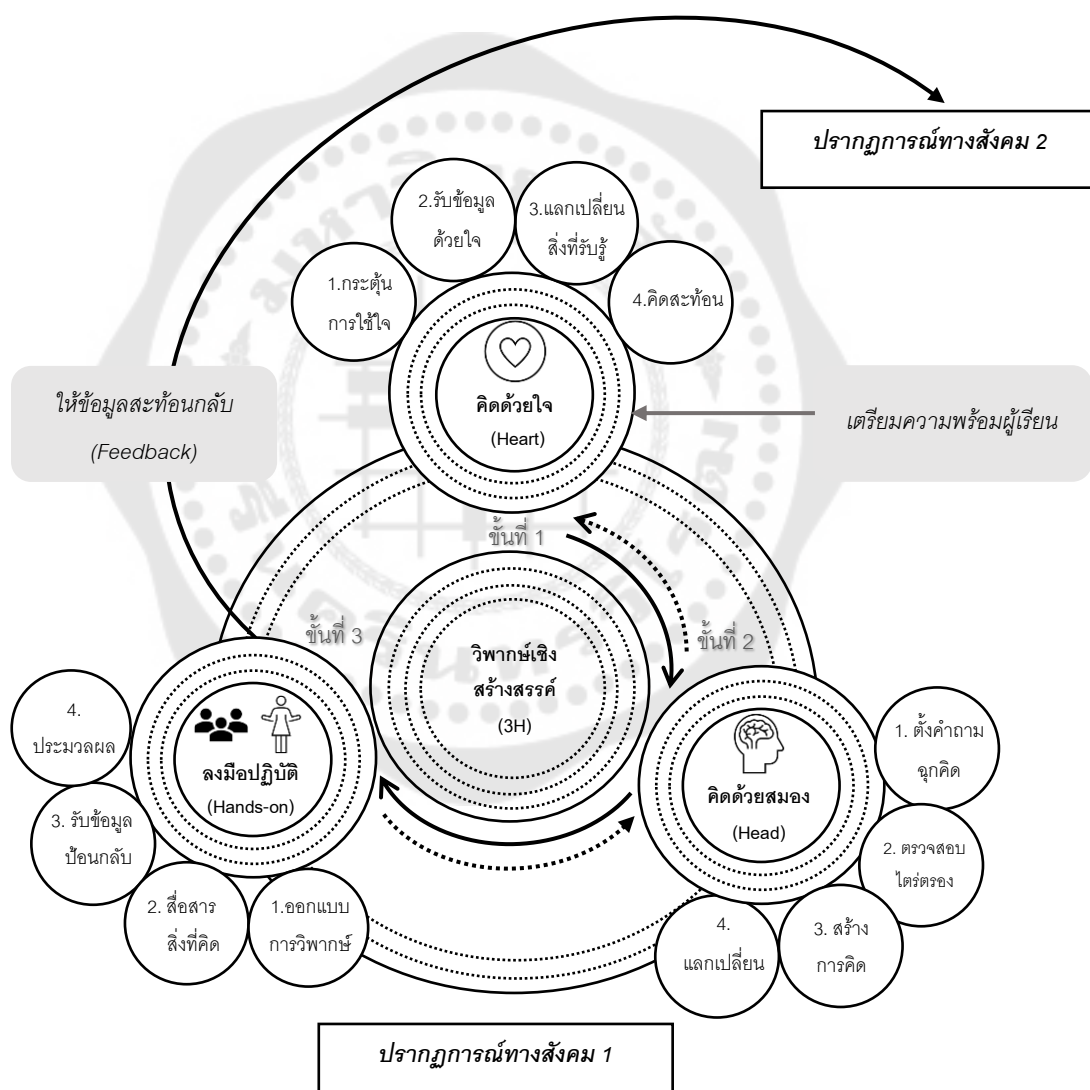
ประเด็น	ข้อค้นพบจากการนำรูปแบบไปทดลองใช้
1. กระบวนการจัดการเรียนรู้	<p>1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขั้นที่ 1 คิดด้วยใจและขั้นที่ 2 คิดด้วยสมองจะมีความต่อเนื่องและสลับกันไปมา ซึ่งการเริ่มต้นด้วยขั้นที่ 1 ผู้เรียนจะรับรู้ความรู้สึกและเข้าอกเข้าใจผู้ที่สถานการณ์นั้นได้ จึงทำให้กระบวนการคิดด้วยสมองในขั้นที่ 2 ก่อนที่จะวิพากษ์ ผู้เรียนได้วิเคราะห์และไตร่ตรอง เกิดการกลั่นกรองในแง่ความเหมาะสมก่อนที่จะวิพากษ์ให้ผู้อื่นรับฟัง ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ของกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงมีการสลับไปมาจนเกิดความคิดที่ตกผลึกแล้วจึงดำเนินการต่อด้วยขั้นที่ 3 สื่อสารสิ่งที่คิด ตามเนื้อหาที่ได้เตรียมเรียบเรียงแลกเปลี่ยนให้ผู้อื่นผ่านการมาอย่างรอบคอบ</p> <p>2) การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) หลังสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้แต่ละวงจร ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงพัฒนา ดังนั้นจึงควรเพิ่มเติมการให้ข้อมูลสะท้อนกลับหลังสิ้นสุดขั้นตอน 3H เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบมีรายละเอียดที่มีความครบถ้วนยิ่งขึ้น</p>
2. บรรยากาศการจัดการเรียนรู้	<p>บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น ก็ต่อเมื่อสามารถมั่นใจได้ว่าสิ่งที่พูดหรือตอบจะไม่มีคำว่าผิด ไม่มีการตัดสินจากผู้สอนและสมาชิกคนอื่น ๆ ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนที่มีความกล้าแสดงออกน้อย เพิ่มความมั่นใจในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น</p>

ตาราง 35 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อค้นพบจากการนำรูปแบบไปทดลองใช้
3. บทบาทของผู้สอนกับ ผู้เรียน	บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ผู้สอนต้องสื่อสารให้มากขึ้น ใช้ภาษาที่ผู้เรียนรู้สึกได้ถึงความเป็นกันเอง การใช้คำถามกระตุ้นจากผู้สอนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนคิดหาความเป็นไปได้อื่น ๆ ของสถานการณ์ได้ทางเลือกการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ยิ่งขึ้น โดยผู้สอนจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นให้เวลาผู้เรียนในการสืบค้นข้อมูลและให้อิสระผู้เรียนในการนำเสนอความเป็นตัวเองผ่านชิ้นงานที่มอบหมาย เตรียมช่องทางให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสอบถามปัญหาที่ประสบระหว่างจัดการเรียนรู้ได้สะดวกยิ่งขึ้น เหล่านี้จะช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
4. การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้	การวัดผลจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการชี้แจงรายละเอียดการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนได้รับทราบตั้งแต่ต้นคาบ โดยกำหนดให้มีคะแนนสำหรับทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว มีความตั้งใจที่จะทำอย่างเต็มที่ และให้ความร่วมมืออย่างดี ซึ่งการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์โดยการบันทึกคลิปวิดีโอการวิพากษ์ในใจത്യที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดความคิดตนเองไปสู่ผู้อื่นในสไตล์ที่แตกต่างตามบุคลิกภาพของแต่ละคน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 35 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 คิดด้วยใจ ขั้นตอนที่ 2 คิดด้วยสมอง และขั้นตอนที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Heart, Head, และ Hands-on) และองค์ประกอบ

ต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้ ซึ่งเพื่อนำรูปแบบไปใช้ในรายวิชาต่าง ๆ ได้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย การออกแบบการจัดการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงสาระสำคัญของรายวิชากับปรากฏการณ์ในสังคมที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนต้องสามารถวิเคราะห์และสังเกตพัฒนาการของผู้เรียน ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวกในระหว่างการจัดการเรียนรู้ได้อย่างละเอียด กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ นำเสนอเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 18 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังการปรับปรุง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ การดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้

เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ชั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ และชั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาศรีวิภาวดีศรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาศรีวิภาวดีศรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาศรีวิภาวดีศรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ EFA (Exploratory Factor Analysis) ทำให้ได้องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาศรีวิภาวดีศรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 องค์ประกอบ ค่า KMO (the Kaiser-Meyer-Olkin) ที่แสดงความสอดคล้องของข้อมูลเท่ากับ 0.951 อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนผลรวมของค่าน้ำหนักยกกำลังสอง (Eigen values) มีค่าเท่ากับ 68.948 อยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ โดยที่แต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาศรีวิภาวดีศรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีคุณลักษณะพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนถึงการตั้งใจรับข้อมูลจากเรื่องราวอย่างครบถ้วน สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาดเดาคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) รับข้อมูลเพื่อเข้าใจความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) แสดงออกถึงการรับรู้สภาพอารมณ์ผู้อื่น
- 3) พิจารณาสถานการณ์โดยไม่ตัดสิน
- 4) คาดเดาคิดของผู้อื่นได้
- 5) ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดงถึงการเห็นอกเห็นใจ

องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งถามพิจารณาคัดกรองข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง มองจากหลากหลายแง่มุมเพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึง สามารถพิจารณาสถานการณ์ โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 11 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังของปรากฏการณ์
- 2) ตั้งข้อสงสัยจากประเด็นที่เกิดขึ้น
- 3) วิเคราะห์ประเด็นที่อ่อนไหวด้วยความระมัดระวัง
- 4) ตั้งคำถามตรงประเด็น
- 5) แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของบุคคลได้
- 6) ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล
- 7) อภิปรายประเด็นโดยใช้เหตุและผล
- 8) แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้
- 9) เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีความเป็นไปได้จริง
- 10) ปรับเนื้อหาการวิพากษ์ให้สอดคล้องกับผู้รับสาร
- 11) เปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทย์ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน ใช้ภาษาที่สุภาพหรือใช้วาทีศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้การวิพากษ์ ประกอบด้วย 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่

- 1) แสดงออกทางความคิดอย่างมั่นใจ
- 2) ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การวิพากษ์
- 3) แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน
- 4) สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความรุนแรง
- 5) สื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสม 4.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47

1.2 ผลการสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบมาตรฐาน ประเมินค่ารูบรีคแยกองค์ประกอบ (Analytic scoring rubric) องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่ด้วยวิทปัญญา แต่ละองค์ประกอบมีเกณฑ์การประเมิน 4 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง ระดับดี และระดับดีมาก ซึ่งผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.904 และผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นจากการสังเกตระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) เท่ากับ 0.708 - 0.840 โดยค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้วิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ 0.708 (ระดับดีมาก) ระหว่างผู้ช่วยวิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ 0.790 (ระดับดีมาก) ระหว่างผู้วิจัยกับนักศึกษา เท่ากับ 0.840 (ระดับดีมาก) แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยที่การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อม เป็นการสร้างความคุ้นเคยทำความเข้าใจระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ละลายพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมเตรียมผู้เรียน และเป็นการสำรวจความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อปรากฏการณ์ทางสังคม เตรียมความพร้อมก่อนวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 2 ชั่วโมง

ช่วงที่ 2 เป็นการเข้าสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁) ขั้นนี้เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรับรู้ความรู้สึก รับฟังความคิดเห็น และรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโจทย์สถานการณ์อย่างรอบด้าน ผ่านการสังเกตและทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น ค้นหาความรู้สึกและความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

เปิดรับความคิดเห็นที่ต่างจากมุมมองตนเอง และพยายามเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขั้นนี้จะช่วยชะลอการด่วนสรุปหรือการนำความคิดตนเองไปตัดสินความคิดของผู้อื่น

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂) ขั้นนี้เน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดไตร่ตรอง วิเคราะห์ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล คิดเชิงวิพากษ์ และคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ โดยใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการใช้เหตุผลเบื้องหลังของสถานการณ์ และต่อยอดการคิดหาทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃) ขั้นเน้นการสื่อสารสิ่งที่ได้ผ่านการพิจารณาด้วยใจและด้วยสมอง สื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจความคิดของตนอย่างเป็นระบบ มีเจตนา การสื่อสารที่ชัดเจน วิเคราะห์ผู้รับสาร และปรับเนื้อหาการวิพากษ์ให้สอดคล้องตามกาลเทศะ นำเทคนิคการพูดและการสะท้อนกลับเชิงบวกมาใช้เพื่อลดความตึงเครียดของบรรยากาศการวิพากษ์

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.85 -1.00 และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.459, SD. = 0.518)

2.2 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลจากการนำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองนำร่องกับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ศึกษานำร่องกับนักศึกษาจำนวน 27 คน และครั้งที่ 2 ศึกษานำร่องกับนักศึกษาจำนวน 48 คน เพื่อหาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนนำปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการทดลองนำร่องไปหาวิธีการแก้ไขก่อนนำรูปแบบไปใช้จริง ผลจากการศึกษานำร่องสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านเวลา พบว่า ควรลดทอนกิจกรรมการเรียนรู้ในบางแผนการเรียนรู้ ให้น้อยกว่าในแต่ละสาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับระยะเวลาของคาบเรียน โดยอาจนำสาระการเรียนรู้ส่วนนั้นให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองนอกเวลา

2) ด้านการเตรียมความพร้อม พบว่า ควรเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนครอบคลุมประเด็นความสนใจและข้อมูลที่ผู้เรียนนำเสนอความเป็นตัวเองเพื่อให้รู้จักผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการสร้างข้อตกลงร่วมกันให้ผู้เรียนทุกคนเปิดกล่องขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ หรือสร้างแรงจูงใจเชิงบวกมีรางวัลสำหรับผู้เรียนที่เปิดกล่องให้ความร่วมมือตลอดการจัดการเรียนรู้

3) ด้านกิจกรรม การเลือกประเด็นวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียน ควรเป็นประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงกันได้ไม่นำไปสู่ความความขัดแย้ง เลือกประเด็นที่มีคำตอบได้หลากหลายไม่วิพากษ์ในประเด็นที่มีความอ่อนไหวกระทบต่อความเชื่อทางศาสนา

4) ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ เพิ่มสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบออนไลน์ที่มีความหลากหลาย นำโปรแกรมหรือตัวช่วยการจัดการเรียนรู้ในแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้

5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีความเหมาะสม สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ครอบคลุมพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบ

2.3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการประเมินด้วยแบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิถียปัญญา โดยทำการประเมินก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้ ระหว่าง และเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 4 ครั้ง พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นตามช่วงระยะเวลาที่ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการประเมินครั้งที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น คะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์มีค่าคะแนนเฉลี่ย 5.607 คะแนน (S.D. = 1.287) ผลการประเมินครั้งที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เท่ากับ 7.500 คะแนน (S.D. = 1.036) ผลการประเมินครั้งที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 12.321 คะแนน (S.D. = 1.541) และผลการประเมินครั้งที่ 4 ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้ ค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เท่ากับ 13.464 คะแนน (S.D. = 1.232) นอกจากนี้ ผลการประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

จากข้อมูลเชิงคุณภาพในภาพรวมพบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบในเชิงบวกเช่นเดียวกัน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพิ่มขึ้นตามช่วงระยะเวลาที่ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากแบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่า ในภาพรวมของด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นในเชิงบวกทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปราย ออกเป็น 3 ประเด็น ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการศึกษาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์เอกสารในเบื้องต้นสามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ 4 องค์ประกอบ แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจในเชิงบริบทพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ได้ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อนำพฤติกรรมบ่งชี้ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาใช้กระบวนการทางสถิติ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ช่วยในการจัดกลุ่มพฤติกรรมบ่งชี้ทำให้สามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรอง

ข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และองค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิหยาปัญญา ทั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น

แม้ว่าจากผลการวิเคราะห์เอกสารคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านนี้จะเน้นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงการเป็นผู้ฟังที่ดี จับประเด็นสำคัญอย่างตั้งใจและการแสดงออกด้วยท่าทีที่สงบไม่ได้แย้งในขณะที่รับฟังผู้อื่น เป็นลักษณะการรับฟังโดยไม่ไปตัดสินความคิดของผู้อื่น แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จะเน้นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงถึงการตั้งใจรับข้อมูลของเรื่องราวอย่างครบถ้วนและรอบด้าน กล่าวคือ เป็นการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยจิตใจที่เป็นกลาง และพยายามรับรู้สภาพอารมณ์และคาตเดาความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นให้ได้มากที่สุด เนื่องจากข้อมูลที่รวบรวมจากผู้ที่เกี่ยวข้องในหลากหลายมิติจะสามารถช่วยให้การประเมินสถานการณ์มีความแม่นยำและสามารถเลือกประเด็นการวิพากษ์ได้อย่างเหมาะสมกับผู้รับสารยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุซบง ชัยเจริญวัฒน์ (2560) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางสันติวิธี พบว่า การเคารพต่อความคิดเห็นของบุคคลที่เห็นต่างและตอบสนองบนพื้นฐานของการเห็นอกเห็นใจต่อกัน เป็นคุณสมบัติลำดับต้น ๆ ของผู้ที่จะสามารถจัดการในสถานการณ์ที่มีความเห็นแตกต่างที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ เนื่องจากการได้พูดคุยและรับฟังโดยไม่ตัดสินจะนำไปสู่การคิดหาทางออกที่สร้างสรรค์และบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Howard (2004) ที่ค้นพบในประเด็นนี้ว่า ความเห็นที่แตกต่างในสังคมไม่จำเป็นต้องถูกพัฒนาจนกลายเป็น “ความขัดแย้ง” ที่มีความรุนแรงเสมอไป หากมีการรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่งและสื่อสารในลักษณะที่เห็นอกเห็นใจ รวมถึงการเคารพความต้องการของทุกฝ่ายจะช่วยนำทางไปสู่ข้อเสนอยุติยอมรับร่วมกันได้

ดังนั้น การให้ผู้เรียนเปิดกว้างในการรับข้อมูลข่าวสารและยอมรับชุดความคิดใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในสังคมทั้งสิ่งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับความเชื่อเดิม จะเป็นจุดสำคัญในการรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพก่อนนำไปสู่การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเห็นในประเด็นนี้ในลักษณะเดียวกัน ดังที่กล่าวว่า “..การรับข้อมูลต้องเปิดกว้างและรับสารอย่างระมัดระวัง เปิดรับโดยไม่ต้องไปพิพากษาว่าผิดหรือถูก ต้องยอมรับให้ได้ว่าความเห็นคนอื่นอาจจะไม่ตรงกับเราเสมอไป ซึ่งถ้าเรารีบไปสรุป ก็จะไม่เห็นมุมมองอื่น ๆ” แสดงให้เห็นว่า การรับข้อมูลก่อนการวิพากษ์จำเป็นต้องมีความรอบคอบ ไม่รีบร้อน และเปิดรับความคิดใหม่ ๆ ที่ต่างจากชุดความเชื่อของตน ดังนั้น การวิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ ของสังคมชายแดนใต้จะ

ถูกพัฒนาไปในทิศทางที่สร้างสรรค์หรือเลวร้ายจึงขึ้นอยู่กับเปิดใจรับฟังอย่างไรให้เกิดปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายอย่างเคารพในความคิดของกันและกัน

1.2 องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล

คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับองค์ประกอบนี้มีความใกล้เคียงกันมากที่สุด กล่าวคือ เป็นการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล แยกแยะข้อมูลที่ได้รับระหว่างส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้อย่างถูกต้อง แล้ววินิจฉัยข้อมูลโดยใช้เหตุและผลเป็นหลัก รวมถึงตั้งคำถามและหาความเชื่อมโยงของข้อมูล ส่วนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับความระมัดระวังทางเชาวน์ปัญญาซึ่งต้องอาศัยการคิดที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงระบบ นำมาประยุกต์ใช้พิจารณาข้อเท็จจริงของสถานการณ์อย่างรอบคอบ องค์ประกอบนี้จึงถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เนื้อหาการวิพากษ์มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ซึ่งการสามารถค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์หรือเหตุผลรองรับที่หนักแน่น จะส่งผลให้แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นนำเสนอในกระบวนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้แก้ปัญหานั้นได้ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าผลการวิเคราะห์ของว่างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า องค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยในระดับที่น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาไม่ได้รับการกระตุ้นให้มีการวิเคราะห์และใช้เหตุผลมากเพียงพอ อีกทั้งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและแนวปฏิบัติทางศาสนา ผู้เรียนในพื้นที่จึงได้รับการอบรมกล่อมเกลามาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่กล่าวว่า “สังคมเราค่อนข้างเคยกับสอนแบบให้เชื่อฟัง สอนให้ทำตาม โดยไม่ได้อธิบายและไม่เปิดช่องให้เด็ก ๆ ได้ถามว่าเพราะอะไรถึงต้องเชื่อ เมื่อถูกปิดโอกาสไม่ให้ถาม ทำให้เด็กบ้านเราใช้ตรรกะไม่เก่ง” เหตุนี้จึงทำให้ความสามารถในการใช้เหตุผลของผู้เรียนไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการสะท้อนคิดของผู้เรียนที่เขียนว่า “...ผมคิดว่าต้องปรับปรุงในเรื่องการคิดวิเคราะห์ให้ดีกว่านี้ จำได้ว่าแต่ก่อนผมเป็นคนที่วิเคราะห์ได้ดีคนหนึ่งเลย แต่ตอนนี้ลดลงไปมาก โดยที่ไม่ทราบว่าจะเกิดจากอะไร คิดว่าต้องรีบปรับแล้ว” แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้ว่ายังมีข้อควรปรับปรุงในด้านการคิดวิเคราะห์ และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของเบลลันกา และแบรนต์ (Bellanca & Brandt, 2010) และการศึกษาของ ภัสรานามแสง และอภิศักดิ์ สุขยั้ง (2563) ที่มีข้อค้นพบคล้ายคลึงกันว่า ทักษะการใช้เหตุผลมีความสอดคล้องกับภูมิหลังของผู้เรียน เชื่อมโยงกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้และบริบทสังคม โดยลักษณะ

วัฒนธรรมของสังคมที่เป็นเชิงอนุรักษ์จะส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผลของผู้เรียน เนื่องจากการคุ้นชินกับการปฏิบัติตาม ทำให้สมองฝังเหตุผลไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ ดังนั้น การกระตุ้นให้มีการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองข้อเท็จจริง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

1.3 องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา

การแสดงออกเชิงพฤติกรรมขององค์ประกอบนี้ เป็นการประมวลข้อมูลและความคิดที่มีต่อประเด็นหนึ่ง ๆ และถ่ายทอดความคิดของตนไปยังผู้อื่นอย่างเป็นระบบผ่านการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ได้องค์ประกอบที่สอดคล้องกัน โดยองค์ประกอบจากผลการศึกษาเชิงเอกสารผู้วิจัยได้กำหนดชื่อว่า “การสื่อสารความคิดที่เห็นต่างอย่างสันติ” ส่วนผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์องค์ประกอบผู้วิจัยได้ตั้งชื่อตามลักษณะร่วมของพฤติกรรมบ่งชี้ว่า “การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา” โดยมีความเกี่ยวข้องกับไหวพริบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล ที่ต้องสามารถสื่อสารความคิดในประเด็นหนึ่ง ๆ ได้เหมาะสมกับผู้รับสาร เรียนรู้และปรับเปลี่ยนความคิดผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่หลากหลายในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ อัคปาน และคณะ (Akpan et al., 2020) ที่พบว่า บุคคลจะเรียนรู้และปรับเปลี่ยนความคิดได้จากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือภูมิหลังทางความคิดแตกต่างกัน บุคคลจะเกิดการปรับตัวเพื่อเป้าหมายของการอยู่รอดในสังคม ซึ่งจากการสะท้อนคิดผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดของตนในมิติการปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ดังผู้เรียนกล่าวว่า “หนูได้เรียนรู้ว่าต้องพัฒนาตนเองในเรื่องการสื่อสารและกล้าแลกเปลี่ยนความคิดกับคนอื่น ๆ ให้มากขึ้น” เช่นเดียวกับผู้เรียนอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “หนูคิดว่าเราสามารถเพิ่มศักยภาพและเพิ่มโอกาสให้กับตัวเองได้มากขึ้น จากการพัฒนาการสื่อสารให้เก่งขึ้น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ การสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและมีทักษะการสื่อสารที่ดีจะส่งผลให้การวิพากษ์บรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่ต้องการได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟอง (Fong et al., 2018) ที่พบว่า บุคคลที่สามารถปรับตัวในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี จะมีการคิดไตร่ตรองและคำนึงถึงผู้อื่นทำให้การวิพากษ์มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ทำนองเดียวกับบุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ (2560) ที่ศึกษาพบว่า การจัดการความขัดแย้งในสังคมจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล จึงจะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและแสวงหาทางออกที่สร้างสรรค์ร่วมกัน

นอกจากนี้ ด้วยการศึกษานี้วิเคราะห์สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของ นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการรวบรวมจากวิธีการเก็บข้อมูลที่ แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูล เชิงคุณภาพ และดำเนินการประเมินทั้งก่อนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างจัดการเรียนรู้ และหลังสิ้นสุด การจัดการเรียนรู้ ทำให้สามารถทำความเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างละเอียด ยิ่งขึ้น โดยสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับ สมรรถนะของผู้เรียนยุคใหม่ขององค์การความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ OECD (2020) ที่กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตในอนาคตให้มีความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้องชาญ มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ รวมถึงมีทักษะทางเชาวน์ปัญญาและทักษะทางสังคม เพื่อการขับเคลื่อนความร่วมมือใน การพัฒนาสังคมในอนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแอมโบรส และคณะ (Ambrose et al., 2010) ที่พบว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับปัจเจกบุคคลได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skill) ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะทางเชาวน์ ปัญญา สามารถปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมด้วยอารมณ์และวุฒิภาวะที่เหมาะสม ซึ่งกระบวนการ ในการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการหล่อหลอม ดังนั้น รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเหมาะสมจึงมีส่วน เอื้ออำนวยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำ องค์ประกอบสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่ได้ศึกษามาใช้เป็นฐานสำหรับการออกแบบ กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) กลุ่มที่เน้น กระบวนการทางสังคม ร่วมกับแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ (Phenomenon-Based learning) แนวคิดการจัดการเรียนรู้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-Based Learning) ในการ สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้พัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชื่อว่า 3H (Heart, Head, Hands-on) โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้นักศึกษาในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานี้

หลักการสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ จะเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการฝึกแสดงออกทางความคิดทั้งส่วนที่เห็นด้วยและเห็นต่าง ให้ผู้เรียนทดลองนำเสนอความคิดและแนวทางแก้ปัญหาใหม่ ๆ จากโจทย์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียน สร้างข้อตกลงร่วมกันที่จะไม่ใช้คำพูดเชิงลบหรือคำพูดเชิงตัดสิน และจะเคารพความคิดเห็นทุกคนในชั้นเรียน โดยพบว่าหลักการนี้สามารถใช้ได้ในทุกสาขาวิชาไม่ได้ขึ้นกับความแตกต่างของสาขาวิชา อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาทุกระดับและการจัดกิจกรรมในทุกสถานการณ์ กล่าวคือ แม้ธรรมชาติของแต่ละสาขาวิชาจะมีความแตกต่างกันบ้างแต่หลักการนี้ยังสามารถใช้ได้ในทุกสาขาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับมิเชล (Michelle et al., 2020) หลักการสำคัญที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนตั้งคำถาม และได้แย้งบนฐานของข้อมูล เป็นห้องเรียนที่ทุกคนสามารถผิดพลาดได้ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดเหล่านั้นร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การโต้แย้งจำเป็นต้องมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดบรรยากาศเชิงลบหรือนำไปสู่ปัญหาอื่นในชั้นเรียน สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “การแลกเปลี่ยนต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศที่เชื่อว่าไม่มีใครผิด ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่เขาริบายสิ่งนั้น” และ “ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิด แต่ต้องไม่ไปละเมิดคนอื่น ไม่ไปกดทับความรู้สึกผู้อื่น ส่วนนี้จึงควรมีกติกาที่ต้องตกลงร่วมกันในห้องเรียนให้เคารพข้อปฏิบัตินี้ร่วมกันก่อนที่จะวิพากษ์” แสดงให้เห็นว่าการควบคุมบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เปิดกว้างทางความคิดและเคารพในทุกความคิดเห็นมีความสำคัญและส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของแอมโบรอส และคณะ (Ambrose et al., 2010) ที่ศึกษาผลกระทบเชิงปฏิสัมพันธ์จากบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีต่อพัฒนาการของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งพบว่า พัฒนาการของทักษะเชิงสร้างสรรค์และเชิงสติปัญญาในตัวผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศของห้องเรียนและส่งอิทธิพลต่อสมรรถนะการเรียนรู้ กระบวนการทางอารมณ์และทางสังคมในห้องเรียนที่มีความกดดันหรือบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมจะส่งผลเสียต่อการมีส่วนร่วมในห้องเรียน และเป็นอุปสรรคให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ส่วนนี้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนสะท้อนจากแบบบันทึกความคิดเห็นหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ ที่กล่าวว่า “วิชานี้เป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่อบอุ่นและเต็มไปด้วยความอิสระให้คิดและไม่มี ความกดดันเลยคะ ทำให้รู้สึกอยากเรียน” และผู้เรียนอีกคนหนึ่งกล่าวในทำนองเดียวกันว่า “บรรยากาศเป็นกันเอง ทำให้ไม่เกร็งที่จะโต้ตอบ รีแเล็กซ์แต่ก็ได้ความรู้เยอะมาก ไม่ตึงเกินไป ไม่กดดัน ทำให้ทุกคนสบายใจที่จะเรียนรู้ไปด้วยกัน”

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ผ่านการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีจนได้หลักการสำคัญของรูปแบบ ที่นำมาใช้ในการสร้างแนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้ และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน โดยทั้ง 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง และขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ เป็นวงจรที่ต่อเนื่องกันและทุกครั้งของการจัดการเรียนรู้จะดำเนินการครบทุกขั้นตอน ซึ่งแต่ละครั้งของการเรียนรู้ผู้เรียนจะสัมผัสกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นตอน ซึ่งจะเป็นการฝังกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้าน ใช้เหตุและผลในการวิเคราะห์สถานการณ์ และถ่ายทอดมุมมองของตนเองให้ผู้อื่นได้อย่างมีไหวพริบ โดยในการจัดการเรียนรู้มีการใส่สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นในแต่ละครั้ง เพื่อให้หวังของการเรียนรู้มีลักษณะของการต่อยอด ย้ำ ข้ำทวนกระบวนการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะครั้งถัดไปของการเรียนรู้ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ใหม่ที่เพิ่มพูนขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยผลของกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁) เป็นขั้นของการกระตุ้นให้ผู้เรียนรับรู้ความรู้สึก รับฟังความคิดเห็นและรับข้อมูล ด้วยการสังเกตและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ค้นหาความรู้สึกและความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์อย่างละเอียดละไม ซึ่งขั้นนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับฟัง เปิดรับข้อมูลและมุมมองใหม่ๆ ที่แตกต่างจากมุมมองเดิมของตนเอง แม้จะไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยแต่ก็ต้องรับฟังข้อมูลให้ครบถ้วน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง (Non-Violent Communication: NVC) ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ที่กำหนดให้วิธีการสื่อสารต้องเริ่มจากการสังเกต (Observations) ตามด้วยการรู้สึก (Feelings) โดยทำความเข้าใจเฉพาะสิ่งที่เห็น หลีกเลี่ยงการเสริมแต่งหรือตีความด้วยความคิดเห็นของตนเอง แยกแยะคำตัดสินหรืออคติของเราออกจากสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งการให้ผู้เรียนได้พิจารณาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมและบริบททางสังคมจะทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ ปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความเมตตากรุณา (Rosenberg, 2015) เมื่อไม่มีการนำความคิดเห็นส่วนตัวไปตัดสินสถานการณ์ก็จะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และใช้เหตุผลมองหาทางเลือกในการแก้ปัญหาในขั้นต่อไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของนูน (Noone, 2016) ที่พบว่า ผู้เรียนที่มีการพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้ (เช่น ความโกรธ ความคับข้องใจ ความสุข ความหดหู่) จะสามารถรับมือกับความเชื่อที่แย้งกับความเชื่อของตนได้อย่างมีวุฒิภาวะ ผู้เรียนจะมีความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) และจะสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์อย่างสร้างสรรค์โดยผ่านการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาของปาสคาเรลล่า และเทเรนซินี

(Pascarella & Terenzini, 2013) ได้อธิบายประเด็นนี้อย่างชัดเจนขึ้น โดยพบว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางอารมณ์และทางสังคมมากกว่าพัฒนาการทางสติปัญญาในช่วงเวลาเดียวกัน หากไม่ได้ถูกกระตุ้นให้มีการใช้ความรู้สึกที่อยู่บนฐานของความเมตตา กรุณา อารมณ์และความอคติส่วนตนก็อาจมีอิทธิพลเหนือความคิดสติปัญญา และจะส่งผลให้การแสดงออกทางความคิดกลายเป็นการระบายอารมณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถควบคุมได้โดยการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอารมณ์ในทิศทางที่สร้างสรรค์

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂) ขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล ใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการแยกแยะ ตรวจสอบความจริง และต่อยอดด้วยการคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยแนวทางอื่น ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งขั้นนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรอง ผิการใช้เหตุผลภายใต้ขอบข่ายประเด็นที่กำหนด ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของแนวคิดการวิพากษ์ที่เน้นการใช้หลักเหตุผลในการอธิบายและโต้แย้งในประเด็นที่มีความเห็นแตกต่าง (Cohen, 1998; Paul & Elder, 2008) เนื่องจากโดยปกติของการวิพากษ์มักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย การได้รับรู้ความรู้สึกบนฐานของความเมตตาในขั้นที่ 1 จะทำให้ขั้นที่ 2 ซึ่งเน้นการคิดเชิงวิเคราะห์และใช้เหตุผลไตร่ตรอง จะส่งผลให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับนำมาใช้ในการประมวลและผู้เรียนจะไม่เอนเอียงตามความคิดเห็นส่วนตัว ทำให้การพิจารณาข้อโต้แย้งมีความเป็นกลาง ดำเนินการวิพากษ์ไปอย่างถูกต้องทิศทาง ซึ่งสอดคล้องกับบรูมเบิร์ก (Brumberg, 2003) และ อาลี สุลัยมาน (Ali Sulaiman, 2018) ที่พบว่า การเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นกลางช่วยให้สามารถระบุปัญหาได้ถูกต้อง มองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนต่าง ๆ และทำให้สามารถเลือกประเด็นการวิพากษ์ได้ตรงกับโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยในขั้นนี้ผู้สอนจำเป็นต้องกระตุ้นการคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียนด้วยการตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นฐานของหลักการและเชื่อมโยงจากเหตุไปสู่ผล และยังคงสอดคล้องกับดาร์วิน สูดเสนห์ (2561) ที่ศึกษาพบว่า ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คัดแยกปัญหา และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีหลักการเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ การจัดการเรียนรู้ขั้นนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนดประเด็นการวิพากษ์ได้สอดคล้องกับปัญหา และสามารถชี้เหตุผลพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องได้อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เน้นกระบวนการคิด (Cognitive Constructivism) ของเพียเจต์ (Piaget, 1980) ที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาความรู้ปัญญาของบุคคลผ่านการซึมซับ (Assimilation) ความรู้ชุดใหม่ ๆ จากบุคคล

อื่นในสังคม ในระหว่างกระบวนการคิดในขั้นนี้ผู้สอนจะกระตุ้นให้มีการตั้งคำถามเพื่อคิดไตร่ตรอง และ ค้นหาคำอธิบายในส่วนที่ยังเป็นช่องว่างของความรู้ ซึ่งการได้ระดมความคิดผ่านกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงและหาความสมเหตุสมผลของข้อมูลจนตกผลึกและสร้างเป็นชุดคำอธิบายใหม่ให้กับตนเอง โดยขั้นนี้ยังเป็นไปตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) (Daehler & Folsom, 2016) ที่เน้นการนำปรากฏการณ์หรือประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นวัตถุดิบฝึกกระบวนการคิดขั้นสูง ใช้ทักษะทางปัญญาในการฝึกคิดวิเคราะห์ ใช้องค์ความรู้จากหลายศาสตร์เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในสังคม นำข้อคิดและบทสรุปที่ได้ไปใช้ในการพิจารณาสถานการณ์อื่นต่อไป

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃) ขั้นนี้เป็นการนำสิ่งที่ได้ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองสื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างเป็นระบบ เป็นการกำหนดขอบเขตประเด็นและเจตนาของการสื่อสารให้มีความชัดเจน วิเคราะห์ผู้รับสาร และปรับเนื้อหาการสื่อสารให้สอดคล้องตามกาลเทศะ เวลา สถานที่ และสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งขั้นนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ หลังจากที่ได้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ไตร่ตรอง ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างรอบด้าน โดยสถานการณ์ที่นำมาเป็นโจทย์ขับเคลื่อนการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะมีความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เป็นสาระสำคัญของรายวิชาที่นำรูปแบบไปใช้ ส่วนนี้สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ (Phenomenon-Based Learning) ที่อธิบายโดยแดเลอร์ และฟอลซัม (Daehler & Folsom, 2016) ที่เน้นการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวผู้เรียนหรือประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมมาร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางอื่น ๆ ในการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ โดยผู้เรียนจะได้ฝึกการสื่อสารความคิดตนเองให้ผู้อื่น ซึ่งข้อมูลป้อนกลับหลังจากที่ได้สื่อสารในสิ่งที่คิดจะทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนและเรียนรู้ส่วนที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็งของการวิพากษ์ที่ได้นำเสนอไป ยังสอดคล้องกับการศึกษาของซิมมีเออนีดิส และชวาส (Symeonidis & Schwarz, 2016) และซิมิน่า (Simina, 2012) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ได้มีการวิพากษ์ภายใต้กติกาที่ตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน และมีการรับฟังผลการคิดวิเคราะห์ของหลายบุคคล กลไกลักษณะนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทบทวนข้อผิดพลาดทางการคิดของบุคคลได้ และจะได้ข้อสรุปที่สามารถนำไปปรับปรุงในการวิพากษ์สถานการณ์ต่อไปได้ สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคม (Social Constructivism) ของวิกอตสกี (Vygotsky, 1962) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา และสังคมเป็นอย่างมาก การได้รับโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลในสังคมทั้งลักษณะที่ตรงและไม่ตรงกับความเชื่อเดิมของบุคคลจะเป็น

ประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ของบุคคล สำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แล้ว การปฏิบัติของผู้เรียนจะเกิดพัฒนาการที่เด่นชัด ต้องอาศัยการให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวก (Constructive Feedback) ที่มีความตรงประเด็นและเป็นรูปธรรมเพียงพอ สอดคล้องกับการศึกษาของอาโมโน (Amonoo et al., 2021) ที่พบว่า การให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวกภายหลังการวิพากษ์ส่งผลต่อพัฒนาการการสื่อสารของบุคคล โดยตามแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลของเบอร์โล (Berlo, 1966) ที่อธิบายถึง การสื่อสารที่จะเกิดประโยชน์ต่อบุคคลควรมีการปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้รับสาร รวมถึงการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในชั้นเรียน ผู้สอนควรมีการบอกในส่วนที่ผู้เรียนปฏิบัติได้คืออยู่แล้วและชี้แนะส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้มีความเจาะจง สามารถเข้าใจเชิงปฏิบัติและรับไปปรับปรุงแก้ไขได้ นอกจากนี้ ระหว่างจัดการเรียนรู้ด้วยใจยุทธศาสตร์ใหม่ที่แตกต่างกัน การให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการวิพากษ์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านชั้นนี้ต่อเนื่อง จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นสมรรถนะ (Competency) ตามที่แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้นำเสนอไว้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และมีความมั่นใจในการสื่อสารความคิดเห็นสู่สาธารณชนมากขึ้น และมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งในมิติของความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของการเป็นนักวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้จัดการเรียนรู้ในลักษณะออนไลน์ อาจมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ดังเช่นในห้องเรียนจริง อาทิ มีสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้านนั่งฟังการเรียนการสอนอยู่พร้อมกัน หรือการบันทึกวิดีโอการเรียนการสอนอาจทำให้ผู้เรียนต้องระมัดระวังการแสดงความคิดเห็นมากกว่าปกติเนื่องจากวิดีโอการเรียนการสอนที่บันทึกไว้อาจถูกนำไปเผยแพร่ในทางที่ผิด เหตุนี้จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์อาจเป็นอุปสรรคในการทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกปลอดภัยต่อการวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่กำหนด แต่กระนั้น ก็พบว่าจัดการเรียนรู้ในลักษณะออนไลน์ก็มีข้อดีที่เอื้ออำนวยให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้ตามจุดมุ่งหมาย อาทิ การแบ่งห้องย่อย (Breakout Room) สำหรับฝึกการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จะปราศจากเสียงรบกวนจากสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ทำให้แต่ละกลุ่มมีสมาธิในการคิดวิเคราะห์และแสดงออกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมในระหว่างที่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกไปด้วยได้ ทำให้การวิพากษ์เป็นการแลกเปลี่ยนบนฐานของข้อมูลมากกว่าความคิดเห็นรายบุคคลเพียงอย่างเดียว เป็นต้น

แม้ว่านักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้จะมาจากภูมิภาคที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามทำให้ผู้เรียนทราบถึงข้อควรระวังพื้นฐานที่ผู้คนในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญ อาทิ การไม่วิพากษ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าของศาสนาตนเองและศาสนาผู้อื่น การไม่ใช้คำหยาบคาย เป็นต้น เหล่านี้จึงทำให้การออกแบบบรรยากาศชั้นเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น และประเด็นต่าง ๆ ที่มีการหยิบยกมาวิพากษ์ก็มีความเหมาะสมกับบรรทัดฐานทางสังคมและความเชื่อของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้หากมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3H (Heart, Head, Hands-on) ที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในกลุ่มผู้เรียนที่มีภูมิหลังทางสังคมแตกต่างกันหรือมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมีออกแบบกิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียนที่สร้างบรรยากาศในเรื่องการเคารพความแตกต่างของบุคคลและเตรียมทักษะมนุษยสัมพันธ์ให้ผู้เรียน โดยอาจร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศทางสังคมของบริบทนั้น ๆ โดยการพัฒนากิจกรรมที่ดีจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับชินชฐา จิตแสง (2563) ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพผู้สื่อสารต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถวินิจฉัยระดับความรู้ ความคิด และทัศนคติของผู้รับสาร แล้วปรับเนื้อหาของการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์เฉพาะหน้า รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของบุชบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ (2560) ที่ศึกษาพบว่า การสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกันเป็นขั้นตอนสำคัญลำดับต้น ๆ ของการจัดการความขัดแย้งในสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีจะก่อให้เกิดความเชื่อใจและมองข้ามความเห็นต่างในประเด็นปลีกย่อย ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกของปัญหาอย่างสันติได้

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3H (Heart, Head, Hands-on) ซึ่งผลจากการวัดประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้จากประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จำนวน 4 ครั้ง โดยเว้นระยะเวลาการวัดแต่ละครั้ง 4 สัปดาห์ พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในทิศทางที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาการจัดการเรียนรู้ โดยมีข้อสังเกตว่า จากการประเมินในภาพรวมเห็นคะแนนสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของการประเมินจากครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ภายหลังจากการวัดและประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์แต่ละครั้ง ซึ่งจะมีระยะเวลาห่างกัน 4 สัปดาห์ ผู้สอนมีการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกแก่ผู้เรียนในลักษณะรายบุคคลและราย

กลุ่ม โดยมีการชื่นชมในส่วนที่ผู้เรียนปฏิบัติได้ดีอยู่แล้วและชี้แนะในส่วนที่ผู้เรียนยังสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอีก ซึ่งจากการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกอย่างต่อเนื่องนี้ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงในการประเมินครั้งต่อไป สอดคล้องกับ ฟาเบียโน (Fabiano, 2020) และฟอง (Fong et al., 2018) ที่ศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (Constructive Feedback) จะส่งอิทธิพลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุตามผลลัพธ์ได้ และในทางตรงข้ามหากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ไม่เกื้อหนุนมีการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถูกลดคุณค่าและความสามารถของตน ก็ส่งอิทธิพลให้ผู้เรียนเบื่อกับการเรียนรู้ ไม่เชื่อมั่นในตนเอง และสิ้นหวังในการปรับปรุงพฤติกรรมของตน อีกทั้งด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้อิสระแก่ผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการตัดสิน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กล้าลองผิดลองถูก และพัฒนาการวิพากษ์ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ ส่วนที่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชามีการฝึกให้ผู้เรียนได้ให้ความเห็นผลงานของเพื่อนร่วมชั้นด้วยการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการพิจารณาหลากหลายมุม ใช้เหตุผลในการสื่อสารความคิดเห็นไปยังผู้อื่น และร่วมมือกันอภิปรายถึงข้อสังเกตที่น่าสนใจจากประเด็นที่กำหนด ซึ่งภาพรวมจากทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ นอกจากการวิพากษ์ประเด็นทางสังคมแล้ว ผู้เรียนส่วนหนึ่งยังนำมาปรับใช้ในการวิพากษ์ผลงานของเพื่อนร่วมชั้นอย่างสร้างสรรค์ได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าด้วยโจทย์สถานการณ์ที่นำมาท้าทายให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนทำให้อารมณ์ความสนใจของผู้เรียนได้ไม่ยาก ส่วนนี้เชื่อมโยงกับคำอธิบายจาก กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) การนำสถานการณ์ที่บุคคลมีความสนใจมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาของบทเรียนโดยอาจเป็นลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้หรือกรณีศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเรื่องที่เรียนส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ ระหว่างกระบวนการที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางความคิดทำให้เกิดการสร้างประสบการณ์อารมณ์เชิงสังคม (Social emotion) ผู้เรียนอาจจะรู้สึกได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ (เช่น ตื่นเต้น สนุก กังวล เศร้า) และยังเกิดอารมณ์ใฝ่เรียนรู้ (Epistemic emotion) ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และการเรียนรู้ที่จะช่วยให้สามารถกระตือรือร้น สงสัยใคร่รู้ และจ้องจอกกับการครุ่นคิดเพื่อแก้ปัญหาที่ท้าทายเขาวนปัญหาเหล่านั้น (Tatyana Zhukov, 2015; โลกกา กิรส์ติ, 2563) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่กล่าวไว้ว่า “ประเด็นที่เลือกมาวิพากษ์ถือว่าท้าทาย ทำให้ได้เปิดรับความรู้

ใหม่ๆ จากมุมมองอื่นๆ อีกมากมาย จนทำให้เราเข้าใจคนอื่นมากขึ้น จะพยายามไม่ตัดสินใครก่อนแล้ว” และ “ได้เรียนรู้จากกิจกรรมในชั้นเรียนหลากหลายประเด็นมากครับ ประเด็นที่ยกมาวิพากษ์ทำให้เราต้องค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองเพิ่มเติมครับ ตื่นเต้นดี”

นอกจากนี้ จากผลการพิจารณาพัฒนาการสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการจำแนกเป็นรายองค์ประกอบมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบที่ 2 การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล ในการประเมินครั้งที่ 3 และ 4 กราฟของค่าเฉลี่ยคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในการประเมินครั้งที่ 3 และลดลงมาเล็กน้อยในการประเมินครั้งที่ 4 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3H (Heart, Head, Hands-on) ซึ่งหลังผ่านไป 12 สัปดาห์ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการคิดไตร่ตรองข้อเท็จจริงและพิจารณาความสมเหตุสมผลของสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนนี้ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยรวมของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในการประเมินครั้งที่ 3 เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนกว่าการประเมินครั้งอื่นด้วย ซึ่งเมื่อพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการในองค์ประกอบที่ 2 เพิ่มขึ้นในทิศทางที่ดีขึ้น การให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้สอนในระหว่างการจัดการเรียนรู้จึงไปเน้นส่วนที่ผู้เรียนยังต้องปรับปรุงแก้ไข คือ องค์ประกอบที่ 1 การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น และ องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิถียปัญญา เหตุนี้ส่งผลให้เมื่อมีการประเมินครั้งที่ 4 ผู้เรียนจึงมีพัฒนาการขององค์ประกอบที่ 1 และ องค์ประกอบที่ 3 ในทิศทางที่ดีขึ้น แต่คะแนนขององค์ประกอบที่ 2 กลับมีทิศทางที่ลดลงเล็กน้อย แต่ทั้งนี้คะแนนรวมของผู้เรียนทุกคนอยู่ในระดับที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนจากการประเมินพฤติกรรมจากกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนในภาพรวมจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 ผู้เรียนมีทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้นตามลำดับและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมผู้เรียนมีความคิดเห็นเชิงบวกในทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนนี้อาจเป็นเพราะว่าในระหว่างจัดการเรียนรู้ทั้ง 14 สัปดาห์ ผู้สอนมีการสอบถามข้อมูลป้อนกลับจากผู้เรียนเป็นระยะ แล้วนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โรคระบาด (COVID-19) สอดคล้องกับการสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษา “หนูชอบที่อาจารย์มักจะให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

(Feedback) และก็รับไปปรับปรุงจริง” และอีกความคิดเห็นหนึ่งที่กล่าวว่า “อาจารย์เข้าถึงนักศึกษาทุกคนเป็นอย่างดี มีข้อสงสัยอะไรอาจารย์มีคำแนะนำให้ตลอด เวล่านักศึกษาแสดงความคิดอาจารย์ไม่เคยตัดสินคำตอบนั้น แต่อาจารย์จะให้ความคิดเห็นมุมมองอื่น ๆ” กล่าวได้ว่า การที่ผู้สอนสื่อสารและรับข้อมูลป้อนกลับจากผู้เรียนให้มากขึ้นจึงเป็นประโยชน์ให้สามารถเข้าใจสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงการถูกรับฟังและช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอนได้อีกด้วย และสืบเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ (Online) ทั้งหมดโดยการผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบซิงโครนัส (Synchronous) และอะซิงโครนัส (Asynchronous) การนำเทคนิคการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายมาปรับใช้ช่วยลดความน่าเบื่อ รวมทั้งการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอนที่มีการชี้แจงรายละเอียดการวัดและประเมินผลอย่างครบถ้วน พร้อมมีช่องทางติดต่อที่มีความชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปคำอธิบายเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ของแอนเดอร์สัน (Anderson, 2011) ที่กล่าวว่า การออกแบบห้องเรียนออนไลน์ให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีโครงสร้างการเรียนรู้ที่ชัดเจน จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการกำกับกับการเรียนรู้ของตนเอง (Self-regulation) ผู้เรียนจะสามารถประเมินตนเองและปรับพฤติกรรมกรเรียนรู้ให้สามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (The Explicit Outcomes) นอกจากนี้ ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากการผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบซิงโครนัสและอะซิงโครนัส ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยามากาตะ-ลินช์ (Yamagata-Lynch, 2014) ที่พบว่าจัดการการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างแบบซิงโครนัสและแบบอะซิงโครนัสช่วยเสริมข้อจำกัดของการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างดีเยี่ยม การให้ผู้เรียนมีเวลาในการปฏิสัมพันธ์และสอบถามผู้สอนในคาบเรียนและมอบหมายให้เรียนรู้ด้วยตนเองนอกคาบเวลาเรียนยังส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทั้งกับสมาชิกในห้องเรียนและผู้สอน ดังนั้น การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลได้ จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ความพร้อมของผู้เรียน และธรรมชาติของรายวิชาที่นำรูปแบบไปปรับใช้ จึงจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างเต็มศักยภาพและบรรลุตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบที่พัฒนา

ซึ่งจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่ามียุคสมัยที่เกื้อหนุนให้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้มีประสิทธิผล ดังนี้

1) การจัดบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นของชั้นเรียนให้สมาชิกทุกคนตระหนักและเคารพความคิดเห็นของทุกคนมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศโดยรวมของชั้นเรียน โดยเฉพาะในชั้นเรียนที่ปะปนด้วยผู้เรียนที่เติบโตมาจากพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง จำเป็นต้องเน้นย้ำในเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างให้เกียรติกันและกัน เนื่องจากการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงออกทางความคิดจำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนรับรู้และเชื่อมั่นได้ว่าความคิดเห็นที่นำเสนอไปสู่อื่นจะไม่ถูกตัดสิน ซึ่งไม่ว่าความคิดเห็นที่ผู้เรียนหยิบยกมาวิพากษ์นั้นจะเป็นมุมมองที่สอดคล้องหรือแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในชั้นเรียน ก็ควรถูกรับฟังอย่างเท่าเทียมกัน ลักษณะนี้จึงจะเป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์

2) บทบาทผู้สอน ผู้สอนเป็นบุคคลหลักที่จะส่งผลให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง โดยการจัดการเรียนรู้ต้องเป็นลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นเพียงผู้เอื้ออำนวยและปรับประคองให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ผู้สอนต้องรู้จักและเข้าใจพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม จึงจะสามารถเลือกปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนมาเป็นกรณีศึกษาสำหรับการวิพากษ์ถกเถียงในชั้นเรียนได้ ทั้งนี้ ระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องไม่ชี้นำคำตอบให้ผู้เรียน แต่ควรใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนสงสัยและสืบค้นหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องมาคิดวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปที่มีต่อปรากฏการณ์นั้นด้วยตนเอง นอกจากนี้ การจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยแบบอย่างเชิงประจักษ์จากผู้สอน ตลอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องแสดงออกด้วยการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ไม่ตัดสินความคิดเห็นของผู้เรียน โดยเฉพาะในระหว่างการทำข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) หลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้แต่ละวงจร ควรนำเทคนิคการให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวก การเสริมแรงเชิงบวกมาปรับใช้อย่างเหมาะสม การให้คำแนะนำและให้ข้อมูลสะท้อนกลับที่เฉพาะเจาะจงจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการสื่อสารให้ผู้เรียนอีกด้วย

3) ธรรมชาติของรายวิชาอาจส่งผลให้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้เกิดประสิทธิผลที่มีความแตกต่างกัน การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในรายวิชาต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาต้องมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา เลือกปรากฏการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกับสาระสำคัญของรายวิชา และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดภายใต้ขอบเขตเนื้อหาของรายวิชา ทั้งนี้ผู้สอนควรมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นระยะ และบันทึกปัญหาอุปสรรคหรือข้อสังเกตที่ค้นพบและนำไปปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 องค์ประกอบมีความเกี่ยวข้องกับการรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิathyปัญญา ทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการขับเคลื่อนสังคมที่มีความสงบสุข สถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการรับข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้คุณค่าต่อความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียนำไปพิจารณาเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงาน รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่มีความเห็นโดยเลือกใช้วิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 นำสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายในกาผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่ ที่มุ่งหวังการพัฒนาบัณฑิตในทุกสาขาให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทางควบคู่กับการมีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ กำหนดแผนและจัดกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความสันติสุขให้สังคม

1.2 การจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างพื้นที่เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดและวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดอบรม การเสวนา และสุนทรียสนทนา เพื่อประโยชน์ให้บุคคลที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอมุมมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนเพื่อการแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

2.1 การนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้และทัศนคติแตกต่างกัน การสื่อสารในระหว่างการจัดการเรียนรู้เน้นการใช้ภาษาเชิงบวก เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาสมรรถนะของตนเอง การให้คำปรึกษาและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนโดยไม่มีการตัดสินคำตอบของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถอย่างต่อเนื่อง

2.2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับผู้เรียนที่นับถือในศาสนาที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องเคารพในความเชื่อและความศรัทธาของทุกศาสนาโดยประเด็นที่นำมาวิพากษ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตั้งคำถามในชั้นเรียนควรหลีกเลี่ยงประเด็นละเอียดอ่อนที่อาจนำไปสู่ ความขัดแย้ง หลีกเลี่ยงการหยอกล้อในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนหรือหลักปฏิบัติทาง ศาสนา

2.3 การนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ (Online) ต้องมีความ ยืดหยุ่นในเรื่องเวลาของแต่ละกิจกรรมและต้องมีการบริหารจัดการเวลาที่ดีเพื่อให้สามารถจัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งการมีช่องทางสำหรับส่งเอกสารประกอบและสื่อการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองล่วงหน้าก่อนถึงคาบเรียน จะเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียน สามารถศึกษาทำความเข้าใจและหาประเด็นมาร่วมวิพากษ์ในชั้นเรียนได้

2.4 การนำรูปแบบไปใช้ในรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติหรือเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ ผลงานเฉพาะของรายวิชา สามารถบูรณาการแนวคิดการใช้โครงงานเป็นฐานการเรียนรู้ (Project-Based Learning) หรือแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (Problem-Based Learning) โดย การให้ผู้เรียนได้เลือกนำประเด็นที่สนใจมาแก้ปัญหาและสร้างสรรค์เป็นชิ้นงาน ซึ่งสามารถปรับใช้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบในการทำความเข้าใจปัญหาและวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อ การปรับปรุงชิ้นงาน

2.5 การประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์อาจเก็บข้อมูลจากผู้เรียนผ่านการ พูดและการเขียนควบคู่กัน หรือเป็นลักษณะที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกได้ว่าจะรับการประเมิน สมรรถนะผ่านรูปแบบใด เพื่อให้การประเมินมีความสอดคล้องตามธรรมชาติที่แตกต่างของผู้เรียน นอกจากนี้ การประเมินสมรรถนะของผู้เรียนจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากวิธีการที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินพฤติกรรม ใบงาน แบบบันทึกการสะท้อนคิด เพื่อให้ครอบคลุมทั้งทักษะการพูดและ การเขียน มีการสังเกตพฤติกรรมตอบสนองของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้และบันทึก ข้อสังเกตที่พบอย่างละเอียด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลในระหว่าง การจัดการเรียนรู้มีความไม่คงทน ต้องอาศัยการกระตุ้นจากผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีการ ศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไตร่ตรองและใช้เหตุผลของผู้เรียน

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการประเมินผลในระยะยาว ที่มีการติดตามผลสมรรถนะการ
วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นระยะและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม

3.3 การพัฒนาเป็นหลักสูตรออนไลน์เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจสามารถเข้าถึงและเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะในด้านนี้ได้
ด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- Agostino, A., Im-Bolter, N., Stefanatos, A. K., & Dennis, M. (2017). Understanding ironic criticism and empathic praise: The role of emotive communication. *British Journal of Developmental Psychology, 35*(2), 186-201.
- Akkus, B., Postmes, T., Stroebe, K., & Baray, G. (2019). Cultures of conflict: Protests, violent repression, and community values. *British Journal of Social Psychology, 59*, 1-17. doi:10.1111/bjso.12328
- Akpan, V. I., Angela Igwe, U., Blessing, I., Mpamah, I., & Okoro, C. O. (2020). Social Constructivism: Implications on Teaching and Learning. *British Journal of Education, 8*(8), 49-56.
- Ali Sulaiman, M. A. H. B. (2018, 18-19 August, 2018). *Students' Critical Thinking Enhancement Through Socratic Questioning: A Pedagogical Study*. Paper presented at the Proceedings of 184th The IIER International Conference, Langkawi, Malaysia.
- Alleman, J., & Brophy, J. (1998). Assessment in a Social Constructivist Classroom. *Social Education, 62*(1). Retrieved from <http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/6201/620105.html>
- Ambrose, S. A., Bridges, M. W., Dipietro, M., Lovett, M. C., & Norman, M. K. (2010). *How to Learning Works : Seven Research-Based Principles for Smart Teaching*. USA: Jossey-Bass.
- Amonoo, H. L., Longley, R. M., & Robinson, D. M. (2021). Giving Feedback. *Psychiatric Clinics of North America, 44*(2), 237-247.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.psc.2020.12.006>
- Anderson, T. (2011). *The theory and practice of online learning*. Edmonton, AB: AU Press.
- Ariyanti, A., & Hermita, N. (2020). The Effect of Scaffolding-Based Problem-Based Learning Approaches to Improve Mathematical Modeling Ability of Elementary School Students. *Dinamika Jurnal Ilmiah Pendidikan Dasar, 12*, 1.

doi:10.30595/dinamika.v12i1.6642

- Baron, R. A. (1988). Negative effects of destructive criticism: Impact on conflict, self-efficacy, and task performance. *Journal of Applied Psychology*, 73(2), 199-207.
doi:10.1037/0021-9010.73.2.199
- Bellanca, J. A., & Brandt, R. S. (2010). *21st century skills : rethinking how students learn*: Bloomington, IN : Solution Tree Press.
- Bergsmann, E., Schultes, M.-T., Winter, P., Schober, B., & Spiel, C. (2015). Evaluation of competence-based teaching in higher education: From theory to practice. *Evaluation and Program Planning*, 52, 1-9. doi:10.1016/j.evalprogplan.2015.03.001
- Berlo, D. K. (1966). *The Process of Communication*: Holt, Rinehart, Winston.
- Brookhart, S. M., & McMillan, J. H. (2019). *Classroom Assessment and Educational Measurement*. United Kingdom: Routledge.
- Brumberg, A. (2003). *Constructive Criticism* (Vol. 82).
- Burke, K. (2010). *Balanced assessment : from formative to summative*. United States of America: Solution Tree Press.
- Butler, K. (2017). Criticism: Using it to Your Advantage. *Journal of Singing*, 74(1), 29-36.
- Cabrillo, C. (2020). Giving Constructive Feedback. Retrieved from <https://www.cabrillo.edu/services/jobs/pdfs/giving-feedback.pdf>
- Carleton University. (2022). Synchronous Learning Tools. Retrieved from <https://carleton.ca/tls/teachingresources/teaching-with-technology/synchronous-learning-tools>
- Chua, C. (2020). *How to Give Constructive Criticism*. Retrieved from https://personalexcellence.co/newsletter/thank-you/?ck_subscriber_id=870016365
- Cohen, J. R. (1998). *Communication Criticism: Developing Your Critical Powers*. USA: SAGE Publications, Inc.
- Competency-Based Academy. (2017). *Competency-Based Training Model*. Retrieved from
- Craig, C., & Cindy, M. (2019). What good feedback really looks like. *Harvard Business Review*.
- Daniel, L. (1986). *The Scientific Marx*. from University of Minnesota Press

- Darcísio, N. M. (2016). The Critical Philosophy and the Education for John Dewey. *American Journal of Educational Research*, 4(17), 1197-1204.
- Darnell, C. (2008). Constructive Criticism: The Role of Student-Faculty Interactions on African American and Hispanic Students' Educational Gains. *Journal of College Student Development*, 49(November/December), 587-605.
doi:doi:10.1353/csd.0.0040.
- Earl, L. M. (2013). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning* (2nd ed.). United Kingdom: A SAGE Company.
- Edward De Bono (2000). *Six Thinking Hats*. 3rd ed. London: Penguin Books.
- Erna Du Toit. (2012). Constructive feedback as a learning tool to enhance students' self-regulation and performance in higher education. *Perspectives in Education*, 30(2)(June 2012), 32-40.
- Fabiano, J. (2020). How to give constructive criticism using emotional intelligence. Retrieved from <https://www.theladders.com/career-advice/how-to-give-constructive-criticism>
- Ferrar, T. (2018). The Difference Between Criticism and Constructive Criticism. Retrieved from <https://medium.com/@TheTonyFerrar/the-difference-between-criticism-and-constructive-criticism-cf0265f6b7e4>
- Fleming, N., & Baume, D. (2006). Learning Styles Again: VARKing up the right tree! *Educational Developments, SEDA Ltd*(4), 4-7.
- Fong, C. J., Schallert, D. L., Williams, K. M., Williamson, Z. H., Warner, J. R., Lin, S., & Kim, Y. W. (2018). When feedback signals failure but offers hope for improvement: A process model of constructive criticism. *Thinking Skills & Creativity*, 30((2018)), 42-53. doi:10.1016/j.tsc.2018.02.014
- Garner, R. (2010). *Constructing Effective Criticism: How to Give, Receive, and Seek Productive and Constructive Criticism in Our Lives*. United States of America: Prescient Press.
- Habermas and the Frankfurt School. (1981). *The Idea of a Critical Theory*. Cambridge, United Kingdom: CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS.

- Hardavella, G., Aamli-Gagnat, A., Saad, N., Rousalova, I., & Sreter, K. B. (2017). How to give and receive feedback effectively. *Breathe*, 13(4)(December 2017), 327-333.
doi:10.1183/20734735.009917
- Holton, D. L. (1973). *Adult Learning in the Digital Age: Perspectives on Online Technologies and Outcomes*. USA: Yurchak Printing Inc.
- Horst, C., & Albertyn, R. (2018). The importance of metacognition and the experiential learning process within a cultural intelligence-based approach to cross-cultural coaching. *SA Journal of Human Resource Management*, 16, 1-11.
doi:10.4102/sajhrm.v16i0.951
- Howard, R. (2004). Conflict sensitive journalism. International media support. In Vancouver, Canada: International Media Support.
- Iordanou, K., Kuhn, D., Matos, F., Shi, Y., & Hemberger, L. (2019). Learning by arguing. *Learning and Instruction*, 63, 101207.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2019.05.004>
- Katambur, D. (2018). 5 Proven Online Tools that Support Asynchronous Learning. Retrieved from <https://blog.commlabindia.com/elearning-development/online-tools-for-asynchronous-learning-support>
- Katie, C. (2014). Delivering Constructive Criticism In The Workplace. Retrieved from <https://www.nycbar.org/images/stories/pdfs/careerdevelopment/giving-feedback-march-2014-calabrese.pdf>
- Kolb, A., & Kolb, D. (2018). Eight important things to know about The Experiential Learning Cycle. *The Australian Educational Leader*, 40(3), 8-14.
- Kraschl, D. (2013). Constructivism (Philosophy of Mind). In A. L. C. Runehov & L. Oviedo (Eds.), *Encyclopedia of Sciences and Religions* (pp. 486-489). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Liu, W. C., & Lim, Y. C. (2018). *Understanding teaching, learning and learners: The Singapore teaching practice*. Singapore:: Cengage Learning Asia.
- MacKenzie, S. B., Podsakoff, P. M., & Podsakoff, N. P. (2011). Construct Measurement and Validation Procedures in MIS and Behavioral Research: Integrating New and

- Existing Techniques. *MIS Quarterly*, 35(2), 293-334. doi:10.2307/23044045
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence rather than for "Intelligence". *American Psychologist, Harvard University, January 1973*, 1-14. Retrieved from <https://www.therapiebreve.be/documents/mcclelland-1973.pdf>
- McDowell, L. (2008). Students' experience of feedback on academic assignments in Higher Education. In A. M. Havnes, L. (Ed.), *Balancing dilemmas in assessment and learning in contemporary education* (pp. 237-249.). New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Michelle, F. M., Hsueh, J., & McCormick, M. (2020). Rethinking Classroom Quality: What we know and what we are learning.
- Microsoft Team. (2020). การใช้ Microsoft Team สำหรับการสอนแบบออนไลน์. Retrieved from <https://support.microsoft.com/en-us/topic/downloadable-guides-6bd3eb82-0a0f-43cc-a4d2-c9f4e7ebdf39>
- Neil, J. (2008). *Exploratory Factor Analysis of the Short Version of the Adolescent Coping Scale*. Australia Centre for Applied Psychology, University of Canberra
- Nguyen, T. T. M. (2013). Instructional effects on the acquisition of modifiers in constructive criticism by EFL learners. *Language Awareness*, 22(1), 76-94.
doi:10.1080/09658416.2012.658810
- Nicholson, N. S. (1993). The Constructive Criticism Model. *The Intepreters' Newsletter*, 5, 60-67.
- Noone, C. (2016). *Mindfulness and critical thinking: structural relations, shortterm state effects, and long-term intervention effects*. (Doctor of Philosophy (Psychology)). National University of Ireland, , Galway.
- OECD. (2020). *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, . Paris: OECD Publishing.
- Omer, A. A., & Abdularhim, M. E. (2017). The criteria of constructive feedback: The feedback that counts. *Journal of Health Specialties*, 5(1), 45. doi:10.4103/2468-6360.198798
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (2013). *How college affects students; v. 2: A third decade of research*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Paul, R., & Elder, L. (2008). *Critical Thinking: Foundation for Critical Thinking*.
- Piaget, J. (1980). The psychogenesis of knowledge and its epistemological significance. In M. Piattelli-Palmarini (Ed.), *Language and learning*. Cambridge: Harvard University Press. .
- Rampal, R. (2014). Synchronous e-learning: Reflections and design considerations. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 10(4), 80-92.
- Rosenberg, M. (2015). *Nonviolent Communication* (3rd ed.). United States: Puddle Dancer Press.
- Russell, G., & George, L. (2015). *Curiosity, Information Gaps, and the Utility of Knowledge*. Retrieved from Pittsburgh, USA:
- Sabina, N. (2019). RECEIVING FEEDBACK: How to Take Criticism Well. *Harvard Business Review*.
- Sahu, P., Sa, B., & Addae, J. (2017). Hierarchy of Objectives in Health Professional Curriculum: From Traditional to Competency Based Education Model. *Bulletin of Pharmaceutical Research*, 7. doi:10.21276/bpr.2017.7.2.1
- Sambell, K., McDowell, L., & Montgomery, C. (2013). *Assessment for Learning in Higher Education*. United Kingdom: Routledge.
- Schwarz, R. (2013). The "Sandwich Approach" Undermines Your Feedback. Retrieved from <https://hbr.org/2013/04/the-sandwich-approach-undermin>
- Shriver, T. P., & Weissberg, R. P. (2020). A response to constructive criticism of Social and Emotional Learning. *Phi Delta Kappan*, 101(7), 52-57.
doi:10.1177/0031721720917543
- Siddiqui, A. (2017). *5 Whys and Root Cause Analysis in Quality Management*.
- Silander, P. (2015). Phenomenon Based Learning.
- Simina, V. K. (2012). Socio-Constructivist Models of Learning. In N. M. Seel (Ed.), *Encyclopedia of the Sciences of Learning* (pp. 3128-3131). Boston, MA: Springer US.
- Smith, P. L., & Ragan, T. J. (2004). *Instructional Design* (3rd ed.). United States: Wiley.

- Sriprom, C., Rungswang, S., Sukwitthayakul, C., & Chansri, N. (2019). Personality Traits of Thai Gen Z Undergraduates Challenges in the EFL Classroom. *PASAA*, 57(January - June 2019), 165-190.
- Stead, B. A. (1972). Berlo's Communication Process Model as Applied to the Behavioral Theories of Maslow, Herberg, and McGregor. *Academy of Management Journal*, 15(3), 389-394. doi:doi:10.5465/254868
- Steve Olusegun, B. (2015). Constructivism Learning Theory: A Paradigm for Teaching and Learning *Journal of Research & Method in Education* 5(6), 66-70.
- Symeonidis, V., & Schwarz, J. (2016). Phenomenon-Based Teaching and Learning through the Pedagogical Lenses of Phenomenology: The Recent Curriculum Reform in Finland. *Forum OŚwiatowe*, 28(2), 31-47.
- Taber, K. (2011). Constructivism as educational theory: Contingency in learning, and optimally guided instruction. In *Educational Theory* (pp. 39-61). New York: Nova.
- Tang Buay Choo. (2012). Instructional Design for Competence-based Learning. *Instructional Design*.
- Tatyana Zhukov. (2015). Phenomenon-Based Learning: What is PBL?
- The Critical Thinking Community. (2020). Triangle of Thinking, Feeling, and Desires. Retrieved from <https://community.criticalthinking.org/triangleOfThinking.php>
- The Stanford Design School. (2019). Method I Like, I Wish, What If. Retrieved from <http://dschool-old.stanford.edu/wp-content/themes/dschool/method-cards/i-like-i-wish-what-if.pdf>
- Tracy, K., Van Dusen, D., & Robinson, S. (2006). "Good" and "Bad" Criticism: A Descriptive Analysis. *Journal of Communication*, 37(2), 46-59. doi:10.1111/j.1460-2466.1987.tb00982.x
- Vygotsky, L. S. (1962). *Thought and language*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Wang, X., & Zheng, H. (2016). Reasoning Critical Thinking: Is It Born or Made? *Theory and Practice in Language Studies*, 6, 1323. doi:10.17507/tpis.0606.25
- Warnick, B., & Edward, S. I. (2014). *Critical thinking and communication : The use of reason in argument* (7th ed.). New York Macmillan.

- Watson, G., & Glaser, E. M. (1964). *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal Manual*. New York: Harcourt Brace and World.
- William Ury, & Roger Fisher. (2011). *Getting to yes: Negotiating agreement without giving in* (3rd Edition ed.). United Kingdom: Penguin Group.
- Yamagata-Lynch, L. C. (2014). Blending Online Asynchronous and Synchronous Learning. *International Review of Research in Open & Distance Learning*, 15(2), 189-212.
- กนก จันทร์หา. (2562). เตรียมพร้อมรับมือกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญา. เอกสารประกอบการอบรมโครงการอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- กมลฉัตร กล่อมอิม. (2562). วิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณาการพิมพ์.
- กองเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2563). คู่มือการใช้งาน Zoom เพื่อประชุมออนไลน์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (*Critical Theory*): แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การคิดเชิงวิพากษ์. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย.
- เกียรติยศ กุลเดชชัยชาญ. (2556). การพัฒนาโมเดลการวัดและเครื่องมือการวัดทักษะการคิดวิพากษ์แบบบูรณาการของนักเรียน. (ปริญาเอก). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชนิษฐา จิตแสง. (2563). การสื่อสารระหว่างบุคคล: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คู่มือการใช้เครื่องมือการจัดการสอนออนไลน์สู่วิกฤติ COVID-19. (2563). การถ่ายทอดสดการสอนทางไกลด้วย *Cisco Webex* ยะลา: ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- โคเซอร์ ลิวอิส เอ. (2533). แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตอน คาร์ล มาร์กซ์: กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- จุฬารัตน์ ธรรมประทีป. (2562). การคิดเชิงวิพากษ์และการจัดการปัญหา. Retrieved from https://thaimooc.org/courses/course-v1:OCSC-MOOC+ocsc009+2019_T1/
- เจริญ ภูวิจิตร. (2564). การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย. (2561). ชีวิตในกำมือของเราที่เราลิขิตได้ด้วยความรู้ สติปัญญา ความจริง.

Retrieved from <https://siamrath.co.th/n/34732>

ชาย โพรธิธิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ: คู่มือนักศึกษาและนักวิจัย
สังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เชิดศักดิ์ ไอรมนรัตน์. (2564). ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน *Online*. กรุงเทพฯ: คณะ
แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไชยันต์ ไชยพร. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: คิดเชิงวิพากษ์. ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวชิรเวศน์ (องค์การมหาชน) : OKMD.

ฐาปนี สีเฉลียว. (2564). รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับสื่อ
สังคมเพื่อส่งเสริมการสร้างสรค์นวัตกรรมการศึกษาสำหรับนิสิตวิชาชีพครู. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 32(1), 185-203.

ณัฐินี ปิยะศิริพันธ์. (2561). ชุมชนพหุวัฒนธรรมท่ามกลางวาทกรรมชาตินิยมในพื้นที่ 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ของไทย. วารสารรัฐสภาภิรักษ์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 60(2), 58-72.

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. (2554). วิธีสอนแบบไฮเครติส. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 22(2), 157-166.
doi:<http://edu.psu.ac.th/research/pdf/articles/2554/2-2554.pdf>

นันทนา นันทวิโรภาส. (2557). สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 1):
กรุงเทพฯ : แมสมีเดีย ผู้จัดจำหน่าย.

นิธิมูระ คัดลีมิ. (2551). *Logical thinking* : คิดอย่างมีตรรกะขณะทุกเงื่อนไข, (รังสรรค์ เลิศในสัตย์,
แปล. พิมพ์ครั้งที่ 6): กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยา
สาส์น.

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). สันติวิธี: การจัดการความขัดแย้งตาม
แนวทางสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(2), 1-16.

เบลล์กันกา เจมส์, และแบรนต์ รอน. (2562). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21
(*21st century skills: rethinking how students learn*) (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป
จิตตฤกษ์, แปล. พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป.

เปลโต้. (2561). โสกราตีส (พิมพ์ครั้งที่ 9): กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.

พงศธร มหาวิทยาลัย. (2560). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. นิตยสาร สสวท., 46(พฤศจิกายน -

ธันวาคม 2560). doi:https://library.ipst.ac.th/bitstream/handle/ipst/6110/209_40-45.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- พาสนา จุลรัตน์. (2563). จิตวิทยาการรู้คิด (*Cognitive psychology*) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพลโต. (2547). ปรัชญาชีวิตของโสเครตีส (พินิต รัตนกุล, แปล.). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2563). หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา:จากการบรรยายแบบประเพณีโบราณสู่การสอนแบบไม่สอน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์. (2564). สื่อสารสร้างสันติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัสรา นามแสง และอภิศักดิ์ สุขยั้ง. (2563). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชาวไทยในระดับอุดมศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 37(3), 183-212.
- ภีรกาญจน์ ไคนุ่นนา, ปวีญา ชนะการณ, ฮัมเดีย มุดอ, กุสุมา ภูใหญ่, และกฤษดี พ่วงรอด. (2560). การศึกษาแนวทางการออกแบบหลักสูตรระดับปริญญาตรี และปริญญาโท คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี: สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มกราพันธุ์ จุฑะรสก. (2556). การคิดอย่างเป็นระบบ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- มาร์กซ์ คาร์ล. (2559). ว่าด้วยทุน : ลัทธิทุนนิยมคืออะไร: กรุงเทพฯ : ชนนิยม ผู้จัดจำหน่าย.
- โลนกา กิรส์ตี. (2563). นวัตกรรมการเรียนรู้แห่งอนาคตแบบฟินแลนด์ (*Phenomenal learning form Finland*) (พิมพ์ครั้งที่ 1): กรุงเทพฯ : บุ๊คสเคป.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การประเมินตามสภาพจริงอิงสมรรถนะ (*Authentic competency-based assessment*). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2562). อัลกอริทึมของความแปรปรวนในความรุนแรง 15 ปี ชายแดนใต้/ปาตานี. ปัตตานี: สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ศศิพรพรรณ บิดมาโนช. (2553). การรับรู้ถึงวิกฤตการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และภาพลักษณ์ที่มีต่อนักศึกษาไทยมุสลิมในสายตาของผู้บริหารสถานประกอบการเอกชน ใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2557). การวัดและประเมินสมรรถนะของบุคลากรวิชาชีพ. วารสารการวิจัย สังคมศาสตร์.
- สมภาร พรหมทา. (2551). คิดอย่างไรให้มีเหตุผล (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สำนักการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้. (2563). คู่มือการใช้ *Microsoft Team* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สุพรรณิ บุญหนัก และจ๊กกฤษณ์ โปดาพล. (2564). การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Microsoft Teams Application ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. วารสาร ศรีล้านช้างปริทรรศน์, 7(1), 93-99.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). วิภาษวิธีแห่งจิตตปัญญา (*The Dialectic of Spiritual Wisdom*). เสาวภา วิชาดี. (2560). รูปแบบการเรียนของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์. วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 11, 175-180.
- อัศจรรย์ ประเสริฐสิน, กมลทิพย์ ศรีหาเศษ, และอารีรัตน์ ลาวน้อย. (2564). แนวทางการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 27(2), 16-31.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม
ของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สัมภาษณ์คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

ด้านจิตวิทยาการศึกษาและอุดมศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต	คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทอง	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
อาจารย์ ดร.ฮานานมุฮิบบะตุตดีน นอจี	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ด้านการสอนและการจัดการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้

อาจารย์ ดร.มุฮัมมัด คอฮา	คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
อาจารย์ ดร.อิสมาแอ สนิ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง	คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ด้านสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์

อาจารย์ ดร.ฮาฟิซ สาและ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าศูนย์สมุทรวรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอหนิง สือแต	คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ด้านหลักสูตรและการสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรรัตน์ ยามาเรียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

อาจารย์ ดร.สุพรรณษา สุวรรณชาติรี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ด้านการวิพากษ์และการสื่อสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา ภูใหญ่

สถานวิจัยความขัดแย้งและความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

ด้านการวัดประเมินผล

อาจารย์ ดร.อิสมาอีล ราบอบ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

อาจารย์ปราณี หล้าเบ็ญสะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ
และผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง
ของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง
รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษา
ปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านหลักสูตรและการสอน

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรรัตน์ ยามาเรียง	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ ดร.สุพรรณษา สุวรรณชาติรี	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ด้านการวัดและประเมินผล

อาจารย์ ดร.อิสมาอีล ราบอบ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
อาจารย์ปราณี หล้าเบ็ญสะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ด้านการสื่อสารและการจัดการศึกษาในอุดมศึกษาชายแดนใต้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา ภูใหญ่	สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิฟาริต ระเบิดนอหมัด	รองผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการประเมินประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง
ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมจากผู้ประเมิน							ค่าเฉลี่ย (\bar{x})
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
1. ภาพรวมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้								
1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นมีเหตุ สมควรที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์	4	5	4	4	5	5	4	4.43
1.2 สภาพปัญหาเหมาะสมกับบริบทของ นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้	4	5	4	4	5	5	4	4.43
1.3 แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการ จัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการ นำไปปฏิบัติ	5	5	5	5	5	5	4	4.86
1.4 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มี ความเหมาะสมในการนำไปจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	3	4.43
1.5 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา ปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
1.6 ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Heart, Head, Hands-on: 3H) ใน ภาพรวมมีความเหมาะสมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้	4	5	4	5	4	5	4	4.43

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมจากผู้ประเมิน							ค่าเฉลี่ย (\bar{x})
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
1.6.1 ชั้นที่ 1 คิดด้วยใจ มีความเหมาะสม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4	5	4	5	4	5	4	4.43
1.6.2 ชั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง มีความ เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้	4	5	4	5	4	5	4	4.43
1.6.3 ชั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ ความเหมาะสม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3	5	4	5	4	5	4	4.29
1.7 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการ เรียนรู้มีความเหมาะสมในการพัฒนา สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	5	5	4	5	5	5	4	4.71
1.8 พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์มีความเหมาะสมกับบริบทของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้	5	5	4	4	4	5	4	4.43
1.9 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความ เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนในจังหวัด ชายแดนภาคใต้	4	5	4	4	4	5	4	4.29
1.10 ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี ความเหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะ การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	4	5	4	4	4	5	4	4.29
1.11 โครงสร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในการพัฒนา สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	3	5	5	4	4	5	4	4.29
2. แผนการจัดการเรียนรู้								
กิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียน								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	3	4.71
จุดประสงค์การเรียนรู้	3	5	5	4	5	5	3	4.29
สาระการเรียนรู้	3	5	5	5	5	5	4	4.57
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	3	4.43
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3	5	4	5	5	5	4	4.43

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมจากผู้ประเมิน							ค่าเฉลี่ย (\bar{x})
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	4	4.14
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การเข้าใจธรรมชาติความแตกต่างของบุคคล								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	4	4.86
จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	4	5	5	4	4.71
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	4	4.71
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3	5	4	5	5	5	5	4.57
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	4	4.14
แผนการเรียนรู้ที่ 2 การมองโลกแง่ดีและค้นหามุมมองเชิงบวก								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	4	4.86
จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	4	5	5	4	4.71
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	4	4.71
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3	5	4	5	5	5	5	4.57
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	4	4.14
แผนการเรียนรู้ที่ 3 สื่อสารเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคแซนวิช								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	5	5.00
จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	4	5	5	5	4.86
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
กระบวนการจัดการเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	5	5.00
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	4	4.86
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	4	4.14
แผนการเรียนรู้ที่ 4 ระบบการคิดของมนุษย์และการคิดด้วยตรรกะ								
มโนทัศน์	4	5	5	5	5	5	5	4.86
จุดประสงค์การเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
สาระการเรียนรู้	3	5	5	5	5	5	5	4.71
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3	5	5	5	5	5	4	4.57
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	5	4.29
แผนการเรียนรู้ที่ 5 ศาสตร์และศิลป์การสื่อสารสร้างสรรค์								

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมจากผู้ประเมิน							ค่าเฉลี่ย (\bar{x})
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	5	4.29
แผนการเรียนรู้ที่ 10 การตั้งคำถามที่ดีและคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six's Thinking Hat)								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	5	5.00
จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	5	5.00
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3	5	4	5	5	5	5	4.57
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	5	4.29
แผนการเรียนรู้ที่ 11 วิเคราะห์-วิพากษ์ เข้าใจสังคมผ่านปรากฏการณ์ร่วมสมัย								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	5	5.00
จุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	5	5.00
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	4	5	4	5	5	5	5	4.71
การวัดและประเมินผล	4	5	4	2	5	5	5	4.29
แผนการเรียนรู้ที่ 12 สร้างวัฒนธรรมการฟังก่อนวิพากษ์ประเด็นที่เห็นต่าง								
มโนทัศน์	5	5	5	5	5	5	5	5.00
จุดประสงค์การเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
สาระการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
กระบวนการจัดการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	4	5	5	5	5	5	5	4.86
การวัดและประเมินผล	4	5	5	2	5	5	5	4.43

ภาคผนวก ง

แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
(ผู้สอนประเมินและผู้เรียนประเมินตนเอง)

แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

(ผู้สอนประเมิน)

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของ
นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

คำชี้แจง :

แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการพิจารณาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในช่วงการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับที่คิดว่านักศึกษามีการแสดงออกเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับนั้น และเขียนพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่ออธิบายยืนยันถึงการมีสมรรถนะในระดับนั้น ทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1	ระดับคะแนน				พฤติกรรมที่แสดงออก
	1	2	3	4	
การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนรับฟัง ประเด็นจากเรื่องราวอย่างหลากหลายแง่มุม สามารถ รับรู้สภาพอารมณ์และคาคเดาความคิดของผู้ที่อยู่ใน สถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
ระดับที่ 1 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่การนำเสนอไม่มีการ อธิบายมุมมองจากมิติอื่น ๆ หรืออาจอธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการวิเคราะห์สภาพอารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น					
ระดับที่ 2 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1-2 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มา ของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยง คำนึงถึงสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น เล็กน้อย แต่มีการนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น					
ระดับที่ 3 นักศึกษาดังข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น และอธิบาย รายละเอียดสนับสนุนประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 2 ข้อ และแสดงออกชัดเจนถึงการ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน					

ระดับที่ 4 นักศึกษาตั้งข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความประเด็นที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง

องค์ประกอบที่ 2					พฤติกรรมที่แสดงออก
	1	2	3	4	
การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผล และการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงและมองจากหลากหลายแง่มุม เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึงสามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ					
ระดับ 1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย หรือวิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลรองรับที่เหมาะสม หรือวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการนำเสนอทางออกอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว					
ระดับ 2 นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่ตรงไปตรงมา มีความพยายามที่จะปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทและระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้ และสามารถวิเคราะห์ทางออกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1 ข้อ					
*ระดับ 3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 ข้อ แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น					
ระดับ 4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ชัดเจน วิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาคำตอบที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ใช้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่น ๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่ได้เถียงกลับ					

องค์ประกอบที่ 3	ระดับคะแนน				พฤติกรรมที่แสดงออก
	1	2	3	4	
ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่ด้วยวิทยปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน ใช้ภาษาที่สุภาพหรือใช้วาทศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้การวิพากษ์					
ระดับ 1	นักศึกษาแสดงความคิดเห็นด้วยความลังเล ประหม่า หรือสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่มประเด็นความขัดแย้ง				
ระดับ 2	นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจในความคิดตนเองมากเกินไป ใช้ภาษาที่ค่อนข้างแข็งกร้าว หรือไม่ขาดความมั่นใจ อาจแสดงออกถึงการรังเกียจความคิดที่ต่างจากจุดยืนของตน แต่มีการโต้แย้งที่ใช้อารมณ์นำหน้าเหตุผล ขาดการใช้วาทศิลป์ ระวังระวังความรู้สึกผู้อื่นน้อยเกินไป				
*ระดับ 3	นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน อาจมีการใช้วาทศิลป์ หรือมีการยกตัวอย่างที่เชื่อมโยง และสื่อสารประเด็นที่คาบเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างรอบคอบ				
ระดับ 4	นักศึกษาแสดงความคิดอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตนในขณะเดียวกัน เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพเหมาะสมกับผู้รับ ใช้ภาษากายประกอบการนำเสนอ สื่อสารในสถานการณ์ที่เปราะบางคาบเกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม แสดงออกถึงการเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน มีการใช้วาทศิลป์ เปิดรับการวิพากษ์จากผู้อื่นและแสดงออกถึงความเป็นไปได้ที่ความคิดของตนจะผิดพลาด				

ประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

(นักศึกษาประเมินตนเอง)

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของ
นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

คำชี้แจง :

แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการพิจารณาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาในช่วงการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยให้นักศึกษาประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของตนเอง โดยมีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.	<p>การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนรับฟังประเด็นจากเรื่องราวอย่างหลากหลายแง่มุม สามารถรับรู้สภาพอารมณ์และคาดเดาคำคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ตอบสนองด้วยการแสดงออกที่สื่อถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p> <p>นักศึกษาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการแสดงออกตนเองมากที่สุดเพียง 1 ช่อง</p>
	<p>1 นักศึกษาดำเนินข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่การนำเสนอไม่มีการอธิบายมุมมองจากมิติอื่น ๆ หรืออาจอธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการวิเคราะห์สภาพอารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น</p>
	<p>2 นักศึกษาดำเนินข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1-2 ประเด็น และบอกรายละเอียดที่มาของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยง คำนึงถึงสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย แต่มีการนำความคิดตนเองตัดสินผู้อื่น</p>
	<p>3 นักศึกษาดำเนินข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น และอธิบายรายละเอียดสนับสนุนประเด็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างน้อย 2 ข้อ และแสดงออกชัดเจนถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน</p>
	<p>4 นักศึกษาดำเนินข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้มากกว่า 2 ประเด็น อธิบายและตีความประเด็นที่สังเกตได้อย่างลึกซึ้ง แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ใช้คำพูดที่สุภาพ ระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง</p>

<p>2. การได้ตรงข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูลที่ได้รับ แยกแยะข้อเท็จจริงและมองจากหลากหลายแง่มุม เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึงสามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ</p> <p>นักศึกษาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการแสดงออกตนเองมากที่สุดเพียง 1 ข้อ</p>	
	<p>1 นักศึกษาประมวลข้อมูลโดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย หรือวิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่เห็นเหตุผลรองรับที่เหมาะสม หรือวิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มีการนำเสนอทางออกอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าว</p>
	<p>2 นักศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีหลักการหรือเหตุผลรองรับ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่ตรงไปตรงมา มีความพยายามที่จะปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทและระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้ และสามารถวิเคราะห์ทางออกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1 ข้อ</p>
	<p>3 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ดี หรือวิเคราะห์สถานการณ์โดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 1 ข้อ แสดงออกถึงการเปิดรับการสะท้อนกลับจากผู้อื่น</p>
	<p>4 นักศึกษามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ชัดเจน วิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับอย่างน้อย 1 ข้อ มีการตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาคำตอบที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ ใช้เทคนิคการถามที่เปิดมุมมองอื่นๆ ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหวสำหรับสังคมชายแดนใต้และเสนอทางเลือกอื่นการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้จริงอย่างน้อย 2 ข้อ รับฟังการสะท้อนกลับจากผู้อื่นโดยไม่โต้เถียงกลับ</p>

<p>3. ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิหยาปัญญา หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจแต่มีความถ่อมตน ปรับการวิพากษ์ได้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และแสดงท่าทีเคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน ใช้ภาษาที่สุภาพหรือใช้วาทศิลป์มาช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้การวิพากษ์</p> <p>นักศึกษาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการแสดงออกตนเองมากที่สุดเพียง 1 ข้อ</p>	
	<p>1 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นด้วยความลังเล ประหมา หรือสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนดด้วยการโต้ตอบที่ตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่มประเด็นความขัดแย้ง</p>

เกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรม

รายการสังเกต พฤติกรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
1. การรับข้อมูล รอบด้านและ เคารพความคิด ผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> -ตั้งข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ชัดเจนตรงประเด็น -อธิบายและตีความประเด็นที่สังเกตได้อย่างและเป็นเหตุเป็นผลรอบด้าน -แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น - ใช้คำพูดที่สุภาพระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง 	<ul style="list-style-type: none"> -ตั้งข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ชัดเจน - อธิบายรายละเอียดสนับสนุนประเด็นอย่างรอบด้าน - แสดงออกชัดเจนถึงการเห็นอกเห็นใจผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่งๆ - ไม่มีการใช้คำพูดเชิงตัดสิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้บ้าง แต่ยังไม่ตรงประเด็น - บอกรายละเอียดที่มาของข้อสังเกตได้อย่างเชื่อมโยงแต่ยังไม่รอบด้าน - คำนึงถึงสภาพอารมณ์และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นเล็กน้อย แต่มีการนำความคิดเห็นตนเองตัดสินผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> -ตั้งข้อสังเกตที่จะนำสู่การวิพากษ์จากเรื่องราวได้ 1 ประเด็น แต่การนำเสนอไม่มีการอธิบายมุมมองจากมิติอื่นๆ หรืออาจอธิบายสถานการณ์ด้วยการใช้ภาษาเชิงตัดสินอย่างชัดเจน ขาดการวิเคราะห์สภาพอารมณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น
2. การไตร่ตรอง ข้อเท็จจริงด้วย เหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> -ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน -วิเคราะห์ข้อเท็จจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับ -ตั้งคำถามที่นำไปสู่การค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอย่างคมชัดและสุภาพ -ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบท -ระมัดระวังประเด็นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล - แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นโดยมีหลักการหรือเหตุผลรองรับ - ตั้งข้อสงสัยและตั้งคำถามอย่างสุภาพ - ปรับเนื้อหาได้เหมาะสมกับบริบท - ระมัดระวังประเด็นที่มีความอ่อนไหว 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล - แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้าง - วิเคราะห์สถานการณ์จากมุมมองตนเองโดยไม่มีเหตุผลรองรับ - พยายามปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับ 	<ul style="list-style-type: none"> -ประมวลข้อมูลโดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน - แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้บ้างเล็กน้อย - วิเคราะห์สถานการณ์ได้เล็กน้อย แต่ยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ - วิเคราะห์อย่างไม่เป็นระบบ ไม่ได้มี

รายการสังเกต พฤติกรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
	มีความอ่อนไหว สำหรับสังคม ชายแดนใต้ - เสนอทางเลือกที่มี ความเป็นไปได้จริงได้ หลากหลายแนวทาง - รับฟังการสะท้อน กลับจากผู้อื่นโดยไม่ โต้เถียงกลับ	สำหรับสังคม ชายแดนใต้ - เสนอทางเลือกอื่น การแก้ปัญหาที่มี ความเป็นไปได้จริง - แสดงออกถึงการ เปิดรับการสะท้อน กลับจากผู้อื่น	บริบทแต่ยังไม่ สอดคล้อง - วิเคราะห์ ทางออกที่ดีกว่า ในการแก้ปัญหา ที่ไม่มีความ เป็นไปได้จริง	การนำเสนอ ทางออกอื่นๆ เพื่อ แก้ปัญหาใน ประเด็นดังกล่าว
3. ปฏิสัมพันธ์กับ ผู้คนด้วยวิทย์ ปัญญา	- แสดงความคิดเห็นอย่าง มั่นใจแต่มีความถ่อม ตน - เรียบเรียงสิ่งที่ ต้องการสื่อสารด้วย ภาษาที่สุภาพ เหมาะสมกับผู้รับ - สื่อสารในสถานการณ์ ที่เปราะบางได้อย่าง เหมาะสม - ใช้วาทศิลป์หรืออวั จนภาษาร่วมด้วย - แสดงออกถึงการ เคารพความคิดของผู้ ที่เห็นต่างจากตน	- แสดงความคิด อย่างมั่นใจแต่มี ความถ่อมตน - เรียบเรียงสิ่งที่ ต้องการสื่อสารด้วย ภาษาที่สุภาพ เหมาะสมกับผู้รับ - แสดงออกถึงการ เคารพความคิดของ ผู้ที่เห็นต่างจากตน - ใช้วาทศิลป์หรือมี การยกตัวอย่างที่ เชื่อมโยง - สื่อสารประเด็นที่ คาบเกี่ยวกับความ เชื่อทางศาสนาอย่าง รอบคอบ	- แสดงความคิด อย่างมั่นใจใน ความคิดตนเอง มากเกินไป - ใช้ภาษาที่ ค่อนข้างแข็ง ก้าวร้าวหรือขาด ความมั่นใจ - รับฟังความคิดที่ ต่างจากจุดยืนของ ตน แต่มีการโต้แย้ง ที่ใช้อารมณ์ - ขาดการใช้ วาทศิลป์ ระมัดระวัง ความรู้สึกผู้อื่น น้อยเกินไป	- แสดงความคิดเห็น ด้วยความลังเล ประหม่า - โต้ตอบสื่อสารใน สถานการณ์ที่ กำหนดอย่าง ตรงไปตรงมาเกินไป - ใช้ภาษาที่รุนแรง สุ่มเสี่ยงที่จะเพิ่ม ประเด็นความ ขัดแย้ง

เกณฑ์การสรุปคุณภาพจากคะแนนรวม

คะแนน 9-12	ระดับคุณภาพ ดีมาก
คะแนน 6-8	ระดับคุณภาพ ดี
คะแนน 3-5	ระดับคุณภาพ ปรับปรุง

ภาคผนวก จ

แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนรู้

แบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้
การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

คำชี้แจง

แบบบันทึกนี้สำหรับนักศึกษาทำการบันทึกความคิดเห็นที่หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็นด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้
และผลการบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ภาคผนวก ข

คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นิติตปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

คู่มือนี้พัฒนาขึ้นสำหรับประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุและผล และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิทยปัญญา โดยกระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ คิดด้วยใจ คิดด้วยสมอง และลงมือปฏิบัติ (Heart, Head, Hands-On หรือ 3H) กล่าวคือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ใช้ทั้งจิตใจและสมองในการประมวลผลความคิด เพื่อพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างรอบคอบก่อนสื่อสารไปยังบุคคลอื่น ๆ โดยในคู่มือนี้จะประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ใช้รูปแบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของรายวิชาและลักษณะของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสามารถในการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสังคมอุดมปัญญา ถกเถียงแลกเปลี่ยนกันด้วยหลักเหตุผล ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดจากปัญหาของการคิดต่างภายใต้สภาวะทางสังคมปัจจุบันได้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. สภาพปัญหาและความจำเป็น	4
2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	5
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	6
4. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	6
5. บทบาทผู้สอนและผู้เรียน	9
6. พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	10
7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	13
8. ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	14
9. โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	14

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. สภาพปัญหาและความจำเป็น

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกประกาศให้อยู่ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 - ปัจจุบัน การอยู่ภายใต้ข้อจำกัดและกฎข้อบังคับที่เข้มงวดกว่าปกติเป็นระยะเวลายาวนานย่อมส่งผลต่อกระบวนการคิดและการแสดงออกของบุคคลอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ การวิพากษ์ในประเด็นต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่แล้วจำเป็นต้องมีการไตร่ตรองและระมัดระวังมากกว่าสถานการณ์ปกติ ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เติบโตมาภายใต้สภาพทางสังคมลักษณะนี้มีการแสดงออกทางความคิดที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนสองลักษณะ คือ คนรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งไม่กล้าคิดเชิงวิพากษ์หรือคิดต่างจากมุมมองผู้อื่น และอีกส่วนหนึ่งของคนรุ่นใหม่มีความกล้าแสดงออกทางความคิด กล้าตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย แต่เป็นการแสดงออกที่ตรงไปตรงมาที่อาจไม่เหมาะสมในแง่กาลเทศะ จากสภาพการณ์เหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องหาจุดสมดุล ด้วยการพัฒนาให้ระบบการศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาปัจเจกชนคนรุ่นใหม่ให้สามารถคิดต่างอย่างสร้างสรรค์ แสดงออกทางความคิดบนหลักเหตุผล และเคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคม

การแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนในอนาคตซึ่งต้องพัฒนาจากการบูรณาการขององค์ประกอบทางด้านจิตใจ ด้านการคิด และด้านการสื่อสาร การพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในการศึกษานี้จึงบูรณาการฐานคิดจากแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ดี แนวคิดการสื่อสารโดยไร้ความรุนแรง (Non-Violent Communication) ที่เน้นการให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังอย่างความเข้าใจผู้อื่นร่วมกับแนวคิดการวิพากษ์ การตั้งคำถาม และการคิดด้วยตรรกะ มาพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้ ได้นำแนวคิดสมรรถนะของเดวิด แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) มาเป็นส่วนช่วยในการเสริมสร้างให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถเกิดสมรรถนะได้จริงโดยการแสดงออกเชิงสมรรถนะตามแนวคิดของเดวิด แมคเคลแลนด์จำเป็นต้องสร้างมาจากฐานของความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ มาผสมผสานกันบุคคลจึงจะสามารถแสดงออกในเชิงพฤติกรรมตามผลลัพธ์ที่มุ่งหวังได้ ดังนั้น สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นผลลัพธ์จากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้จะประกอบด้วย 1) การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น 2) การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และ 3) การปฏิสัมพันธ์กับ

ผู้คนด้วยวิทย์ปัญญา ซึ่งเมื่อสามารถเสริมสร้างให้องค์ประกอบเหล่านี้มีอยู่ในผู้เรียนแล้ว จะส่งผลให้การแสดงออกของคนรุ่นใหม่สามารถคิดต่างอย่างสร้างสรรค์ มีดุลพินิจในการรับข้อมูลและสามารถไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนสื่อสารไปยังสังคมในวงกว้าง ซึ่งเชื่อมั่นว่าเมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกพัฒนาเป็นสมรรถนะในผู้เรียนรุ่นใหม่แล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไปได้

นอกจากนี้ แนวคิดหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดและมีมุมมองต่อประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างยืดหยุ่น การเปิดพื้นที่ให้สามารถตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ เกิดการปรับสมดุลความรู้และตกผลึกเป็นความเข้าใจใหม่ที่เปิดรับสิ่งใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น ควบคู่กันนี้ได้นำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ (Phenomenon-Base Learning) และเทคนิคการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก เทคนิคการตั้งคำถาม และเทคนิคการพูด มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมด้วย โดยขั้นตอนภายใต้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้จะเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดด้วยใจ คิดด้วยสมอง และลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียน นำมาบูรณาการกับเนื้อหาวิชาที่ออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีห้องเรียนเป็นพื้นที่จำลองของสังคมเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกทางความคิด โดยมีผู้สอนเป็นต้นแบบสำคัญในการตั้งคำถามและวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อมุ่งให้เกิดสมรรถนะตามที่มุ่งหวัง

2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการฝึกแสดงออกทางความคิดทั้งส่วนที่เห็นด้วยและเห็นต่าง กระตุ้นให้ผู้เรียนทดลองนำเสนอความคิดและแนวทางแก้ปัญหาใหม่ ๆ โดยสร้างข้อตกลงร่วมกันที่จะไม่ใช้คำพูดเชิงลบหรือคำพูดเชิงตัดสิน วิพากษ์อย่างให้เกิดริและเคารพความคิดเห็นทุกคน

2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ โดยการนำประเด็นที่เกิดขึ้นรอบตัวในสังคมมาเชื่อมโยงกับบทเรียน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกเพื่อให้ทราบส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่สามารถพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

3) เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางจิตใจควบคู่กับการคิด รับข้อมูลอย่างรอบด้าน คิดวิเคราะห์บนฐานข้อเท็จจริงก่อนสื่อสารไปยังผู้อื่น มีการตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เพื่อฝึกการเปิดรับความคิดจากมุมมองที่แตกต่าง และเสริมพลังทางบวกให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการเสนอความคิดของตนเอง

4) เน้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนและปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ คิดด้วยใจ คิดด้วยสมอง และลงมือปฏิบัติ (Heart, Head, Hands-on หรือ 3H) รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁) ขั้นนี้เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจในการรับรู้ความรู้สึก รับฟังความคิดเห็นและรับข้อมูลอย่างรอบด้าน ผ่านการสังเกตและทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการใช้ใจนำ ค้นหาความรู้สึกและความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ เปิดรับข้อมูลอย่างละเอียดละไมและพยายามเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อช่วยชะลอการด่วนสรุปหรือนำความคิดตนเองตัดสินความคิดของผู้อื่น แนวทางการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ มีดังนี้

1.1 กระตุ้นการใส่ใจ ผู้สอนเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อนในการรับข้อมูล เชื่อมโยงให้ผู้เรียนสังเกตสถานการณ์ในปัจจุบัน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาวิถีทางจิตใจเปิดรับข้อมูลและมุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากความคิดเดิม

1.2 รับข้อมูลอย่างตั้งใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกต รับฟัง และทำความเข้าใจข้อมูลตรงหน้าอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนพยายามจับความรู้สึกหรือจับประเด็นของโจทย์ที่กำหนด โดยเน้นการใช้ใจรับรู้ความรู้สึกหรือรับรู้ความต้องการของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่รีบด่วนในการตัดสินผู้คน แม้จะไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ตาม

1.3 แลกเปลี่ยนสิ่งที่รับรู้ด้วยใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างคนได้รับรู้จากข้อมูล โดยการตั้งคำถามเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้จับประเด็นสิ่งที่

รับรู้ตามที่ตนได้สัมผัสจากเรื่องราว ผู้สอนรับฟังทุกคำตอบจากผู้เรียนอย่างตั้งใจและแสดงความ เป็นกันเอง

1.4 คิดสะท้อน ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ทำ เพื่อ ทบทวนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากเรื่องราว เชื่อมโยงกับความรู้เดิมและบริบททางสังคม โดยให้ ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนมุมมอง และสิ่งที่ผู้เรียนจะนำไปใช้พัฒนา ตนเอง โดยในชั้นเรียนอาจเป็นการสุ่มเลือกให้ผู้เรียนบางคนได้เล่า และมอบหมายให้ทุกคนกลับไป เขียนบันทึกการคิดสะท้อน

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂) ขั้นนี้เน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ คิดเชิงระบบ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล โดยใช้การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการหาเหตุผลที่ แท้จริงและต่อยอดการคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอื่นๆ ที่สร้างสรรค์ แนวทางการจัดการ เรียนรู้ในขั้นนี้สามารถนำไปปรับใช้ ดังนี้

2.1 ตั้งคำถามจุกจิก ผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นความสงสัยใคร่รู้ เป็นการเตรียม ความพร้อมด้านสมองให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ และคิดต่างจากมุมมอง เดิม โดยผู้สอนพยายามเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมี ภายใต้อบขบข่ายประเด็นที่แต่ละคนสนใจ

2.2 ตรวจสอบไตร่ตรองข้อมูล ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น คัดกรองข้อมูลที่มีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ กระตุ้นให้ผู้เรียน คิดไตร่ตรอง และสร้างความกระจ่างในประเด็นที่สงสัยด้วยการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่ เกี่ยวข้องมาสนับสนุน

2.3 สร้างการคิด ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเชื่อมโยงความเป็นเหตุ เป็นผลขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง พิจารณาที่มาเชิงสาเหตุอย่างครอบคลุมทุกมิติ ให้ผู้เรียนใช้ เหตุผลเชื่อมโยงระบบการคิดแต่ละขณะเดียวกันก็พยายามเข้าอกเข้าใจมุมมองความคิดของผู้คนที่อยู่ใน สถานการณ์นั้น

2.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการอภิปรายความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสิ่งที่ได้ เรียนรู้ อาจเป็นกระบวนการกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ เพื่อเปิดรับมุมมองที่แตกต่างจากความคิดเห็น ผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃) เน้นการสื่อสารสิ่งที่ได้ผ่านการพิจารณาด้วยใจ และด้วยสมอง สื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างเป็นระบบ โดยมีเจตนาการสื่อสารที่ชัดเจน วิเคราะห์

ผู้รับสาร และปรับเนื้อหาการสื่อสารให้สอดคล้องตามกาลเทศะ การจัดบรรยากาศการวิพากษ์ที่ผ่อนคลายจะช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นตัวของตนเองยิ่งขึ้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้สามารถปรับใช้ได้ ดังนี้

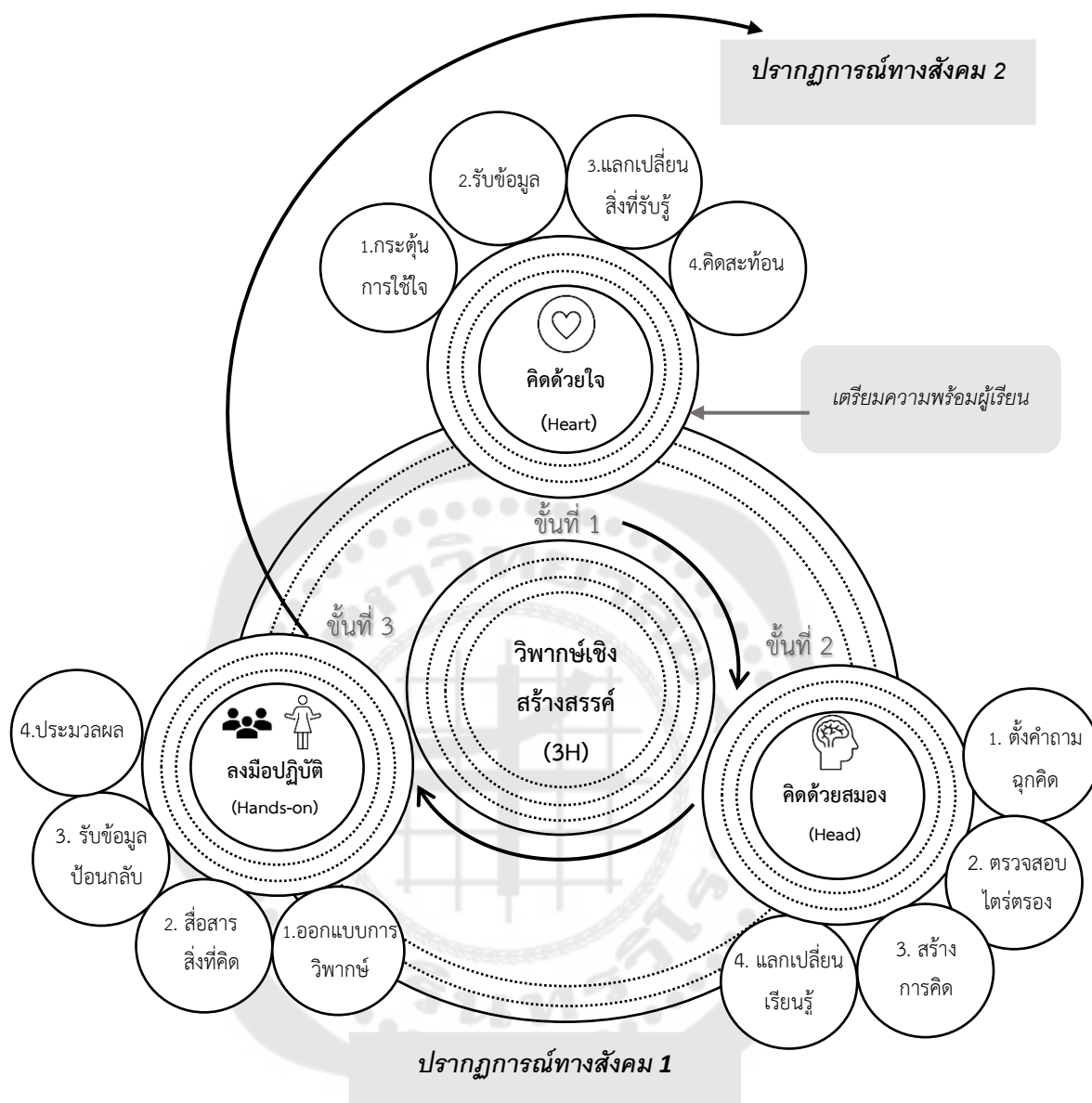
3.1 ออกแบบการวิพากษ์ ผู้สอนชี้แนะให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ผู้รับสาร และนำเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้ มีการเรียบเรียงประเด็นที่ต้องการนำเสนอ เตรียมข้อมูลและประเด็นที่จะเกริ่นนำ ตั้งคำถาม หรือตั้งข้อสังเกตอย่างกระชับ รวมถึงออกแบบการใช้ภาษาที่แสดงถึงการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น

3.2 สื่อสารสิ่งที่คิด ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยรูปแบบการวิพากษ์ สะท้อนมุมมองของตนต่อประเด็นหรือสถานการณ์ที่กำหนดอย่างเป็นระบบ เป็นการอธิบายส่วนที่เป็นข้อสังเกต เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาหรือประเด็นที่สงสัย และอาจเสนอทางเลือกที่ดีกว่าในการแก้ปัญหา นั้น โดยใช้ภาษาที่สุภาพและไม่พาดพิงบุคคลอื่น

3.3 รับข้อมูลป้อนกลับ ให้ผู้เรียนได้รับฟังข้อมูลป้อนกลับจากสมาชิกในชั้นเรียน ผู้สอน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่ผู้สอนอาจเชิญเข้าร่วมสังเกตการณ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะในมุมมองอื่น ๆ แก่ผู้เรียน โดยต้องเป็นลักษณะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก ที่มีการชื่นชมข้อดีและเสนอแนะข้อควรปรับปรุง

3.4 ประมวลผล ขั้นสุดท้ายนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อประเด็นต่าง ๆ และสามารถนำผลลัพธ์ทางการคิดไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้ทบทวนผลจากการวิพากษ์ และนำข้อเสนอแนะไปพัฒนาตนเองในการวิพากษ์ต่อไป

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ด้วย 3 ขั้นตอนนี้จะมีลักษณะที่หมุนเป็นวงจร กล่าวคือ เมื่อสิ้นสุดขั้น 1 2 และ 3 ผู้เรียนก็จะถูกกระตุ้นให้สนใจกับข้อมูลโจทย์สถานการณ์ใหม่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามวงจรอีกครั้ง โดยสถานการณ์ใหม่ก็จะเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน แต่จะเพิ่มระดับความซับซ้อนมากขึ้น เช่น จากประเด็นครอบครัว ขยายสู่ประเด็นของสถานศึกษา ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก นำเสนอเป็นภาพประกอบได้ ดังนี้

ภาพประกอบ แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

5. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สำหรับบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นนี้ สามารถสรุปบทบาทผู้เรียนและผู้สอนในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
เตรียมความพร้อมของ ผู้เรียน	4. สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมี ความตื่นตัวสนใจอยากเรียนรู้ ปรากฏการณ์ทางสังคม 5. ละลายพฤติกรรมของผู้เรียนผ่าน กิจกรรมเตรียมผู้เรียน 6. ตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนผ่านการ สังเกต ซักถาม และแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น	3. สร้างความคุ้นเคยกับผู้สอน ด้วย การสนทนาและสอบถามเพื่อทำ ความรู้จัก 4. ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมที่ ผู้สอนออกแบบมาเพื่อเตรียม ความพร้อมตนเอง
ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H ₁)	5. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย ให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจที่จะแสดง ความรู้สึกตามที่รับรู้ 6. สังเกตประเด็นที่ผู้เรียนให้ความสนใจ เป็นพิเศษจากการทำกิจกรรม 7. กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของ ประเด็นที่กำลังเรียนรู้กับชีวิตของผู้เรียน 8. เป็นผู้ฟังที่ดี โดยการรับฟังสิ่งที่ผู้เรียน อธิบายอย่างตั้งใจ ไม่พยายามโต้แย้ง หรือตัดสินความคิดผู้เรียน	1. อธิบายความรู้สึกในสิ่งที่รับรู้จาก โจทย์สถานการณ์ที่กำหนด 2. รับฟังการบอกเล่าของเพื่อนด้วย ความตั้งใจ สังเกตท่าทาง น้ำเสียง ใบหน้าของเพื่อนขณะเล่า ความรู้สึก 3. สะท้อนคิด บอกสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก บทเรียน และสิ่งที่จะนำไปใช้ พัฒนาตนเอง
ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H ₂)	5. กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิด อย่างเป็นตัวของตนเอง 6. ตั้งคำถามกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการ เชื่อมโยงกับความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม 7. สังเกตการแสดงความคิดของผู้เรียนให้มี ความทั่วถึง ให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสได้ แสดงความคิด 8. ให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียน รับรู้จุดที่ควรปรับปรุง โดยไม่สูญเสีย ความเชื่อมั่นในตนเอง	4. แสดงความคิดในแบบที่เป็น ตนเอง โดยใช้การคิดวิเคราะห์ คิด วิพากษ์ ด้วยภาษาที่สุภาพ 5. กล้าตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย หรือประเด็นที่ไม่แน่ใจ 6. แลกเปลี่ยนและรับฟังมุมมองของ คนอื่น ๆ 6. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ตามโจทย์ที่ได้รับ

ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H ₃)	6. สร้างบรรยากาศการวิพากษ์ที่มี บรรยากาศเชิงบวก เข้าอกเข้าใจและ เคารพความคิดผู้อื่น 7. แสดงออกถึงการใส่ใจในประเด็นที่ ผู้เรียนสื่อสาร และให้เกียรติความเห็น ของผู้เรียนทุกคน 8. เพิ่มความท้าทายโดยการตั้งคำถามต่อ ยอดจากประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ 9. ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เฉพาะเจาะจง เพื่อ เป็นประโยชน์ให้ผู้เรียนได้ทราบจุดที่ควร พัฒนา 10. ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน	5. จับประเด็นสำคัญของใจพทย์ สถานการณ์ที่กำหนดได้ 6. ตั้งใจรับฟังเรื่องราวที่สมาชิกใน ห้องเรียนหรืออาจารย์ผู้สอน พยายามนำเสนอ 7. สะท้อนกลับเชิงบวกในประเด็นที่ สมาชิกคนอื่นๆ นำเสนอโดยการ บอกสิ่งที่ชอบ สิ่งที่สงสัย และสิ่งที่ อยากเห็น 8. ประเมินให้คะแนนการวิพากษ์เชิง สร้างสรรค์ของตนเอง และระ

6. พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับ
นักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ศึกษานี้มีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การ
รับข้อมูลอย่างรอบด้านและเคารพความคิดผู้อื่น 2) การคิดไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล และ 3)
ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนด้วยวิทปัญญา รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ ดังตาราง
ต่อไปนี้

ตาราง 2 องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	พฤติกรรมบ่งชี้
1. การรับข้อมูลรอบด้านและเคารพความคิด ผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของ ผู้เรียนที่อธิบายประเด็นอย่างรอบด้าน ทั้ง มุมมองเห็นด้วยและเห็นต่าง ใช้ภาษาที่ แสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจ เคารพมุมมอง ของผู้อื่น รับรู้ความอ่อนไหวทางสภาพอารมณ์	1) รับข้อมูลด้วยเป้าหมายต้องการเข้าใจความรู้สึก ของผู้อื่น ไม่เน้นโต้แย้ง 2) ตอบสนองด้วยภาษาที่แสดงถึงการเห็นอกเห็นใจ 3) เคารพภาวะอารมณ์ของบุคคลที่สื่อสารด้วยได้ 4) รับฟังมุมมองที่แตกต่างโดยไม่รีบด่วนสรุป 5) ใช้ภาษากายที่แสดงถึงการเคารพในมุมมอง

องค์ประกอบ สมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	พฤติกรรมบ่งชี้
และความคิดของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้	ความคิดที่ผู้อื่นสุภาพ
<p>2. การไตร่ตรองข้อเท็จจริงด้วยเหตุผล</p> <p>หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงการสามารถใช้เหตุผลและการตั้งคำถามพิจารณาคัดกรองข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง มองจากหลากหลายแง่มุมเพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา รวมถึง สามารถพิจารณาสถานการณ์โดยเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สงสัย 2) สืบค้นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำของบุคคลหรือปรากฏการณ์ 3) ใช้ความระมัดระวังในการโต้เถียงประเด็นที่อ่อนไหวสำหรับสังคมจังหวัดชายแดนใต้ 4) ตั้งคำถามที่แสดงเจตนาที่ดี สู่ถึงการพยายามเข้าใจเรื่องราวอย่างจริงจัง 5) แยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้ 6) ตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูล 7) ปรับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอให้เหมาะสมกับผู้รับสาร 8) อภิปรายประเด็นใด ๆ โดยใช้ตรรกะเหตุผล 9) เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ 10) เสนอแนะทางเลือกอื่น ๆ ที่มีความเป็นไปได้จริง 11) แสดงออกถึงการเปิดรับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้อื่น
<p>3. การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวิหยาปัญญา</p> <p>หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่สื่อสารความคิดตนด้วยความเชื่อมั่น เป็นตัวของตนเอง ใช้วาทศิลป์ในการสื่อสาร โดยปรับการสื่อสารให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ใช้ถ้อยคำที่ถ่อมตนไม่รับข้อผิดพลาด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) สื่อสารด้วยอย่างเป็นตัวของตนเอง 2) ใช้เทคนิคการพูดมาสร้างสีสันให้การวิพากษ์ 3) แสดงออกด้วยคำพูดที่เคารพความคิดของผู้ที่เห็นต่างจากตน 4) เลือกถ้อยคำที่สุภาพ ไร้ความรุนแรง 5) ครุ่นคิดอย่างรอบคอบก่อนสื่อสารประเด็นที่มีเปราะบางในสังคมชายแดนใต้

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตาราง 3 แสดงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

วิธีวัดและประเมินผล	เครื่องมือ	ผู้ประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
การประเมินพัฒนาการ (Formative Assessment) พิจารณาการเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาการหลังจบการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้	แบบสังเกตพฤติกรรม จากกิจกรรม 1-4	ผู้สอนประเมิน เพื่อนประเมิน และผู้เรียนประเมินตนเอง	ผู้เรียนได้คะแนนรวมในระดับดีมาก หรือได้คะแนนในระดับ 3 ขึ้นไป
	แบบประเมินการสะท้อนคิด	ผู้เรียนและผู้สอน	ผู้เรียนได้คะแนนในระดับ 3 ขึ้นไป
	แบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้	ผู้สอน	-
การประเมินเพื่อสรุปผล (Summative assessment) เพื่อพิจารณาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น	แบบประเมินสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ (ข้อมูลเชิงปริมาณ)	ผู้สอน	ผู้เรียนได้คะแนนอยู่ในระดับ 3 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์
	แบบบันทึกความคิดเห็นของนักศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้ (ข้อมูลเชิงคุณภาพ)	ผู้สอน	-

8. ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ ใช้ระยะเวลา 14 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง มีแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 12 แผน และมีการทดสอบเพื่อพิจารณาพัฒนาการสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์จำนวน 4 ครั้ง ดังตารางนี้

ตาราง 4 แสดงระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สัปดาห์	1	2	3	4	5	6	7	8	9
การประเมิน	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2				ครั้งที่ 3			
แผนการเรียนรู้	เตรียมความพร้อม	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6	แผนที่ 7	แผนที่ 8

สัปดาห์	10	11	12	13	14
การประเมิน	หยุด				ครั้งที่ 4
แผนการเรียนรู้		แผนที่ 9	แผนที่ 10	แผนที่ 11	แผนที่ 12

9. โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตาราง 5 โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สัปดาห์	แผนการจัดการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	เวลา (นาที)
1	กิจกรรมเตรียม	กิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียน	120
		ทดสอบครั้งที่ 1	
2	1	หลักสูตรที่ดีเป็นอย่างไร	120
3	2	การมองโลกแง่ดีและค้นหามุมมองเชิงบวก	120
4	3	สื่อสารเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคแซนวิช	120
5	4	ระบบการคิดของมนุษย์และการคิดด้วยตรรกะ	120
		ทดสอบครั้งที่ 2	
6	5	ศาสตร์และศิลป์การสื่อสารสร้างสรรค์	120
7	6	วิธีการคิดแก้ปัญหาจากมุมมองตนเองและมุมมองผู้อื่น	120
8	7	วิพากษ์สร้างสรรค์ด้วยการคิดแบบมองออก	120
9	8	กลั่นกรองข้อมูลด้วยดุลยพินิจที่มีเหตุผล	120
		ทดสอบครั้งที่ 3	
11	9	ความคิดต่างที่เกิดจากช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap)	120
12	10	การตั้งคำถามที่ดีและคิดแบบหก 6 ไบ (Six's)	120

สัปดาห์	แผนการจัดการ เรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	เวลา (นาที)
		Thinking Hat)	
13	11	วิเคราะห์-วิพากษ์ เข้าใจสังคมผ่านปรากฏการณ์ร่วมสมัย	120
14	12	สร้างวัฒนธรรมการฟังก่อนวิพากษ์ประเด็นที่เห็นต่าง	120
		ทดสอบครั้งที่ 4	

ภาคผนวก ซ

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการ
วิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการวิพากษ์เชิง
สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

วิชา การพัฒนาหลักสูตร (762-204)

นักศึกษาชั้นปีที่ 2

เรื่อง หลักสูตรที่ดีเป็นอย่างไร

เวลา 2 ชั่วโมง

มโนทัศน์

การพัฒนาและออกแบบหลักสูตรควรเริ่มต้นจากการเข้าใจสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษา ปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ผู้เรียนทุกคนล้วนมีความแตกต่างและโดดเด่นในแบบฉบับของตน อาจจะแตกต่างในแง่ลักษณะทางกายภาพ ความคิด ความเชื่อ และอื่นๆ โดยสาเหตุของความแตกต่างเป็นผลลัพธ์จากพันธุกรรม ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่ซัดเกล้าให้แต่ละบุคคลเติบโตมาแตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องออกแบบมาอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาหลักสูตรไปในทิศทางที่โลกในอนาคตต้องการ

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน

สาระการเรียนรู้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
- 2) การพัฒนาหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 คิดด้วยใจ (Heart: H₁) (30 นาที)

- 1) ผู้สอน login เข้าใช้งานโปรแกรม Microsoft Team เมื่อผู้เรียนเข้าร่วมเรียบร้อยแล้ว ทักทายผู้เรียนด้วยบทสนทนาทั่วไป อาจนำปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในกระแสในปัจจุบันมาถามความคิดเห็นของผู้เรียนในลักษณะไม่เป็นทางการ
- 2) ผู้สอนนำปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนกล่าวถึงมาตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้อธิบายการรับรู้ในเชิงจิตใจ หรือเจตคติของตนต่อปรากฏการณ์นั้น ด้วยการใช้คำถามกระตุ้นตัวอย่าง
 - นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
 - ตัวละครที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นมีใครบ้าง คนเหล่านั้นน่าจะรู้สึกอย่างไรบ้าง
 - นักศึกษาเคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นมุมไหนบ้าง

- 3) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนความรู้สึกจากสถานการณ์ที่ได้ยกสถานการณ์มาอภิปรายกันในห้องเรียน
- 4) บอกให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในคาบวันนี้ รวมถึงทบทวนข้อตกลงร่วมกันที่ตลอดคาบการเรียนรู้ไม่ใช่คำพูดเชิงตัดสิน ตัวอย่างเช่น คิดอย่างนั้นผิด ไม่ใช่อย่างนั้น แบบนี้ไม่ถูกต้อง เป็นต้น ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ต่างคนได้รับรู้จากข้อมูล

ขั้นที่ 2 คิดด้วยสมอง (Head: H₂) (40 นาที)

- 1) ผู้สอนตั้งคำถามเชื่อมโยงเนื้อหาของรายวิชา โดยกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนได้ร่วมคิด แลกเปลี่ยนในหัวข้อ “หลักสูตรที่ดีควรเป็นอย่างไร” เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์หาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง
- 2) มอบหมายภารกิจให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นและคิดวิเคราะห์ และสรุปประเด็นจากการเป็นดังนี้
 - สาเหตุที่ทำให้หลักสูตรการศึกษาไทยถูกวิพากษ์กล่าวถึงเป็นกระแสอย่าง ต่อเนื่องเกิดจากอะไร เพราะเหตุใด
 - หลักสูตรที่ดีควรเป็นอย่างไร
- 3) แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-6 จัดกลุ่มผ่านเมนู Breakout room ระบุจำนวนกลุ่มที่ต้องการแบ่ง และเลือกให้โปรแกรมไมโครซอฟท์ทีมแบ่งกลุ่มด้วยการสุ่มอัตโนมัติ แล้วจึงกดส่งผู้เรียนทุกคนไปยังกลุ่มย่อยตามที่โปรแกรมได้แบ่งโดยการสุ่มไว้แล้ว โดยให้ผู้เรียนใช้เวลา กิจกรรมกลุ่ม 20 นาที โดยมีกรให้สัญญาณเตือนส่งไปในห้องย่อยก่อนหมดเวลา
- 4) ผู้สอนเข้าไปร่วมรับฟังการแลกเปลี่ยนความคิดของแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 5 นาทีโดยประมาณ เพื่อให้ผู้เรียนได้สอบถามในสิ่งที่สงสัยจากโจทย์ที่กำหนด
- 5) กตเรียกให้ผู้เรียนทุกคนกลับมารวมในห้องใหญ่ ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการที่
- 6) ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแบ่งปันสิ่งที่กลุ่มตนได้ข้อสรุปจากการคิดวิเคราะห์ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด ผู้สอนสรุปเชื่อมโยงให้เห็นมุมมองและประเด็นที่น่าสนใจจากที่ผู้เรียนทุกกลุ่มได้ร่วมแลกเปลี่ยน

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Hands-on: H₃) (50 นาที)

- 1) ให้ผู้เรียนพัก 5 นาที
- 2) ผู้สอนทวนและเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นภาพปัญหาที่ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาในปัจจุบันยังไม่ตอบโจทย์ผู้เรียน
- 3) ให้ผู้เรียนสังเกตว่าพวกเขาในห้องเรียนนี้มีอะไรที่เหมือนกันบ้าง และมีอะไรที่แตกต่างกันบ้าง
- 4) ให้ผู้เรียนคิดสิ่งที่พวกเขามีเหมือนกันและเขียนสิ่งที่มีความต่างกันลงในโปสเตอร์ของโปรแกรม Padlet กำหนดให้เวลา 10 นาที

- 5) ให้ผู้เรียนทุกคนอ่านโปสเตอร์ที่ทุกคนได้พิมพ์ติดในกระดานของโปรแกรม Padlet และช่วยกันสรุปส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกันของสมาชิกในห้อง
- 6) ให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในกระดาน ดีความ จัดหมวดหมู่ข้อมูล และสรุปสิ่งที่ค้นพบจากในกระดาน และสุ่มเลือกให้ผู้เรียนช่วยอธิบายข้อมูลในกระดาน
 - นักศึกษามองเห็นอะไรจากข้อมูลตรงหน้าบ้าง?
 - นักศึกษามีข้อสังเกตอะไรจากเรื่องนี้ ?
- 7) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดทบทวนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม โดยให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนมุมมอง และสิ่งที่ผู้เรียนจะนำไปใช้พัฒนาตนเอง โดยในชั้นเรียนอาจเป็นการสุ่มเลือกให้ผู้เรียนบางคนได้เล่า และมอบหมายให้ทุกคนกลับไปเขียนบันทึกการคิดสะท้อน

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- 1) สไลด์ Power Point
- 2) โปรแกรม Microsoft Team
- 3) โปรแกรม Padlet
- 4) หนังสือ จิตวิทยาการรู้คิด เขียนโดย พาสนา จุลรัตน์ (2563) สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
1. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาของหลักสูตรในปัจจุบัน	สังเกตการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน	แบบสังเกตพฤติกรรม การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์	ผู้เรียนได้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมในระดับ 3 ขึ้นไป
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญของการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร	สังเกตการตอบคำถาม	1. แบบประเมินสะท้อนคิด 2. แบบสังเกตพฤติกรรม 1	ผู้เรียนได้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมในระดับ 3 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์

แบบสังเกตพฤติกรรมแผนที่ 1

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมนี้สำหรับผู้วิจัยใช้ในการบันทึกผลการสังเกตนักศึกษาในระหว่างจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยการใส่ตัวเลขคะแนน 1-4 ลงในช่องรายการสังเกตพฤติกรรม พิจารณาตามระดับพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามรายละเอียดนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	ผลคะแนน

เกณฑ์การพิจารณา ผู้เรียนได้คะแนนอยู่ในระดับ 3 ขึ้นไปทุกรายการสังเกตจึงถือว่าผ่านเกณฑ์

รายการสังเกต พฤติกรรม	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
อธิบายความสำคัญ ของการเข้าใจความ แตกต่างระหว่าง บุคคลเพื่อการ นำไปใช้ในการ พัฒนาหลักสูตร	- อธิบายสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างได้ 2 ข้อ - อธิบายความสำคัญของ การเคารพความคิดผู้อื่นได้ 2 ข้อ	- อธิบายสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างได้ 1 ข้อ อธิบายความสำคัญของ การเคารพความคิดผู้อื่นได้ 1 ข้อ	อธิบายสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างได้บ้าง แต่ไม่ถูกต้องทั้งหมด ความสำคัญของ การเคารพความคิดผู้อื่นได้บ้าง แต่ไม่ถูกต้องทั้งหมด	ไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ทำให้บุคคลแตกต่างกัน ความสำคัญของการเคารพความคิดผู้อื่นในสังคม

วิพากษ์สร้างสรรค์กัน !!

เป้าหมาย
ขอบเขตเนื้อหา

วิเคราะห์ผู้รับสาร

ออกแบบ
การวิพากษ์

สื่อสาร
สิ่งที่คิด

ประมวลผล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	รูดียะห์ หะ
วัน เดือน ปี เกิด	19 กรกฎาคม 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดปัตตานี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2553 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมปิโตรเลียม จาก Universiti Teknologi PETRONAS พ.ศ. 2555 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2560 ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2560 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2564 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	18/3 หมู่ที่ 4 ตำบลไพรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
ผลงานตีพิมพ์	Rudiyah Ha, Marut Patphol, & Danulada Jamjuree. (2022). Development of Self-Assessment Instrument to Measure The Constructive Criticism Competence for Undergraduate Students, International Journal of Early Childhood Special Education, 14(1), 1363-1376. รูดียะห์ หะ มารุต พัฒผล และดนุลดา จามจรี. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ในสังคมที่คิดหลากหลายสำหรับ นักศึกษาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารบัณฑิตวิจัย, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565).